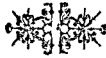

AUGURCHAND BH
JAIN LIBRA

Moholla Marotian Ward
Bikaner

॥ श्री ॥

विश्वसत्त्वानुग्रहविहितानेकग्रन्थसन्दर्भसर्वतन्त्रस्वतन्त्र-
तपोगच्छाधिपति-आचार्यप्रवरभट्टारकश्री-
विजयनेमिसूरि प्रणीतम् ॥

॥ श्रीलघुहेमप्रभा-
व्याकरणम् ॥

सस्य पृष्ठांशभाग प्राग्वाटशातीय शा लालचदहंसराज
इत्यस्य प्रथमसाहाय्येण मुद्रित अत्रशिष्टेषु पूर्णो भाग
प्राग्वाटवणिग्वशावतसधर्मकर्मधुरीणश्रेष्ठिवर्यमनसुख-
भाईतनुजनुर्माणेकलालभाईश्रेष्ठिवरेण श्रेयो
निमित्त श्रीग्रन्थप्रकाशकरुमभाद्वारा-
सम्पुत्र्य प्रकाशितः ॥

मंथत् १९७८

वीरनिर्वाणम्

सन १९२१

प्रथमावृत्ति

२२४८

प्रतय ५००

तपोगच्छाधिपति-शासनसम्राट्-तीर्थरक्षणपरायण-विद्वद्-दानतप्त-

आचार्यमहाराजाधिराज-

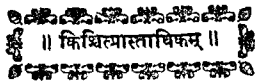
श्रीमद्-विजयनेमिसूरीश्वरजी.

जन्म स १९२९
कार्तिक शुभ १

दीपा स १९४५
वैश्व शुभ ७

आचार्यपद स १९६४
वैश्व शुभ ५

इह खलु नामसिद्धमेतद्विष्टपेऽस्मिन्विश्वदर्शनविदुषां पदुत जै-
 नमुगतमीमांसककपिलाक्षपादादिनिःशेषमतानुयायिराद्धान्तग्रन्थानां
 व्योक्तिबंधकसामुद्रिकनिमित्तसाहित्यादिग्रन्थान च षाड्मुख्येन
 गीर्वाणगीर्गुम्फितत्वात् तदविसयादिपरिज्ञानशब्द ज्ञानमृते घृश-
 क, तत्सम्पादक च व्याकरणमत एवास्यावश्यकमध्ययन-
 मिति तदेवाभिसन्धाय गूर्जरपतिश्रीसिद्धराजाभ्यर्चनया सा-
 र्धत्रिकोटिग्रन्थसौवसूत्रणमूत्रधारैः प्रतियोधितकृपाधर्मप्रचारकपरर-
 मणीसहोदरपरमार्हताराजर्षिंश्रीकुमारपालाद्यगण्यभव्यनिवहैः क-
 लिकालसर्वज्ञैः श्रीहेमचंद्रस्वरिपादैः प्रणीतमशेषशब्दशास्त्रसार
 “ श्रीसिद्धहेमशब्दानुशासनाभिधान ” व्याकरणं स्वोपज्ञवृ-
 ष्ट्युत्तिवृहत्यासाष्टिविभूषितमिति ॥

परमस्य प्रयोगाननुपातिमूत्रक्रमेण सद्व्यवस्थान्छन्दान्सिपाधयि-
 पूर्णां न तथा प्रत्यलभात्रमङ्गीकरिष्यति तत्सम्पादनायेत्यवलम्ब्य सङ्के-
 तमन्विलिङ्गकारकादिप्रकरणरूपतस्तत एव सद्दिस्य च व्यरचि “हे-
 मप्रभाह्वय” व्याकरणं विद्वद्दृष्टवन्दिताद्भिपाथोजैः सदासागमोप-
 निषेदिभिर्भव्योपकारपरायणैस्तीर्थत्राणप्रवणान्तःकरणैस्तपोगच्छो-
 दयगगननभोमणिभट्टारकपुरन्दरैस्तत्रभवन्निरस्मद्गुरुपादैः श्रीचि-
 जयनेमित्तरीशान. । ततो मन्दशेमुपीशालिनोऽत एवानतिव्या-
 सेन शब्दप्रतिपद्यभिलाषिणो देहिनोऽनुष्टुहीतु निर्मित “ लघुहे-
 मप्रभाख्याकरणं ” तैरवारायपादै ॥

गन्धेऽचास्मिन् ये छत्रस्याखिलजनसाधारणभ्रमममादादिदोषा
 त्सशोभनकर्मानुपातिनो दोषा ये च मुद्रणव्यापारनियुक्तनरानामो
 गादिरिक्लणजन्या अक्षरमात्रादिगुह्याभिरयस्यानविनिमयच्छेदवि
 ह्वयुत्यादिदोषान्तान् रिशदीकरिण्यन्ति निसर्गतोऽपरम्बल्लास
 नोदाभ्यासिनोऽन्यसद्गुणनिरीक्षणनिवृद्धान्तभाजोऽभिपुक्ता
 न्याोदयति मुरिसचरणपुण्डरीकोपामनपरो मुनिपद्मविजयः ॥

॥ श्री ॥

॥ तपोगच्छाचार्यभट्टारकश्रीविजयनेमिसूरि-
विरचितम् ॥

लघुहेमप्रभायाः पूर्वाधर्मः ॥

तदेतत्

मल्हरस्यजावालनगरवास्तव्यशा. लालचंदहंसराज-
इत्यस्य द्रव्यसाहाय्येन राजनगरस्थ-
श्रीजैनग्रन्थप्रकाशकसभाया.
कार्यसाहक शा. वाढीलाल-बापूलाल
इत्येतेन समुद्य मकाशितम् ।

संवत् १९७७

सन् १९२१

प्रथमावृत्तिः

अमूल्य

प्रतयः ५००

“ आ पुस्तक श्री जैन एडगोस्ट प्रिन्टिंग प्रेसमा द्वा.
चीमनलाल गोकलदाते छाप्यु घीकांटावाडी-
अमदावाद.

अने

आ पुस्तकनी कोपीराइट सन्ने १८६७ ना एक्ट प्रमाणे छा
पया छरायवा विगेर सर्व हक्क प्रसिद्धकर्तार म्वाधीन
रया छे.

॥ ॐ नमो धोतरागाय ॥

गीतार्थत्वादिगुणोपेतसस्मारितातीतयुगप्रधानजगद्गुर-

श्रीवृद्धिविजयचरणकमलेभ्यो नमः॥

आचार्यश्रीमद्विजयनेमिसूरिविरचितम् ॥

॥ श्रीलघुहेमप्रभाव्याकरणम् ॥

सच्चेतोऽम्भोजभानु प्रविदितसकल पार्श्वमाप्त सुरेज्य
विद्वद्बृन्दैकमत्यस्तुतगुणनिवह हेमचन्द्र मुनीन्द्रम् ॥
स्तुत्वा श्रीवृद्धिचन्द्र गुरुममितगुणां भारतीमार्हतींच
सोऽह हेमप्रभां तां लघुमतिसुगमां नेमिसूरि. प्रकुर्वे ॥१॥

अहम् ॥ १ । १ । १ ॥

इत्येतदक्षर परमेश्वरस्य परमेष्ठिनो वाचक मङ्गलार्थं प्रणिदम्भहे ॥

सिद्धि स्याद्वादात् ॥ १ । १ । २ ॥

नित्यानित्याग्नेकधर्माणामेकवस्तुनि स्वीकार स्याद्वाद । ततः
शब्दानां निष्पत्तिर्ज्ञप्तिश्च ज्ञेया ॥

लोकात् ॥ १ । १ । ३ ॥

अनुक्ताना सज्ञानान्यायाना च सिद्धिः। वर्णसमाम्नायस्य च ॥ तत्र ॥

औदन्ता स्वरा ॥ १ । १ । ४ ॥

एकद्वित्रिमात्रा ह्रस्वदीर्घप्लुताः ॥ १ । १ । ५ ॥

औदन्ता ॥ मात्रा कालविशेष । ते चोदात्तानुदात्तस्वरितभेदात्
निषा, सानुनासिकनिरनुनासिकभेदेन पुनर्द्विधा । उच्चैरुदात्त, नीचैर-
नुदात्त, समाहार स्वरितः । मुखनासिकेनोच्चार्यमाणः सानुनासिक,

मुखेनैवोच्चार्यमाणो निरनुनासिकः ॥

अनवर्णा नामी ॥ १ । १ । ६ ॥

लृदन्ता. समाना. ॥ १ । १ । ७ ॥

ए ऐ ओ औ सन्ध्यक्षरम् ॥ १ । १ । ८ ॥

अंअ. अनुस्वारविसर्गां ॥ १ । १ । ९ ॥

कादिर्व्यञ्जनम् ॥ १ । १ । १० ॥

हान्त. ॥

अपञ्चमान्तस्थो धुट् ॥ १ । १ । ११ ॥

पञ्चकोवर्ग ॥ १ । १ । १२ ॥

फादिषु ॥

आद्यद्वितीयशपसा अघोपा. ॥ १ । १ । १३ ॥

अन्योघोपवान् ॥ १ । १ । १४ ॥

यरलवा अन्तस्था ॥ १ । १ । १५ ॥

यरलवा. सानुनासिका निरनुनासिकाश्च ॥

अअ २ क २८ पशपसा शिट् ॥ १ । १ । १६ ॥

तुल्यस्थानास्यप्रयत्न स्व. ॥ १ । १ । १७ ॥

यत्र पुद्गलस्क्रन्धस्य वर्णभारापत्तिस्तत्स्थान कण्ठादि । अवर्ण-
हविसर्गकनर्गा. कण्ठा । इवर्णचवर्गयशास्तालव्या । उवर्ण-
पवर्गोप. मानीया ओष्ठ्या. । ऋवर्णटवर्गरपा मूर्धन्या. । लृवर्ण-
तवर्गलसा दन्त्या. । एऐ तालव्यौ । ओऔ ओष्ठ्यौ । वो दन्त्योष्ठ्य ।
जिह्वश्च जिह्वामूर्त्तीय. । नासिकयोऽनुस्वार. । ऋवणनमा स्वस्थान-
नासिकास्थाना । सपञ्चमान्तस्थो ह उरस्य. ॥ आस्यप्रयत्न आन्तरः
सरम्भ, स सप्तधा, स्पृष्टेपत्स्पृष्टविद्युतेपाद्विद्युतविद्युततरातिविद्युततराति-

विद्वृततमभेदात् । स्पृष्ट करण वर्ग्याणाम् । ईपत्स्पृष्टमन्तस्थानाम् ।
विद्वृत स्वराणाम् । ईपद्विद्वृत शपसदानाम् । विद्वृततरमेदोतोः । अ-
तिविद्वृततरमैदोतोः । अतिविद्वृततममवर्णस्य ॥

अनन्तः पञ्चम्या. प्रत्यय. ॥ १ । १ । ३८ ॥

विहित ॥

स्यौजसमौशस्टाभ्यांभिसूडेभ्यांभ्यसूडसिभ्यां-
भ्यसूडसोसांडयोस्सुपां त्रयी त्रयी प्रथमादि ॥

१ । १ । १८ ॥

इजशटडपाश्चेतः ॥

स्त्यादिर्विभक्तिः ॥ १ । १ । १९ ॥

सुप्स्यामाहिपर्यन्त ॥

तदन्तं पदम् ॥ १ । १ । २० ॥

सविशेषणमाख्यातवाक्यम् ॥ १ । १ । २६ ॥

क्रियार्थो धातुः ॥ ३ । ३ । ३ ॥

साभ्यमानलक्षणा क्रियाऽर्थो यस्य स धातु ॥

न प्रादिरप्रत्यय. ॥ ३ । ३ । ४ ॥

धातोरेवयव ॥

चादयोऽसत्त्वे ॥ १ । १ । ३१ ॥

अव्ययानि स्युः ॥

धातो. पूजार्थस्वतिगतार्थाधिपर्यतिक्रमार्थातिवर्ज.

प्रादिरुपसर्गः प्राक् च ॥ ३ । १ । १ ॥

धातोर्गिति पञ्चमी पृष्ठी च ॥ पञ्च्यर्थो गेनरुत्वम् । प्रादीनां क्रिया-

योगे गतिसमा प्रक्ष्यते। म, परा, अप, तम्, अनु, अय, निम्, दुस्,
एतौ रान्तावपि, । नि, आद्, नि, मति, परि, उप, अधि, अपि, सु,
उत्, अति, अभि ॥

अप्रयोगीत् ॥ १ । १ । ३७ ॥

प्रसक्तस्यादर्शनं लुग्लुर्लोपसज्ञम् ॥ ×

वर्णग्रहणे स्वर्गंशकस्य ग्रहणम् ॥ ×

फारग्रहणे केवलस्य ॥ ×

स्व रूप शब्दस्याशब्दमज्ञा ॥ ×

तपरो वर्णस्तन्मात्रस्य ग्राहक' ×

विरामोऽपसानम् ॥ ×

वर्णानामर्द्धमात्रातिरिक्तकालान्यवायेन कथनं सतिता ॥ ×

स्वराव्यवहितव्यञ्जनसमुदाय सयोग. ॥ ×

हस्य लघु ॥ ×

धिसर्गानुस्वारयुक् सयोगपर च गुम् ॥ ×

दीर्घं च ॥ ×

शशुवदादेश' ॥ ×

मिन्नवदागम. ॥ ×

गुणोऽरेदोत् ॥ ३ । ३ । २ ॥

वृद्धिरारैदोत् ॥ ३ । ३ । १ ॥

शिर्षुद् ॥ १ । १ । २८ ॥

पुत्रियो स्यमौजस् ॥ १ । १ । २९ ॥

शिद्वित् ॥ ४ । ३ । २० ॥

द्धिवत् ॥ इति तसि गुणाम्नावपि शब्दनिमित्तो गुण । तौ भवत । लुगस्यादेत्यपदे इत्यकारलुकि, ते भवन्ति । त्व भवसि । युवां भवथ । यूय भवथ ॥

भव्यस्या ॥ ४ । २ । ११३ ॥

धातोर्विहिते प्रत्यये ॥ अह भवामि । आर्वा भवाव । वय भवामः । अन्यदर्थादिद्वयनपयोगे शब्दस्पृष्टात् पराश्रयमेव वचनम् । स च त्व च भवथः । स च त्व च अह च भवाम ॥

विधिनिमन्त्रणामन्त्रणाधीष्टसम्प्रश्नप्रार्थने ॥ ५ । ४ । २८ ॥
सप्तमीपञ्चम्यौ ॥ सम्भावनादिष्वपि ॥

यः सप्तम्याः ॥ ४ । २ । १२२ ॥

अतः परस्येः ॥ शिष्यो गुरुसेवी भवेत् । भवेदसौ भव्यः श्राद्धत्वात् ॥

याम्युसोरियमियुसौ ॥ ४ । २ । १२३ ॥

अतः परयोः ॥ भवेयुः । भवे । भवेतम् । भवेत । भवेयम् । भवेव । भवेम ॥

प्रेपानुज्ञावसरे कृत्यपञ्चम्यौ ॥ ५ । ४ । २९ ॥

आशिष्याशी पञ्चम्यौ ॥ ५ । ४ । ३८ ॥

अध्ययनायोप्रतो भवतु चैत्रं ॥

आशिषि तुह्योस्तातड् ॥ ४ । २ । ११९ ॥

वा ॥ आयुष्मान् भवतु भवताद् वा भवान् । भवताम् । भवन्तु ॥

अत प्रत्ययाल्लुक् ॥ ४ । २ । ८५ ॥

धातो पराद्धेः ॥ भव । भवतात् । भवतम् । भवत । आशिपि,
श्रेयस्वी भवतात् सौम्य । भवानि । भवार । भवाम ॥

अनद्यतने ह्यस्तनी ॥ ५ । २ । ७ ॥

भूतेऽर्थवर्तमानाद्धातो' ॥

अङ्धातोरादिर्ह्यस्तन्या चामाडा ॥ ४ । ४ । २९ ॥

अग्रतनीक्रियातिपच्योश्च ॥ अभवत् षो जिनार्चा । अभवताम् ।
अभवन् । अभव । अभवतम् । अभवत । अभवम् । अभवाव ।
अभवाम ॥

अद्यतनी ॥ ५ । २ । ४ ॥

भूतार्थाद्धातो ॥

सिजद्यतन्याम् ॥ ३ । ४ । ५३ ॥

धातो ॥ इकारचकारौ विशेषणार्थौ ॥

पिवैतिदाभूस्थ सिचो लुप्परस्मै न चेद् ॥

४ । ३ । ६६ ॥

लुब्धयोगे ॥ देति दासज्ञा धातव ॥

भवते सिज्जुलि ॥ ४ । ३ । १२ ॥

न गुण. ॥ अडागमे, अभूत् अग्र वृष्टि. । अभूताम् । अभू-अन्
इति स्थिते धातोरिणोर्वर्णस्येत्युवादेशे ॥

भुवो व परीक्षाद्यतन्यो ॥ ४ । २ । ४३ ॥

उपान्त्यस्योत् ॥ अभूवन् । अभू । अभूतम् । अभूत । अभू-
वम् । अभूव । अभूम ॥

परीक्षे ॥ ५ । २ । १२ ॥

भूतानद्यतने वर्तमानाद्धातोः परीक्षा ॥ भू-ण्व् इति स्थिते ॥

आसन्नः ॥ वृषभाजितौ । लोकात् सहिना । दधीदम् । भान्-
दय । पितृपभः । ऋकारः ॥

ऋलृति ह्रस्वो वा ॥ १ । २ । २ ॥

समानानाम् ॥ बाल ऋश्यः । पक्षे बालश्य इत्यादि । नटि
ऋञ्जति । नयृञ्जति । इस्वविधाने कार्यान्तर न स्यादिति ह्रस्व-
स्यापि ह्रस्व ॥

लृत् रृलृ ऋलृभ्यां वा ॥ १ । २ । ३ ॥

रृकारः । पक्षे लृ ऋकारः । ऋकारः । लृकारः । पक्षे लृ
लृकारः । लृकारः ॥

ऋतो वा तौ च ॥ १ । २ । ४ ॥

ऋत् ऋलृभ्यां सह यथासख्य रृलृइत्येतौ वा स्यातां तौ च
ऋकारलृकारौ ऋलृभ्या सह वा स्याताम् । ऋता पितृपभः । पक्षे
पितृ ऋपभः । पितृपभः । लृता । होत्लृकारः पक्षे होत्लृकारः ।
होत्लृकारः । तौ च पितृपभः होत्लृकारः पक्षे पूर्ववत् ॥

ऋस्तयो. ॥ १ । २ । ५ ॥

तयोः पूर्वस्थानिनोर्लृकारऋकारयोर्यथासख्य ऋलृभ्यां सह
ऋइति दीर्घः स्यात् । ऋपभः । होत्लृकारः ॥

अवर्णस्येवर्णादिनैदोदरल् ॥ १ । २ । ६ ॥

यथासख्यमनुदेशः समसंख्याकानाम् ॥ ×

देवेन्द्र । तवोदरम् । महर्द्धिः । शदर्हेत्यादिना द्वित्वे महर्द्धिः ॥

धुटो धुटि स्वे वा ॥ १ । ३ । १८ ॥

व्यञ्जनात् परस्य लृ ॥ इति लृकि द्वित्वाभावे वा एकदम् ।

एकधम् । एकदेशेऽपि लुकि फेयत्रैकधम् । महर्षि । तत्रल्लकार. १ ॥

अदीर्घाद् निरामेकव्यञ्जने ॥ १ । ३ । ३२ ॥

स्वराद्रहस्वरवर्जस्यानु द्वे वा ॥ तत्रल्लकार २ ॥

अञ्जर्गस्यान्तस्थात्. ॥ १ । ३ । ३३ ॥

अनु द्वे वा ॥ तत्रल्लकार ३ । तत्रन्कार ४ ॥

ऋणे प्रदशाणवसनकम्बलप्रत्सरवत्सतरस्यात् ॥ १ । २ । ७ ॥

अवर्णस्य ऋता ॥ मार्णम् । ऋणार्णम् ॥

ऋते तृतीयाम्मासे ॥ १ । २ । ८ ॥

ऋता अवर्णस्यात् ॥ शीतार्चः । तृतीयेति ऋम् ? परमर्षः ।
समाने ऋम् ? दुःखेनर्षः ॥

ऋत्यारूपसर्गस्य ॥ १ । २ । ९ ॥

अवर्णम्य धातौ ऋता ॥ मार्चर्त्ति ॥

नाम्नि वा ॥ १ । २ । १० ॥

उपसर्गावर्णस्य ऋता ऋति धातावात् ॥ मार्षभीयति । प्रर्षभी-
यति ॥

लत्याल्वा ॥ १ । २ । ११ ॥

उपसर्गावर्णम्य लतां नाम्नि धातौ ॥ उपात्कारीयति । उपल्का-
रीयति ॥

ऐदौत्सन्ध्यक्षरै ॥ १ । २ । १२ ॥

अवर्णस्य ॥ त्रैपा । त्रैन्द्री । त्रैवैदन् । त्रैवैपाव. ॥

ऊटा ॥ १ । २ । १३ ॥

अवर्णस्यौट् ॥ धौत् । धौतवान् ॥

प्रस्यैप्योढोद्ग्रूहे स्वरेण ॥ १ । २ । १४ ॥

ऐदौतौ ॥ प्रैप । प्रैप्यः । प्रौढः । प्रौढिः । प्रौह ॥

स्वैरस्वैर्यक्षौहिण्याम् ॥ १ । २ । १५ ॥

अवर्णस्य स्वरेण ऐदौतौ ॥ स्वैरः । स्वैरी । अक्षौहिणी सेना ॥

अनियोगे लुगोवे ॥ १ । २ । १६ ॥

अवर्णस्य ॥ इहेव तिष्ठ नियोगे तु । इहैव तिष्ठ ॥

वौण्ठौतौ समासे ॥ १ । २ । १७ ॥

अवर्णस्य लृक् ॥ त्रिम्बोष्ठी । त्रिम्बौष्ठी । स्थूलोतुः । स्थूलौतुः ।
समासे इति किम् ? । हे राजपुत्रौष्ठ पदय ॥

ओमाडि ॥ १ । २ । १८ ॥

अवर्णस्य लृक् ॥ अग्रोम् । आ ऊदा ओदा । अघोदा ॥

उपसर्गस्यानिणेषेदोति ॥ १ । २ । १९ ॥

धातौ लृक् ॥ मेलयति । मोखति । अनिणेषेति किम् ? । उपैति ।
मैषते ॥

वा नाम्नि ॥ १ । २ । २० ॥

पदोति धातौ उपसर्गावर्णस्य लृक् ॥ उपेडकीयाति । उपेडकी-
यति । मोपधीयति । प्रौपधीयति । दाधि अन्न इति स्थिते ॥

इवर्णादेरस्वे स्वरे यवरलम् ॥ १ । २ । २१ ॥

दप्यु अन्न इति जाते, अदीर्घाद्विरामेति द्विस्वे प्राप्ते ।

स्थानीवावर्णविधौ ॥ ७ । ४ । १०९ ॥

आदेशः ॥

स्वरस्य परे प्राग्विधौ ॥ ७ । ४ । ११० ॥

वर्णविध्यर्धमिडम् । आदेशः परनिमित्तकः स्थानीय ॥ इति
स्थानिवद्भावे प्राप्ते ॥

न सन्धिडीयकिडिदीर्घासद्विधावस्मल्लुकि ॥ ७ । ४ । १११ ॥

आदेशः स्थानीय ॥ इति पूर्वेणातिप्रसक्तस्य स्थानिवद्भावस्य
निषेधः । दृष्य अत्रेति जाते ॥

तृतीयस्तृतीयचतुर्थे ॥ १ । ३ । ४९ ॥

धुट ॥

पदस्य ॥ २ । १ । ८९ ॥

सयोगान्तस्य लृक् ॥ स च परे स्यादिविधौ चासन् द्रष्टव्य । इति
पलोपे प्राप्ते, बहिरङ्गस्य यस्यासिद्धत्वान्न ॥

ततोऽस्या ॥ १ । ३ । ३४ ॥

अव्वर्गादन्तस्थाया द्वे वा ॥ इति यद्वित्वे चातूरूप्यम् । दध्यत्र
१ । दध्यत्र २ । दद्धयत्र ३ । दद्धयत्र ४ । पञ्चमीव्याख्याने भूवादय ।
वध्वत्र । पित्रर्थ । लाकृतिः ॥

र्हादर्हस्वरस्यानु न वा ॥ १ । ३ । ३१ ॥

स्वरात् पराद् द्वित्वम् ॥ अर्क १ । ब्रह्मा २ । अन्विति किम् ? ।
मोर्णुनाव । दर्शनमित्यत्र द्वित्वे प्राप्ते ॥

पुत्रस्यादिन्पुत्रादिन्याकोशे ॥ १ । ३ । ३८ ॥ तस्य न द्वित्वम् ॥

पुत्रादिनी त्वमसि पापे । पुत्रपुत्रादिनी भव । आकोशे किम् ? । पु-
त्रादिनी २ शिशुमारी । पुत्रपुत्रादिनी २ नागी ॥ (पक्ति १६ पृष्ठी.)

शितो द्वित्वम् ॥ दर्शनम् ॥

ह्रस्वोऽपदे वा ॥ १ । २ । २२ ॥

इवर्णादीनामस्वे स्वरे निमित्तनिमित्तिनौ ॥ नदि एषा ।
ह्रस्वविधानादसन्धिः । अत एव ह्रस्वस्यापि ह्रस्वः । नत्रेपा । अपदे
किम् ? । नत्रौ । नत्रर्थः ॥

एदौतोऽयाय् ॥ १ । २ । २३ ॥

स्वरे ॥ नयनम् । नायक ॥

ओदौतोऽवाव् ॥ १ । २ । २४ ॥

स्वरे ॥ लवनम् । लायक ॥

स्वरे वा ॥ १ । ३ । २४ ॥

अवर्णभोभगोऽघोभ्यः परयोः पदान्तस्थयोर्वययोर्द्ध्रक् ॥ लुक्-
सन्धि । पठ इह । पठविह । त इह । तयिह ॥

य्यक्ये ॥ १ । २ । २५ ॥

ओदौतोः अवावौ प्रत्यये ॥ गव्यम् । नाव्यति । अक्य इति
किम् ? । औयत । प्रन्यये किम् ? । गोयुतिः । क्रोशद्वये पृषोदरादित्वात्
गव्युतिरिति ॥

क्षय्यजय्यौ शक्तौ ॥ ४ । ३ । ९० ॥

शक्तौ किम् ? । क्षेयम् । जेयम् ॥

क्रय्यः क्रयार्थे ॥ ४ । ३ । ९१ ॥

क्रयाय मसारितेऽर्थे क्रय्यः । अन्यत्र क्रयः ॥

ऋतोरस्तद्धिते ॥ १ । २ । २६ ॥

मादौ ॥ पित्र्यम् । तद्धित इति किम् ? । कार्यम् ॥

एदोत पदान्तेऽस्य लुक् ॥ १ । २ । २७ ॥

तेऽत्र । पटोऽत्र । पदान्ते किम् ? । नयनम् ॥

इतावतो लुक् ॥ ७ । २ । १४६ ॥

अप्यक्तानुकरणस्यानेकस्वरस्य ॥ पठिति ॥

न द्वित्वे ॥ ७ । २ । १४७ ॥

पट्पटदिति ॥

तो वा ॥ ७ । २ । १४८ ॥

द्वित्वेऽतो लुक् । पट्पटदिति ॥

धुटस्तृतीय ॥ २ । १ । ७६ ॥

पदान्ते ॥ पट्पटदिति ॥

गोर्नाम्न्यवोऽक्षे ॥ १ । २ । २८ ॥

पदान्तस्यस्यौत* ॥ गवाक्षः । नाम्नीति किम् ? । गोऽक्षाणि ॥

स्वरे वाऽनक्षे ॥ १ । २ । २९ ॥

गोरोतः, पदान्तस्थस्यायः । गवाग्रम् ॥ गोऽग्रम् । अनक्षे किम् ?
गोऽक्षम् । ओत किम् ? । चित्रार्थम् ।

इन्द्रे ॥ १ । २ । ३० ॥

गोरोतः पदान्तस्थस्य स्वरेऽयः ॥ गवेन्द्रः ॥

वात्यसन्धिः ॥ १ । २ । ३१ ॥

गोरोतः पदान्तस्थस्य ॥ गो अग्रम् । गोऽग्रम् । गवाग्रम् ॥

इति श्रीतपोगच्छाचार्यविजयदेवसूरिभिर्जयसिंहसूरिर्षट्पदपरम्परा-
प्रतिष्ठितगीतार्थत्वादिगुणोपेतवृद्धिचन्द्रापरनामवृद्धिविजयचरणकमल-
मिलिन्दायमानान्तेवासिसविप्रशाखीयतपोगच्छाचार्यभट्टारकश्रीविजय-
नेमिसूरिविरचितायां लघुहेममभाया स्वरसन्धिः ॥

॥ अथासन्धिप्रकरणम् ॥

न सन्धिः ॥ १ । ३ । ५२ ॥

उक्तो वक्ष्यमाणश्च विरामे ॥ दधि अत्र । तद् लुनाति ॥

प्लुतोऽनितौ ॥ १ । २ । ३२ ॥

स्वरेऽसन्धिः ॥ देवदत्त ३ अत्र न्वसि । अनिताविति किम् ?
शुश्लोकेति ॥

सन्मत्यसूयाकोपकुत्सनेष्वाद्यामन्व्यमादौ स्वरे-
ष्वन्त्यश्च प्लुतः ॥ ७ । ४ । ८९ ॥

वाक्यस्य द्विः द्वित्वे वा ॥ माणवकं ३ माणवकं २ आर्य
खल्वसि । रिक्त ते आभिरूप्यम् । इदानीं ज्ञास्यसि जालम् । रिक्ता ते
शक्तिरिति वा । आदाविति किम् ? । भव्य खल्वसि माणवक ।

भर्त्सने पर्यायेण ॥ ७ । ४ । ९० ॥

वाक्यस्य यदामन्व्य ताद्विः ॥ द्वित्वे च पूर्वोत्तरपदयोः स्वरेष्वन्त्य

प्लुतो वा ॥ चौर ३ चौर चौर चौर ३ चौर चौर मातपिपा-
मि न्वाम् ।

स्यादेः साकाङ्क्षस्याङ्गेन ॥ ७ । ४ । ९१ ॥

भर्त्सनार्थस्य वाक्यस्य स्वरेष्वन्त्य स्वरस्याङ्गन्त्यस्य पन्त्य
वाक्यान्तराकाङ्क्षस्य अङ्गेन युक्तस्याशः प्लुतो वा ॥ अह ऊज ३
अह हज, इदानीं श्वाभ्यासि जालम् । साशाङ्गस्येति किम् ।
अह पच ।

क्षियाशी प्रेये ॥ ७ । ४ । ९२ ॥

एतद्वृत्तेर्वाक्यस्य स्वरेष्वन्त्य स्वरस्याङ्गन्त्यस्य वाक्यान्तरा
काङ्क्षस्याङ्गः प्लुतो वा ॥ मय ि रोम याति ३ याति वा
उपाध्याय पतानि गमयति । मिद्धान्तमभ्येषीष्टा ३ अभ्येषीष्टा
भा तर्ष च तात । कट च कुर ३ कुर वा ग्रामे च गन्त ॥

चितीवार्थे ॥ ७ । ४ । ९३ ॥

प्रयुक्ते वाक्यस्य स्वरेष्वन्त्य स्वर प्लुतो वा ॥ अभिधि-
ज्ञाया ३ त् (२) ॥

प्रतिश्रवणनिगृह्याऽनुयोगे ॥ ७ । ४ । ९४ ॥

वाक्यस्य स्वरेष्वन्त्य स्वर प्लुतो वा ॥ गां मे देहि भो
हन्त ने दत्तामि ३ (२) अथ श्राद्धमित्यात्थ ३ (२) ॥

निचारे पूर्वस्य ॥ ७ । ४ । ९५ ॥

विचार सशयस्तद्विषये सशयमानस्य यत्पूर्वं तस्य स्वरेष्वन्त्य

स्वर प्लुतो वा ॥ अहिर्नु ३ (२) रज्जुर्नु ।

ओम प्रारम्भे ॥ ७ । ४ । ९६ ॥

स्वरेष्वन्त्यः स्वरः प्लुतो वा ॥ अकार्पीः कटमैत्र । अकार्प
हि ३ हि वा ॥

हेः प्रश्नाख्याने ॥ ७ । ४ । ९७ ॥

वाक्यस्य स्वरेष्वन्त्यः स्वरः प्लुतो वा ॥ अकार्पी कटमैत्र ।
अकार्प हि ३ हि वा ।

प्रश्ने च प्रतिपदम् ॥ ७ । ४ । ९८ ॥

प्रश्नाख्याने वाक्यस्य स्वरेष्वन्त्यः स्वरः प्लुतो वा । अगम ३
पूर्वा ३ न् ग्रामा ३ न् मैत्र ३ । अगमः पूर्वान्ग्रामान्मैत्र । अगम ३
पूर्वा ३ न् ग्रामा ३ न् मैत्र ३ । अगम पूर्वान्ग्रामान्मैत्र ।

दूरादामन्थस्य गुरुर्वैकोऽनन्त्योऽपि लनृत् ॥

७ । ४ । ९९ ॥

वाक्यस्य स्वरेष्वन्त्यः स्वरः प्लुतो वा ॥ आगच्छ भो देव-
दत्त ३ (२) भक्तून् पिब दे ३ वदत्त देवद ३ त्त देवदत्त वा ।
आगच्छ भो. क्लृ ३ त्तशिख क्लृत्शिख वा । अनृदितिक्मि ? ।
कृष्णमि ३ त्र (२) ॥

हेःप्वेपामेव ॥ ७ । ४ । १०० ॥

दूरादामन्थस्य स्वरः प्लुतो वा ॥ हे ३ मैत्र आगच्छ ॥
आगच्छ हे ३ मैत्र आगच्छमैत्रे । एष्व हेःशब्देऽपि ॥

अस्त्रीशूद्रे प्रत्यभिवादे भोगोत्रनाम्नो वा ॥

७ । ४ । १०१ ॥

वर्तमानस्य वाक्यस्य स्वरेऽन्त्यः स्वर आमन्व्यस्यांश्च प्लुत ॥
अभिवादये मैत्रोऽह भोः आयुष्मानेधि भो ३ । (२) अभिवादयेऽ-
ह गार्ग्यो भो । आयुष्मानेधि गार्ग्य ३ (२) । राजन्यविशोरपि
गोत्रत्वमेव । अभिवादये मैत्रोऽह भो आयुष्मानेधि मैत्र ३ (२) ।
स्त्रीशूद्रवर्जनं किम् ? । अभिवादये गार्ग्यह भो. आयुष्मती त्व भव
गार्गि, अभिवादये तुपजकोऽह कुशल्यसि तुपजरु ॥

प्रश्नार्चाविचारे च सन्धेयसन्ध्यक्षरस्यादिदुत्पर

॥ ७ । ४ । १०२ ॥

प्रत्यभिवादे वर्तमानस्य वाक्यस्य स्वरेऽन्त्यस्वरस्य प्लुतो
भवन् ॥ अगमः ३ पूर्वा ३ नृग्रामा ३ नृ अग्निभृता ३ इ । पटा ३ उ । शोभन
खल्वासि अग्निभृता ३ इ । पट । ३ ऽ । शोभन खल्वासि अग्नि-
भृता ३ इ । पटा ३ उ । वस्तव्य किं निर्ग्रन्थस्य सांगारिका ३ इ ।
उतानागारिके । आयुष्मानेधि अग्निभृता ३ इ । सन्धेयेति किम् ? ।
कीञ्चि ३ त् कुशलं ३ म् भवत्योः ३ कन्ये ३ ॥

तयोर्ध्वा स्वरे सहितायाम् ॥ ७ । ४ । १०३ ॥

तपो प्लुताकारात्परयोरिदुतोरित्यर्थः ॥ अगम* ३ अग्निभृता
३ यत्रागच्छ । अगम ३ पटावत्रागच्छ । सहितायामिति किम् ।
अग्ना ३ इ इन्द्रम् ॥

इ ३ वा ॥ १ । २ । ३३ ॥

प्लुतः स्वरेऽसन्धिः ॥ लुनीहि ३ इति । लुनीहीति ॥

ईदूदेद्विवचत्तम् ॥ १ । २ । ३४ ॥

स्वरेऽसन्धिः ॥ मुनी-इह । साधू एतौ । माले इमे । प-
क्ते इति ॥

अदो मुमी ॥ १ । २ । ३५ ॥

स्वरे असन्धी ॥ अमुमुईच । अमी अश्वाः ॥

चादिः स्वरोऽनाद् ॥ १ । २ । ३६ ॥

स्वरेऽसन्धिः ॥ अ अपेहि । इ इन्द्र पश्य । उ उत्तिष्ठ । आ एव किल
मन्यसे । आ एव नुःतत् । अनादिति किम् ? । आ उष्णमोष्णम् ।
“ ईपदर्थे क्रियायोगे मर्यादाभिविधौ-च यः । एतमात क्वित्
विद्यादावयस्मरणयोरान्दि ॥ १ ॥”

ओदन्तः ॥ १ । २ । ३७ ॥

चादिः स्वरेऽसन्धिः ॥ अहो अह ॥

सौ नःवेतौ ॥ १ । २ । ३८ ॥

असन्धिः ॥ पटो इति । पट्रविति ॥

ऊँ चोञ् ॥ १ । २ । ३९ ॥

उञ् चादिरितौ त्राऽसन्धिरसन्धौः षोञ् ऊँ वा ॥ उ इति ।
उँ इति । विति ॥ सप्तम्यर्थे पर्यवसानस्येदूदन्तस्य सन्धिर्न भवतीति
केचित् । तन्मते, गौरी अपिभित । मामकी तन् इति । छान्द-
सत्वारसप्तम्या ल्

अञ्जवर्गात् स्वरे वोऽसन् ॥ १ । २ । ४० ॥

उष् वा ॥ कुट्टास्ते । कुट्टु आस्ते । असत्पाद् द्विच्वम् ॥

अइउवर्णस्यान्तेऽनुनासिकोऽनीदादे. ॥ १ । २ । ४१ ॥

वा ॥ सामँ २ । कुमारी २ । मधुँ २ । अनीदादेः किम् ?
अमी । अमो । त्रिसु ॥

इति श्रीतपोगच्छाचार्यविजयदेवसूरिविजयसिंहसूरिपट्टपरम्परा
मतिष्ठितगीतार्थत्वादिगुणोपेतद्विचन्द्रापरमामृद्विविजयचरणकम
लमिलिन्दायमानान्तेवासिसविग्रशाखीपतपोगच्छाचार्यभट्टारकश्रीवि
जयनेमिसूरिविरचितायां लघुहेमप्रभाष्यामसन्ध्यधिकार ॥

॥ अथ व्यञ्जनसन्धि ॥

तृतीयस्य पञ्चमे ॥ १ । ३ । १ ॥

पदान्तस्थस्यानुनासिको वा ॥ ककुम्मण्डलम् । ककुब्मण्डलम् ॥

प्रत्यये च ॥ १ । ३ । २ ॥

पदान्तस्थस्य तृतीयस्य पञ्चमे नित्यमनुनासिक ॥ वाङ्मयम् ॥

ततो हश्चतुर्थः ॥ १ । ३ । ३ ॥

पदान्तस्थात् पूर्वसवर्गो वा ॥ वाग्धीन । वाग्हीन. ॥

अघोपे प्रथमोऽशिष्टः ॥ १ । ३ । ५० ॥

धुटः ॥ भेत्ता ॥

प्रथमादधुटि शश्छ ॥ १ । ३ । ४ ॥

पदान्तस्थाद्वा ॥ वाक्छूरः । वाक्शूर ॥

नोऽप्रशानोऽनुस्वारानुनासिकौ च पूर्वस्याधुट्-
परे ॥ १ । ३ । ८ ॥

पदान्तस्थस्य चटते सद्वितीये शपसाः ॥ भवांश्चरः । भवौश्चरः ।
भवांश्छयति २ । भवांष्टक २ । भवांष्टकारः २ । भवांस्तनु २ । भवां-
स्पुढति २ । अप्रशान इति किम् ? । मशाञ् चरः ॥

पुमोऽशित्यघोषेऽख्यागि रः ॥ १ । ३ । ९ ॥

अधुट्परेऽनुस्वारानुनासिकौ च पूर्वस्य ॥

पुस. ॥ २ । ३ । ३ ॥

रस्य कखपफेषु सः ॥ पुस्कोकिलः २ । पुस्पुत्र २ ॥ अख्यागीति
किम् ? । पुख्यातः ॥

नून. पेषु वा ॥ १ । ३ । १० ॥

रोऽनुस्वारानुनासिकौ च पूर्वस्य ॥

र कखपफयो. < क > पौ ॥ १ । ३ । ५ ॥

पदान्तस्थस्य वा ॥ नृ > पाहि । नृँ > पाहि ॥

र पदान्ते विसर्गस्तयो ॥ १ । ३ । ५३ ॥

विरामाघोषयो ॥ नृ पाहि । नृँ पाहि । नृन् पाहि ॥

शपसे शपस वा ॥ १ । ३ । ६ ॥

पदान्तस्यस्य रस्य ॥ कश्नेते । क षेते । कल्पण्डः २। कस्तापु' २॥

चटते सच्चितीये ॥ १ । ३ । ७ ॥

पदान्तस्यस्य रस्य शपसा नित्यम् ॥ कश्चर । कश्चम ।
कष्ट । कष्ट । कस्त । कस्थ ॥

द्वि. कान कानि स. ॥ १ । ३ । ११ ॥ .

अनुस्वारानुनासिकौ च पूर्वस्य ॥ कांस्कान् । काँस्कान् ।
-द्विरिति किम् ? । कान् कान् पश्यति ॥

तौ मुमो व्यञ्जने स्त्रौ ॥ १ । ३ । १४ ॥

म्वांगमस्य पदान्तस्यस्य च मस्य व्यञ्जने मस्यैव स्वावद्
स्वारानुनासिकौ क्रमेण ॥ चक्रम्यते । चक्कम्यते । त्व वगोषि ।
त्वङ्करोषि । फव । कव्वं ॥

- मनयवलपरे हे ॥ १ । ३ । १५ ॥ -

पदान्तस्यस्य मस्यानुस्वारानुनासिकौ स्त्रौ ॥ किं झलयति । किम्
झलयति । किं हुते । किन् हुते । किंघ. । किंघ् । किंघ् । किं हलयति ।
किं हलयति । किं ङादते । किंङ्ङादते ॥

- सघ्नाट् ॥ १ । ३ । १६ ॥

निपात्यते ॥ सघ्नाट् ॥

स्सटि समः ॥ १ । ३ । १२ ॥

स । अनुस्वारानुनासिकौ च पूर्वस्य ॥ सस्कर्ता । सँस्कर्ता ॥

- लुक् ॥ १ । ३ । १३ ॥ -

समः स्सटि ॥ सस्कर्त्ता ॥

इणो. कटावन्तौ शिटि न वा ॥ १ । ३ । १७ ॥

पदान्तस्थयोः ॥ प्राङ्कृते । प्राङ्कृ शेते । प्राङ् शेते । सुगण्ट्-
छेते । सुगण्ट् शेते । सुगण् शेते ॥

शिट्याद्यस्य द्वितीयो वा ॥ १ । ३ । ५९ ॥

प्राङ्क् शेते २ ॥

ङ्गुः सः त्सोऽश्चः ॥ १ । ३ । १८ ॥

पदान्तस्थाद्वा ॥ पट्सीदन्ति । पट्सीदन्ति । भवान्त्साधुः ।
भवान्त्साधुः । अथ इति किम् ? । पट्कृष्योतन्ति ॥

न शि ङ्च् ॥ १ । ३ । १९ ॥

पदान्तस्थस्य वा ॥ भवाठ्छूर । भवाठ्च् शूरः । भवाष् शूरः ।
भवाठ्छूर । अथ इत्येव ? । भवाठ्कृष्योतति ॥

ह्रस्वान् इणो द्वे ॥ १ । ३ । २७ ॥

पदान्तस्थस्य स्वरे ॥ कुड्ङ्ह । सुगण्णिह । कुर्वन्नास्ते ॥

स्वरेभ्यः ॥ १ । ३ । ३० ॥

छस्य द्वे ॥ इच्छति ॥

अनाद्माडो दीर्घाद्वाच्छ ॥ १ । ३ । २८ ॥

पदान्तस्थाद् द्वे ॥ कन्याच्छप्रम् । कन्याछप्रम् । अनाद्माड इति
किम् ? । आच्छाया । माच्छित्त् ॥

प्लुताद्वा ॥ १ । ३ । २९ ॥

पदान्तस्थाद् दीर्घान्ठस्य द्वे ॥ आगच्छ भो इन्द्रभूते ३
 च्छत्रमानय, पक्षे छत्रमानय ॥

शिष्ट प्रथमद्वितीयस्य ॥ १ । ३ । ३५ ॥

द्वे वा ॥ त्व करोपि ॥ त्व करोपि । त्व क्वनसि । त्व खनसि ।

ततः शिष्ट ॥ १ । ३ । ३६ ॥

द्वे वा । तच् श्शेते । तच् शेते ॥

म्ना ध्रुड्वर्गेऽन्त्योऽपदान्ते ॥ १ । ३ । ३९ ॥

निमित्तस्यैवानु ॥ गन्ता । कम्पिता ॥

शिङ्घेऽनुस्वार ॥ १ । ३ । ४० ॥

अपदान्तस्थानां म्नामनु ॥ पुसि । वृहणम् ॥

उद स्थास्तम्भ स. ॥ १ । ३ । ४४ ॥

छुक् ॥ उत्थाता । उत्तम्भिता ॥

तवर्गस्य श्ववर्गष्टवर्गाभ्यां योगे चटवर्गो ॥

१ । ३ । ६० ॥

यथासख्यम् ॥ तच् शेते । भवाञ्छेते । तद्यारु । पेष्टा । तदीका । ईष्टे ॥

सस्य ङपौ ॥ १ । ३ । ६१ ॥

श्ववर्गष्टवर्गाभ्यां योगे ॥ श्रोतति । दोष्यु । रम्भण्यि ॥

न शात् ॥ १ । ३ । ६२ ॥

तवर्गस्य चवर्ग ॥ अदनाति । प्रश्न ॥

पदान्ताद्द्ववर्गादनामगरीनवते ॥ १ । ३ । ६३ ॥

तवर्गस्य सस्य च चटवर्गो न ॥ पण्णयाः । पट्सु ।
 अनाम्नगरीनयतेरितिक्लिम् । पण्णाम् । पण्णगरी । पण्णवाति ॥
 पि तवर्गस्य ॥ १ । ३ । ६४ ॥ (पंक्ति ६ ठीमा '
 पदान्तस्थस्य टवर्गो न ॥ तीर्थकृत् षोडशः शान्तिः व्यञ्जनात्पञ्चमान्तस्य
 लि लौ ॥ १ । ३ । ६५ ॥ सरूपे वा ॥ १ । ३ ।
 पदान्तस्थस्य तवर्गस्य ॥ तल्लनम् । भवाल्लुनाति । लुक् । कृड्ङो । अ
 त्य । आदित्य ॥

इति श्रीतपोगच्छाचार्यविजयदेवसूरिविजयसिंहसूरिपट्टपरम्पराम-
 तिष्ठितगीतार्थत्वादिगुणोपेतवृद्धिचन्द्रापरनामवृद्धिविजयचरणकमलमि-
 लिन्दायमानान्तेवासिसविग्नशाखीयतपोगच्छाचार्यभट्टारकश्रीविजय-
 नेमिसूरिविरचितायां लघुहेममभायां व्यञ्जनसन्धि ॥

॥ अथ रेफसन्धिः ॥

ख्यागि ॥ १ । ३ । ५४ ॥

पदान्तस्थस्य रस्य विसर्ग एव ॥ क र्यातः ॥

शिष्टघघोपात् ॥ १ । ३ । ५५ ॥

पदान्तस्थस्य रस्य विसर्ग एव ॥ वासः क्षौमम् । अद्भि प्सातम् ॥

व्यत्यये लुग्वा ॥ १ । ३ । ५६ ॥

शिष्ट परेऽघोपे सति पदान्तस्थ रस्य लुग्वा ॥ चक्षुःच्यातति ३ ॥

नमस्पुरसो गते कखपफि र. स. ॥ २ । ३ । १ ॥

नमस्कृत्य । पुरस्कृत्य । गतेः किम् ? । नम कृत्वा । साक्षादादि
द्व्यर्थे नमसो वा गतिसज्ञा ॥

तिरसौ वा ॥ २ । ३ । २ ॥

गतेरस्य क्यपफि सः ॥ तिरस्कृत्य । तिरःकृत्य । गते, किम् ? ।
तिरःकृत्वा काष्ठ गतः ॥

शिरोऽधस.पदे समासिक्ये ॥ २ । ३ । ४ ॥

रः सः ॥ शिरस्पदम् । अधस्पदम् । समासे किम् ? । शिरः पदम् ।
ऐक्य इति किम् ? । परमशिरः पदम् ॥

अत कृकमिकसकुम्भकुशाकर्णापात्रेऽनव्ययस्य ॥
२ । ३ । ५ ॥

र स समासिक्ये ॥ अयस्कृत् । यशस्कामः । अयस्कस ।
पयस्कृम्भ । अयस्तुशा । अयस्कर्णा । अयस्पात्रम् ॥

प्रत्यये ॥ २ । ३ । ६ ॥

अनव्ययस्य रस्य पाशल्पके स ॥ पयस्पाशम् । पयस्क-
र्यम् । यशस्कम् ॥

रो काम्ये ॥ २ । ३ । ७ ॥

अनव्ययस्य रोरेव सः ॥ पयस्काम्यति । नियमः किम् ?
अह काम्यति ॥

नामिनस्तयो पः ॥ २ । ३ । ८ ॥

सर्पिष्पाशम् । सर्पिष्काम्यति । तयोरिति किम् ? । मुनि

करोति २ । गीः काम्यति २ ॥

निदुर्वहिराविष्प्रादुश्चतुराम् ॥ २ । ३ । ९ ॥

रस्य कखपफि पः ॥ निष्कृतम् इत्यादि । बहुवचनात्तिसदुसोरपि ॥

सुचो वा ॥ २ । ३ । १० ॥

रस्य कखपफि पो वा ॥ द्विष्करोति ३ । चतुष्फलति ३ ॥

वेसुसोऽपेक्षायाम् ॥ २ । ३ । ११ ॥

स्थानिनिमित्तयोरस्य कखपफि प ॥ सर्पिष्करोति ३ । धनु-
प्लादति ३ । अपेक्षायाम् किम् ? । परमसर्पिः कुण्डम् २ ॥

नैकार्थेऽक्रिये ॥ २ । ३ । १२ ॥

पदे यत्कखपफ तत्र परे इमुस्मत्ययान्तस्य रस्य पः ॥ सर्पिः
कालकम् २ । यजु पीतकम् २ । एकार्थ इति किम् ? । सर्पिष्कुम्भे ३ ।
अक्रिय इति किम् ? । सर्पिष्क्रियते ३ ॥

समासेऽसमस्तस्य ॥ २ । ३ । १३ ॥

पूर्वेण इमुस्मत्ययान्तस्य र कखपफि प. ॥ सर्पिष्कुम्भः ।
धनुष्फलम् । समास इति किम् ? । तिष्ठतु सर्पिः पिब त्वमुदकम् ।
असमस्तस्येति किम् ? । परमसर्पिः कुण्डम् ॥

भ्रातुष्पुत्रकस्कादय. ॥ २ । ३ । १४ ॥

साधव ॥ भ्रातुष्पुत्र । परमयजुष्पीत्रम् । फस्कः । फौत-
सुत । बहुवचनात्कृतिगणार्थम् ॥

वाहर्पत्यादय ॥ १ । ३ । ५८ ॥

अर्हर्षतिः ॥ अहः पति ० । मचेता राजन् । मचेतो राजन् ॥

इति श्रीतपोगच्छाचार्यविजयदेवमूरिविजयर्मिहमूरिपट्टपरम्पराम-
तिष्ठितगीतार्थस्वामिगुणोपेतश्रीष्टल्लिघन्द्रापस्नामष्टाद्विविजयचरणप्र-
लमिन्दिद्रापमानान्नेवासिसाविग्नशास्त्रीयतपोगच्छाचार्यमट्टारफधीवि-
जयनेमिमूरिररचितायां लघुहेममभाषां रेफसन्धिः ॥

॥ अथ स्यादिसन्धिः ॥

सो रु ॥ २ । १ । ७२ ॥

पदान्ते ॥

अतोऽतिरोरु ॥ १ । ३ । २० ॥

देवोऽर्च्यः ॥

घोपवति ॥ १ । ३ । २१ ॥

आत् परस्य पदान्तस्य रोरु ॥ यो जेता । रोरित्युकारानु-
पन्धाग्नेह । मातरप्र । धातर्गञ्च ॥

अवर्णभोभगोऽघोर्लुगसन्धिः ॥ १ । ३ । २२ ॥

पदान्तस्यस्य योर्घोपवति ॥ देसा यान्ति । मो यासि । भगो
हस । अघो वद् ॥

व्योः ॥ १ । ३ । २३ ॥

अवर्णात्परस्यो पदान्तस्ययोर्घोपवति लृक् ॥ सचासन्धिः ।
दृक्ष याति । अव्य याति ॥

रोर्यः ॥ १ । ३ । २६ ॥

अवर्णभोभगोऽघोभ्य स्वरे ॥ कयास्ते । भोयत्र । भगोयत्र ।
अघोयत्र ॥ स्वरे वेति पक्षे लोपे क आस्ते इत्यादि ॥

अस्पष्टाववर्णात्त्वनुजि वा ॥ १ । ३ । २५ ॥

अवर्णभोभगोऽघोभ्यः परयो पदान्तस्थयोन्योर्वयौ स्वरे ॥ पटवुँ ।
असावुँ ॥ कयुँ । देवायुँ ॥ भोयत्रेत्यादि । पटाविह २ । तयिह
२ । असाविन्दुः २ ।

अह ॥ २ । १ । ७४ ॥

पदान्ते रुः ॥ स चासन् परे स्यादि विधौ च पूर्वस्मिन् ।
दीर्घाहा निदाघः । अहोभ्याम् ॥

रो लुप्यरि ॥ २ । १ । ७५ ॥

पदान्तेऽहः स्यादे' ॥ अहरपीते । लुपीति किम् ? । हे दीर्घा-
होऽत्र । अरीति किम् ? । अहो रूपम् ॥

रो रे लुग्दीर्घश्चाद्विदुत' ॥ १ । ३ । ४१ ॥

अनु ॥ पुना रमते । अग्नी रथेन । पट्ट राजा । अन्विति किम् ? । मनोरथः ॥

ढस्तड्डे ॥ १ । ३ । ४२ ॥

अनु लुक्, दीर्घश्चाद्विदुत' ॥ मादि' । लीडम् । गृढम् । तन्निमित्ते
हे इति किम् ? । मधुलिङ्गौकते ॥

तद. से' स्वरे पादार्था ॥ १ । ३ । ४५ ॥

लुक् ॥ सैप ' राम' । सा चैत् पादपूरणीति किम् ?

स एष भरतो राजा ॥

एतदश्च व्यञ्जनेऽनग्नञ्समासे ॥ १ । ३ । १६ ॥

तदः मेर्लुक् ॥ एष दत्ते । स ल्यति । अनग्नञ्समासे किम् ?
एषकः कृती । सको याति । अनेपो याति । अमो वाति । सहितैरु-
पदे नित्या नित्या धातूपसर्गयोः । नित्या समासे वाक्ये तु सा विव
क्षामपेक्षते ॥ १ ॥

इति श्रीतपोमन्त्राचार्यविजयदेवमृगिनिविजयसिंहमूरिपट्टपरम्परा-
प्रतिष्ठितगीतार्थत्वादिगुणोपेतवृद्धिचन्द्रापरनामवृद्धिविजयचरणकमल-
मिलिन्दायमानान्तेवासिससविग्नशाखीयतपोमन्त्राचार्यभट्टाग्रश्रीविजय-
नेमिमूरिरिचिताया लघुहेमप्रभाष्यां स्यादिमन्थि ॥

॥ अथ स्वरान्ता पुँल्लिङ्गा ॥

अधातुविभक्तिवाक्यमर्थवन्नाम ॥ १ । १ । २७ ॥

देवः ॥

समानामर्थेनैक शेष ॥ ३ । १ । ११८ ॥

सहोक्तौ गम्यायाम् ॥

स्यादावसख्येय ॥ ३ । १ । ११९ ॥

सर्वस्मिन् तुल्यरूपाणां सहोक्तावेक शिष्यते ॥ देवौ २ ॥

अत आ स्यादौ जस्भ्यां ये ॥ १ । ४ । १ ॥

देवाः ॥

समानादमोतः ॥ १ । ४ । ४६ ॥

उक् ॥ देवम्-॥

शसोऽता सश्च नः पुसि ॥ १ । ४ । ४९ ॥

पूर्वसमानस्य दीर्घस्तत्सन्नियोगे ॥ देवान् ॥

टाडसोरिनस्यौ ॥ १ । ४ । ५ ॥

अत ॥ देवेन । देवाभ्याम् ३ ॥

भिस ऐस् ॥ १ । ४ । २ ॥

अत स्यादे ॥ देवै ॥ ऐस्करणादतिजरसै ।

डेडस्योर्यातौ ॥ १ । ४ । ६ ॥

अतः ॥ देवाय ॥

एद्वहुस्भोसि ॥ १ । ४ । ४ ॥

अतः स्यादौ ॥ देवेभ्य २ ॥

विरामे वा ॥ १ । ३ । ५१ ॥

अग्निटो घुटः प्रथमः ॥ देवात् । देवाद् । देवस्य । देवयोः २ ॥

ह्रस्वापश्च ॥ १ । ४ । ३२ ॥

सीदन्ताच्चामो नाम् ॥

दीर्घो नाम्यतिस्त्वचतस्त्रृषुः ॥ १ । ४ । ४७ ॥

समानस्य ॥ देवानाम् । अप इतिमतिपेधात्रकारिच्यवधा-
नेऽपि दीर्घः । पञ्चानाम् । देवे ॥

न्तरेऽपि ॥ २ । ३ । १५ ॥

कृतस्थस्य वा ष ॥ देवेषु । पदमध्ये किं ? । दाधेसेष् ॥

घृत्यन्तोऽस्ये ॥ १ । १ । २६ ॥

पदना॥ परार्थाभिधापी समासादिर्दृष्टिः । इति संक् शब्दे सस्य पदादित्वम्॥

अदेत स्यमोर्लुक् ॥ १ । ४ । ४४ ॥

आमन्त्र्यवृत्ते' ॥ हेदेत्र । एव जिनादय । सर्वा । सर्गार्यो विश्व ।
उभ, अस्य द्विवचनमेव । उभयद्, नास्य द्विवचनम् । अन्य । अन्यतर ।
अस्योपादानात् अन्यतमस्य न ग्रहणम् । इतर । इतर, इतम, अन-
यो स्वार्थिन्योर्ग्रहणमन्येषामग्रहणार्थं दार्थं च ॥ अन्यार्थस्त्वः ।
समुच्चयार्थस्त्वत् । अज्ञातात्त्वत । त्वकन । अर्घ्यार्यो नेम ।
समासिभौ सर्गार्यो । पूर्वपरात्तरदक्षिणाचरापराधराणि व्यवस्थायाम् ।
स्वमज्ञातिघनाख्यायाम् । अन्तर धर्हियोगोपसव्यायोरपुरि । त्यद्
तद् यद् एतद् इत्म् अदम् एक द्वि युस्मद् भवतु अस्नद् किम् इत्य-
सङ्गायो सर्वादि' । सर्ग । सर्वो ० ॥

जस इ ॥ १ । ४ । ९ ॥

सर्वादिरदन्नस्य ॥ सर्वे ॥

रपृवर्णान्नो ण एकपदेऽनन्त्यस्यालचटतवर्ग-
शसान्तरे ॥ २ । ३ । ६३ ॥

सर्वेण ॥ लादिवर्जन किम् ? । विरत्नेन इत्यादि । आन्त्य-
स्येति किम् ? । सर्वान् ॥

सर्वादेः स्मैस्मात् ॥ १ । ४ । ७ ॥

दन्तस्य डेडस्यो ॥ सर्वस्मै । सर्वस्मात् ॥

अवर्णस्याम साम् ॥ १ । ४ । १५ ॥

र्वादे ॥ सर्वेषाम् ॥

डे. स्मिन् ॥ १ । ४ । ८ ॥

सर्वादेरदन्तस्य ॥ सर्वस्मिन् । शेष देववत् । तत्सम्बन्धविज्ञानात्, अतिसर्वा इत्यादि । एव विश्वाद्य' । उभ-त्-द्वि-युष्मद्-भवत्वस्प्रदां हेत्वर्थप्रयोगे सर्वाविभक्त्याद्य प्रयोजन गणपाठे ॥

नवभ्य पूर्वेभ्य इस्मात्स्मिन् वा ॥ १ । ४ । १६ ॥

अदन्तेभ्यो जसुडसिडीनाम् ॥ पूर्वे । पूर्वा' । पूर्वस्मात् । पूर्वात् । पूर्वास्मिन् । पूर्वे । एव परादय ॥

न सर्वादि' ॥ १ । ४ । १२ ॥

दन्ते सर्वादि' ॥ पूर्वापरात् । पूर्वापरे । कतरकतमानाम् । कतरकतमका ॥

दन्ते वा ॥ १ । ४ । ११ ॥

अदन्तस्य सर्वादेर्जम इ' ॥ पूर्वापरे । पूर्वापराः । शेष देववत् ॥

तृतीयान्तात् पूर्वावर योगे ॥ १ । ४ । १३ ॥

सर्वादि न ॥ मासेन पूर्वाय । मासपूर्वाय । दिनेनावराय । दिनावराय । योगे किम् ? । यास्यति चैत्रो मासेन । पूर्वस्मै दीयतां कम्बल' ॥

तीय डित्कार्ये वा ॥ १ । ४ । १४ ॥

सर्वादि' द्वितीयस्मै । द्वितीयापेत्यादि । शेष देववत् ॥

नेमार्धप्रथमचरमतयायाल्पकतिपयस्य वा ॥

१ । ४ । १० ॥

अदन्तस्य जस' इः ॥ नेमे, नेमाः । शेष सर्ववत् । अर्धे, अर्धाः ।
प्रथमे, प्रथमाः । चरमे चरमा । द्वितये द्वितयाः । द्वये द्वयाः ।
अल्पे अल्पाः । कतिपये कतिपया । शेष देववत् । व्यवस्थितविभाषा
विज्ञानात् सज्ञायां न । अर्धा नाम केचित् । निर्जर ॥

जराया जरस्वा ॥ २ । १ । ३ ॥

स्वरादौ स्यादौ ॥ एकदेशविकृतस्यानन्यत्वात् । निर्जरसौ ।
इनादीन् वाधित्वा परत्वाज्जरस् । निर्जरसा । निर्जरमैरित्यादि ।
शेष पक्षे च देववत् ।

मासनिशासनस्य शसादौ लुग्वा ॥ २ । १ । १०० ॥
स्यादौ ॥ मास ॥

नाम सिदय्यञ्जने ॥ १ । १ । २१ ॥

पदम् ॥ माभ्याम् '३' । अयिति किम् ? वाच्यति । सिद्ग्रहण
नियमार्थम् । तेन मत्ययान्तरे न । भागवतम् । दन्तः ॥

दन्तपादनासिकाहृदयास्त्रग्यूपोदकदोर्यकृच्छकृ-
तो दत्पन्नसहृदसन्धूपन्नुदन्दोपन्यकञ्जकान् वा ॥
२ । १ । १०१ ॥

शसादौ स्यादौ ॥ इत् । दन्तान् । पदः । पादान्
इत्यादि । यूपः ॥

अनोऽस्य ॥ २ । १ । १०८ ॥

दीस्याग्रघुट्स्वरे लुक् ॥ यूप्ण ॥

नाम्नो नोऽनहः ॥ २ । १ । ९१ ॥

पदान्ते लुक्, स चासन् स्यादिविधौ ॥ यूपभ्याम् । यूपसु ।
असत्त्वाद् दीर्घत्वादि न । अनह किम् ? अहरेति । अहोरूपम् ॥

ईडो वा ॥ २ । १ । १०९ ॥

अनोऽस्य लुक् ॥ यूपिणि । यूपणि । ब्रह्मः ॥

सख्यासांयवेरहस्याहन् डो वा ॥ १ । ४ । ५० ॥

ब्रह्मि । ब्रह्मनि । ब्रह्मे । एव सायाहः । च्यहः । इत्यादन्ता । विश्वपाः ।

लुगातोऽनाप ॥ २ । १ । १०७ ॥

दीस्याग्रघुट्स्वरे ॥ विश्वपः । इत्यादि । एव हाहाः । अनाप इति
किम् ? । शात्राः । इत्यादन्ता । मुनि ॥

इदुतोऽखेरीदूत् ॥ १ । ४ । २१ ॥

औता ॥ मृनी । अखेरिति किम् ? । अतिस्त्रियौ ॥

जस्येदोत् ॥ १ । ४ । २२ ॥

इदुतः ॥ मुनय ॥

ट पुसि ना ॥ १ । ४ । २४ ॥

इदुतः ॥ मुनिना ॥

डित्यदिति ॥ १ । ४ । २३ ॥

स्यादाविदुतोरेदोर्तो । मुनये । अद्वितीति किम् ? । बुद्धये । स्या-
त्ते किम् ? । श्रुची ॥

एदोद्भ्यां डसिडसो र ॥ १ । ४ । ३५ ॥

मुनेः २ । ययनमे- २ । यनिवृत्त्यर्थः ॥

डिडौं ॥ १ । ४ । २५ ॥

इदुतः ॥

डित्यन्त्यस्वरादे. ॥ २ । १ । ११४ ॥

लुरु । षपदेशिवदेकस्मिन् । मुनी । अदिदित्येव । बुद्ध्याम

ह्रस्वस्य गुण. ॥ १ । ४ । ४१ ॥

आपन्त्यार्थवृत्तेः मिना सट् । इ मुने । अतिस्त्रि. ॥

स्त्रिया. ॥ २ । १ । ५४ ॥

इवर्णस्य स्वगदौ प्रत्यये इप् । अतिस्त्रियो । अतिस्त्रयः ॥

वाऽम्शसि ॥ २ । १ । ५५ ॥

स्त्रिया इप् । अतिस्त्रियम् । अतिस्त्रियम् । अतिस्त्रियम् । अतिस्त्रीनाम् ।
अतिस्त्रियै । अतिस्त्रिये । स्त्रिया टितामिति वा दै । अतिस्त्रियाः ।
अतिस्त्रेः । अतिस्त्रियो, । अतिस्त्रीणाम् । अतिस्त्रियाम् । अतिस्त्रौ ।
शेषे मुनिस्तु ॥

ऋदुज्ञानस्फुरुदशोऽनेहसश्च सेडां ॥ १ । ४ । ८४ ॥

सरयुरिति शेषस्य । सखा । मियसखा ॥

सरयुरितोऽशावेत् ॥ १ । ४ । ८३ ॥

शेषे षुटि । सखायौ । मियसखायौ । अशाविति किम् ? । अ-
तिसखीनि बुद्धानि । इतः किम् ? । सखायो ॥

न नाडिदेत् ॥ १ । ४ । २७ ॥

कवलसखिपते । सरया । सख्ये । केवलेति किम् ? । मियस-
खिना । मियसख्ये ॥

स्त्रितिस्त्रीतीय उर् ॥ १ । ४ । ३६ ॥

इसिडसो । सरयुः २ । य इति किम् ? । मियसख्येः । स्त्रि-

तीत्यादि किम् ? । मुख्यः । अपत्य. ॥

केवलसखिपतेरोः ॥ १ । ४ । २६ ॥

इदुदन्तात् ङिः । सरयो । केवलेति किम् ? । प्रियसखी । स-
खीमतिक्रान्तोऽतिसखिः । मुनिवत् । पतिः । पत्या ॥

डत्यतु सख्यावत् ॥ १ । १ । ३९ ॥

डतिष्णः सरयाया लुप् ॥ १ । ४ । ५४ ॥

जशुगसोः । कति २ । तत्सम्बन्धिनोरित्येव । प्रियकतय । प्रियकतीन् ॥

लुप्यञ्चल्लेनत् ॥ ७ । ४ । ११२ ॥

परप्रत्ययस्य लुभूतपरनिमित्तक पूर्वकार्यं न । इति निषेधान्नै-
कार । लुपीति किम् ? । गोमान् । “ नन्ता सरया डतिर्युष्म-दस्मच्च
स्युरल्लिङ्गात् । ” एव यतिततिशब्दौ ॥

त्रेस्त्रय ॥ १ । ४ । ३४ ॥

जाम । त्रयाणाम् । तत्सम्बन्धिविज्ञानात् प्रियत्रीणाम् ॥

आद्वेर ॥ २ । १ । ४१ ॥

त्यदादेः स्त्रसम्बन्धिनि स्यादौ तसादौ च ॥ दौ २ ॥ द्वाभ्याम्
३ । द्वयोः २ । अतिद्विर्मुनिवत् । उडुलोम्नोऽपत्य पुमान् औडुलोमिः ।
एकत्वे द्वित्वे च मुनिवत् । बहुत्वऽप्रत्यये उडुलोमशब्दो देववत् । उडु-
लोमा । ररिकविप्रमुखा मुनिवत् । वार्तं प्रमिमीते वातप्रमी । वा-
तम्यौ । वातप्रम्य । वातप्रमीम् । वातप्रमीन् । वातप्रमी । एवंययी-
पप्यादयः । किवन्ते तु अमि शसि ङौ च विशेष । किञ्चुत्तेरिति
यन्वम् । वातप्रम्यम् । वातप्रम्यः । वातप्रम्यि ॥

नात्सेः ॥ १ । ४ । ४६ ॥

किम् ? । निष्कौशाम्नि ।

स्त्रीदूत. ॥ १ । ४ । २९ ॥

स्यादेर्ङिता दैदास्तास्ताम' ॥ बहुश्रेयस्यै । बहुश्रेयस्याः । बहुश्रेयस्याम् ॥

नित्यदिद्विस्वराम्बार्थस्य ह्रस्व ॥ १ । ४ । ४३ ॥

आमन्त्र्यार्थवृत्तेर्नित्यदितो द्विस्वराम्बार्थस्य चानन्तस्य सिना
ह्रस्व । ह बहुश्रेयसि । नित्यदिदिनि किम् ? । ह ग्रामणी' । हे सुश्रीः ।
कुमारीमिच्छन् कुमारीवाचरन् सा ब्राह्मणः कुमारी ॥

योऽनेकस्वरस्य ॥ २ । १ । ५६ ॥

धातोरिवर्णस्य स्वरादौ प्रत्यये । कुमार्यौ । कुमार्यम् । कुमार्त्
कुमारीणाम् । स्वस्कुटीव स्वस्कुटी तम्भै स्वरकुट्यै ब्राह्मणाय । अति
लक्ष्मी । शेष बहुश्रेयसीवत् । नयतीति नी. ॥

धातोरिवर्णोवर्णस्येयुव् स्वरे प्रत्यये ॥ २ । १ । ५० ।

निर्यौ । निय ॥

निय आम् ॥ १ । ४ । ५१ ।

ङ ॥ नियाप् । सुष्ठु श्रीर्यस्य स सुश्री ।

सयोगात् ॥ २ । १ । ५२ ॥

धातोरिवर्णोवर्णयो स्वरादौ प्रत्यये इयुर्वौ । सुश्रियौ । सु-
श्रियः । धातुसम्प्रन्धिन सयोगादिति किम् ? । उन्नर्यौ ॥

वेयुवोऽस्त्रिया ॥ १ । ४ । ३० ॥

यौ स्त्रीदूतौ तदन्तात् स्यादेर्ङिता दैदास्तास्ताम' ॥ सुश्रियै ।
सुश्रिये । सुश्रिया । सुश्रिय ॥

आमो नाम्वा ॥ १ । ४ । ३१ ॥

इष्टुमो यौ स्त्रीदूतौ तदन्तादस्त्रियाः ॥ सुश्रियाम् । सुश्रीणाम् ।
सुश्रियाम् । सुश्रियि । मरणेण ध्यायतीति मधीः ॥

किञ्चत्तेरसुधियस्तौ ॥ २ । १ । ५८ ॥

धातोरिवर्णोवर्णयोः स्वरादौ स्यादौ श्रौ ॥ मध्यौ । मध्यः ।
 मध्याम् । अमुधियः किम् ? । सुप्लु भ्यायतीति सुप्री । सुप्रियौ ।
 किञ्चन्तेनैव वृत्तेरिति किम् ? । शुद्धा वीर्ययोस्तौ शुद्धधियो । गति-
 कारकडस्युक्ताना प्राप्स्यत्ययोत्पत्तेः कृदन्तेन समासः । एवं परम-
 धियो । दुर्धियो । यत्रक्रियो । सह खेन वर्त्तते सखः तमिच्छति स-
 खायमिच्छतीति वा सखीयति सखीयतीति सखीः । सरयौ । सुतमि-
 च्छतीति सुती । सरयुः २ । मृत्युः २ । लूनं क्षाम प्रस्तीममिच्छ-
 तीति लूनीः क्षामीः प्रस्तीमी । एपां ङसिङसोर्यत्वे कृते ॥

क्तादेशोऽपि ॥ २ । १ । ६१ ।

पर कार्ये स्यादिविधौ च कर्त्तव्ये असन् ज्ञेयः ॥ इति नत्वमत्व-
 योरसत्त्वादुर् । लन्त्युः २ । क्षाम्युः २ । शुष्कीपक्वीशब्दयोर्तु क-
 त्वमत्वयोरसत्त्वात् तीत्वेऽपि यत्त्वाभावाच्च उर् । शुष्किय २ । प-
 क्वियः २ । उन्नी । उन्न्यौ । उन्न्याम् । ग्रामण्याम् । सेनान्याम् ।
 परभ नयतीति परमनी । परमन्यौ । कर्मधारये तु परमनियो । इती-
 दन्ताः ॥ साधुर्मुनिश्च । इत्युदन्ताः । हृह् । हृह्वौ । हृह । हृहम् ।
 हृह्वौ । हृहन् । अतिचम् । अतिचम्बौ । शेष बहुश्रेयसीश्च । सुल्ह् ।
 मुल्ह्वौ । खलपृ । खलप्यौ । उल्लह्स्त्रीश्च । भू । सुप्रीश्च । हन्भ-
 नतीति हन्भू ॥

हन्पुनवर्षाकारैर्भुव ॥ २ । १ । ५९ ॥

किञ्चत्तेरर्णस्य स्वरादौ स्यादौ षः ॥ हन्भ्वो । पुनर्भ्वौ । व-
 र्षाभ्वौ । कारभ्वौ । काराभ्वाविति केचित् । निगण्यस्यिष्यम् । ने-

अनेकस्वरस्य धातोर्वर्णस्य स्वरादौ वः ॥ वमुमिच्छति
वसू । वसू । वस्वः । वस्वि । स्यादौ रिम् ? । छटवतुः । इत्
दन्ताः । पिता ॥

अहो च ॥ १ । ४ । ३९ ॥

घुटि हतः ॥ पितरौ ॥

ऋतो हुर ॥ १ । ४ । ३७ ॥

इसिडसोः ॥ पितृ २ । पितरि । कर्त्ता ॥

तृस्वस्तुनष्टनेष्टृत्वष्टृक्षतृहोतृपोतृप्रशास्त्रो घुटघार
॥ १ । ४ । ३८ ॥

ऋत स्वान्यसम्बन्धिनि । कर्त्तारौ । अतिकर्त्तारौ । ना । नरी । नर । तु ।

नुवा ॥ १ । ४ । ४८ ॥

नामि दीर्यः ॥ नृणाम् । नृणाम् ॥

ऋशस्तुनस्तृच् पुंसि ॥ १ । ४ । ९१ ॥

शेषे घृटि । क्रोष्ट । मियक्रोष्ट । क्रोष्टारौ । घृटि किम् ? । क्रो-
ष्टृन् । शेषे किम् ? । ह क्रोष्टो ॥

टादौ स्वरे वा ॥ १ । ४ । ९२ ॥

ऋगस्तुनस्तृच् पुंसि ॥ क्रोष्ण । क्रोष्णना । आमि नित्यत्वात्
पूर्वे नामादेशे, क्रोष्णनाम् । इति ऋदन्ताः ॥ ऋगतधातुनामनुकरणे,
की । गी । ती । किरावित्यादि । इरभावे क् । क्रौ । क् । कम् ।
कृन् । इत्यादि ॥ इति ऋदन्ताः ॥ ऋत्कार्य लृकारेऽपि । विदा ॥
ऋफिडादित्वाद्भ्रत्वे । विदलौ । ऋसिडसोर्विदुन् ॥ इति लृदन्ताः
बलकारैकदेशस्यानुकरणे बल् । लौ । ह् । इत्यादि । इति लृद-
न्ता । अतिहे । हे अतिहे ॥ इत्येदन्ता ॥

आ रायो व्यञ्जने ॥ २ । १ । ५ ॥

तदतत्सम्बन्धिनि स्यादौ ॥ राः । रायौ । राभ्याम् । रासु ।
पयं सुराः । अतिरा । इत्यैदन्ताः ॥

ओत औः ॥ १ । ४ । ७४ ॥

रिहिते घुटि । गौः । गावौ । गावः । विहितविशेषणादोकार-
विधानसामर्थ्याच्च चिनगवः । घौः । घावौ । घाव । मियघौ । लु-
नातेर्विचि गुणे । लौः । ओतः किम् ? । चिनगुः ॥

आ अम्शसोऽता ॥ १ । ४ । ७५ ॥

ओतः ॥ गाम् । मुगाम् । गाः । घाम् । स्यादावित्येव । अचि-
नवम् । इत्योदन्ताः । मुनौ । मुनावौ । इत्यादि । इत्योदन्ताः ॥

इति श्रीतपोगच्छाचार्यविजयदेवसूरिविजयसिंहसूरिपट्टपरम्परा-
प्रतिष्ठितगीतार्थत्वादिगुणोपेतवृद्धिचन्द्रापरनामवृद्धिविजयचरणकम-
लमिलिन्दायमानान्तेवासिसविग्गशाखीयतपोगच्छाचार्यश्रीविजयने-
मिसूरिविरचितायां लघुहेमप्रभायां स्वरान्ताः पुँलिङ्गा ॥

॥ अथ स्वरान्ताः स्त्रीलिङ्गा ॥

पद्मा ॥

औता ॥ १ । ४ । २० ॥

आमन्तस्य स्वसम्बन्धिनीकारः ॥ पद्मे ॥

टौस्येत् ॥ १ । ४ । १९ ॥

आमन्तस्य स्वसम्बन्धिनि ॥ पद्मया ॥

आपो डितां यैयास्यासूयाम् ॥ १ । ४ । १७ ॥

पद्मायै । पद्मायाः २ । पद्मयोः २-। पद्मायाम् ॥

एदाप ॥ १ । ४ । १२ ॥

आमन्त्र्याथ सिना ॥ १ पदे । एव मायादयः । १ अथ ।
३ मियाम् । ३ अस्याडे ॥

सर्वादेडेम्पूर्वा ॥ १ । ४ । ३८ ॥

आरन्तम्य दिता ययास्याम्याम न्यु ॥ सर्वस्यै । सर्वस्या
० । सर्वस्याम् । द्वितीयस्यै । द्वितीयार्थ । तत्सम्यन्विचिज्ञानाद्देदे ।
मियमरार्थै । सर्वभास्ये दक्षिणपूर्वस्यै । चङ्गीदौ तु, दक्षिणपूर्वार्थै ।
जरा । जर्मो । जरे । अतिजरे । विभक्तोगपा व्यवधानान्न जर्म ।
पृतना । पृतः इत्यपि दक्षिण । नासिफा । नम । निगा । निगाः ।
निग्भ्याम् । निन्दु । तीर्थपा विभक्तान् । मति ॥

स्त्रिया डिता वा देदास्दास्दाम् ॥ १ । ४ । २८ ॥

इदन्तात् ॥ मन्थै । मनया । मन्था २ मने २ । मत्याम् । मती ।
कन्यापत्ये कन्यापत्ये पुस्त्याय लियै वा ॥ एव स्मृत्यादयः । देस्वै स-
त्याम् । दे ० । टाभ्याम् ३ ॥

त्रिचतुरस्तिस्त्रचतसृ स्यादौ ॥ २ । १ । १ ॥

स्त्रियाम् ॥

ऋतो र स्वरेऽनि ॥ २ । १ । २ ॥

तिसृचतसृस्थस्य अन्यसम्यन्धिनि स्यादौ ॥ सर्वापवादः ।
तिस्र ० । तिसृणाम् । त्रिचाम्बित्तोऽस्य मियतिसा । मियास्त्रय
मियाणि त्रीणि वा यस्या सा मियत्रिर्मन्वित् । अनीति किम् ? ।
तिसृणाम् । मियतिसृणी कुले । देवी । दव्यौ ॥ एव नयादयः । लक्ष्मी ।

“अनीतन्त्रीतरिलक्ष्मी-धीतीश्रीणामुदाहृत ।

स्त्रीलिङ्गानाममीषान्तु सिलोपो न कदाचन ॥ १ ॥”

श्री । स्त्रियौ । स्त्रियमिच्छति स्त्रीवाचरति वा स्त्री । धावोरि-

वर्णोवर्णस्येति नित्यमिच् । स्त्रियम् । स्त्रियः । अतिस्त्रियम्
 २ । अतिस्त्रियः २ । अतिस्त्रिया । शेषं पुंन्त् । श्री । श्रियो ।
 श्रियै । श्रिये । अतिश्रियै । अतिश्रिये । स्त्रियै नराय वा । एवं धीही-
 मभृतयः । प्रवृत्तिनिमित्तैक्ये सति लिङ्गान्तरविशिष्टार्थानभिधायकत्व
 नित्यस्त्रीत्वमितिमते । प्रकृष्टा धीर्यस्य यस्या वेति विग्रहे प्रकृष्टा
 धीरिति विग्रहे वा लक्ष्मीवत् । अमि शसि च प्रध्यम्, प्रध्यः ।
 पदान्तर विना स्त्रिया वर्तमानत्वं नित्यस्त्रीत्वमितिमते तु प्रकृष्टं
 ध्यायतीति विग्रहेऽपि लक्ष्मीवत् । सुष्टु धीर्यस्या यस्य वा शोभना
 धीः सुधीरिति वा विग्रहे सुधीरुभयमतेऽपि श्रीवत् । सुष्टु ध्यायतीति
 विग्रहे परमते श्रीवत् । पूर्वमते तु नीवत् । ग्रामणीः पुंन्त् । ग्रामनयनं
 पुंभर्म जत्सर्गतः ॥

स्त्रियाम् ॥ १ । ४ । ९३ ॥

कृशस्तुनस्तच् ॥ निर्निमित्तत्वात् पञ्चक्रोष्ट इत्यत्र न तृन्निष्पत्तिः ॥

स्त्रिया नृतोऽस्त्रन्नादेर्डी ॥ २ । ४ । १ ॥

क्रोष्ट्री । देरीवत् । इतीदन्ताः ॥ रज्जुतनुधेन्वादयो मतिवत् ॥ इत्सु-
 दन्ताः । भ्रूः भीवत् ॥

भ्रूश्रो ॥ २ । १ । ५३ ।

वर्णस्य सयोगात्पररय स्वरादौ प्रत्यये उच् ॥ भ्रुषौ । भ्रु-
 व । इ भ्रूः । हे सुभ्रु इत्यादौ स्त्रीपर्यायत्वाद्दि कृते ह्रस्वः । भ्रु-
 वा । भ्रुव । भ्रूणाम् । भ्रुवाम् । खलपृ. पुंन्त् । पुनर्भू । इपुनर्भू ।
 पुनर्भूम ॥

कवर्गकस्वरवत्ति ॥ २ । ३ । ७६ ॥

इत्सुपदे पूर्वपदस्वाद्रष्टवर्णात् परस्य उत्तरपदान्तस्वनागमस्य
 स्यादेशे नो ण, न चेत्पकसम्बन्धी ॥ पुनर्भूणाम् । पर्याभूः । इ पर्या-

मातुर्मानं पुत्रेऽहं सिनामन्त्रे ॥ १। ४। ४० ॥ हे मातामाता ।
अह इति क्रिये ? । अरे गर्गीमातृ ॥ (पक्ति ६ त्रीमा 'शसि'
मान्' पञ्जी)

शु । "भैरव्यां पुनर्नवायां स्त्री वर्षाभूर्देदुरे पुमान् ।" भैरव्याती नित्य
स्त्रीत्वाभावात् । हेवर्षाभूः । वर्षाभूर्वा । स्वयभूर्पुंवत् । वर्षाभूर्नान्यो
देवीवत् । स्वसा ।

“ स्वसा तिस्रश्चतस्रश्च ननान्दा कुलिता तथा ।

याता मातेति ससैते स्वसादय उवाहृताः ॥ १ ॥ ”

माता पितृवत् । शसि मातृ । रा पुंवत् । घौर्गावत् । नौर्ग्लौवत् ॥

इति श्रीतपोगच्छाचार्यविजयदेवसूरिविजयसिंहसूरिपट्टपरम्परा-
प्रतिष्ठितगीतार्थत्वाग्निगुणोपेतवृद्धिचन्द्रापरनामवृद्धिविजयचरणमल-
भिलिन्दायमानान्तेवासिसमिन्नशास्त्रीयतपोगच्छाचार्यभट्टारकश्रीविज-
यनेमिसूरिविरचितायां लघुहमभाया स्वरान्ता स्त्रीलिङ्गा ॥

॥ अथ स्वरान्ता नपुंसकलिङ्गा ॥

अत. स्यमोऽम् ॥ १ । ४ । ५७ ॥

नपुंसकस्य ॥ कुम् २ ॥

औरी ॥ १ । ४ । ५६ ॥

नपुंसकस्य ॥ कुले २ ॥

नपुंसकस्य शि ॥ १ । ४ । ५५ ॥

अशसो. ॥

स्वराच्छो ॥ १ । ४ । ६५ ॥

नपुंसकावोऽन्त ॥

नि दीर्घ ॥ १ । ४ । ८५ ॥

शेषपुट्टपरे स्वरस्य ॥ कुलानि २ । शेष पुत् ॥

अतोऽन्यादेरनेकतरस्य द् ॥ १ । ४ । ५८ ॥

नपुंसकस्य स्यमोः ॥ अन्यत् । अन्यद् । अन्यतरत् २ । इतरत् २ ।
कतरत् २ । कतमत् २ । अनेकतरस्येति किम् ? । एकतरम् । सम्ब-
न्धिविज्ञानात् मियान्यम् । सर्वादेरित्येव । अन्य नाम किञ्चित् । अति-
जरम् । अतिजरसम् ॥

जरसो वा ॥ १ । ४ । ६० ॥

नपुंसकस्य स्यमोर्लुप् ॥ अतिजरः २ । अतिजरसी । अतिजरे ।
शौ परत्वाज्जरस् ॥

धुटां प्राक् ॥ १ । ४ । ६६ ॥

स्वरात् परा या धुज्जातिस्तदन्तस्य नपुंसकस्य शौ धुद्भ्य एव
भाग् नोऽन्तः ॥

न्समहतो ॥ १ । ४ । ८६ ॥

स्वरस्य शेषे घुटि दीर्घः ॥ अतिजरांसि । अतिजराणि ।
हृदयानि । हृन्दि । उदकानि । उदानि । आसानि । आसनानि ॥

क्लीवे ॥ २ । ४ । ९७ ॥

स्वरान्तस्य ह्रस्वः ॥ विश्वपम् ॥

अनतो लुप् ॥ १ । ४ । ५९ ॥

नपुंसकस्य स्यमोः ॥ लुप्करणं स्थानिवद्भावनिषेधार्थम् । तेन
पत् तदित्यादि । प्रियत्रि ॥

नामिनो लुग् वा ॥ १ । ४ । ६१ ॥

नपुंसकस्य स्यमोः ॥ प्रियतिसृ ॥

अनाम्स्वरे नोऽन्त ॥ १ । ४ । ६४ ॥

नाम्यन्तस्य नपुंसकस्य स्यादौ ॥ प्रियतिसृणी । प्रियतिसृणि ॥

स्वरे ॥ १ । ४ । ६२ ॥

नाम्यन्तो नपुंसक ॥ मियतिष्ठा । मियतिष्ठणा । मियतिष्ठ
 णाम् । मय्दा द्विभ्या । दभ्यादिभ्यस् केचित्स्वतो लिङ्गभाज, अ
 गुणक्रियादिप्रवृत्तिनिमित्ताः पदुचिकीर्ष्यादयो विशेष्यामुरूपनि
 ङ्गभाज । वारि । हे वारि । हे वारि । ग्रामणि । ग्रामण्या । ग्रामणिना ।
 ग्रामण्याम् । ग्रामणीनाम् । एव मुभिर्मभ्यादयः । मरि । आत् ।
 मराभ्याम् । मरीणाम् ॥

दध्यस्थिसक्थ्यक्ष्णोऽन्तस्यान् ॥ १ । ४ । ६३ ॥

नाम्यन्तस्य नपुंसकस्य टादौ स्वरे ॥ दधा । मियदधा । अस्यि ।
 सविन । असि । मधु । नपु । सानु । पदु । पत्वे । पदुने । मियक्रोष्ट ।
 मियक्रोष्ट्रा । मियक्रोष्टुना । अतिगु । अतिगुना । एषं मधुमुवाडय ।
 फर्त् । हे कर्त् । हे कर्त् । कर्त् । कर्त्तुणा ॥

इति भीतपोगञ्जाचार्यविजयदेवसूरिविजयसिंहसूरिपट्टपरम्परा
 प्रतिष्ठितगीतार्थन्वादिगुणोपतट्टिचन्द्रापरनामट्टिविजयचरणक्रम
 मिच्छिन्द्रायमानान्तेवासिसविग्रशारीयतपोगञ्जाचार्यभट्टारकश्रीविज
 यनेमिसूरिविरचिताया लघुसप्तभाष्या म्वरान्ता नपुंसकन्दिक्ता ॥

॥ अथ व्यञ्जनान्ता पुंस्त्रिङ्गा ॥

चज कगम् ॥ २ । १ । ८६ ॥

धुटि प्रत्यये पदान्ते च तच्चासत्परे स्याद्विचिर्भौ च पूर्वस्मिन् ॥
 घृवाक् । घृवाग् । घृवाचौ । घृवाधु ॥

अथोऽनर्चयाम् ॥ ४ । २ । ४६ ॥

परोपान्त्यनस्य लुक् किति ङिति च ॥ अनर्चयामिति
 किय ? । अञ्चिताऽनिति ॥

घुटि ॥ १ । ४ । ६८ ॥

निमित्तविशेषोपादानं विनाऽऽपादपरिसमाप्तैर्षत् कार्यं चक्ष्यते
इदघुटि वेदितव्यम् ॥

अच. ॥ १ । ४ । ६९ ॥

बुद्धन्तस्याश्चतेर्पातोस्तदत्सम्बन्धिनि घुटि घुट प्राग् नोऽन्तः ॥

युजश्चक्रुञ्चो नो ड. ॥ २ । १ । ७१ ॥

पदान्ते ॥ प्राड् । प्राञ्चौ ॥

अच्च प्राग्दीर्घश्च ॥ २ । १ । १०४ ॥

णिस्यपुङ्वर्जिते यकारादौ स्वरादौ च प्रत्यये ॥ प्राच' ।
प्राग्भ्याम् । प्राक्षु । इ प्राड् । णं प्रत्यङ् । प्रतीचः । अन्वाचयशिष्ट-
त्वाद् दीर्घत्वस्य तदभावेऽपि चादेशो भवति । इषषः ॥

उट्च उदीच् ॥ २ । १ । १०३ ॥

णिस्यपुङ्वर्जे यकारादौ स्वरादौ च । उदीचः । उट्गभ्याम् ॥

सहस्रम सध्रिसमि ॥ ३ । २ । १२३ ॥

फियन्तेऽश्चतौ । सहाश्चतीति सध्यद् । समश्चतीति सम्यद् ।
समीचः ॥

तिरसस्तिर्यति ॥ ३ । २ । १२४ ॥

फियन्तेऽश्चतौ । तिर्यद् । तिर्यञ्चो । तिरथः । तिर्यग्भ्याम् ॥

सर्वादिविप्त्रग्देवाडुद्रि क्वञ्चौ ॥ २ । २ । १२२ ॥

अन्तः ॥ अट्थद् ॥

वाऽट्टो ॥ २ । १ । ४६ ॥

अतेऽदमो ढस्य म' ॥

मादुवर्णोऽनु ॥ २ । १ । ४७ ॥

अदसो वर्णपात्राय आसन्नः ॥ दानत्र दफार्गे तत्र भवि
षातृत्पयम् । अदमुयद् । अमुयद् । अमुयद् । अदमुयद् । इ
अदमुयद् । अदमुयद्भ्याम् । विप्पयद् । देययद् । अर्चायां तु न
ऽन्वो न । शसादी, मात्रः । माद्भ्याम् । मादयु । माद्दु । एव
त्यभ्रादयः । कुञ्चे क्विपि कुञ्च इति सौप्रनिर्देशायल्यभावात्
कुद् । कुञ्चौ । कुञ्च ॥

सयोगस्यादो स्कोर्लुक् ॥ २ । १ । ८८ ॥

घुटि प्रत्यये पदान्ते च ॥

यजसृजमृजराजभ्राजभ्रस्जन्नश्चपरिव्राजः श पः

॥ २ । १ । ८७ ॥

एषा चनोर्भतोः यस्य च घुटि प्रत्यये पदान्ते च ष ।
मूलं घृयति मूलवृत् २ । मूलवृथौ । मूलवृहत्त् । मूलवृत्सु । देदेत् २ ।
उपयत् २ । तीर्थयत् २ । मृत् २ । सम्राट् २ । भ्राट् २ । मृद् २ ।
मृक्षौ । परिव्राट् २ ॥

युज्जोऽसमासे ॥ १ । ४ । ७९ ॥

धुदन्तस्य घुटि पर घुट माग् नोऽन्तः ॥ युनक्तीति युद् । युञ्जौ ।
युञ्ज । असमासे क्तिम् ? । अभ्ययुक् । ऋदिन्निर्देश क्तिम् ? । युञ्जिच्
समाधावित्यस्य मा भूत् । युज्यते इति युक् । युञ्जौ । युज । विश्राट् ।
विभ्राट्भ्याम् ॥

ऋत्विज्दिशद्दिशस्त्विज्ज्दधूपुष्णिहो गः ॥ २

॥ १ । ६९ ॥

पदान्ते ॥ ऋत्विग् २ । ऋत्विनी ॥

वसुराटोः ॥ ३ । २ । ८१ ॥

उत्तरपदयोर्विभक्त्य दीर्घः ॥ विश्वाराट् । विश्वराजौ ॥

रात्स. ॥ २ । १ । ९० ॥

पदस्य सयोगान्तस्य रात्सस्यैव लुक् ॥ ऊर्कृ । ऊर्गृ । ऊर्जौ ।
मस्त्वृ । मस्तौ ॥

ऋदुदितः ॥ १ । ४ । ७० ॥

धुङ्न्तस्य घुटि धुटः प्राक् स्वरात्परो नोऽन्तः ॥ महान् ।
महान्तौ । हे महन् । महत्. ॥

अभ्वादेरत्वस. स्तौ ॥ १ । ४ । ९० ॥

शेषे दीर्घः ॥ भवान् । भवन्तौ । हे भवन् । एव गोमान् । अ-
भ्वादेः किम् ? । पिण्डग्रः । गोमन्तमिच्छति क्यनि किप् गोमान् ।
शतृमत्ययान्तानां दीर्घाभावो विशेषः । पचन् । भवन् । महन् ॥

अन्तो नो लुक् ॥ ४ । २ । ९४ ॥

इव्युक्तजक्षपञ्चतः परस्य शितोऽवितः ॥ ददत् । दभत् । जक्षत् ।
जाग्रत् । दरिद्रत् । शासत् । चकासत् । दधिमत् । दधिमद् । दधिमर्भौ ।
इत्यादि । सुपाद् २ । सुपादौ ॥

यस्वरे पादः पदणिक्यघुटि ॥ २ । १ । १०२ ॥

मत्ये ॥ सुपद. ॥

लुगस्यादेत्यपदे ॥ २ । १ । ११३ ॥

अपदे इति किम् ? । दण्डाग्रम् ॥

त्. स्तौ स् ॥ २ । १ । ४२ ॥

त्यदादीनां स्वसम्बन्धिनि ॥ स्य. । ह्यौ । त्ये । शेषं सर्वपत् ।
नियत्यत् पुमान् । स. । तौ । ते । यः । यौ । ये । एषः । एवौ । एते ॥

त्यदामेनदेतदो द्वितीयाटौस्यवृत्त्यन्ते ॥ २।१।३३ ॥

अन्वादेशे ॥ कस्यचिद्दस्तुनः किञ्चित्क्रियादिक विधातु कथितस्य तेनान्येन वा शब्देन पुनरन्यद्विधातु कर्त्तनमन्वादेश । उद्दिष्टमेतद्रूपं यनमयो एनदनुजानीत । एतक साधुमात्ररूपं यापयायो एनमेव सूत्राणि । अत्र साक्षोऽप्यादेश । एतेन रात्रिग्वीताऽथो एनेनाहरण्य वीतम् । एतयो शील शोभनमथो एनयोर्महती कीर्त्ति । सर्वाणि शास्त्राणि ज्ञातवन्तापेतौ अथो एनयोस्तिष्ठतोर्नान्य पूजाई । अट्ट प्यन्त इति क्रिम् ? । अथो परमेतं पश्य । अन्तग्रहण क्रिम् ? । एन-
च्छ्रुतक । द्वितीयाटौसीति क्रिम् ? । एते मेगपिनो विनीता अथो एते शास्त्रस्य पात्रम् । अवादेश इत्येव । जिनदत्तम यापय एत च-
गुरुत्तम् ॥

गडदवादेश्चतुर्थान्तस्यैकस्वरस्यादेश्चतुर्थ.स्वोश्च प्रत्यये ॥ २।१।७७ ॥

धान्वययस्य पदान्ते ॥ सुत् । छद् । जुयो । बुध । भृद्भ्याम् । राजा । राजानी ॥

नामन्ड्ये ॥ २।१।९२ ॥

नाक्षो नस्य ट्ठ् पदान्ते ॥ हे राजन् । राज् । राजभ्याम् । राक्षि । राजनि । यज्या ॥

न वमन्तसयोगात् ॥ २।१।१११ ॥

परस्यानोऽकारस्य ट्ठ् ॥ यज्वन । आत्मा । आत्मन् । प्रतिदिवा ॥

भ्वादेर्नामिनो दीर्घो वीर्व्यञ्जने ॥ २।१।६३ ॥

प्रतिदीर्घः ॥ वीर्व्यादिसम्बन्धिविशेषण क्रिम् ? । द्वित् । ना-
मिनो भ्वादिसम्बन्धिविशेषण क्रिम् ? । दधिप्रज्या । प्रत्यासत्त्या न-
स्यैवति विशेषणाद् ग्रामणित्प्रज्या ॥

इन् हन् पूषार्यम्ण शिस्योः ॥ १ । ४ । ८७ ॥

इन्तस्य हनादीनां च स्वस्य शौ शेषे सावेव च दीर्घः । द-
ण्डी । दण्डिनी । तपस्वी । वाग्मी । वृत्रहा । वृत्रहणी । हे वृत्रहन् ॥

हनो ह्यो घ्न ॥ २ । १ । ११२ ॥

हनो घि ॥ २ । ३ । ९४ ॥

हन्तेर्नो घि निमित्तकार्यिणोन्तर सति णो न । वृत्रत्र* ।
वृत्रभ्याघ्र । वृत्रघ्नि । वृत्रहणि । पूषा । पूषर्णा । अर्यमा । अर्यमर्णा ॥

श्वनूयुवन्मघोनो डीस्याद्यघुट्स्वरे व उ ॥ २ ।

१ । १०६ ॥

सम्बर* । श्वा । श्वानो । श्वन* । युवा । यूनः । मयवा । मयोनः ।
अर्वा । अर्वाणो ॥

पथिन्मथिन्नुभुक्ष सौ ॥ १ । ४ । ७६ ॥

एषां नान्तानामन्तस्य सौ आ ॥

ए ॥ १ । ४ । ७७ ॥

पथ्यादीना नान्तानामिकारस्य घुटि पर आ* ॥

थो न्थ् ॥ १ । ४ । ७८ ॥

पथिमथोर्नान्तयोस्वस्य घुटि परे न्थ् न्यात् । पन्था* । हे प-
न्था* । पन्थानो ॥

इन् डीस्वरे लुक् ॥ १ । ४ । ७९ ॥

पथ्यादीनामघुटि च स्यादौ इन् लुक् । पथ । पथा ।
पन्था* । मन्थानो । मथ* । मथा । ऋगुष्णो । ऋगुष्ण* । पञ्च २ ।
पञ्चभि* ॥

सह्वधानां ण्णाम् ॥ १ । ४ । ३३ ॥

आमो नाम् । पञ्चनाम् । पञ्चमु । एवं सप्तादयः । प्रियपञ्चादयः
राजवत् । प्रियपञ्च ॥

वाष्टन आ स्यादौ ॥ १ । ४ । ५२ ॥
तन्तत्सम्बन्धिनि ॥

अष्ट और्जशशसो ॥ १ । ४ । ५३ ॥

स्वसम्बन्धिनो ॥ अष्ट इति कृतात्प्रस्याष्टनो निर्देश ॥ अष्ट
० । अष्ट २ । अष्टाभिः । अष्टभिः । अष्टभ्यः । अष्टाभ्य २ । अष्ट
नाम् । अष्टमु । अष्टामु । परमाष्टौ । परमाष्ट । प्रियाष्टा । प्रियाष्ट ।
प्रियाष्टौ । प्रियाष्टानो । इत्यादि ॥

अप ॥ १ । ४ । ८८ ॥

स्वरम्य शेषे घुटि दीर्घ ॥ स्वाप् । स्वापौ । ह'स्वप् ॥

अपोऽद् भे ॥ २ । १ । ४ ।

स्यादौ ॥ स्वद्भ्याम् । तुण्डिभमाचष्टे तुण्डिप् २ । तुण्डिभौ
एवं गर्धप् । गर्धभौ । गर्धभ्याम् ॥

अयमिय पुत्त्रियो सौ ॥ २ । १ । ३८ ॥

त्यदादिदम् ॥ अयम् । परमायम् । साकोऽप्येवम् । त्यदादिदि
किम् १ । अतीदम् ना स्त्री या ॥

दो म' स्यादौ ॥ २ । १ । ३९ ॥

त्यदादिदम् ॥ इमौ ० । इमे । इमम् । इमरुम् । त्यदादित्येव । प्रियेदमौ ।

इदम् ॥ २ । १ । ३४ ॥

त्यदादिदमो द्वितीयाष्टौमि अन्वादेशे एनत् स्याद्वृत्त्यन्ते ॥
एनम् । एनौ । एनान् । एने । एनयो ० ॥

अद्वयज्ञने ॥ २ । १ । ३५ ॥

त्यदादेरिदमः स्यादावन्वादेशेऽट्टच्यन्ते । आभ्याम् । एषु । अनक्
इति वचनात् साकोऽपि विधिः ॥

टोस्यन् ॥ २ । १ । ३७ ॥

त्यदापनक् इदम* ॥ अनेन । अनक् इति किम् ? । इमकन ॥

अनक् ॥ २ । १ । ३६ ॥

त्यदादेर्व्यञ्जनादो म्यादो पर अग्वर्ज इदमत् । आभ्याम् ॥

इदमदसोऽव्येव ॥ १ । ४ । ३ ॥

आत्परस्य भिम णेम् । इमकै* । नियम किम् ? । एभिः । प-
रमैभिः । अस्मै । एभ्य । अस्मात् । अस्य । अनयो । एषाम् । अ-
स्मिन् । एषु ॥

किम् कस्तसादौ च ॥ २ । १ । ४० ॥

त्यदां स्यादौ ॥ -साकोऽपि । रुः । कौ । के । शेषं सर्ववत् ।
न्यदामित्येव । प्रियकिम् ? ॥

मो नो म्वोश्च ॥ २ । १ । ६७ ॥

भ्वादेः पदान्ते, स चासन् पर ॥ प्रशाम्यतीति प्रशान् । प्रशामौ ।
प्रशान्भ्याम् । एव प्रदान् । प्रतान् । परिक्रान् ॥

वा शेषे ॥ १ । ४ । ८२ ॥

घुट्टि परेऽनद्वचतुरोरुतः ॥ चत्वारः । प्रियचत्वा । चतुर* । चतुर्णाम् ॥

अरो सुपि र ॥ १ । ३ । ५७ ॥

एव रस्य । चतुर्षु ॥

उतोऽनद्वचतुरो व ॥ १ । ४ । ८१ ॥

सम्प्रोऽने सौ ॥ हे प्रियचत्व* ॥

दिव औ सौ ॥ २ । १ । ११७ ॥

सुयो । सुदिवो । हे सुयो । ॥

उ पदान्तेऽनूत् ॥ २ । १ । ११८ ॥

दिवः ॥ सुद्युभ्याम् । अनूत् किम् ? । ह्युभवति । शब्दमाट् २ ।
शब्दमाशौ । एय विञ् । ताट् । ताह्यौ । एव सुदिशुमदशुप्ट
स्पृशादय ॥

नशो वा ॥ २ । १ । ७० ॥

पदान्ते ग ॥ जीवनरू ० । जीवनट् ० । जीवनशो ॥

सजुप ॥ ० । १ । ७३ ॥

४ पदान्ते ॥

पदान्ते ॥ २ । १ । ६४ ॥

भवादेर्भवादिर्नामिनो दीर्घः ॥ सह जुपते इति मज् । सजुपो ॥

णपमसत्परे स्याद्विविधौ च ॥ २ । १ । ६० ॥

इत सूनादागभ्य यत्पर कार्यं विधास्यते तस्मिन् स्यात्प्रधिका
रविहिते च पूर्वस्मिन्नपि कर्तव्ये णत्व पन्थ-या, असिद्ध द्रष्टव्यम् ॥
णत्वसूत्रनिर्दिष्टयोश्च णपयो परे ते णोऽसन् । णपशास्त्रं वा ॥ इति
पत्वस्यामिद्धत्वात् पिपठी । पिपठीषो । पिपठी षु । पिपठीणु ।
ध्रू ० । द्रुषो । श्वमुट् ० । रजमुषो । एयं प्रियपट् २ । पट् ० । प
ट्मि । पण्णाम् । चिकीर्षतीति चिकी । चिकीर्षो । चिकीर्षु
विरक्षतीति विरक्ष् २ । तट् ० । तक्षो । ष्यन्तात् क्किप्ति तु । तक् ०
एव गोरट् । गोरक । त्रिपट् । पिपट् । सुपी । सुपिसो । सुह
मुतगो । विद्वान् । विद्वामो । इ विद्वन् ॥

क्वमुष्मतौ च ॥ २ । १ । १०५ ॥

अणिस्यपट्टि यस्मरे प्रत्यये ॥ चिदप ॥

नसुध्वम्कस्तनइहो ट् ॥ २ । १ । ६८ ॥

पदान्ते स चासन् परे स्यादिविधौ च । विद्वद्भ्याम् । कस्सिति ।
सकारपाठः किम् ? । विद्वान् । एष सेदिवान् । सेदिवांसौ । सेदुपः ।
वद्भ्याम् । मुद्दिनस्तीति मुद्दिन् । मुद्दिसौ । ध्वत् २ । भ्वसौ ।
२ ॥

पुसो. पुमन्स् ॥ १ । ४ । ७३ ॥

तदतत्सम्बन्धिनि घृष्टि ॥ पुमान् । पुमासौ । हे पुमन् । पुंस' ।
याम् ३ । पुंसु । श्रेयान् । श्रेयासम् । हे श्रेयन् । उशना । उशनसौ ॥

वोशनसो नश्चामन्थे सौ ॥ १ । ४ । ८० ॥

लृक् ॥ हे उशनन् । हे उशन । हे उशनः । एवमनेहा । हे अ-
 । पुरुदशा । हे पुरुदश' । वेग । वेयसौ । हे वेय' । सुव' ।
ससौ २ । पिण्डग्र' । पिण्डग्रसौ २ ॥ दोः ॥ दोषौ । दोष्ण' । दोष ॥

अदसो ढ सेस्तु डौ ॥ २ । १ । ४३ ॥

त्यदा सौ स' ॥ असौ । असकौ । हे असौ । हे असकौ ।
दामिति किम् ? । अत्यदा ॥

असुको वाकि ॥ २ । १ । ४४ ॥

पदा सावदस ॥ असुक' । हे असुक ॥

मोवर्णस्य ॥ २ । १ । ४५ ॥

यदादेरदसो ढ ॥ मादुवर्णोऽनु । अम् ० ॥

वहुष्वेरी ॥ २ । १ । ४९ ॥

अदसो म' परस्य ॥ अमी । अमुम् । अमून् ॥

प्राग्गिनात् ॥ २ । १ । ४८ ॥

अदसो म परस्य वर्णरयोवर्णः ॥ अमुना । अमूभ्याम् ३ ।
अमीभिः । अमीभ्य' ० । अमुष्मात् । अमृष्य

० । भमीषाम् । भसुप्तिन् । अमीषु । अमुकौ । अमुक्तौ । अमुक्तौ । अमुक्तौ ।
इत्यादि ॥

अनदुह सो ॥ १ । ४ । ७२ ॥

नन्तत्सम्प्रनिनि धुट्नाम्य धुट् माण् नोऽन्त ॥ अनदुवा ।
अनदुवाहो । ४ अनदुवन । अनदुद्भ्याम् । अनदुन्तु ॥

हो धुट्पदान्ते ॥ २ । १ । ८२ ॥

४ ॥ लिट् । लिट् । लिट्भ्याम् । लिभसात् । लिभसार्थौ ।
यसाम् लिभसार्थौ इत्यादीनि लिट् ॥ पर पर्णपुट्प्रकृता ॥

भ्वादेदादिर्घ ॥ २ । १ । ८३ ॥

हो धुटि प्रत्यय पदान्ते च ॥ गोपुट् । गोपुटौ । गोपुटु ।
भ्वादे स्मि ? । लालिट् । ॥

मुहट्टहाणुहण्णिहो वा ॥ २ । १ । ८४ ॥

हो यो धुटि प्रत्यये पदान्ते च ॥ मुट् ० । मुट् ० । मुटौ । मुक
० । मुट् ० । मुट् ० । मुट् ० । मुटौ । स्तिर ० । स्तिट् ० ।
उण्णिग् ० । उण्णिटौ । उण्णिग्भ्याम् ३ ॥

इति श्रीतपोगच्छाचार्यविजयन्वमूरिविजयसिंहनूरिपट्टपरम्परान-
तिष्ठितगीतार्थत्यादिगुणोपेतट्टिपन्द्रापरनामट्टिविजयचरणकमरुभि-
न्निन्नायमानान्तेयामिन्निन्नाग्वीपतपोगच्छाचार्यभट्टारकश्रीविजय-
नेमिसूरिविरचितायां ऋषुभमभाषा व्यञ्जनान्ता पुंलिङ्गा ॥

॥ अथ व्यञ्जनान्ता स्त्रीलिङ्गा ॥

वागृत्तुदगादय सुवाग्वत् ॥ स्रत् । स्रग् । स्रजौ । स्रज् ।
आद्वे इत्यात् आद्वित्वापि, स्या । न्ये । त्याः । सर्वाशब्दवत् ।

सा । या । एषा । एताम् । अन्वादेशे एनाम् । समित् २ ।
समित्री । सुपर्वा । सुपर्वाणौ । आप । अप । अद्भि । क-
रुप् । ककुभौ । इयम् । इमे । इमा । इमाम् । एनाम् । अ-
नया । आभ्याम् । आभिः । अस्यै । अत्र परन्वात्पूर्वमदादेशे पश्चात्
इस् । अस्या । अनयोः । आसाम् । अस्याम् । आसु । का । के ।
का । चतस्रः २ । चतसृभिः । चतस्रभ्यः २ । चतसृणाम् । चत-
सृषु । हे चतस्रः ॥ पदान्त इति दीर्घे, गीः । गिरी । गीर्भ्याम् ।
गीर्षु । एवं पुष्पुरादयः । त्री । पुवत् । दिरू २ । दिगौ । द्रू २ ।
द्वौ । प्रावृट् । प्रावृड । प्रावृषो । आशीः । पत्यस्यासप्चाद्रत्वम् ।
आशिषौ । असौ । अमू । अमृ । अमूम । अमुया । अमूभ्याम् ।
अमृभिः । अमुष्यै । अमुष्या । अमुयो । अमृषाम् । अमृषु ॥

नहाहोर्धतो ॥ २ । १ । ८५ ॥

हो धृटि प्रत्यये पदान्ते च ॥ उपानत् २ । उपानहौ । उपानद्भ्याम् ॥

इति श्रीतपोगच्छाचार्यविजयदेवमूर्तिविजयसिंहसूरिपट्टपरम्परा-
प्रतिष्ठितगीतार्थत्वादिगुणोपेतवृद्धिचन्द्रापरनामवृद्धिविजयचरणकमल-
मिलिन्दायमानान्तेवासिसविग्नशास्त्रीयतपोगच्छाचार्यभट्टारकश्रीविज-
यनेमिसूरिविरचिताया लघुहेममभायां व्यञ्जनान्ताः स्त्रीलिङ्गाः ॥

॥ अथ व्यञ्जनान्ता नपुंसकलिङ्गाः ॥

-माक् ॥ प्राची । प्राञ्चि । प्रत्यक् । प्रतीची । प्रत्यञ्चि । एवं
मम्यगादयः ॥ गमाक् । गोअक् । गौरु । पूजायां गवाद् । गोअद् ।
गोद् । गोची । गवाञ्ची । गोअञ्ची । गोञ्ची । सुवल् । सुवली ॥

लौं वा ॥ १ । ४ । ६७ ॥

रलाभ्यां परा या घुङ्जातिस्तदन्तम्य नपुंसकस्य शौ घुङ्म्य
 ण्व प्राग् नोऽन्तो वा ॥ सुवल्ङ्गि । मुरलिङ्गि । असृक् २ । असृजी ।
 असृजि । असानि । अस्त्रा । असृजा । ऊर्ज् २ । ऊर्जी । ऊर्जि ।
 ऊर्जि । बहूर्जि । बहूर्जि । अन्येतु ऊर्जात् नरजाना नित्य सयोग
 बहूर्जशब्दै तु रनजाना या सयोगमिच्छन्ति । जगत् २ । जगती ।
 जगन्ति ॥

अवर्णादक्षोऽन्तो बालुरोड्यो ॥ २ । १ । ११५ ॥

तुत् । तुन्ती । तुती । तुदन्ति । भात् २ । भान्ती । भानी ।
 भान्ति । अन्न इति किम् ? । क्रीणत् । क्रीणती ॥

उयशव ॥ २ । १ । ११६ ॥

ईडयोरतुरन्तो नित्यम् ॥ ढीव्यन्ती । पचन्ती । भवत् । भ-
 न्ती । महत् । महती । महान्ति । यकृन्ति । यकृानि । अकृन्ति ।
 अकृानि । टदन् २ । टन्ती ॥

शौ वा ॥ ४ । २ । ९५ ॥

द्वेष्युक्तजसपञ्चत परम्यान्तो नो लुरु ॥ ददन्ति । ददति ।
 जसन्ति । जसति । एव जाग्रदात् । त्यत् २ । तत् २ । यत् २ । पत्त् २ ।
 अन्वादेशे एनत् इत्यादि । वेभित् २ । वेभिदी । वेभिदि । एव चेच्छित्
 २ । अह । अही । अहनी । जहानि । अह्ना । अहोभ्याम् । अद्भि ।
 अदन्ति । अह सु २ । इ अह । ब्रह्म । ब्रह्मणी । ब्रह्माणि ॥

ह्रीवे वा ॥ २ । १ । ९३ ॥

आमन्थे नाम्नो नो लुरु ॥ हे ब्रह्मन् । हे ब्रह्म । दण्डि । द-
 ण्दिनी । दण्डीनि । बहुवृत्तहाणि । बहुवृत्ताणि । बहुवृत्तमाणि ।
 स्वप् । स्वपी ॥

ति वा ॥ १ । ४ । ८९ ॥

अपो नागमे पूर्वस्वरस्य घुटि वदीर्यः॥ स्वाम्पि । स्वम्पि । एव-
 मत्यप् । वह्प । इदम् । इमे इमानि । इदम् । एनत् २ । इत्यादि । किम् ।
 के । कानि । वा । वारी । वारि । वारा । वाभ्याम् । चत्वारि ।
 विमलत्पु । विमलदिवी । वृत्त्यन्तोऽसर्पे इति पदत्वंनिषेधादुत्वं न ।
 धनु । धनुषी । धनुषि । धनुभ्याम् । चक्षुः । चक्षुषी । चक्षुषि ।
 हविः । हविषी । हवींषि । पिपठीः । पिपठिषी । पिपठिषि । पयः ।
 पयसी । पयासि । एवं वचःप्रमुखाः । सुपुम् । सुपुसी । सुपुमांसि ।
 अद् । अम् । जम्नि । शेष पुं वत् । स्वनडुत् २ । स्वनडुही । स्वन-
 ड्वांदि । काष्ठतट् २ । काष्ठतक्षी । काष्ठतद्धि । काष्ठतद्भ्याम् ॥

इति श्रीतपोगच्छाचार्यविजयदेवमूरिविजयसिंहमूरिपट्टपरम्परा-
 प्रतिष्ठितगीतार्थत्यादिगुणोपेतद्विचन्द्रापरनामद्विचिजयचरणकमल-
 मिलिन्दायमानान्तेवासिसंविग्रशाखीयतपोगच्छाचार्यमद्वारकश्रीविज-
 यनेमिमूरिविरचिताया लघुहमप्रभायां व्यञ्जनान्ता नैपुंसकलिङ्गा ॥

॥ अथ युष्मदस्मत्प्रक्रिया ॥

त्वमह सिना प्राक् चाक ॥ २ । १ । १२ ॥

युष्मदस्मदोर्यथासङ्घथ तदतत्सम्बन्धिना ॥ त्वम् । अहम् ।
 अतित्वम् । अत्यहम् । प्राक् चाक इति किम् ? । त्वरुम् । अहरुम् ।

मन्तस्य युवावो द्वयो ॥ २ । १ । १० ॥

युष्मदस्मदो स्यादौ ॥

अमौ, म' ॥ २ । १ । १६ ॥

युष्मदस्मद्भ्याम् ॥

युष्मदस्मदो ॥ २ । १ । १६ ॥

व्यञ्जनादौ तदतत्सम्बन्धिनि स्यादौ आ. स्यात् ॥ युनाम् २ ।
आवाम् २ ॥

यूयवय जसा ॥ २ । १ । १३ ॥

युष्मदस्मदो प्राक् चाक् ॥ यूयम् । वयम् । यूयक्म् । वयक्म् ॥

त्वसौ प्रत्ययोत्तरपदे चैकस्मिन् ॥ २ । १ । ११ ॥

स्यादौ युष्मदस्मदोर्मन्तस्य । त्वाम् । माम् ॥

शसो न ॥ २ । १ । १७ ॥

युष्मदस्मद्भ्या परस्य ॥ युष्मान् । अस्मान् ॥

टाड्योसि य ॥ २ । १ । ७ ॥

युष्मदस्मदो ॥ न्वया । मया । युवाभ्याम् ३ । आवाभ्याम् ३ ।
युष्माभिः । अस्माभिः ॥

तुभ्यमद्य डया ॥ २ । १ । १४ ॥

युष्मदस्मदो ॥ तुभ्यम् । मद्यम् । प्राक् चाक् इत्येव ।
तुभ्यक्म् । मद्यक्म् ॥

अभ्य भ्यस ॥ २ । १ । १८ ॥

युष्मदस्मद्भ्यां परस्य चतुर्थीबहुरचनस्य ॥

शेषे लुक् ॥ २ । १ । ८ ॥

आत्वयत्वनिमित्तेतरस्यादौ युष्मदस्मदोर्मन्तस्य लुक् ॥ युष्म-
भ्यम् । अस्मभ्यम् । शेषे क्रिम् ? । त्वयि । मयि ॥

डसेश्वाद् ॥ २ । १ । १६ ॥

युष्मदस्मद्भ्या परस्य पञ्चमीभ्यस ॥ तद् । मद् । युष्मद् । अस्मद् ॥

तवमम डसा ॥ २ । १ । १५ ॥

युष्मदस्मदोः ॥ तव । मम । प्राक् चाक इत्येव । तवरु । ममरु ।
युवयोः २ । आवयो २ ॥

आम आकम् ॥ २ । १ । २० ॥

युष्मदस्मद्भ्यां परस्य ॥ युष्माकम् । अस्माकम् । त्वयि । मयि ।
युष्मासु । अस्मासु । युष्मानस्मान् वाचष्टे युष्मयतेरस्मयतेश्च क्षिपि
युष्म अस्म इति मान्तत्वे एकदेशविकृतन्यायेन त्वमादय आदेशाः । त्वम् ।
अहम् । युषाम् २ । असाम् २ । वृषम् । वयम् । युषाम् । असाम् ।
युषान् । असान् । युष्या । अस्या । युषाभ्याम् ३ । अमाभ्याम् ३ ।
युषाभिः । असाभिः । तुभ्यम् । मह्यम् ॥

मोर्वा ॥ २ । १ । ९ ॥

शेष म्यादौ युष्मदस्मदोर्लुक् ॥ युषभ्यम् । युष्मभ्यम् । अस-
भ्यम् । अस्मभ्यम् । युषत् । युष्मत् । असत् । अस्मत् । तव ।
मम । युष्योः । अस्योः । युषाकम् । युष्माकम् । असाकम् ।
अस्माकम् । युष्यि । अस्यि । युषासु । असासु । त्वां मां
वातिक्रान्तः, अतित्वम् । अत्यहम् । अतित्वाम् ३ । अतिमाम्
३ । अतियूयम् । अतिवयम् । अतित्वान् । अतिमान् । अतित्वया ।
अतिमया । अतित्वाभ्याम् ३ । अतिमाभ्याम् ३ । अतित्वाभिः ।
अतिमाभिः । अतितुभ्यम् । अतिमह्यम् । अतित्वभ्यम् । अतिमभ्य-
म् । अतित्वत् २ । अतिमत् २ । अतितव । अतिमम । अतित्वयोः २ ।
अतिमयोः । अतित्वाकम् । अनिमाकम् । अतित्वयि । अतिमयि । अति-
त्वाम् । अतिमासु । युषामावां वातिक्रान्तः, अतित्वम् । अत्यहम् ।
अतियुवाम् ३ । अत्यावाम् ३ । अतियूयम् । अतिवयम् । अतियु-
वाम् । अत्यावाम् । अनियुवान् । अत्यावान् । अतियुवया । अत्या-
वया । अनियुवाभ्याम् ३ । अत्यावाभ्याम् ३ । अतियुवाभिः । अ-
त्यावाभिः । अनियुवभ्यम् । अतिमह्यम् । अतियुवभ्यम् ।

म। अतियुत् २। अत्यात् २। अतितव। अतिमम। अतियुत्तो २।
 अत्यावपो २। अतियुत्ताकम्। अत्यात्ताकम्। अतियुत्तयि। अत्या-
 वयि। अतियुत्तासु। अत्यात्तासु। युष्मानस्मान्वातिक्रान्तः। अति-
 त्वम्। अत्यहम्। अतियुष्पाम् ३। अत्यस्माम् ३। अतियुष्मम्।
 अतिवयम्। अतियुष्मान्। अत्यस्मान्। अतियुष्मथा। अत्यस्मया।
 अतियुष्माभ्याम् ३। अत्यस्माभ्याम् ३। अतियुष्माभिः। अत्यस्मा-
 भिः। अतितुभ्यम्। अतिमहम्। अतियुष्मभ्यम्। अत्यस्मभ्यम्।
 अतियुष्मत् २। अत्यस्मत् २। अतितव। अतिमम। अतियुष्मयो २।
 अत्यस्मयो २। अतियुष्माकम्। अत्यस्माकम्। अतियुष्मयि। अत्य-
 स्मयि। अतियुष्मासु। अत्यस्मासु ॥

पदाद्युग्विभक्त्यैकवाक्ये वक्षसौ बहुत्वे ॥ २। १। २१ ॥

युष्मदस्मदोः ॥ अन्वादेशे नित्य विधानादिह विकल्पः। धर्मो
 वो रक्षतु। धर्मा नो रक्षतु। युष्मानस्मान् वा। तपो वो दीयते।
 तपो नो दीयते। युष्मभ्यमस्मभ्यं वा। शील व. स्वम्। शील न.
 स्वम्। युष्माकमस्माक वा। पदादिति किम् ?। युष्मान् धर्मो र-
 क्षतु। एकवाक्ये इति किम् ?। अतियुष्मान् पश्यति ॥ आदेश
 पचत् युष्माकं भविष्यति।

द्वित्वे वास्यो ॥ २। १। २२ ॥

पत्न्यत् परयोर्दुष्पदस्मदोरेकवाक्ये ॥ धर्मो वा युता वा नी-
 आवां वा रक्षतु। एव चतुर्थोपपत्तीभ्यामपि।

डेडसा तेमे ॥ २। १। २३ ॥

पदात्परयोर्दुष्पदस्मदोरेकवाक्ये ॥ धर्मस्ते दीयते। धर्मो मे दी-
 यते। तुभ्य मयां वा। धर्मस्ते स्वम्। धर्मा मे स्वम्। तव मम वा ॥

अमा त्वामा ॥ २। १। २४ ॥

पदात्परयोर्युष्मदस्मदोरेकवाच्ये ॥ धर्मस्त्वा-त्वा-वा पातु ।

धर्मो मा मा वा पातु ॥

असदिवामन्त्र्य पूर्वम् ॥ २ । १ । २५ ॥-

युष्मदस्मद्भ्यां पदम् ॥ जन । जनौ । जना । वा त्वा युवा ।

युष्मान् वा पातु धर्मः । पूर्वमिति किम् ? ।

“मयैतत् सर्वमाख्यात युष्माक मुनि पुंगवाः ॥”

व्ययहितेऽप्यत्र पूर्वशब्दः । तेन चैत्र धर्मो बोऽथो रक्षतु इत्यत्र

सपूर्वादिति विकल्पो न ॥

जस्विशेष्य वामन्त्र्ये ॥ २ । १ । २६ ॥

युष्मदस्मद्भ्यां पूर्वमामन्त्र्यमसद् विशेषणे ॥ जिनाः ! शरण्या ।

युष्मान्वा वा शरणं प्रपद्ये । अन्वादेशेऽपि । सिद्धाः क्षीणाष्टकर्मणो-

ऽथो सिद्धाः ! शरण्या ! युष्मान्वा वा शरणं प्रपद्ये । जसिति किम् ? ।

साधो मुविहित बोऽथो शरणं प्रपद्ये ॥

नान्यत् ॥ २ । १ । २७ ॥

युष्मदस्मद्भ्यां पूर्वं जसन्तादन्यदामन्त्र्य विशेष्यमामन्त्र्ये विशेषणे-

परेऽसदिव न स्यात् ॥ साधो मुविहित त्वा शरणं प्रपद्ये ॥

पादाद्योः ॥ २ । १ । २८ ॥-

पदात् परयोर्युष्मदोर्वस्तसादिर्न ॥

“वीरो विश्वेश्वरो देवो युष्माकं कुलदेवता ।-

स एव नाथो भगवानस्माक पापनाशन” ॥ १ ॥”

द्विवचन युष्मदस्मदोरभिसम्बन्धार्थम् ॥ पादाद्योः किम् ? ।

“पान्तु वो देशनाकाले जैनेन्द्रा-दशनांशव ।

भवत्कृपपतज्जन्तर्जातोद्धरणैस्त्रय” ॥ १ ॥”

चाहहवैवयोगे ॥ २ । १ । २९ ॥

पदात् परयोर्युष्मदस्मदोर्न वस्तसादिः ॥ ज्ञान युष्माश्च रक्षतु ।
एवम्, अह-ह-वैवैरप्युदाहार्यम्, योगग्रहणं साक्षाद्योगप्रतिपत्त्यर्थम् ।
तेन ज्ञान च शील च मे स्वमित्यादि सिद्धम् ॥

दृश्यर्थेश्चिन्तायाम् ॥ २ । १ । ३० ॥

धातुभिर्योगे युष्मदस्मदोर्वस्नसादिर्न ॥ जनो युष्मान् संदृश्या-
गतः । जनो मामपेक्षते । दृश्यर्थेरिति किम् ? । जनो वो मन्यते ।
चिन्तायामिति किम् ? । जनो व' पश्यति ॥

नित्यमन्वादेशे ॥ २ । १ । ३१ ॥

पदात् परयोर्युष्मदस्मदोर्वस्नसादिः ॥ यय विनीतास्तद्वो गुरवो
मानयन्ति । इत्यादि ॥

सपूर्वात् प्रथमान्ताद्वा ॥ २ । १ । ३२ ॥

पदात्परयोर्युष्मदस्मदोर्वस्नसादिः ॥ यय विनीतास्तद् गुरवो वो
युष्मान् वा मानयन्ति । इत्यादि । गम्येऽप्यन्वादेशे भवति । ग्रामे
स्म्यलो वो युष्माक वा स्वमथो । विद्यमानपूर्वादिति किम् ? । पदो
युष्माक स्वम् अथो व क्म्यलः स्वम् ॥

इति श्रीतपोगन्डाचार्यविजयदेवमूरिविजयसिंहसूरिपट्टपरम्परा-
प्रतिष्ठितगीतार्थत्वादिगुणोपेतवृद्धिचन्द्रापरनामवृद्धिविजयचरणकम-
लमिन्दिन्दायमानान्तेवासिसिग्गनशास्त्रीयतपोगन्डाचार्यश्रीविजयने-
मिमूरिविरचिताया लघुहमप्रभाषा युष्मदस्मत्प्रक्रिया ॥

॥ अथाव्ययानि ॥

स्वरादयोऽव्ययम् ॥ १ । १ । ३० ॥

स्वर् अन्नर् सनुत्तर् पुनर् प्रातर् ५ सायमनक्तम अस्तम दिवा
दोषा ५ द्यस् श्वस् कम् शम् योस् १५ मयस् विहायसां रोदसी ओम्
भूस् २० भुवम् स्वस्ति समया निरुपा अन्तरा २५ पुरा वहिस् अ-
वस् अधम् असाम्पतम् ३० अद्धा ऋतम् सत्यम् इद्धा मुधा ३५
मृषा वृषा मिथ्या मियो मिथु ४० मिथस् मिथुस् मिथुनम् अनि-
शम् मुद्गस् ४५ अभीक्ष्णम् महसु भ्रटिति उर्ध्वम् नीचस् ५० शनैस्
अवश्यम् सामि साचि विष्वक् ५५ अन्वक् ताजक् द्राक् स्राक् ऋधक्
६० पृथक् गिरु द्विक् ज्योक् मनाक् ६५ ईपत् ज्योपम् जोपम् तृ-
ष्णीम् कामम् ७० निरामम् प्रकामम् अरम् वरम् परम् ७५ आरात्
निरस् मनस् नमम् भूयस् ८० प्रायस् प्रवाहु प्रवाहुक् प्रवाहुकम् आ-
र्य ८५ हलम् आयहलम् म्वयम् अलम् कु ९० बलवत् अतीव सुष्ठु
दुष्ठु ऋजे ९५ सपटि साक्षात् सन् प्रज्ञान सनात् १०० सनुत् सना
नाना पिना क्षमा १०५ आशु सहसा युगपत् उपाशु पुरतस् ११० पु-
रस् पुरस्तात् शश्वत् कुवित् आविस् प्रादुस् ११६ । इति स्वरादयः ।
बहुवचनमाकृतिगणार्थम् ॥ स्वरादयः स्वार्थस्य वाचका न तु चादि-
वद् द्योतकाः । अन्वर्थसंज्ञेयम् ॥

“सदृश त्रिषु लङ्गेषु सर्वासु च विभक्तिषु ।

वचनेषु च सर्वेषु यन्न व्येति तदव्ययम् ॥ १ ॥”

अन्वर्थाश्रयणेन च तदन्तविज्ञानात् परमोच्चैरित्यादावप्यव्ययसज्ञा ॥

चादयोऽसत्त्वे ॥ १ । १ । ३१ ॥

अव्ययानि स्युः ॥ निपाता इत्यपि पूर्वेषाम् । सत्त्वं लिङ्गस-
ङ्ख्यावद् द्रव्यम् । इदं तदित्यादिसर्वनामव्यपदेश्यं विशेष्यमिति या-
वत् । असत्त्वं इति किम् ? । च. समुच्चये । च अहं ह वा
पव, पवणं नूनम् शश्वत् सुपत् कृपत् कुवित् नेत् चेत् । नचेत् चण क-
चित् यत्र नहं नदि हन्त माकिस् न किस् मा माह् न नश्च वाव

त्वाव न्वाव वावत् त्वावत् न्वावत् त्वै तुवै न्वै नुवै रै वै श्रीपट् दीपट्
 रपट् वट् वाट् वेट् पाट् प्याट् फट् हुंफट् छंभट् अथ आत् स्वरा म्वा-
 हा अल्प् चन् हि भय शोभ् अयो नो नोहि भोम् भगोस् अपोस्
 भंहो हहो हो अहो आहो उताहो हा ही इ ई ह्ये अयि अये अररं
 अंग रं अरं अय ननु शुक्म् सुक्म् नुक्म् टिक्म् नटिक्म् ऊप् हुम्
 कुम् उप् सुष् कम् इम् फिम् हिम् अट् कट् पट् सट् इट् चिट् क्किट्
 म्चिट् छन बन् इव तु नु पद्य कथान् फिम्न फिल किंफिल फिस्वित्
 चदस्वित् आहोम्वित् अहह नह्वै नवै नवा अन्यत् मन्यत् शब् शप्
 अपक्लिम् विष् पट् पथु सन्तु पदिनाम् यदुत् मन्थुग पटा जातु पटि
 यपाकयाच यथा तथा पुद् अथ पुरा यात् तावत् दिष्टया मर्या
 आप नाम म्म इतिह सट् अमां समम् सत्रा साफम् मापम् ईम् सीम्
 कीम् आम् आस् इति अव अट् अट् धाया अनुपक् खोम् अ आ इ
 ई वे ऊ ऊ ऊ लृ लृ व पे ओ औ प्रादय इति चादय । बहुवच-
 नमाकृतिगणार्थम् ॥

अधण्तस्त्वाद्यां शस. ॥ १ । १ । ३२ ॥

एतदन्तं नामान्ययम् ॥ देवा अर्जुनतोऽभवन् । नतं । तत्र । इह ।
 क । कदा । एतर्हि । अधुना । इदानीम् । सद्य । अद्य । परद्यवि ।
 पूर्वोत् । उभयेषु । पस्त । परारि । पेपम । कर्हि । यथा । क्यम् ।
 पञ्चधा । एकथा । एकंयम् । द्वैधम् । द्वेषा । पञ्चकृत्व । द्वि । स-
 कृत् । बहुधा । प्राक् । दक्षिणत् । पश्चात् । पुरे । पुरम्नात् । उपरि ।
 उपरिष्ठात् । दक्षिणा । दक्षिणाहि । दक्षिणेन । द्वितीयाकरोति से-
 त्रम् । श्रुतीकरोति । अप्रिसात् सम्पद्यते । देवजाकरोति । बहुम् ।
 अधर्णति किम् ? । पथि द्वैधानि । आ शस इति किम् ? । पंच-
 तिरूपम् ॥

विभक्तियेमन्ततसाद्याभा. ॥ १ । १ । ३३ ॥

अव्ययानि स्युः ॥ अहंयुः । शुभंयुः । अस्तिक्षीरा । कुतः ।
 यथा । तथा । कथम् । अहम् । शुभम् १ । कृतम् । पर्याप्तम् । २ ।
 येन । तेन । चिरेण । अन्तरेण ३ । ते । मे । चिरायु । जहायु । ४ ।
 चिरात् । अकस्मात् । ५ । चिरस्य । अन्योन्यस्य । मम । ६ । ए-
 कपदे । अग्रे । प्रगे । प्राङ्गे । हेतौ । रात्रौ । ७ । इत्यादयः स्याद्य-
 न्तप्रतिरूपका । अस्ति । नास्ति । अस्ति । अस्मि । ब्रूहि । मन्ये ।
 शङ्के । अस्तु । भवतु । पूर्यते । स्यात् । इत्यादयस्त्याद्यन्तप्रतिरूपका ।

वत्तस्याम् ॥ १ । १ । ३४ ॥

एतदन्तमव्ययम् ॥ मुनिवद्दृष्टम् । उरस्तः । उच्चैस्तराम् ॥

क्त्रातुमम् ॥ १ । १ । ३५ ॥

एतदन्तमव्ययम् ॥ कृत्वा । प्रकृत्य । कर्तुम् । यावज्जीवमदात् ।
 स्वादुंकारं भुङ्क्ते ॥

गति ॥ १ । १ । ३६ ॥

अव्ययम् ॥ अदःकृत्य । अत्राव्ययत्वात्सो न ॥

अव्ययस्य ॥ ३ । २ । ७ ॥

स्यादेर्लुप् ॥ स्वसम्प्रन्निविज्ञानान्नेह । अत्युच्चैर्सी ॥

इति श्रीतपोगच्छाचार्यविजयदेवसूरिविजयसिंहसूरिपट्टपरम्परा-
 प्रनिष्ठितगीतार्थत्वादिगुणोपेतवृद्धिचन्द्रापरनामवृद्धिविजयचरणकम-
 लमिलिन्दायमानान्तैवासिसविशशास्त्रीयतपोगच्छाचार्यभट्टारकश्रीवि-
 जयनेमिसूरिविरचितायां लघुहेमप्रभायामव्ययप्रकरणम् ॥

॥ अथ स्त्रीप्रत्यया ॥

स्त्रियां नृतोऽस्वस्तादेर्डी- ॥ २ । ४ । १ ॥

राज्ञी ॥ फर्त्री ॥

अधातूदित्. ॥ २ । ४ । २ ॥

नाम्नः स्त्रियां ङीः ॥ भयन्ती । पचन्ती । भवती अतिभवती ।
अधात्विति किम् ? । मुक्नु ॥

अञ्च ॥ २ । ४ । ३ ॥

नाम्नः स्त्रिया ङी. ॥ प्राची । प्रतीची ॥

णस्वराधोपादनो रश्च ॥ २ । ४ । ४ ॥

नाम्नः स्त्रीयां ङी. ॥ वन् इति वन्कनिव्द्वनिपामविशेषेण
ग्रहणम् । ण, अवावरी । अवावेति केचित् । धीवरी । मेरुद्वरी ।
विहितविशेषणात् शर्वरी । णस्वराधोपादिति किम् ? । सहयुध्वा ॥

वा बहुव्रीहे ॥ २ । ४ । ५ ॥

णस्वराधोपाद् विहितो यो वन् तदन्तात् स्त्रिया ङी रश्चान्ता-
देशः ॥ मियावावरी । मियावावा स्त्री ॥

त्रा पाद. ॥ २ । ४ । ६ ॥

बहुव्रीहेस्तन्निमित्तरूपाच्छब्दात् स्त्रियां ङीर्वा ॥ द्विपदी । द्वि-
पात् । पादमाचष्टे पात् त्रयः पादोऽस्यास्त्रिरादित्यत्र तन्निमित्तरू-
त्वाभावान्न ॥

ऊध्न ॥ २ । ४ । ७ ॥

बहुव्रीहेः स्त्रिया ङी ॥ कुण्डोप्री ।

अशिशोः ॥ २ । ४ । ८ ॥

बहुव्रीहेः स्त्रियां ङी ॥ अशिश्वी ॥

सख्यादेर्हायनाद् वयसि ॥ २ । ४ । ९ ॥

गम्ये बहुव्रीहेः स्त्रियां ङी ॥

अस्य द्वयां लुक् ॥ २ । ४ । ८६ ॥

द्विहायनी ॥

चतुस्त्रेर्हायनस्य वयसि ॥ २ । ३ । ७४ ॥

नो णः स्यात् ॥ त्रिहायणी । चतुर्हायणी । वयसोऽन्यत्र
त्रिहायना, चतुर्हायना शाला ।

दाम्न ॥ २ । ४ । १० ॥

सदख्यादेर्वहुव्रीहेः स्त्रियां ङी ॥ द्विदाम्नी ।

अनो वा ॥ २ । ४ । ११ ॥

बहुव्रीहेः स्त्रियां ङीः ॥ बहुगदर्यो । बहुराजानो । बहुराजे ॥

नाम्नि ॥ २ । ४ । १२ ॥

अन्नताद् बहुव्रीहेः स्त्रियां नित्यं ङी ॥ अधिराज्ञी नाम ग्रामः ॥

नोपान्त्यवतः ॥ २ । ४ । १३ ॥

अन्नन्ताद् बहुव्रीहेः स्त्रिया ङी ॥ सुपर्वा । बहुव्रीहेरित्येव । अतिपर्वणी ॥

मन ॥ २ । ४ । १४ ॥

नाम्न स्त्रिया ङीर्न ॥ सीमा । सीमानो ॥

ताभ्या वाप् ङित् ॥ २ । ४ । १५ ॥

मन्नन्ताद् नन्ताच्च बहुव्रीहेः स्त्रिया वाप् स च ङित् ॥ सीमे ।
सीमानो । सुपूर्वे । सुपर्वाणो ॥

अजादे ॥ २ । ४ । १६ ॥

तस्यैव स्त्रियामाप् ॥ अजा । बाला । ज्येष्ठा । पूर्वापहाणा ।
अपरापहाणा । त्रिफला । कुञ्जा । तस्यैवेति किम् ? । पञ्चाङ्गी ॥

ऋत् पात्पदे ॥ २ । ४ । १७ ॥

कृतपाद्भवपादस्य ऋच्यर्थे पात्पदेति निपात्यते । त्रिपात् । त्रि-
पदा । ऋचीति क्रिम् । द्विपदी । द्विपात् ॥

आत् ॥ २ । ४ । १८ ॥

नाम्नः स्त्रियामाप् ॥ खट्वाका । या । सा ॥

इच्चांपुसोऽनित्क्याप्परे ॥ २ । ४ । १०७ ॥

विहितस्यापो ह्रस्वो वा ॥ खट्विका । खट्वाका । खट्वाका ।
अपुंस इति क्रिम् ? । सर्पिका । निद्वर्जनं क्रिम् ? । दुर्गका । आनेव
परो यस्मादिति क्रिम् ? । अतिप्रियखट्वाका । विहितस्येति क्रिम् ? ।
अखट्विका ॥

स्वज्ञाजभस्त्राधातुत्ययकात् ॥ २ । ४ । १०८ ॥

आपोऽनित्क्याप्परे इर्वा ॥ स्विका । स्वका । शिका । शका ।
अजिका ० । अभस्त्रिका २ । आर्थिका ० । चट्टिका ० । धातुत्य-
वर्जनात् सुनयिका । मुपात्रिका । इहत्तिका ॥

द्वधेपसूतपुत्रवृन्दारकस्य ॥ २ । ४ । १०९ ॥

नित्क्याप्परे वा इ ॥ द्रक । द्विके । एपका । एपिका । कृतपत्व-
निर्देशान्नेह । एतिके । एतिका । सूतिका । सूतका । पुत्रिका । पु-
त्रका । वृन्दारिका । वृन्दारका । अप्पर इति क्रिम् ? । अनेपका । अद्रके ॥

वौ वार्तिका ॥ २ । ४ । ११० ॥

वा, निपात्यते ॥ वर्तिका । वर्तका । वेरन्यत्र वर्तिका ॥

अस्यायत्तत्क्षिपकादीनाम् ॥ २ । ४ । १११ ॥

अनित्क्याप्पर इ ॥ कारिका । अनिदिति पर्युदासात् शका ।
यदादिवर्जनं क्रिम् ? । यका । सका । क्षिपका । बहुवचनमाकृतिगणार्थम् ॥

नरिका मासिका ॥ २ । ४ । ११२ ॥

इत्वं निपात्यते ॥

तारका वर्णिकाष्टका ज्योतिस्तान्त्वपितृदेवत्ये ॥

२ । ४ । ११३ ॥

निपात्यते ॥ अन्यत्र तारिका । वर्णिका । अष्टिका खारी ॥

गौरादिभ्योः मुख्यान्डी ॥ २ । ४ । ११५ ॥

स्त्रियाम् ॥ मुख्यादित्यधिकारोऽयम् । गौरी । शबली । अन-
त्वाही । अनडुही । बहुवचनमाकृतिगणार्थम् । मुख्यादिति किम् ? ।
बहुनदा भूमिः ॥

मत्यस्यस्य यः ॥ २ । ४ । ८७ ॥

इया लुक् ॥ मत्सी ॥

व्यञ्जनात्तद्धितस्य ॥ २ । ४ । ८८ ॥

यो इया लुक् ॥ मनुषी । तद्धितस्येति किम् ? । वैश्यी ॥

अगजेयेकणनञ्स्नञ्जुटिताम् ॥ २ । ४ । २० ॥

अणादीना योऽत् तदन्तात्तेषामेव स्त्रियां ङीः ॥ औपगवी ।
औत्सी । सौपर्णेयी । शिलेयी । आक्षिकी । खैणी । पौत्त्री ।
जानुदत्री ।

वयस्यनन्त्ये ॥ २ । ४ । २१ ॥

अदन्ताक्षान्नः स्त्रिया ङी ॥ कुमारी । तरुणी । अनन्त्य इति
किम् ? । उदा । द्विवर्षेत्यादी त्वर्थाद् वयो गम्यते ॥

द्विगो समाहारात् ॥ २ । ४ । २२ ॥

अदन्ताक्षान्नः स्त्रिया ङी । पञ्चपूली । दशरानी । त्रिफलेत्यजादी ॥

“ नञ् स्त्री समाहारे ।

जान्तो चान्यस्तु सर्वो नपुंसकः ” ॥

परिमाणात्तद्धितलुप्त्यविस्त्वाचितकम्बन्यात् ॥

२ । ४ । २३ ॥

द्विगोम्बन्नात् स्रिया दीः ॥ द्विद्वन्वी । द्विपत्नी । परिमाणाद्विद्वि-
प्तिम् ? । पञ्चाभा । उदितद्वितीति विप् ? । द्विपत्न्या । विम्बादि-
पत्नेनात् द्विपत्न्या । व्यापित्ता । द्विरुम्बन्या ॥

काण्डात्प्रमाणादक्षेत्रे ॥ २ । ४ । २४ ॥

द्विगोम्बन्निद्विक्रि स्रियां दी ॥ द्विकादी रज्जु । प्रमाणाद्विद्वि-
प्तिम् ? । द्विकाण्डा शायी । अभेत्रे इति क्रिप् ? । द्विफाण्डा क्षेत्रभक्ति ॥

पुरुषाद्वा ॥ २ । ४ । २५ ॥

प्रमाणराचिनो द्विगो स्रिया दी ॥ द्विपुरुषो द्विपुरुषा परि-
खा । तद्धितद्वितीत्येव । पञ्चपूरपी ॥

रेवतरोहिणाद्रे ॥ २ । ४ । २६ ॥

स्रियां दी ॥ स्वनी । रोहिणी ॥

नीलात्प्राण्योपध्व्यो ॥ २ । ४ । २७ ॥

स्रिया दी. ॥ नीली गौ । नीली ओषधि । अन्यत्र नीला शायी ॥

क्वाच्च नाम्नि वा ॥ २ । ४ । २८ ॥

नीलात् स्रियां दी ॥ नीली । नीला । प्रवृद्धविल्ली । प्रवृद्धरिद्वन् ॥

केवलमात्मकभागधेयपापापरसमानार्थकृतसुमङ्ग-
लभेषजात् ॥ २ । ४ । २९ ॥

स्रिया दीर्नाम्नि ॥ केवली नाम प्योति. । मापकीत्यादि ।

भाजगोणनागस्थलकुण्डकालकुशकामुककटक-

वरात् पकावपनस्थूलाकृत्रिसामत्रकृष्णायसीरिरंसुश्रो-
णिकेशपाशे ॥ २ । ४ । ३० ॥

स्त्रियां नाम्नि ङीः ॥ भाजी पक्का चेत् । भाजान्या ।
गोणी आवपनम् । गोणान्या । नागी स्थूला । नागान्या । स्थली
अकृत्रिमा । स्थलान्या । कुण्डी अमत्रम् । कुण्डान्या । कालीः कृष्णा ।
कालान्या । कुशी आयसी । कुशान्या । कामुक्ती रिरंसुः । कामुकान्या ।
कटी श्रोणिः । कटान्या । कपरी केशपाशः । कपरान्या । जातो
तु नाम्येव तस्याः स्थौल्याभावात् । अमृते जारज कुण्ड इति जाति-
वचनात् कुण्डशब्दाज्जातिलक्षणो ङीर्भवत्येव । जानपदशब्दादपि
वृत्ताविच्छत्यन्यः । जानपदी वृत्तिः । अन्यत्र जानपदा मदिरा ॥

नवा शोणादे ॥ २ । ४ । ३१ ॥

स्त्रियां ङीः ॥ शोणी । शोणा । बही । बहुः ।

इतोऽक्त्यर्थात् ॥ २ । ४ । ३२ ॥

नाम्नः स्त्रियां ङीर्वा ॥ भूमी । भूमि । अक्त्यर्थादिति किम् ? ।
कृतिः । अजननिः ॥

पद्धते ॥ २ । ४ । ३३ ॥

स्त्रियां ङीर्वा ॥ पद्धती । पद्धतिः ॥

शक्ते शक्त्रे ॥ २ । ४ । ३४ ॥

स्त्रियां ङीर्वा । शक्ती । शक्तिः ॥

स्वरादुत्तो गुणादखरो ॥ २ । ४ । ३५ ॥

नाम्नः स्त्रियां ङीर्वा ॥ पट्वी । पटुः । स्वरात् किम् ? । पा-
ण्डुर्भूमि । अखरोरिति किम् ? । खह ॥

हिताद्वर्णात्तो नश्च ॥ २ । ४ । ३६

स्त्रियां दीर्घा ॥ श्येनी । श्येता । एवमेत्यादयः । लत्वे लोहिनी । लोहिता ॥

ऋ पलितासितात् ॥ २ । ४ । ३७ ॥

स्त्रियां दीर्घा तत्सन्निभे । पलिक्री । पलिता । असिक्री । असिता ॥

असहनञ्त्रिद्यमानपूर्वपदात् स्वाङ्गादक्रोडादिभ्यः ॥ २ । ४ । ३८ ॥

अदन्ताभ्रात्र स्त्रिया दीर्घा ॥ अतिकेशी । अतिकेशा । सदादिवर्जनात् सक्शेसा । अक्शेसा । विग्रमानकेशा । स्वाङ्गात् क्रिप् ? । बहुपचा । अक्रोडादिभ्य इति क्रिप् ? । कल्याणक्रोडा ।

“ अचिकारोऽत्र मूर्त्तं प्राणिस्थं स्वाङ्गमुच्यते ।

च्युत च प्राणिनस्तत्तस्मिन् च प्रतिमादिषु ॥ ? ॥ ”

बहुशोका । बहुरुफा । सुज्ञाना । दीर्घमुख्या गाला इत्यत्र स्वाङ्गत्वाभावात् दीर्घा । च्युत चेत्यादि क्रिप् ? । बहुकेशी स्थ्या । पृथुमुखी पृथुमुखा प्रतिमा ॥

नासिकोदरोष्ठजङ्घादन्तकर्णशृङ्गाङ्गनात्रकण्ठात् ॥

२ । ४ । ३९ ॥

सदादिवर्जपूर्वपदात् स्वाङ्गात् स्त्रिया दीर्घा ॥ तुङ्गनासिकी । तुङ्गनासिका । कुशोदरी । कुशोदरा । विम्बोष्ठी । विम्बोष्ठा । दीर्घजङ्घी । दीर्घजङ्घा । समदन्ती । समदन्ता । चाटकर्णी । चाटकर्णा । तीक्ष्णशृङ्गी । तीक्ष्णशृङ्गा । मृदङ्गी । मृदङ्गा । सुगात्री । सुगात्रा । सुकण्ठी । सुकण्ठा । नियमार्थमिदम् । तेन बहुस्वरसंयोगोपात्तेभ्योऽन्येभ्यो न । सुललाटा । सुपाश्वी ॥

नखमुखादनाम्नि ॥ २ । ४ । ४० ॥

सदादिवर्जपूर्वपदात् स्वाङ्गात् स्त्रिया दीर्घा ॥ शूर्पनखी । शूर्प-

नखा । चन्द्रमुखी । चन्द्रमुखा । अनाम्नीति किम् ? । गूर्पणखा । पूर्व-
पदस्थादिति णत्वम् ।

पुच्छात् ॥ २ । ४ । ४१ ॥

सहादिवर्जपूर्वपदात् स्वाङ्गात् स्त्रियां ङीर्वा ॥ सृपुच्छी । सुपुच्छा ॥

कवरमणिपिषशरादेः ॥ २ । ४ । ४२ ॥

पुच्छात् स्त्रियां नित्यं ङीः ॥ कवरपुच्छी । मणिपुच्छी । वि-
पुच्छी । शरपुच्छी ॥

पक्षाच्चोपमानादे ॥ २ । ४ । ४३ ॥

पुच्छात् स्त्रियां ङीः ॥ उल्लरूपक्षी । उल्लरपुच्छी ॥

क्रीतात् करणादे ॥ २ । ४ । ४४ ॥

अदन्तात् स्त्रियां ङीः ॥ अश्वक्रीती । करणग्रहण किम् ? ।
सुक्रीता । केचित्तु धनेन क्रीतेति आवन्तेनापि समासमिच्छन्ति ।
धनक्रीता ॥

कादल्पे ॥ २ । ४ । ४५ ॥

नाम्न करणादे स्त्रियां ङीः ॥ अभ्रविलिप्ती घाँ । अल्पे कि-
म् ? । चन्द्रनानुलिप्ता ॥

स्वाङ्गादेरकृतमितजातप्रतिपन्नाद् बहुव्रीहे ॥ २ । ४ । ४६ ॥

कान्तात् स्त्रिया ङीः ॥ शङ्खभिन्नी । कृतादिवर्जनात् दन्तकृ-
तेत्यादि । बहुव्रीहे किम् ? । हस्तपतिता ॥

अनाच्छादजात्यादेर्नवा ॥ २ । ४ । ४७ ॥

कृतादिवर्जितकान्ताद् बहुव्रीहेः स्त्रिया ङीः ॥ शाङ्करजग्धी ।
शाङ्करजग्गा । आच्छादवर्जनात् बहुव्रीहेः । जात्यादेः किम् ? ।

मासयात्रा । अदनाय नादित्ये । सुन्दरुता ॥

पत्युर्न ॥ २ । ४ । ४८ ॥

बहुमीदे पन्यन्तात् स्त्रिया दीर्घा तद्योगेऽनस्य नम ॥ दृढपत्नी । दृढपतिः । मुन्यात्तित्ये । बहुभ्युत्पतिः पुरी ॥

सादे ॥ २ । ४ । ४९ ॥

पत्यु स्त्रियां दीर्घा तद्योगेऽनस्य नम ॥ ग्रामपत्नी । ग्रामपतिः । सादेः किम् ? । पतिगियम् । ग्रामम्य पतिगियम् । सुख्यात्तिगेव । अतिपतिः । गीणात्पीच्छन्यन्ये ॥

सपत्न्यादौ ॥ ० । ४ । ५० ॥

पत्यु स्त्रिया दीर्घान्तस्य ॥ मपत्नी ।

ऊढायाम् ॥ २ । ४ । ५१ ॥

पत्युर्हो स्त्रिया नथान्तस्य ॥ पत्नी ॥

पाणिगृहीतीति ॥ ० । ४ । ५२ ॥

पाणिगृहीतीप्रकाराः शब्दा उदायां निपात्यन्त ॥ पाणिगृहीती । करगृहीती । ऊढाया किम् ? । पाणिगृहीता ॥

पतिवत्त्यन्तर्बत्न्यो भार्यागर्भिण्यो ॥ २ । ४ । ५३ ॥

निपात्येते ॥ पतिवत्नी । अन्तरत्नी । भार्येति किम् ? । पतिवती पृथ्वी । गर्भिणीति किम् ? । अन्तरस्या शालायामस्ति ॥

जातेरयान्तनित्यस्त्रीशूद्रात् ॥ २ । ४ । ५४ ॥

अदन्तात् स्त्रिया दीर्घा ॥ जातिः काचित् संस्थानव्यद्वन्त्या । तटी । सकृद्गुपदेशव्यहृष्यत्व सति अत्रिलिङ्गाया । ब्राह्मणी । सत्यन्त किम् ? । देवत्ता । विशेष्य किम् ? । शूद्रा । गोत्रचरणलक्षणा

च तृतीया । नाढायनी । बह्वृची । यदाह

‘ आकृतिग्रहणा जातिर्लिङ्गानां च न सर्वभाक् ।

सकृदाख्यातनिर्ग्राह्या गोत्र च चरणैः सह ” ॥ १ ॥

जातेः किम् ? । मुण्डा । यान्तादिवर्जनात् क्षत्रिया । खट्वा ।
शूद्रा । धवयोगे तु शूद्रा । मुख्यादित्येव । बहुसूकरा भूमि ॥

पाककर्णपर्णवालान्तात् ॥ २ । ४ । ५५ ॥

जातेः स्त्रियां ङी ॥ ओदनपाकी । आखुकर्णी । मुद्गपर्णी ।
गोवाली । जाते किम् ? । बहुपाका यरागुः ॥

असत्काण्डप्रान्तशतैकाश्चः पुष्पात् ॥ २ । ४ । ५६ ॥

जाते स्त्रिया ङी ॥ गह्वपुष्पी । सदादिवर्जनात् सत्पुष्पेत्यादि ॥

असभस्त्राजिनैकराणपिण्डात्फलात् ॥ २ । ४ । ५७ ॥

जाते स्त्रिया ङी ॥ दामीफली । समादिवर्जनात् सम्फलेत्यादि ।
ओषधय एता ॥

अनञ्जो मूलात् ॥ २ । ४ । ५८ ॥

जातेः स्त्रिया ङी ॥ दर्भमूली । अनञ्जः किम् ? । अमूला ॥

धवाद्योगाटपालकान्तात् ॥ २ । ४ । ५९ ॥

स्त्रियामदन्तान्दी । ॥ शष्ठी । पालकान्तवर्जनात् गोपालिका ॥

पूतक्रतुवृषपाकप्यग्निक्वसितक्वसिदाटै च ॥ २ । ४ । ६० ॥

योगात् स्त्रियामेभ्यो धववाचिभ्यो ङीस्तद्योगे चैपामैगन्तम्य ॥
पूतगतापी । एवं वृषपाकपायी इत्यादय । योगात् किम् ? । पूतक्रतुः ॥

मनोरौ च वा ॥ २ । ४ । ६१ ॥

१२ स्त्रियां ङीर्वा तद्योगे च ऐरन्तस्य । मनावी

वरुगेन्द्ररुद्रभयशर्वमृडावान् चान्त' ॥ २ । ४ । ६२ ॥

धवाद्योगात् स्त्रीवृत्तेर्दी. ॥ वरुणानी । एवमिन्द्राणीत्यादय' ॥

मातुलाचार्योपाध्यायाद्वा ॥ २ । ४ । ६३ ॥

धरायोगात् स्त्रीवृत्तेर्दीस्त्वद्योगे चानन्त. ॥ मातुलानी । मातु-
ली । आचार्यानी । आचार्यी । शुभादित्वाण्यन्याभाय । उपाध्या-
यानी । उपाध्यायी ॥

सूर्याद्देवताया वा ॥ २ । ४ । ६४ ॥

स्वाद्योगात् स्त्रिया दीम्नयोगे चानन्त ॥ सूर्याणी । सूर्या ।
देवताया क्रिष ? । मातृपी मूनी । मूर्धाणीति नेन्द्रन्त्यन्ये ॥

सूर्यागस्त्ययोरीये च ॥ २ । ४ । ८९ ॥

यो इया लुक् ॥ मूनी । आगस्ती ॥

यवयवनारण्यहिमाद् दोषलिप्युरुमहत्त्वे ॥ २ । ४ । ६५ ॥

स्त्रिया दीस्त्वयोगे चानन्त ॥ इष्टो यतो यरानी । यवनाना
लिपर्यवनानी । अरण्यानी । हिमानी ॥

अर्यक्षत्रियाद्वा ॥ २ । ४ । ६६ ॥

स्त्रिया दीस्त्वयोगे चानन्त ॥ अर्याणी । अर्या । क्षत्रियाणी ।
क्षत्रिया । वरयोगे तु अर्या । क्षत्रियी ॥

यजो डायन् च वा ॥ २ । ४ । ६७ ॥

यजन्तान् स्त्रिया दीस्त्वयोगे च डायन्त्वो वा ॥ गार्ग्यायणी । गार्गी ॥

लोहितादिशकलान्तात् ॥ २ । ४ । ६८ ॥

यजन्तात् स्त्रिया दीस्त्वयोगे डायन् चान्त ॥ लौहित्यायनी ।
शाकल्यायनी ॥

पावटाद्वा ॥ २ । ४ । ६९ ॥

यवन्तात् स्त्रियां ङीस्तद्योगे ङायन्नन्तः ॥ पौतिमाप्यायणी ।
पौतिमाप्या । आवध्यायनी । आवध्या ॥

कौरव्यमाण्डूकासुरेः ॥ २ । ४ । ७० ॥

स्त्रियां ङीस्तद्योगे ङायन् चान्तः ॥ कौरव्यायणी । माण्डूका-
यनी । आसुरायणी ॥

इन्न इत्त. ॥ २ । ४ । ७१ ॥

स्त्रिया ङी' ॥ सौतगमी ॥

नुर्जातेः ॥ २ । ४ । ७२ ॥

इदन्तात् स्त्रियां ङी' ॥ कृन्ती । दाक्षी । नुः किम् ? । तित्तिरिः ॥

उतोऽप्राणिनश्चायुरज्ज्वादिभ्य ऊङ् ॥ २ । ४ । ७३ ॥

नुर्जातिवाचिनः स्त्रियाम् ॥ कुरुः । कर्कन्धु ॥

वाहन्तकद्रुकमण्डलोर्नाम्नि ॥ २ । ४ । ७४ ॥

स्त्रियामूङ् ॥ मद्रवाहः । कद्रुः । कण्डलू । नाम्नि किम् ? ।
वृत्तवाहुः ॥

उपमानसहितसहितसहशफवामलक्ष्मणाद्यूरो

॥ २ । ४ । ७५ ॥

स्त्रियामूङ् ॥ करभोरू । एव सहितोरूरित्यादयः ॥ उपमा-
नाद्यादेरिति किम् । पीनोरुः ॥

नारी सखी पङ्गू श्वश्रू ॥ २ । ४ । ७६ ॥

एते निपात्या ॥

यूनस्ति ॥ २ । ४ । ७७ ॥

स्त्रियाम् ॥ युवतिः । युवनीत्यत्र तु इतोऽस्त्यर्थादिति ङीर्धविष्यति ॥

अनार्षे वृद्धेऽणिञो बहुस्वरगुरूपान्त्यस्यान्त्यस्य
प्यः ॥ २ । ४ । ७८ ॥

कारीपगन्ध्या ॥ वाराणा । अनार्षे किम् ? । वासिष्ठी । छं
किम् ? । वाराही । अणिव इति किम् ? । आर्त्तमागी । बहुस्वरति
किम् ? । दाक्षी । गुरूपान्त्यस्येति किम् ? । औपगवी । अणिव
न्तस्य सतो बहुस्वरस्येति किम् ? । दौवार्या ॥

ध्या पुत्रपत्यो केवलयोरीच् तत्पुरुषे ॥ २ । ४ । ८३ ॥

कारीपगन्धीपुत्रः ॥ कारीपगन्धीपति । केवलयोरिति किम् ?
कारीपगन्ध्यापुत्रकुलम् । मुरय इत्येव । अतिकारीपगन्ध्यापुत्र ॥

बन्धो बहुव्रीहो ॥ २ । ४ । ८४ ॥

मुग्न्य आवन्त प्यः केवले ईच् ॥ कारीपगन्धीबन्धुः । केव
इत्येव । कारीपगन्ध्याबन्धुकुलम् । मुरय इत्येव । अतिकारीपग
न्ध्याबन्धुः ॥

मातमातृमातृके वा ॥ २ । ४ । ८५ ॥

मुरय आवन्त. प्यः केवले बहुव्रीहोच् ॥ कारीपगन्धीमातः
कारीपगन्ध्यामातः । कारीपगन्धीमाता । कारीपगन्ध्यामाता । कारी-
पगन्धीमातरु । कारीपगन्ध्यामातरु ॥

तिप्यपुष्यार्भाणि ॥ २ । ४ । ९० ॥

यो लुक् ॥ तैपी रात्रि । पौषमह ॥

कुलारयानाम् ॥ २ । ४ । ७९ ॥

अनार्षट्टद्वाणिवन्तानामन्तस्य स्त्रिया प्यः ॥ पौण्ड्रिया । गौ-
प्या । अनार्ष इत्येव । गौतमी ॥

क्रोड्यादीनाम् ॥ २ । ४ । ८० ॥

अणिवन्तानामन्तस्य स्त्रिया प्य० ॥ क्रौड्या । चीपयत्या ॥

भोजसूतयोः क्षत्रियायुवत्योः ॥ २ । ४ । ८१ ॥

अन्तस्य स्त्रियां प्य० । भोज्या । सूत्या ॥

दैवयज्ञिशौचिवृक्षिसात्यमुग्रिकाण्ठेविद्धेर्वा ॥ २

। ४ । ८२ ॥

स्त्रियामन्तस्य प्यः ॥ दैवयज्ञी । दैवयज्ञ्या । शौचिवृक्ष्या । शौ-
चिवृक्षी । सात्यमुग्र्या । सात्यमुग्री । काण्ठेविद्ध्या । काण्ठेविद्धी ॥

इति श्रीतपोगच्छाचार्यविजयदेवसूरिविजयसिंहसूरिपट्टपरम्परा-
प्रतिष्ठितगीतार्थत्रादिगुणोपेतवृद्धिचन्द्रापरनामवृद्धिविजयचरणकमल-
मिलिन्दायमानान्तेवासिसत्रिप्रशास्त्रीयतपोगच्छाचार्यभट्टारकश्रीविज-
यनेमिसूरिविरचितायां लघुहेममभाषां स्त्रीप्रत्यया ॥

॥ अथ कारकाणि ॥

क्रियाहेतु. कारकम् ॥ २ । २ । १ ॥

कर्त्रादि ॥

स्वतन्त्र कर्त्ता ॥ २ । २ । २ ॥

क्रियाहेतुः क्रियासिद्धौ स्वप्रधानो यः स कर्त्ता ॥ देवदत्त प-
चति । देवदत्तेन पाचयति चैत्र ॥

कर्तुर्व्याप्य कर्म ॥ २ । २ । ३ ॥

कर्त्ता क्रियया यद्विशेषेणाप्तुमिष्यते तत्कारक व्याप्यं कर्म च स्यात् ॥
तत्रेवा निर्बन्धे विकार्ये प्रार्थ्यं च । तत्र यदसज्जायते जन्मना वा प्रका-
शयते तन्निर्बन्धम् । पुत्र प्रसूते । मृत्युच्छेदेन । गुणान्तरा-

धानेन वा यद्विकारमापाद्यते तद्विकार्यम् । काष्ठं दहति । काष्ठं लुना-
ति । यत्र तु क्रियाकृतो विशेषो नास्ति तत्प्राप्यम् । आदित्य पश्य-
ति । अस्य तु त्रिविधस्यापि अवान्तरव्यापारा निर्दृष्टिविकृत्याभासोप-
गमनानि । त्रिविधमप्येतत् त्रिविधम् । इष्टमनिष्टमनुभय च । शिष्यं
करोति । अहिं लह्वयति । वृक्षच्छाया लह्वयति । तत्कर्म द्विविधं प्र-
धानेतरमेदात् । तच्च द्विकर्मकेषु दुहिभित्तिरुधिप्रच्छिच्चिग्द्रुग्शास्वर्थेषु
याचिजयतिप्रभृतिषु नीहकृप्वेषु च भवति । याचिरनुनयार्थस्तेन मि-
क्ष्यर्थाद्भेदः । गा दोग्नि पय । यन्र्थं क्रियाग्भ्यते तत्प्रधान तत्सि-
द्धयै यत्क्रियया व्याप्यते गवादि तदप्रधानम् । प्रधानाविवक्षाया ग-
वादेरेव प्राधान्यम् । आश्वर्यो गवा दोग्निऽगोपेन । तत्र दुहादीनाम-
प्रधाने कर्मणि कर्मजः प्रत्ययो भवति । गौर्दुहते पयो मैत्रेण । न्या-
दीना तु प्रधाने कर्मणि । नीयते नीता वा ग्रामजा । गत्यर्थाना-
मकर्मकाणां तु णिगन्तानामप्रधान एष कर्मजि । गम्यते मैत्रो ग्रामम् ।
आस्यते मास मैत्र । बोधाहारार्थशब्दकर्मकाणां तु णिगन्तानामुभ-
यत्र । बोध्यते शिष्यो धर्मम् । बोध्यत शिष्य उर्म इति वा । भोज्य-
तेऽतिथिमोदन । भोज्यतेऽतिथिरोदनम् । पाठ्यते शिष्यो ग्रन्थम् ।
पाठ्यते शिष्य ग्रन्थ इति वा । सर्वत्र चोक्त ऋग्वे प्रथमा । अभिधान-
च प्रायेण त्याजिच्छुद्धितसमाम् ॥

वाऽकर्मणामणिक्कर्त्ता णो ॥ २ । २ । ४ ॥

कर्म ॥ पाचयति चैत्र चैत्रेण वा । अत्राविवक्षितकर्माणो गात्रा-
उत्तरत्र नित्यग्रहणात् । गत्यर्थादीनां परत्वान्नित्य एव विधिः ॥

गतिबोधाहारार्थशब्दकर्मनित्याऽकर्मणामनी

खायन्दिह्याशब्दायऋन्दाम् ॥ २ । २ । ५ ॥

अणिगवस्थायां कर्त्ता णो कर्म ॥ गमयति मैत्र ग्रामम् ।
ऽशान्तरमात्तरन्यत्र न भवति । विय गमयति मैत्रेण चैत्र । बोधयति

गुरुः शिष्यं धर्मम् । दर्शयति रूपतर्कं कार्पापणम् । भोजयति बटुमोदनम् । जल्पयति मैत्रं द्रव्यम् । अध्यापयति बटुं वेदम् । आसयति मैत्रं चैत्रः ॥ गत्यर्यादीनामिति किम् ? पाचयत्योदनं चैत्रेण मैत्रः । न्यादिवर्जनात् नाययति भारं चैत्रेणेत्यादि । प्रयोजकव्यापारेण णिगन्तवाच्येनाणिकर्तुर्व्याप्यत्वात् कर्मसंज्ञा सिद्धैव नियमार्थं तु वचनेनम् । तेनान्यधातुसम्बन्धिनः कर्तृत्वमेव ॥

भक्षोर्हिंसायाम् ॥ २ । २ । ६ ॥

स्वार्थिकण्यन्तस्याणिकर्ता णौ कर्म ॥ भक्षयति सस्य बलीवदान् मैत्रः । हिंसायां किम् ? भक्षयति पिण्डीं शिशुना । आहारार्थत्वात् प्राप्ते नियमार्थं वचनम् ॥

वहे. प्रवेय ॥ २ । २ । ७ ॥

अणिकर्ता णौ कर्म ॥ वाहयति भारं बलीवदान् । प्रवेय इति किम् ? वाहयति भारं मैत्रेण । प्राप्त्यर्थस्य प्रापणार्थस्य च वहेर्गत्यर्थत्वादकर्मकस्य च नित्याकर्मरूत्वात् पूर्वेण प्राप्ते नियमार्थं वचनम् । अविशितकर्मकस्य तु पक्षे विध्यर्थं वेदम् ॥

हक्रोर्नवा ॥ २ । २ । ८ ॥

अणिकर्ता णौ कर्म ॥ प्राप्तेऽप्राप्ते चाप्य विकल्पः । प्राप्ते, विहारयति देशमाचारमाचार्येण वा । विहारयति सैन्धवान् सैन्धवैर्वा । अप्राप्ते, हारयति द्रव्यं मैत्रं मैत्रेण वा । फारयति कटं चैत्रं चैत्रेण वा ॥

दृश्यभिवदोरात्मने ॥ २ । २ । ९ ॥

अतिकर्ता णौ वा कर्म ॥ दर्शयते राजा भृत्यान् भृत्यैर्वा । अभिवाद्यते गुरुः शिष्यं शिष्येण वा । आत्मने इति किम् ? दर्शयति रूपतर्कं कार्पापणम्

नाथ ॥ २ । २ । १० ॥

आत्मनेपदविषयस्य व्याप्यं वा कर्म ॥ सर्पिष सर्पिर्वा नायते ।
आत्मन इत्येव । पुत्रमुपनायति पाठाय ॥

स्मृत्यर्थदयेश ॥ २ । २ । ११ ॥

व्याप्यं कर्म वा ॥ मातर मातुरां स्मरति । सर्पिष सर्पिर्वा द-
यते । लोकाना लोकान्दष्टे ॥

कृग प्रतियत्ने ॥ २ । २ । १२ ॥

व्याप्यं कर्म वा । एधोदकस्योपस्कृत्ने, एषादक वा ॥

रुजाऽर्थस्याऽज्वरिसन्तापेर्भावे कर्त्तरि ॥ २ । २ । १३ ॥

व्याप्य वा कर्म ॥ चौरस्य चौर ग र्जति रोग । अज्वरिस-
न्तापेरिति किम् ? । आभून् ज्वरयति सन्तापयति वा रोग । भावे
कर्त्तरीति किम् ? । मैत्र र्जति श्लेष्मा ॥

जासनाटक्राथपिपो हिंसायाम् ॥ २ । २ । १४ ॥

व्याप्य कर्म वा ॥ चौरस्य चौर बोद्धासयति । चौरस्य चौरं
वा बोद्धासयति । चौरस्योक्राथयति । चौरमुक्रथयति । चौरस्य
चौरं वा पिनष्टि । आकारोपान्त्यनिर्देशादाकारध्रुतावेदम् । तेन
दस्युमुदजीजसत् । अत एव क्राथे कर्माभाष हस्वत्वाभावः । हिंसाया-
मिति किम् ? । चौर ऋन्नाजासयति ॥

निप्रेभ्यो ष्ण ॥ २ । २ । १५ ॥

हिंसार्थस्य व्याप्य कर्म वा ॥ बहुवचन समस्तव्यस्तविपर्यस्त-
पश्चिद्धार्यम् । चौरस्य चौरं वा निप्रहन्ति । निहन्ति । प्रहन्ति । प्र-
णिहन्ति । हिंसायामित्येव । रागाणीनिहन्ति ।

विनिमेयदूतपण पणव्यवहो ॥ २ । २ । १६ ॥

व्याप्यं कर्म वा ॥ शतस्य शत वा पणायति । दशानां दश वा
व्यवहरति । विनिमेयद्रुतपणमिति किम् ? । साधून् पणायति ।

उपसर्गादिवः ॥ २ । २ । १७ ॥

व्याप्यौ विनिमेयद्रुतपणौ कर्मसंज्ञौ वा ॥ शतस्य शत वा प्रदीव्यति ॥

न ॥ २ । २ । १८ ॥

अनुपसर्गस्य द्विवो विनिमेयद्रुतपणौ व्याप्यौ कर्म संज्ञौ ॥
शतस्य दीव्यति ॥

करणञ्च ॥ २ । २ । १९ ॥

दिव करण कर्म करणञ्च युगपत् । अक्षानक्षैर्वा दीव्यति ।
अर्धैर्वयते मैत्रश्वेत्रेण ॥

अधे शीङ्स्थास आधार ॥ २ । २ । २० ॥

कर्म ॥ ग्राममधिश्ते, अधितिष्ठति, अध्यास्ते ॥

उपान्त्रध्याङ्वस ॥ २ । २ । २१ ॥

आधार कर्म स्यात् ॥ ग्राममुपवसति । अनुवसति । अधि-
वसति । आवसति । साहचर्यादुपस्य स्थानार्थस्त्वैव ग्रहणम् । तेनेह न ।
ग्रामे उपवसति । अटाद्यनटाद्योरनदादेरेव ग्रहणमिति वस्तेर्न ॥

वाऽभिनिविश ॥ २ । २ । २२ ॥

आधार कर्म ॥ व्यवस्थितविभाषेयम् । तेन ग्राममभिनिविशते ।
कल्याणेऽभिनिविशते ॥

कालाध्वभात्रदेश वा कर्म चाकर्मणाम् ॥ २ । २ । २३ ॥

आधार कर्म युगपत् ॥ मासमास्ते । मासे आस्ते । क्रौश २
स्वपिति । गोदोहमास्ते २ । कुरुनास्ते २ । अविशसितकर्माणोऽप्य-
कर्मका । मास पच वेति किम् ? मासमास्यते । अकर्म-

णापिति किम् ? रात्राबुद्देशोऽधीतः ॥

साधकतम करणम् ॥ २ । २ । २४ ॥

क्रियाया कारकम् ॥ दानेन भोगानाम्भोति ॥ यद्ब्यापारानन्तर
क्रियासिद्धिर्विबध्यते तत्साधकतमम् ॥

कर्माभिप्रेयः सम्प्रदानम् ॥ २ । २ । २५ ॥

व्याप्येन क्रियया वा य श्रद्धानुग्रहादिकाम्ययाभिसम्बन्धाति स
कर्माभिप्रेयः ॥ देवाय बलिं ददाति । राज्ञे कार्यमाचष्टे । पत्ये शेते ॥

स्पृहेर्व्याप्य वा ॥ २ । २ । २६ ॥

सम्प्रदानम् ॥ पुष्पेभ्यः पुष्पाणि वा स्पृहयति ॥

क्रुद्द्रुहेर्ष्यासूयार्थेयं प्रति कोप ॥ २ । २ । २७ ॥

तत्सम्प्रदानम् ॥ मैत्राय क्रुध्यति, द्रुष्यति, ईर्ष्यति, असूयति । य
प्रतीति किम् ? । मनसा क्रुध्यति । कोप इति किम् ? । शिष्यस्य
क्रुष्यति विनयार्थम् ॥

नोपसर्गात् क्रुद्द्रुहा ॥ २ । २ । २८ ॥

यं प्रति कोपस्तत्सम्प्रदानम् ॥ मैत्रमभिक्रुयति, अभिद्रुषति ॥

अपायेऽनधिरपादानम् ॥ २ । २ । २९ ॥

आपायेनानधिष्ठित ॥ ग्रामादागच्छति । कुमूलकात्पचति ।
साङ्काश्यकेभ्यः पाटलिपुत्रका अभिरूपतरा । अपायश्च कायसस-
र्गपूर्वको बुद्धिससर्गपूर्वश्च विभाग उच्यते । तेनाधर्माञ्जुगुप्सते, वि-
रमति । धर्मात्ममाद्यति । शृङ्गाच्छरो जायते । विवक्षान्तरे त्वपादानत्वा-
भावे यथायोग विभक्तयो भवन्ति । शृङ्गे शरो जायते इत्यादि ॥

क्रियाश्रयस्याधारोऽधिकरणम् ॥ २ । २ । ३० ॥

तत्पौत्र वैपयिकमौपश्यिन्मभिव्यापक सामीप्यकं नैमित्ति-

कर्मोपचारिकं चेति । दिवि देवाः । कटे आस्ते । तिलेषु तैलम् ।
गङ्गायां घोषः । युद्धे सन्नद्धते । अङ्गुल्यग्रे करिशतम् ॥

नाम्नः प्रथमैकद्विवहौ ॥ २ । २ । ३१ ॥

वर्तमानात् स्वार्थे ॥ द्वित्य* । गौः । शुकः । कारकः । दण्डी ॥

आमन्त्र्ये ॥ २ । २ । ३२ ॥

नाम्न* प्रथमा ॥ इ देव । आमन्त्र्य इति किम् । राजा भय ॥

गौणात्समयानिकपाहाधिगन्तरान्तरेणातियेनते-
नैद्वितीया ॥ २ । २ । ३३ ॥

नाम्न* ॥ समया ग्रामम् । निकषा गिरिम् । हा मैत्र व्याधि* ।
विम् जालम् । अन्तरान्तरण च निषत्र नील च विदेहा* । अन्तरेण
धर्म न सुखम् । साहचर्यान्निपातायेतौ । अतिटुडं कुरुन्महद्वलम् । येन
पश्चिमा गत* । तेन पश्चिमा नीत* । गौणादिति किम् ? । अन्तरा
गार्हपत्यमाहवनीय च वेदि* ॥

द्वित्वेऽधोऽध्युपरिभि ॥ २ । २ । ३४ ॥

योगे गौणान्नाम्नो द्वितीया ॥ पृष्ठपवाद । अधोऽव, अ-
ध्यधि, उपर्युपरि ग्रामम् । द्वित्वे इति किम् ? । अध* प्रासादस्य ।
असामीप्याद्द्वित्वं न ॥

सर्वोभयाभिपरिणा तसा ॥ २ । २ । ३५ ॥

युक्ताद् गौणान्नाम्नो द्वितीया ॥ सर्वत उभयतोऽभित* परितो
षा ग्राम क्षेत्राणि ॥

॥ २ । २ । ३६ ॥

॥ २ । २ । ३६ ॥

॥ २ । २ । ३६ ॥

विद्युत् । वृक्ष वृक्षमभि संकः । साधुर्भवो मातरमभि । लक्षणादिषु कि-
म ? । यदत्र ममाभि स्यात् तद्दीपताम् ॥

भागिनि च प्रतिपर्यनुभि ॥ २ । २ । ३७ ॥

लक्षणादिषु वर्तमानाद् गौणाच्चात्रो द्वितीया ॥ यदत्र मां प्रति,
परि, अनु वा स्यात् तद्दीपताम् । वृष प्रति, परि, अनु वा विद्युत् ।
वृक्ष वृक्षं प्रति, परि, अनु वा सिञ्चति । साधुर्देवदत्तो मातर प्र-
तिपर्यनु वा । एतेष्विनि किम ? अनु चन्म्याशनिर्गता ॥

हेतुसहार्थेऽनुना ॥ २ । २ । ३८ ॥

हेतुर्जनक । सहार्थस्तुल्ययोगो विद्यमानता च तद्विषयोऽपि
उपचारात् । तयोर्वर्तमानादनुना युक्ताद् द्वितीया ॥ जिनजन्मोत्सव-
मन्वागच्छन मुरा । गिरिमन्त्रवसिता सेना ॥

उत्कृष्टेऽनूपेन ॥ २ । २ । ३९ ॥

युक्ताद् द्वितीया ॥ अनु सिद्धसेन कवय । उपामास्रानि मग्नदीनार ॥

कर्मणि ॥ २ । २ । ४० ॥

नात्रो द्वितीया ॥ कट करोति । उत्पादि । क्रियते फट ।
आरूढवानरो वृक्ष इत्यादिषु त्यादिकृत्तद्धितसमासैरभिहितत्वात्, श्लो-
कशास्त्रयोश्चाभिहितेऽर्थे शब्दप्रयोगायोगात् भवति ॥

क्रियाविशेषणात् ॥ २ । २ । ४१ ॥

द्वितीया ॥ स्तोक पचति ॥

कालाध्वनोव्यासौ ॥ २ । २ । ४२ ॥

द्योत्याया वर्तमानाच्चात्रो द्वितीया ॥ मास गुडधाना, कल्या-
णी, अधीते वा । क्रोश गिरिः, कुटिला नदी, अधीते वा । व्यासौ
किम ? । मासस्य मासे या छयहं गुडधाना । क्रोशम्य क्रोशे वा

एकदेशे कुटिला नदी ॥

सिद्धौ तृतीया ॥ २ । २ । ४३ ॥

कालाध्ववाचिभ्याम् ॥ मासेन मासाभ्याम् मासैर्वावश्यकम-
धीतम् । क्रोशेन क्रोशाभ्यां क्रोशैर्वा प्राभृतमधीतम् । सिद्धौ किम् ? ।
मासमधीत आचारो नानेन गृहीतः ॥

हेतुकर्तृकरणेत्यभूतलक्षणे ॥ २ । २ । ४४ ॥

नाम्नस्तृतीया ॥ धनेन कूलम् । चैत्रेण ऋतम् । दात्रेण लुनाति ।
अपि त्व कमण्डलुना छानमद्राशी ॥

सहार्थे ॥ २ । २ । ४५ ॥

गम्यमानं नाम्नस्तृतीया ॥ पुत्रेण सहागत ।

'गणेनापि खुपुत्रेण सिद्धी स्वपिति निर्भयम् ।

सन्धेव दृशाभिः पुत्रैर्भार वहन्ती गर्दभी ॥ १ ॥ "

गौणादित्येव । सहोर्भौ चरतो र्मम् ॥

यद्भेदैस्तद्वदाख्या ॥ २ । २ । ४६ ॥

यस्य भेदिनो भेदैस्तद्वतोऽर्थस्य निर्देश स्यात् तद्वाचिन-
स्तृतीया ॥ अक्षणा काणः । पादेन खड्ग । प्रकृत्या दर्शनीयः । तद्वद्-
ग्रहण किम् ? । अक्षि काण पश्य । आख्येति प्रसिद्धिपरिग्रहा-
र्थम् । तेन अक्षणा दीर्घ इति न स्यात् ।

कृताद्यै ॥ २ । २ । ४७ ॥

निषेधाथैरुक्तात् तृतीया ॥ कृत तेन । किं गतेन । कृतम् भवतु
अलं किम् एवमकारा कृतादय ॥

काले भान्नवाधारे ॥ २ । २ । ४८ ॥

तृतीया पुष्ये वा पायसमश्नीयात् । कात्रे किम् ? ।

पुणेऽर्कः ॥

प्रसितोत्सुकाऽपचष्टे ॥ २ । २ । ४९ ॥

युक्तादासागृत्तेऽतृतीया वा ॥ केन केनेषु वा प्रमित , उत्सुकः,
अवपच. ॥

व्याप्ये द्विद्रोणादिभ्यो वीप्सायाम् ॥ २ । २ । ५० ॥

वा तृतीया ॥ द्विद्रोणेन. द्विद्रोण २ वा घाय क्रीणानि । पञ्चरुन
पञ्च २ वा पशून क्रीणानि ॥

समो ज्ञोऽस्मृतौ वा ॥ २ । २ । ५१ ॥

व्याप्याचृतीया ॥ मात्रा मानर सा सजानीति । अस्मृतास्मिति
स्मि ? । मानर सजानानि ॥

दाम सम्प्रदानेऽधर्म्य आत्मने च ॥ २ । २ । ५२ ॥

सपूर्वस्य वर्त्तमानाचृतीया ॥ दास्या सम्प्रयच्छते कामुकः । अ-
धर्म्य इति स्मि ? । पत्न्यै सम्प्रयच्छति ॥

चतुर्थो ॥ २ । २ । ५३ ॥

सम्प्रदाने वर्त्तमानात् । शिष्याय धर्ममुपदिशति ॥

तादर्थ्ये ॥ २ । २ । ५४ ॥

सम्प्रविशेषे द्योत्ये गौणान्नाम्नप्यप्यपवात्तुर्थो । युपाय
दात् । रन्धनाय म्याली ॥

रुचिकृप्यर्थधारिभि प्रेयत्रिकारोत्तमर्णेषु ॥ २ । २ । ५५ ॥

वर्त्तमानाचतुर्थो ॥ मैत्राय रोचते धर्म । मूत्राय कल्पते यवागू ।
मैत्राय शत धारयति ॥

प्रत्याङ् श्रुवार्थिनि ॥ २ । २ । ५६ ॥

युक्ताद् वर्त्तमानाच्चतुर्थी ॥ द्विजाय गां प्रतिगृणोति, आगृणोति वा ॥

प्रत्यनोर्गृणाख्यातरि ॥ २ । २ । ५७ ॥

युक्ताद् वर्त्तमानाच्चतुर्थी ॥ गुरवे प्रतिगृणाति, अनुगृणाति वा ॥

यद्वीक्ष्ये राधीक्षी ॥ २ । २ । ५८ ॥

तद्दृत्तेश्चतुर्थी ॥ मैत्राय रायति ईक्षते वा ॥

उत्पातेन ज्ञाप्ये ॥ २ । २ । ५९ ॥

वर्त्तमानाच्चतुर्थी ॥

“वाताय कपिला विद्युदातपापातिलोहिनी ।

पीता वर्षाय विज्ञेया दुर्भिक्षाय सिता भवेत् ॥ १ ॥”

श्लाघ्नुस्थाशपा प्रयोज्ये ॥ २ । २ । ६० ॥

युक्ताज्ज्ञाप्ये वर्त्तमानाच्चतुर्थी ॥ मैत्राय श्लाघते हुते तिष्ठते शपते वा ।
प्रयोज्य इति किम् ? । मैत्रायात्मान श्लाघते । आत्मनो मा भूत् ॥

तुमोऽर्थे भाववचनात् ॥ २ । २ । ६१ ॥

स्वार्थे षष्ठीद्वितृतीयापवादश्चतुर्थी ॥ पाकाय व्रजति ॥

गम्यस्याप्ये ॥ २ । २ । ६२ ॥

तुमो वर्त्तनाच्चतुर्थी ॥ फलेभ्यो व्रजति ॥

गतेर्नवाऽनाप्ते ॥ २ । २ । ६३ ॥

आप्ये वर्त्तमानाच्चतुर्थी ॥ ग्राम ग्रामाय वा याति । विमनष्ट प-
न्याने पये वा याति । गते किम् ? । स्त्रियं गच्छति । मनसा मेरुं ग-
च्छति । अनाप्त इति किम् ? । सम्प्राप्ते मा भूत् । पन्याने याति । ऊद्योगे
तु परत्वात् षष्ठ्येव । ग्रामस्य गन्ता ॥

भ्योऽतिकुत्सने ॥ २ । २ । ६४ ॥

व्याप्ये वर्त्तमानाच्चतुर्थी वा ॥ न त्वा तृणाय तृणं वा मन्ये । मन्ये
स्येति किम् ? । न त्वा तृण मन्ये । नायादिवर्जनात् न त्वा नावमश्रं
शुकं शृगाल काक वा मन्ये । कुत्सन इति किम् ? । न त्वा रत्न
मन्ये । करणाश्रयणं किम् ? । युष्पदो मा भूत् । अतीति 'किम् ? ।
त्वा तृण मन्ये ॥

हितसुखाभ्याम् ॥ २ । २ । ६५ ॥

युक्ताच्चतुर्थी वा ॥ आतुराय आतुरस्य वा हितं सुखं वा ॥

तद्भद्रायुष्यक्षेमार्थाऽर्थेनाशिपि ॥ २ । २ । ६६ ॥

गम्याया युक्ताच्चतुर्थी वा ॥ हित पथ्य सुखं श भद्रमायुष्य क्षेम
कुशलमर्थं कार्यं वा जीरेभ्यो जीवाना वा भूयात् ॥

परिक्रयणे ॥ २ । २ । ६७ ॥

वर्त्तमानाच्चतुर्थी वा ॥ शताय शतेन वा परिक्रीत । परीति किम् ? ।
शतेन क्रीणाति । करणाश्रयण किम् ? । शताय परिक्रीतो मासम् ।
मासान्माभूत् ॥

शक्तार्थवपद्मनम.स्वस्तिस्नाहास्वधाभि ॥ २ । २ । ६८ ॥

युक्तान्नित्य चतुर्थी ॥ शक्त. प्रभुर्वा मल्लो मल्लाय । वपद्मये ।
नमोऽर्हद्भ्यम् । स्वस्ति प्रजाभ्यम् । इन्द्राय स्वहा । पितृभ्य स्वधा ।
आशिपि परत्वान्नित्यमेव । स्वस्ति सघाय भूयात् ॥

पञ्चम्यपादाने ॥ २ । २ । ६९ ॥

ग्रामादागच्छति ॥

आडावधौ ॥ २ । २ । ७० ॥

युक्ताद् वर्त्तमानात् पञ्चती ॥ आपाटलिपुत्राद् वृषो मेघ । आ
कुमारभ्यो यशो गत गौतमभ्य ॥

पर्यपाभ्यां वर्ज्ये ॥ २ । २ । ७१ ॥

वर्तमानात्पञ्चमी । परि अप वा पाटलिपुत्राद् दृष्टो देवः ॥

यत् प्रतिनिधिप्रतिदाने प्रतिना ॥ २ । २ । ७२ ॥

तद्वाचिनः पञ्चमी ॥ अभयकुमारः श्रेणिकृत प्रति । तिलेभ्यः
मति मापानस्मै प्रयच्छति ॥

आख्यातार्थुपयोगे ॥ २ । २ । ७३ ॥

वर्तमानात्पञ्चमी ॥ उपयोगो नियमपूर्वकविद्याग्रहणम् । उपा-
ध्यायादधीते शास्त्रम्, आगमयति वा । उपयोग इति किम् ? ।
नदस्य शृणोति ॥

गम्ययपः कर्माधारे ॥ २ । २ । ७४ ॥

वर्तमानात् पञ्चमी ॥ भासादादासनाद् वा प्रेक्षते ॥

प्रभृत्यन्यार्थदिकृशब्दबहिरारादितरैः ॥ २ । २ । ७५ ॥

युक्तात् पञ्चमी ॥ तत् प्रभृति । ग्रीष्मादारभ्य । अन्यो भिन्नो
वा मैत्रात् । ग्रामात् पूर्वः । बहिरारादितरो वा ग्रामात् ॥

ऋणाद्धेतोः ॥ २ । २ । ७६ ॥

पञ्चमी ॥ शताद् । हतोरिति किम् ? । शतेन बद्धः ॥

गुणादस्त्रिया नवा ॥ २ । २ । ७७ ॥

हतोः पञ्चमी ॥ जाड्याज्जाद्वयेन वा बद्धः । अस्त्रिया किम् ? ।
बुद्ध्या मुक्तः ॥

आरादर्थे ॥ २ । २ । ७८ ॥

युक्तात्पञ्चमी वा ॥ आराद् दूरान्तिकयोः । दूरमन्तिक वा प्रा-
मस्य ग्रामादा ॥

स्तोकाल्पकृच्छ्रकतिपयादसत्त्वे करणे ॥ २। २। ७९ ॥

पञ्चमी वा ॥ यतो द्रव्ये शब्दप्रवृत्तिः स पर्यायो गुणोऽसत्त्वम्
तेनैव वा रूपेणाभिधीयमान द्रव्यादि । स्तोकात् स्तोकेन वा मुक्तः
एवमल्पात् अल्पेनेत्यादि । असत्त्व इति किम् ? । स्तोकेन विषेण द्रव्यः

अज्ञाने ज्ञ पष्ठी ॥ २। २। ८० ॥

करणे ॥ सर्पिपो जानीते । आज्ञान इति किम् ? । स्वरेण प
जानाति ॥

शेषे ॥ २। २। ८१ ॥

कर्मादिभ्योऽन्यस्तदविवक्षारूप म्बन्वामिभावादिसम्बन्धविशेष
शेषस्तत्र पष्ठी ॥ राज्ञः पुरुष । मापाणामस्नीयात् ॥

रिरिष्टात्स्तादस्तादसतसाता ॥ २। २। ८२ ॥

एतदन्तैर्धुक्तात्पष्ठी ॥ उपरि, उपरिष्ठात्, परस्ताद्, पुरस्तात्
पुरः, दक्षिणत, अधराद् वा ग्रामस्य ॥

कर्मणि कृत ॥ २। २। ८३ ॥

पष्ठी ॥ अपां स्रष्टा । गवा दोहः । कर्मणीति किम् ? । शहे
मेचा । स्तोक पक्ता । दृत् इति किम् ? । धुक्तपूर्वी ओदनम् ।

द्विषो वाऽत्तृश ॥ २। २। ८४ ॥

कर्मणि पष्ठी ॥ चौरम्य चौर वा छिपन् ॥

वैकत्र छयो ॥ २। २। ८५ ॥

द्विकर्मणु कृत्यत्यान्तेषु भ्रानुषु कर्मणि पष्ठी । अजाया नेता स
सुघ्नस्य वा । अजामजाया वा नेता सुघ्नस्य ॥

कर्त्तरि ॥ २। २। ८६ ॥

कृदन्तस्य षष्ठी ॥ भवत आसिका । कर्त्तरि किम् ? । गृहे शायिका ॥

द्विहेतोरस्य्यणकस्य वा ॥ २ । २ । ८७ ॥

कृतः कर्त्तरि षष्ठी ॥ विचित्रा सूत्रस्य कृतिराचार्यस्याचार्येण वा । द्विहेनोरित्येकवचननिर्देशः किम् ? । आश्चर्यमोदनस्य नाम पाको-
ऽतिथीनां च प्रादुर्भावः । अस्य्यणकस्येति किम् ? । चिकीर्षा मै-
त्रस्य काव्यानाम् । भेदिका चैत्रस्य काष्ठानाम् ॥

कृत्यस्य वा ॥ २ । २ । ८८ ॥

कर्त्तरि षष्ठी ॥ त्वया तव वा कार्यः कटः । द्यणत्व्यानीयय-
व्यप. कृत्वा ॥

नोभयोर्हेतो. ॥ २ । २ । ८९ ॥

कर्तृकर्मणो षष्ठीहेतो कृत्यस्योभयोरेव न षष्ठी ॥ नेतव्या
ग्राममजा मैत्रेण ॥

तृन्नुदन्ताव्ययकस्वानातृशशतृडिणकच्छ्वलर्थ
स्य ॥ २ । २ । ९० ॥

कर्मकर्त्रोर्न षष्ठी ॥ वदिता जनापवादान् । कन्यामर्लकरिण्युः
अच्छालुस्तत्त्वम् । कट कृत्वा । ओदनं भोक्तुं व्रजति । तत्त्वं विद्वान् ।
कट चक्राण । मलय पवमान. । ओदन पचमानः । अधीयस्तत्त्वार्थम् ।
कट कुर्वन् । परीपहान् सासहिः । कटं कारको व्रजति । ईपत्कर-
कटो भवता । सुज्ञान तत्त्व भवता ॥

कथोरसदाधारे ॥ २ । २ । ९१ ॥

कर्मकर्त्रोर्न षष्ठी । केति कृत्त्वत्त्वोर्ग्रहणम् । कृत. कटो मैत्रेण ।
ग्रामं गत्वान् इति किम् ? । रामा पूजितः । इदं स-
वतूनां

वा क्लीबे ॥ २ । २ । ९२ ॥

विहितस्य क्तस्य कर्त्तरि षष्ठी ॥ मयूरस्य मयूरेण वा नृत्तम् ॥

अकमेरुकस्य ॥ २ । २ । ९३ ॥

कर्मणि न षष्ठी ॥ भोगानभिलाषुकः । अकमेरिति किम् ? ।
दास्याः कामुकः ॥

एष्यद्वणेन ॥ २ । २ । ९४ ॥

कर्मणि षष्ठी न ॥ ग्राभ गमी, आगामी वा । शत दायी । एष्य-
द्वणेति किम् ? । साधु दायी वित्तस्य ॥

सप्तम्यधिकरणे ॥ २ । २ । ९५ ॥

फटे आस्ते । दिवि देवा । तिलेषु तैलम् ॥

नवा सुजर्थे. काले ॥ २ । २ । ९६ ॥

युक्तादधिकरणे वर्चमानात् सप्तमी ॥ द्विरङ्गि अङ्गो वा भुङ्क्ते ।
पञ्चकृत्वो मासे मासस्य वा भुङ्क्ते । सुजर्थेरिति किम् ? । अङ्गि
भुङ्क्ते ॥

कुशलायुक्तेनासेनायाम् ॥ २ । २ । ९७ ॥

युक्तादाधारवाचिनो वा सप्तमी ॥ कुशलो पिद्ययां वि-
द्याया वा । युक्तस्तपसि तपसो वा । आसेनायमिति किम् ? । कुश-
लधिन्ने न करोति । आयुक्तो गौः-शकटे । आकृष्य युक्त इत्यर्थः ॥

स्वामीश्वराधिपतिदायादसाक्षिप्रतिभूप्रतिप्रसूतै

॥ २ । २ । ९८ ॥

युक्ताद्वा सप्तमी ॥ गोषु गवा वा स्वामी ईश्वरः, अधिपति-
दायात्, साक्षी, प्रतिभू, प्रसूतो वा ॥

व्याप्ये केनः ॥ २ । २ । ९९ ॥

नित्यं सप्तमी ॥ अधीती व्याकरणे । इष्टी यत्ने । केन इति
किम् ? । कृतपूर्वी कटम् ॥

तद्युक्ते हेतौ ॥ २ । २ । १०० ॥

वर्त्तमानात् सप्तमी ॥

“ चर्मणि द्दीपिनं हन्ति दन्तयोर्हन्ति कुञ्जरम् ।

केशेषु चमरीं हन्ति सीम्नि पुष्कलको हतः ” ॥ १ ॥

तद्युक्त इति किम् ? । घनेन वसति ॥

अप्रत्यादावसाधुना ॥ २ । २ । १०१ ॥

युक्तात् सप्तमी ॥ असाधुमैत्रो मातरि । प्रत्यादिप्रयोगाभाव इति
किम् ? । असाधुमैत्रो मातर प्रति परि अनु अभि वा ॥

साधुना ॥ २ । २ । १०२ ॥

अप्रत्यादाव साधुना युक्तात् सप्तमी । साधुमैत्रो मातरि । अप्रत्यादावि-
त्येव । साधुमातर प्रति परि अनु अभि वा ॥

निपुणेन चार्चयाम् ॥ २ । २ । १०३ ॥

साधुना युक्तादप्रत्यादाव सप्तमी ॥ मातरि निपुणः साधुर्वा ।
अर्चयामिति किम् ? । निपुणो मैत्रो मातुः । माता एवैनं निपुणं
मयते । अप्रत्यादावित्येव । निपुणो मैत्रो मातरं प्रति परि अनु
अभि वा ॥

स्वेशेऽधिना ॥ २ । २ । १०४ ॥

वर्त्तमानाद्युक्तात्सप्तमी ॥ अधि मगधेषु श्रेणिकः । अधि श्रेणिके
मगधाः ॥

उपेनाधिकिनि ॥ २ । २ । १०५ ॥

युक्तात् सप्तमी ॥ उप स्वार्थो द्रोणः ॥

यद्भावो भावलक्षणम् ॥ २ । २ । १०६ ॥

यस्य भावेनान्यो भावो लक्ष्यते तद्वाचिनः सप्तमी ॥ देवार्चनायां क्रियमाणाया गतः, कृतायामागतः ॥

गते गम्येऽध्वनोऽन्तेनेकार्थ्यं वा ॥ २ । २ । १०७ ॥

कुतश्चिदवर्धेर्विवक्षितस्याध्वनोऽवसानमन्तः । यद्भावो भावलक्षणं तस्याध्ववाचिशब्दस्याध्वन एवान्तेनान्तवाचिना सह सामानाधिकरण्यं वा स्यात् तद्विभक्तिस्तस्मात्स्यादित्यर्थः, गते गम्ये ॥ लोकमध्याल्लोकान्तमुपर्यपथ्यं सप्तम्यञ्जनामनन्ति । सप्तम्यु रञ्जुषु वा । गत इति किम् ? । दग्धेषु छुप्तेष्विति वा प्रतीतो मा भूत् । गम्य इति किम् ? । गतप्रयोगे मा भूत् । अध्वन इति किम् ? । कार्तिवया आग्रहायणी मासे । अन्तेनेति किम् ? । अद्य नश्चतुर्षु गम्यतेषु भोजनम् ॥

पथी वाऽनादरे ॥ २ । २ । १०८ ॥

यद्भावो भावलक्षणं तददृष्टे ॥ रुदतो लोकस्थ, रुदति लोके वा शाश्वतीत् ॥

सप्तमी चाविभागे निर्धारणे ॥ २ । २ । १०९ ॥

गम्ये गौणान्नाम्न पथी ॥ जातिगुणक्रियासहाभिः समुदायादेरु देशस्य बुद्ध्या पृथकरणं निर्धारणम् । क्षत्रियो नृणां नृषु वा शूरः । कृष्णा गवा गौषु वा बहुक्षीरा । धावन्तो यातां यात्सु वा शीघ्रतमाः । युधिष्ठिरः शूरतमः कुरूणां कुरुषु वा । अविभाग इति किम् ? । वैश्वेनात्पदः ॥

क्रियामध्येऽन्तकाले पञ्चमी च ॥ २ । २ । ११० ॥

वर्तमानान्नाम्नः सप्तमी ॥ इहस्योऽयमिप्वासः क्रोशे क्रोशाद् वा
लक्ष्य विध्यति । अद्य भुंक्त्वा मुनिद्वर्षहे महादा/भोक्ता ॥

अधिकेन भूयसस्ते ॥ २ । २ । १११ ॥

योगे सप्तमीपञ्चम्यौ ॥ अधिको द्रोण खार्या खार्या वा ॥

तृतीयाल्पीयसः ॥ २ । २ । ११२ ॥

अधिकेन भूयोवाचिना योगे ॥ अधिका खारी द्रोणेन ॥

पृथग्नाना पञ्चमी च ॥ २ । २ । ११३ ॥

युक्तातृतीया ॥ पृथग्मैत्रात् मैत्रेण वा । नाना चैत्राच्चैत्रेण वा ॥

ऋते द्वितीया च ॥ २ । २ । ११४ ॥

युक्तापञ्चमी ॥ ऋते धर्मं धर्माद् वा कुतः सुखम् ॥

विना ते तृतीया च ॥ २ । २ । ११५ ॥

युक्ताद् द्वितीयापञ्चम्यौ ॥ विना वातं वाताद् वातेन वा ॥

तुल्यार्थैस्तृतीयापष्ठ्यौ ॥ २ । २ । ११६ ॥

युक्तात् ॥ मात्रा मातुर्वा तुल्यः समो वा । उपमा नास्ति कृ-
ष्णस्येत्यादौ उपमादयो न तुल्यार्थाः । गौणादित्यधिकाराद्
गौरिव गवय इत्यादौ न ॥

द्वितीयापष्ठ्यावेनेनानञ्चे ॥ २ । २ । ११७ ॥

युक्तात् ॥ पूर्वेण ग्राम ग्रामस्य वा । अनञ्चेरिति किम् ? ।
मागग्रामात् ॥

हेत्वर्थैस्तृतीयाद्याः ॥ २ । २ । ११८ ॥

समानाधिकरणात् । धनेन हेतुनेत्याह

दि। एव निमित्तादियोगेऽपि ॥

सर्वादेः सर्वा ॥ २ । २ । ११९ ॥

हेत्वर्थयुक्तात् ॥ फो हतुः । फ हेतुमित्यादि । तत्समानाधिकरणा-
दित्येव । कस्य हेतु ॥

असत्त्वारादर्थाद्टाडसिद्धयम् ॥ २ । २ । १२० ॥

गौणादिति निरुक्तम् ॥ दूरेण दूरात् दूरे दूर वा, अन्तिकेन
अन्तिकात् अन्तिके अन्तिक वा ग्रामस्य ग्रामाद्वा वसति । एवं विप्र-
कृष्टेन अभ्यासेनेत्यादि । अमत्त इति किम् ? । दूर पन्था. ॥

जात्याख्यायां नवैकोऽसद्वख्यो बहुवत् ॥ २ । २ । १२१ ॥

सम्पन्ना यत्र । सम्पन्नो यव । जातीति किम् ? । चैत्र* ।
आरुपायाभिति किम् ? । काश्यपप्रतिकृति* काश्यप । असख्य
इति किम् ? । एको ब्रीहिः संपन्नं सुभिक्षं करोति ॥

अविशेषणे द्वौ चास्मद् ॥ २ । २ । १२२ ॥

एकोऽर्थो वा बहुवत् ॥ आवां ब्रूव । वयं ब्रूम* । अहं ब्रवीमि ।
वयं ब्रूम* । अविशेषणे किम् ? । आवां गार्ग्यो ब्रूव* । अहं
चैत्रो ब्रवीमि ॥

फल्गुनीप्रोष्ठपदस्य भे ॥ २ । २ । १२३ ॥

वर्तमानस्य द्वौ बहुवद्वा ॥ कदा पूर्वं फल्गुन्यौ । कदा पूर्वा फल्गु-
न्य । कदा पूर्वं प्रोष्ठपदे । कदा पूर्वा प्रोष्ठपदा* । भ इति किम् ? ।
फल्गुनीषु जाते फल्गुन्यौ कन्ये ॥

गुरावेकश्च ॥ २ । २ । १२४ ॥

वर्त्तमानस्य शब्दस्य छौ बहुवद्वा ॥ त्वं गुरुः । यूय गुरुवः । युवा गुरु । यूयं गुरुवः । एष मे पिता । एते मे पितर ॥

इति श्रीतपोगच्छाचार्यविजयदेवसूरिविजयसिंहसूरिपट्टपरम्परा-
प्रतिष्ठितगीतार्थ- , अदिगुणो , तद्विद्विचन्द्रापरनामवृद्धिविजयचरणकमल-
मिलिन्दायमानान्तेवासिसविप्रशास्त्रीयतपोगच्छाचार्यभट्टारकश्रीविज-
यनेमिसूरिरिचितायां लघुहेमप्रभायां कारकाणि ॥

॥ अथ समासप्रकरणम् ॥

समर्थ पदविधि. ॥ ७ । ४ । १२२ ॥

सर्गः ॥ सामर्थ्यं व्यपेक्षा एकार्थीभावश्च । पस्पर साकाङ्क्षत्व
व्यपेक्षा । भिन्नप्रवृत्तिनिमित्तानां शब्दानामेकार्थोपस्थापकत्वमेका-
र्थीभावः । पदविधिश्च समासनाम गतुकृत्तद्धितोपपदविभक्तियुष्मदस्म-
दादेशच्छ्रुतरूपः । धर्मश्रित । पुत्रीयति । कुम्भकारः । औपगवः । नमो
देवेभ्यः । धर्मस्ते मे स्वप्न । अद्ग कूज २, इदानीं ज्ञास्यसि जाल्म । स-
विशेषणानां वृत्तिर्न । वृत्तस्य च विशेषणयोगो न । क्वचित्तु विशेषणयो-
गेऽपि गमकृत्वात् समासः । देवदत्तस्य गुरुकुलम् । समर्थ इति किम् ? ।
पश्य धर्म श्रितो मैत्रो गुरुकुलमित्यादि । पदोक्तेर्वर्णविधिरसामार्थ्ये-
ऽपि । तिष्ठतु दध्याशान त्वं शाकेन । एवं समास-नामधातु-कृत्-
तद्धितेषु, वाक्ये व्यपेक्षा, वृत्तायेकार्थीभावः, शेषेषु पुनर्व्यपेक्षैव-
सामर्थ्यम् ॥

नाम नाम्नैकार्थ्ये समासो बहुलम् ॥ ३ । १ । १८ ॥

लक्षणमिदमधिकारश्च ॥ तेन विशेषसज्ञाऽभावेऽप्यनेन समासः ।
विस्पष्टं पट्ट । विस्पष्टपट्टः । दारुणाध्यापक । सर्वचर्मीणो २
कन्ये इव । १ । नामेति किम् ? । चरन्ति गावो

नाम्नेति किम् ? । चैत्र पति । बहुलप्रदगात् कषिदनामानात्रा
च । भान्यर्के नम । अनुव्यचन्त् ॥

ऐकार्थ्ये ॥ ३ । २ । ८ ॥

स्यादेतुंश्च ॥ चित्रण ॥

मुञ्चार्थे सङ्ख्या सङ्ख्येये सङ्ख्यया बहुव्री-
हि ॥ ३ । १ । १९ ॥

ऐकार्थ्ये समासः ॥ घुनर्थो वारः । वार्थ संशयो विकृत्यो वा ॥

सङ्ख्या समासे ॥ ३ । १ । १६३ ॥

अनुपूर्व प्राक् । द्विदशा । द्विवाः । सङ्ख्येति किम् ? । गावो
वा दश वा । सङ्ख्येति किम् ? । दश वा गारो वा । सङ्ख्येये इति
किम् ? । द्विविंशतिर्गन्वाय ॥

आसन्नादूराधिकाध्यर्धाध्यादिपूरण द्वितीयाद्य-
न्यार्थे ॥ ३ । १ । २० ॥

सङ्ख्या नाम्नीकार्थ्ये समासः सङ्ख्येये वाच्ये स च बहुव्रीहिः ॥

प्रथमोक्त प्राक् ॥ ३ । १ । १४८ ॥

समासप्रकरणे ॥ आसन्नदशा । अदूरदशाः । अनिकदशा ।
अध्यर्धविंशा । अर्धपञ्चमविंशा ॥

प्रमाणीसङ्ख्याड्ड ॥ ७ । ३ । १२८ ॥

बहुव्रीहे समासान्त ॥ स्त्रीप्रमाणा । द्विवा ॥

विशतेस्तेर्दिति लुक् ॥ ७ । ४ । ६७ ॥

अध्यर्धविंशाः ॥

बहुगणं भेदे ॥ १ । १ । ४९ ॥

सङ्ख्यावत्

अव्ययम् ॥ ३ । १ । २१ ॥

सङ्ख्याया प्रेकार्थ्ये समस्यते द्वितीयाद्यन्यार्थे सङ्ख्येये वाच्ये
स च बहुव्रीहिः । उपदशाः । उपबहवः । उपगणाः ॥

एकार्थं चानेक च ॥ ३ । १ । २२ ॥

एकमव्ययं च नाम्ना द्वितीयाद्यन्तान्यपदार्थे समस्यते स च म-
व्रीहिः ॥ आरूढवानरो वृक्षः । सुसूक्ष्मजटकेशः । उच्चैर्मुखः । व्यधि-
करणत्वादव्ययस्य न स्यादित्यव्ययानुकर्षणार्थश्चकारः ॥

परतः स्त्री पुंवत् स्त्र्येकार्थेऽनूद् ॥ ३ । २ । ४९ ॥

उत्तरपदे ॥ दर्शनीयभार्यः । विशेष्यवशादिति किम् ? । द्रुणीभार्यः ।
स्त्रीति किम् ? । खलपुट्टिः । स्त्र्येकार्थं इति किम् ? । कल्याणीवस्त्रम् ।
कल्याणीनेत्राः । कल्याणीमाता । अनूडिति किम् । करभोरुभार्यः ॥

गोश्चान्ते ह्रस्वोऽनशिसमासेयोबहुव्रीहौ ॥ २ । ४ । ९६ ॥

गौणस्याकिमो षष्ठाद्यन्तस्य ॥ चित्रगु । तिष्कौशाम्बिः । अति-
खन्व । अतिब्रह्मबन्धुः । गौणस्येत्पेव । सुगौ । अकिप इत्येव । मियकु-
मारी चैत्र । गोश्चेति किम् ? । अतितद्ग्रीः । अन्ते इति किम् ? ।
गोकुलम् । कुमारीमिय । कन्यापुरम् । अनंशीत्यादि किम् ? । अ-
र्धपिप्पली । बहुश्रेपसी ना ॥

नाप्रियादौ ॥ ३ । २ । ५३ ॥

स्त्र्येकार्थे उत्तरपदे परे परत स्त्री पुंवल्ल ॥ कल्याणीपञ्चमा
रात्रय । कल्याणीमियः । अप्रियादाविति किम् ? । कल्या-

तद्धिताककोपान्त्यपूरण्याख्याः ॥ ३ । २ । ५४ ॥

परत स्त्रिय पुंवन्न । मद्रिकाभार्यं । कारिकाभार्यं । पञ्चमी-
भार्यं । दत्ताभार्यं । तद्धितारुकेनि किम् ? । पारुभार्दं ॥

तद्धित स्वरवृद्धिहेतुररक्तविकारे ॥ ३ । २ । ५५ ॥

परत स्त्री पुंवन्न । माथुरीभार्यं । तद्धित इति किम् ? । कु-
म्भकारभार्यं । म्बर इति किम् ? । त्रैयाकरणभार्यं । वृद्धिहेतुरिति
किम् ? । अर्धप्रस्थभार्यं । अरक्तविकार इति किम् ? । कापायवृ-
त्तिक । लीहेप ॥

स्वाङ्गान्दीर्घातिश्चामानिनि ३ । २ । ५६ ॥

परत स्त्री पुंवन्न । दीर्घकेशीभार्यं । षठीभार्यः । शूद्राभार्यं ।
स्वाङ्गात् किम् ? । पटुभार्यं । अमानिनीति किम् ? । दीर्घकामानिनी ॥

बहुव्रीहे काष्ठे ट ॥ ७ । ३ । १२५ ॥

अद्गुल्यन्तात् समासान्त । द्वद्गुल्य फाष्टम् । काष्ठे किम् ? ।
पञ्चाद्गुलिर्हस्तः ॥

समर्थ्यक्षण स्वाङ्गे ॥ ७ । ३ । १२६ ॥

एतदन्ताद्बहुव्रीहेः । दीर्घसव्य । स्वप्ती । स्वाङ्ग इति किम् ? ।
दीर्घसमर्थ्यन ॥

द्वित्रेर्मूर्धो वा ॥ ७ । ३ । १२७ ॥

बहुव्रीहयः । द्विमूर्धं । द्विमूर्धा । त्रिमूर्धं । त्रिमूर्धा ॥

सुप्रातमुश्वसुदिवशारिकृक्षचतुरस्रैणीपटाजपद-
प्रोष्ठपदभद्रपदम् ॥ ७ । ३ । १२९ ॥

एते बहुव्रीहयो ढान्ता निपात्यन्ते ॥

१ पूरणीभ्यस्तत्प्राधान्येऽप् ॥ ७ । ३ । १३० ॥

कल्याणीपञ्चमा रात्रयः । तत्प्राधान्य इति किम् ? । कल्याणप-
ञ्चमीरु पक्षः ॥

नञ्मुव्युपत्रेश्चतुर ॥ ७ । ३ । १३१ ॥

बहुव्रीहेरप् समासान्तः । अचतुरः । सृचतुरः । विचतुरः । उ-
पचतुराः । त्रिचतुराः ॥

अन्तर्वहिर्भ्यां लोमः ॥ ७ । ३ । १३२ ॥

बहुव्रीहेरप् ॥ अन्तर्लोमः । बहिर्लोम ॥

भास्नेतु. ॥ ७ । ३ । १३३ ॥

बहुव्रीहेरप् । मृगनेत्रा निशा ॥

नाभेर्नास्त्रि ॥ ७ । ३ । १३४ ॥

बहुव्रीहेरप् । पद्मनाभः । नास्त्रीति किम् ? । विकसितवारिजनाभि ।

नञ्बहोःश्रुचो माणवचरणे ॥ ७ । ३ । १३५ ॥

बहुव्रीहेरप् यथासद्दृश्यम् । अनृचो माणवः । बहुवृचश्चरणः ।
माणवचरणे इति किम् ? । अनृकं साम । बहुवृकं सूक्तम् । ऋग्यजुर्वेद-
सिद्धे नियमार्थं वचनम् ॥

नञ्सुदुर्भ्यः सक्तिसक्थिहलेर्गा ॥ ७ । ३ । १३६ ॥

बहुव्रीहेरप् । असक्त । असक्तिः । सुसक्तः । सुसक्ति । दु-
सक्तः । दु.सक्ति । एव सक्थिहलिभ्याम् ।

प्रजाया अस् ॥ ७ । ३ । १३७ ॥

नञ्आदिभ्यो बहुव्रीहेः ॥ अमना । सुमनाः । दुष्मना ॥

मेधाया ॥ ७ । ३ । १३८ ॥

नखादिभ्यश्च बहुव्रीहेरस् । मन्दमेधा । अल्पमेधाः । अमेधाः ।
सुमेधाः । दुर्मेधाः ॥

जातेरीय सामान्यवति ॥ ७ । ३ । १३९ ॥

बहुव्रीहे ॥ ब्राह्मणजातीय । सामान्याश्रयेऽन्यपदार्थे इति किम् ? ।
बहुजातिग्रामः ॥

भृतिप्रत्ययान्मासादिक ॥ ७ । ३ । १४० ॥

बहुव्रीहे । पञ्चक्रमासिक । मासात् किम् ? । पञ्चरुदिवसक. ॥

द्विपदाद् धर्मादन् ॥ ७ । ३ । १४१ ॥

बहुव्रीहे । साधुवर्मा । द्विपदादिति किम् ? । परमस्वधर्म ॥

सुहरितवृणसोमाज्जम्भात् ॥ ७ । ३ । १४२ ॥

बहुव्रीहेरन् । सुजम्भा । हरितजम्भा । वृणजम्भा । सोमजम्भा ॥

दक्षिणेर्मा व्याधयोगे ॥ ७ । ३ । १४३ ॥

बहुव्रीहिर्निपात्यः । ईर्मे बहु व्रणं वा । दक्षिणेर्मा मृग । व्याधयोग
इति किम् ? । दक्षिणेर्म पशु ॥

सुपूत्युत्सुरभेर्गन्धादिद्गुणे ॥ ७ । ३ । १४४ ॥

बहुव्रीहेः । सुगन्धि, पूतिगन्धि, उद्गन्धि, सुरभिगन्धि द्रव्यम् ।
गुण इति किम् ? । द्रव्ये सुगन्ध आपणिक ॥

वागन्तौ ॥ ७ । ३ । १४५ ॥

स्वादिभ्य परो यो गन्धस्तदन्ताद्बहुव्रीहेरित् । सुगन्धि सु-
गन्धो वा काय । एवं पूतिगन्धि पूतिगन्ध इत्यादि ॥

वाल्पे ॥ ७ । ३ । १४६ ॥

यो गन्धस्तदन्ताद् बहुव्रीहेरित् । सुपगन्धि सुपगन्ध वा भोजनम् ॥

वोपमानात् ॥ ७ । ३ । १४७ ॥

परो यो गन्धस्तदन्ताद्बहुव्रीहेरित् । उत्पलगन्धि उत्पलगन्धं वा सुखम् ।

पात्पादस्याहस्त्यादे. ॥ ७ । ३ । १४८ ॥

उपमानात् परस्य बहुव्रीहौ ॥ न्यात्रपात् । अहस्त्यादेरिति किम् ?
इस्तिपादः । अश्वपादः ॥

कुम्भपद्यादि ॥ ७ । ३ । १४९ ॥

कृतपादन्तो ङ्यन्त एव बहुव्रीहिर्निपात्यः । कुम्भपदी । जालपदी ॥

सुसख्यात् ॥ ७ । ३ । १५० ॥

पादस्य बहुव्रीहौ पात् । सुपात् । द्विपात् ॥

वयसि दन्तस्य दत्. ॥ ७ । ३ । १५१ ॥

सुसख्याद् बहुव्रीहौ । सुदन् । द्विदन् । स्त्रिया सुदती । षोडन् ।
वयसि किम् ? । सुदन्तः ॥

स्त्रियां नान्नि ॥ ७ । ३ । १५२ ॥

बहुव्रीहौ दन्तस्य दतः । अयोदती । स्त्रिया किम् ? । वज्रदन्तः ॥

श्यावारोकाद्वा ॥ ७ । ३ । १५३ ॥

दन्तस्य बहुव्रीहौ दत्नान्नि । श्यावदन् । श्यावदन्तः । अरोकदन् ।
अरोकदन्तः ॥

वाऽग्रान्तशुद्धशुभ्रवृषवराहाहिभूपिकशिखरात् ॥

७ । ३ । १५४ ॥

दन्तस्य बहुव्रीहौ दतः । कुङ्मलाग्रदन् । कुङ्मलाग्रन्तः । एव
शुद्धदन्, शुद्धदन्त, इत्यादि ॥

सम्प्राजानोर्जुशौ ॥ ७ । ३ । १५५ ॥

बहुव्रीहौ ॥ संवुः । सङ्गः । मङ्गः । मङ्गः ॥

वोर्धात् ॥ ७ । ३ । १५६ ॥

जानोर्बहुव्रीहौ वृद्धौ । ऊर्ध्ववृः । ऊर्ध्वङ्गः । ऊर्ध्वजानु ॥

सुहृददुर्हृन्मित्रामित्रे ॥ ७ । ३ । १५७ ॥

निपात्यम् । मित्रामित्र इति किम् ? । सुहृदयो मुनिः । दुर्हृदयो
व्याधः ॥

धनुषो धन्वन् ॥ ७ । ३ । १५८ ॥

बहुव्रीहौ । शार्ङ्गधन्वा ॥

वा नास्ति ॥ ७ । ३ । १५९ ॥

धनुषो बहुव्रीहौ धन्वन् । पुष्पधन्वा । पुष्पधनु ॥

खरखुरान्नासिकाया नस् ॥ ७ । ३ । १६० ॥

बहुव्रीहौ नास्ति ।

पूर्वपदस्थान्नामन्यग ॥ २ । ३ । ६४ ॥

रघृणात् परस्योत्तरपदस्थस्य नो णः । खरणा । खरणाः ।
गाङ्गीति किम् ? । मेघनासिकः । अग इति किम् ? । ऋगयनम् ॥

अस्थूलाच्च नस ॥ ७ । ३ । १६१ ॥

खरखुराभ्या नासिकाया बहुव्रीहौ नास्ति ॥ द्रुणसः ॥
खरणसः । खरणसः । अस्थूलादिति किम् ? । स्थूलनासिकः ॥

उपसर्गात् ॥ ७ । ३ । १६२ ॥

नासिकाया नसो बहुव्रीहौ ॥

नसस्य ॥ २ । ३ । ६५ ॥

पूर्वपदस्याद्रपूर्वर्णात् परस्य नो ण । मणसं मुखम् ॥

ने खुम्ग्रम् ॥ ७ । ३ । १६३ ॥

नासिकाया बहुव्रीहौ । सिखुः । विश्व । विग्रः ॥

जायाया जानिः ॥ ७ । ३ । १६४ ॥

बहुव्रीहौ । युवजानिः ॥

व्युद काकुदस्य लुक् ॥ ७ । ३ । १६५ ॥

बहुव्रीहौ । विककुत् । उत्काकुत् ॥

पूर्णाद्वा ॥ ७ । ३ । १६६ ॥

बहुव्रीहौ काकुदस्य लृक् । पूर्णकाकुत् । पूर्णकाकुदः ॥

ककुदस्यावस्थायाम् ॥ ७ । ३ । १६७ ॥

बहुव्रीहौ लृक् ॥ पूर्णककुद् युवा । अककुद् बालः ॥

त्रिककुद्विरौ ॥ ७ । ३ । १६८ ॥

गिरावर्षे त्रे परस्य ककुदश्चदस्य ककुद्विपात्यः । त्रिककुद्विरिः ॥

त्रियामूधसो न् ॥ ७ । ३ । १६९ ॥

बहुव्रीहौ । कुण्डोत्री गौ ॥

इन कच् ॥ ७ । ३ । १७० ॥

बहुव्रीहौ स्व्यर्थात् । बहुदण्डिका सेना ॥

ऋन्नित्यदित् ॥ ७ । ३ । १७१ ॥

बहुव्रीहौ फच् । बहुकर्तृकः । बहुनदीको देश । नित्येति किम् ? ।

पृथुथ्री २ ॥

बहुव्रीहः कच् । मियट्पिक । प्रियोग्स्कः । बहुसर्पिकः । मधुक. । बहुपानत्क. । अज्ञानिक. ॥

पुमनहुद्योपयोलक्ष्म्या एकत्वे ७ । ३ । १७३ ॥

बहुव्रीह रुच् । अपुस्कः । प्रियानहुत्क. । अनीक. । अपयस्क. । सुलक्ष्मीकः । एकत्वे किम् ? । द्विपुमान् २ ॥

नञोऽर्थात् ॥ ७ । ३ । १७४ ॥

बहुव्रीह' फच् । अनर्थक वच' ॥

शेषाद्वा ॥ ७ । ३ । १७५ ॥

बहुव्रीह' कच् । बहुखट्वक । बहुखट्व. । शेषात् किम् ? । प्रियपथः

वहोर्डे ॥ ७ । ३ । ७३ ॥

इस्य प्राप्तिर्पेतस्वत समासान्तो ढ. कच न स्यात् ॥ उपरह
घटा । ढ इति किम् ? । प्रियवहुक. ॥

न नान्नि ॥ ७ । ३ । १७६ ॥

कञ् । बहुदेवदघो ग्राम ॥

ईयसो ॥ ७ । ३ । १७७ ॥

बहुव्रीह कच् न । बहुश्रेपान् । लिङ्गनिशिष्टस्यापि ग्रहण
बहुश्रेपसी ॥

डद्यादीदूत के ॥ २ । ४ । १०४ ॥

इस्व. । पृष्ठा, । मोमपकः । लक्ष्मिका । वधुका । इति प्राप्ते ॥

न कचि ॥ २ । ४ । १०५ ॥

डद्यादीदूतो इस्व । बहुवृमारीकः । बहुकीलालपाकः । इत्यादि

जवाप. ॥ २ । ४ । १०६ ॥

कचि ह्रस्वः । प्रियखट्वकः । प्रियखट्वाकः ॥

॥ उष्ट्रमुखाद्य ॥ ३ । १ । २३ ॥

बहुल बहुव्रीहिसमासा निपात्यन्ते ॥ उष्ट्रस्य मुखमिव मुखमस्य
उष्ट्रमुखः । वृषस्कन्धः ॥

सहस्तेन ॥ ३ । १ । २४ ॥

अन्यपदार्थे समस्यते स च बहुव्रीहिः । सकर्मकः ॥

सहात्तुल्ययोगे ॥ ७ । ३ । १७८ ॥

बहुव्रीहेः कच् न ॥ सपुत्रो याति । तुल्ययोग इति किम् ? ।
सलोमकः ॥

श्रातु. स्तुतौ ॥ ७ । ३ । १७९ ॥

बहुव्रीहेः कच् न ॥ सुभ्राता ॥

नाडीतन्त्रीभ्यां स्याद्धे ॥ ७ । ३ । १८० ॥

बहुव्रीहेः कच् न ॥ बहुनाडि. कायः । बहुतन्त्रीर्गोवा । स्वाङ्ग
इति किम् ? । बहुनाडीकः स्तम्बः ॥

निष्प्रवाणि ॥ ७ । ३ । १८१ ॥

कजभाते निपात्यः । निष्प्रवाणि षट् ॥

सुध्वादिभ्यः ॥ ७ । ३ । १८२ ॥

कच् न ॥ सुधू । यरोरु ॥

दिशो रूढधान्तराले ॥ ३ । १ । २५ ॥

नाम रूढयैव दिशो वाचिना नाम्नाऽन्यपदार्थे वाच्ये समस्यते
स च बहुव्रीहिः ॥ दक्षिणपूर्वा दिक् । कथ पश्चिमदक्षिणा, कर्मधारयो-
ऽयम् । सर्वनाम्न. पूर्वनिपातः स्यात् । रूढयेति

क्विप् ? । ऐन्द्र्याश्च कौबेर्याश्च यदन्तरालमिति ॥

विशेषणसर्वादिसङ्ख्यं बहुव्रीहौ ॥ ३ । १ । १५० ॥

भारु स्यात् ॥ चित्रगुः । सर्वशुल* । द्विकृष्ण. ॥

क्ता ॥ ३ । १ । १५१ ॥

क्तान्त सर्वं बहुव्रीहौ प्राग् स्यात् । कृतकटः । विशेष्यार्थं वचनम्
स्पर्षे परस्वार्थं च । कृतमन्यकटः । केचित्तु सर्वादिभ्य क्तान्तस्य
पूर्वनिपात नेच्छन्ति । बहुवचन व्याप्त्यर्थम्, तेन कृतमिय इत्यत्र
परेणापि स्पर्षे क्तान्तस्यैव पूर्वनिपात ॥

जातिकालसुखादेर्नवा ॥ ३ । १ । १५२ ॥

बहुव्रीहौ क्तान्त प्राक् स्यात् ॥ कृतकट. । कटकृत* । मासजा-
ता । जातमासा । मुखजाता । जातसुखा । सुखादयो दश ॥

आहिताग्न्यादिषु ॥ ३ । १ । १५३ ॥

क्तान्त वा प्राग् बहुव्रीहिषु । आहितान्नि* । अग्न्यादित* । जात-
दन्त* । दन्तजात ॥

प्रहरणात् ॥ ३ । १ । १५४ ॥

क्तान्त बहुव्रीहौ वा प्राक् ॥ उद्यतासि. । अस्थुद्यतः ॥

न सप्तमीन्द्वादिभ्य ॥ ३ । १ । १५५ ॥

प्रहरणाच्च प्राग् बहुव्रीहौ ॥ इन्दुमौलि. । पद्मनाभ* । असि-
पाणि । बहुलाधिकारात् पाणिवज्र. । बहुवचन प्रयोगानुसरणा-
र्थम् । एवमुत्तरत्रापि ॥

गड्वादिभ्य ॥ ३ । १ । १५६ ॥

बहुव्रीहौ सप्तम्यन्तं वा प्राक् ॥ गड्गुण्ट । कण्ठेऽहुः । मध्ये-

गुरुः । गुरुमध्यः ॥

प्रियः ॥ ३ । १ । १५७ ॥

बहुव्रीहो प्राणा ॥ प्रियगदुः । गदुप्रियः ॥

॥ इति बहुव्रीहिः ॥

तत्रादाय मिथस्तेन प्रहृत्येति युद्धेऽव्ययीभावः

॥ ३ । १ । २६ ॥

नाम नाम्ना अन्यपदार्थे समास स्यात् ॥

इज् युद्धे ॥ ७ । ३ । ७४ ॥

यः समासस्तस्मात् समासान्तः ॥

इच्यस्वरे दीर्घ आञ्च ॥ ३ । २ । ७२ ॥

उत्तरपदे पूर्वपदस्य ॥ केशाकेशि । दण्डादण्डि । मुष्टीमुष्टि ।
मुष्टामुष्टि । तत्रेति तेनेति किम् ? । केशांश्च २ गृहीत्वा कृतं युद्धम् ।
मुख च २ प्रहृत्य कृतं युद्धम् । आदायेति प्रहृत्येति किम् ? । केशेषु
च २ स्थित्वा, दण्डैश्च २ आगत्य कृतं युद्धं गृहकोकिलाभ्याम् । सरु-
पणेति किम् ? । हस्ते च पादे च गृहीत्वा कृतं युद्धम् । युद्ध इति
किम् ? । हस्ते च २ गृहीत्वा कृतं सरुपम् ॥

द्विदण्डयादि ॥ ७ । ३ । ७५ ॥

इजन्तः साधुः । द्विदण्डि हन्ति । उभादन्ति ॥

नदीभिर्नाम्नि ॥ ३ । १ । २७ ॥

अन्यपदार्थं नाम समस्यते सोऽव्ययीभावः ॥ बहुवचनात् वि-
शेषाणां स्वरूपस्य च ग्रहणम् ॥

सोऽपञ्चस्याः ॥ ३ । २ । २ ॥

स्यादे ॥ उन्मत्तगङ्गा देवः । अत इति किम् ? । अधिष्ठि ।
उपकुम्भ्या इति किम् ? । उपकुम्भात् ॥

वा तृतीयायाः ॥ ३ । २ । ३ ॥

अतोऽव्ययीभावस्याम् ॥ किं न उपकुम्भेन । उपकुम्भम् ।
तत्सम्बन्धिन्या इति किम् ? । किं न मियोपकुम्भेन ॥

सप्तम्या वा ॥ ३ । २ । ४ ॥

अतोऽव्ययीभावस्याम् ॥ उपकुम्भे । उपकुम्भम् । तत्सम्बन्धि-
न्या इति किम् ? । मियोपकुम्भे ॥

ऋद्धनदीवश्यस्य ॥ ३ । २ । ५ ॥

एतदन्तस्याव्ययीभावस्याटन्तस्य सप्तम्या भम् ॥ शुभगधम् ।
उन्मत्तगङ्गम् । एकविंशतिभारटान् वसति । मतिपदोक्तस्यैव ग्रहणा-
दिह न । उपगङ्गे ॥

अनतो लुप् ॥ ३ । २ । ६ ॥

अव्ययीभावस्य स्यादेः ॥ उपगधु । अनत इति किम् ? । उप-
कुम्भात् । तत्सम्बन्धिश्चिह्नानादिह न । मियोपगधु ॥

सख्या सनाहारे ॥ ३ । १ । २८ ॥

नदीयि सहाव्ययीभाव समास ॥ द्वियमुनम् । पञ्चनदम् ।
समाहारे किम् ? । एकनदी ॥

वश्येन पूर्वार्थे ॥ ३ । १ । २९ ॥

सख्या समस्यते सोऽव्ययीभावः ॥ विद्यया जन्मना या एक-
सन्तानो वश । एकमुनि व्याकरणस्य । सप्तकाशि राज्यस्य । विद्यया
तद्वतामभेदविवक्षायामेकमुनि व्याकरणम् । पूर्वार्थे इति किम् ? ।
द्विमुनिकं व्याकरणम् ॥

पारेमध्येऽप्रेन्त० षष्ठ्या, वा ॥ ३ । १ । ३० ॥

समासोऽव्ययीभावः ॥ पारेगङ्गम् । मध्येगङ्गम् । अप्रेवणम् ।
अन्तर्गिरम् । अन्तर्गिरि । पक्षे, गङ्गापारम् । गङ्गामध्यम् । वनाग्रम् ।
गिर्यन्त ॥

यावदियत्त्वे ॥ ३ । १ । ३१ ॥

नाम नाम्ना पूर्वपदार्थे समस्यते सोऽव्ययीभावः ॥ यावदित्य-
नव्यय चेह गृह्यते । अव्ययमेत्यन्ये । यावदमत्रं भोजय । इयत्त्व
इति किम् ? । यावद्धत्त तावद् भुक्तम् ॥

पर्यपाड्वहिरृचपञ्चम्या ॥ ३ । १ । ३२ ॥

पूर्वपदार्थे वाच्ये समासोऽव्ययीभावः ॥ परित्रिगर्त्तम् । अप-
त्रिगर्त्तम् । आग्रामम् । बहिर्ग्रामम् । प्राग्रामम् । पञ्चम्येति किम् ? ।
परि वृक्षं विद्युत् ॥

लक्षणेनाभिप्रत्याभिमुख्ये ॥ ३ । १ । ३३ ॥

पूर्वपदार्थे समस्यते सोऽव्ययीभावः ॥ अभ्यग्नि, प्रत्यग्नि श-
लभा पतन्ति । लक्षणेनेति किम् ? । सुग्धन प्रति गतः । पूर्वपदार्थ
इत्येव । अभ्यङ्गा गावः ॥

दैर्घ्येऽनु० ॥ ३ । १ । ३४ ॥

लक्षणवाचिना पूर्वपदार्थे समासोऽव्ययीभावः ॥ अनुगङ्ग वा-
राणसी । दैर्घ्य इति किम् ? । वृक्षमनु विद्युत् ॥

समीपे ॥ ३ । १ । ३५ ॥

अनु० समीपिवाचिना पूर्वपदार्थे समस्यते सोऽव्ययीभावः ॥
अनुवनमशनिर्गता ॥

३ । १ । ३६ ॥

अव्ययीभावा निपात्यन्ते ययायोगमन्यस्य पूर्वस्य वार्धे ॥ ति-
ष्ठद्गु कालः । अधोनाभम् । आयतीगवम् । तिष्ठद्ग्यादिराकृतिगणः ।

नित्य प्रतिनाऽल्पे ॥ ३ । १ । ३७ ॥

नामाव्ययीभावः समासः ॥ शारुप्रति । अल्प इति किम् ? ।
वृक्ष प्रति विद्युत् ॥

सङ्ख्याक्षशलाक परिणा द्यूतेऽन्यथावृत्तो ॥३११३८॥

नित्य समस्यते सोऽव्ययीभावः ॥ एकपरि, अक्षपरि, शला-
परि, एकेनाक्षेण शवारुया वा न तथा वृत्त यथा पूर्वं जये इत्यर्थः ।
सङ्ख्यादि किम् ? । पाशेन न तथा वृत्तम् । द्यूत इति किम् ? ।
रथस्याक्षेण न तथा वृत्तम् ॥

विभक्तिसमीपसमृद्धिवृद्धयर्थाभावात्ययासम्प्र-
तिपश्चात्क्रमख्यातियुगपत्सदृक्सम्पत्साकल्यान्तेऽव्य-
यम् ॥ ३ । १ । ३९ ॥

नाम नाम्ना पूर्वपदार्थे वाच्ये नित्य समस्यते सोऽव्ययीभावः ।
विभक्तिर्विमक्तयर्थं कारकम्, अधिस्त्रि । समीपे, उपकुम्भम् । ऋद्धेरा-
धिव्य समृद्धिः, सुमद्रम् । विगता ऋद्धिवृद्धिः, दुर्यवनम् । अर्था-
भावे, निर्मक्षिकम् । अत्ययोऽतीतत्वम्, अतिवर्षम् । असम्प्रतीति-
सम्प्रति उपभोगाद्यभावः, अतिकम्पलम् । पश्चादर्थे, अनुरथम् । व्रमे,
अनुज्येष्ठम् । ख्याती, इतिभद्रबाहु । युगपदर्थे, सचक्र वेदि । सदृशि,
सत्रतम् । सम्पदि, सत्रह्य साधूनाम् । साकल्पे, सतृणमभ्यवहरति ।
अन्ते, सपिण्डैपणमधीते ।

अकालेऽव्ययीभावे ॥ ३ । २ । १४६ ॥

सहस्य स उत्तरपदे । इति सः । अकाले किम् ? । सहपूर्वाहम् ॥

योग्यतावीप्सार्थानतिवृत्तिसादृश्ये ॥ ३ । १ । ४० ॥

अव्यय नाम्ना सह पूर्वपदार्थे नित्य समस्यते सोऽव्ययीभावः ।
अनुरूपं चेष्टते । प्रत्यर्थम् । वीप्सायां द्वितीयाविधानाद्वाक्यमपि ।
अर्थमर्थं प्रति । यथाशक्ति । सशीलमनयो ॥

यथाऽथा ॥ ३ । १ । ४१ ॥

नाम नाम्ना पूर्वपदार्थे नित्यं समस्यते सोऽव्ययीभावः । यथारूपं
चेष्टते । यथावृद्धमर्चय । यथासूत्रमधीष्व । अथा इति क्रिप्र । यथा
चैत्रस्तथा मैत्रः ॥

प्रतिपरोऽनोरव्ययीभावात् ॥ ७ । ३ । ८७ ॥

अक्ष्ण समासान्तोऽत् । प्रत्यक्षम् । परोक्षम् । अन्वक्षम् ॥

अन ॥ ७ । ३ । ८८ ॥

अव्ययीभावादत् ॥

नोऽपदस्य तद्धिते ॥ ७ । ४ । ६१ ॥

अन्त्यस्वरादेर्लुक् । उपतक्षम् ॥

नपुसकाद्वा ॥ ७ । ३ । ८९ ॥

अनोऽव्ययीभावादत् ॥ उपचर्मम् । उपचर्म ॥

गिरिनदीपौर्णमास्याग्रहायण्यपञ्चमवर्ग्याद्वा ॥

७ । ३ । ९० ॥

अव्ययीभावादत् । अन्तर्गिरम् । अन्तर्गिरि । उपनदम् ।
उपनदि । उपपौर्णमासम् । उपपौर्णमासि । उपाग्रहायणम् । उपा-
ग्रहायणि । उपसुचम् । उपसुक् ॥

सङ्ख्याया ॥ ७ । ३ । ९१ ॥

सहधादेर्नदीगोदावर्यन्तादव्ययीभावादत् ॥ पञ्चनदम् । वि-
गोदावरम् ॥

शरदादे. ॥ ७ । ३ । ९२ ॥

अव्ययीभावादत् ॥ उपशरदम् । प्रतित्यदम् ॥

जराया जरस् च ॥ ७ । ३ । ९३ ॥

अव्ययीभावादत् ॥ उपजरमम् ॥

सरजसोपशुनानुगवम् ॥ ७ । ३ । ९४ ॥

एतेऽव्ययीभावा अदन्ता निपात्या* ॥ सरजस भ्रुक्ते । उप-
शुनमास्ते । अनुगवमन* ॥

॥ इत्यव्ययीभाव ॥

ऊर्याद्यनुकरणच्चित्रडाचश्च गति ॥ ३ । १ । २ ॥

उपसर्गा धातो सम्बन्धिनस्ते च प्राग्धातो ॥ एवमुत्तरेषु ।
ऊरीकृत्य । उररीकृत्य । खात्कृत्य । भुक्तीकृत्य । पटपटाकृत्य ।
प्रकृत्य ॥

कारिका स्थित्यादौ ॥ ३ । १ । ३ ॥

गतिः ॥ स्थितिर्भयादा वृत्तिर्वा । कारिकाकृत्य ॥

भूपादरक्षेपेऽलसदसत् ॥ ३ । १ । ४ ॥

गतिसङ्गम् ॥ अलंकृत्य । सलंकृत्य । भूपादिष्विति किम् ? ।
अलंकृत्वा ॥

अग्रहानुपदेशेऽन्तरद ॥ ३ । १ । ५ ॥

यथासद्वय गति ॥ अन्तर्हृत्य । अद कृत्य । अग्रहत्यादि
किम् ? । अन्तर्हृत्वा भूपिका श्येनो गत* । अदःकृत्वा गते इति

परस्य कथयति ।

कणेमनस्तृप्तौ ॥ ३ । १ । ६ ॥

गम्याया गतिः । कणेहत्य, मनोहत्य पयः पिबति । वृत्ता-
विति किम् ? । तण्डुलावयवे कणे हत्वा ॥

पुरोऽस्तमव्ययम् ॥ ३ । १ । ७ ॥

गति ॥ पुरस्कृत्य । अस्तगत्य । अव्यय किम् ? । पुरःकृत्वा ।
नगरीस्त्विर्थ ॥

गत्यर्थवदोऽच्छ ॥ ३ । १ । ८ ॥

गति ॥ अच्छगत्य । अच्छोद्य ॥

तिरोऽन्तर्धौ ॥ ३ । १ । ९ ॥

गति । तिरोभूय ॥

कृगो नवा ॥ ३ । १ । १० ॥

तिरोऽन्तर्धौ गतिः ॥ तिरस्कृत्य । तिरःकृत्य । पत्ते तिरःकृत्वा ॥

मध्येपदेनिवचनेमनस्युरस्यनत्याधाने ॥ ३ । १ । ११ ॥

पते कृगो योगे गतयो वा स्यु ॥ मध्येकृत्य । मध्येकृत्वा । पदे-
कृत्य । पदेकृत्वा । निवचनेकृत्य । निवचनेकृत्वा । मनसिकृत्य । मनसि-
कृत्वा । उरसिकृत्य । उरसिकृत्वा ॥

उपाजेऽन्वाजे ॥ ३ । १ । १२ ॥

एतौ दुर्बलस्य भ्रमस्य वा बलाधानार्थौ कृगो योगे गती वा ॥
उपाजेकृत्य । उपाजेकृत्वा । अन्वाजेकृत्य । अन्वाजेकृत्वा ॥

स्वाम्येऽधि ॥ ३ । १ । १३ ॥

कृगयोगे वा

ग्रामे अधिकृत्य । अधिकृत्वा वा गत्

स्वाम्ये इति किम् । प्रापमभि कृत्वा, उद्दिश्येत्यर्थः ॥

साक्षादादिश्च्ययर्थे ॥ ३ । १ । १४ ॥

कृप्योगे गतिर्वा ॥ साक्षान्कृत्य । साक्षान्कृत्वा । मिथ्याकृत्य ।
मिथ्याकृत्वा ।

नित्य हस्तेपाणाबुद्धाहे ॥ ३ । १ । १५ ॥

पत्नी कृप्योगे गती ॥ हन्नेकृत्य । पाणीकृत्य । उच्चाह इति
किम् ? । हस्ते कृत्वा कार्पापण गत ॥

प्राध्व वन्धे ॥ ३ । १ । १६ ॥

कृप्योगे गतिः ॥ प्राध्वकृत्य । पधे किम् ? । प्राध्वं कृत्वा
शकट गतः ॥

जीवकोपनिपदोपम्ये ॥ ३ । १ । १७ ॥

कृप्योगे गति ॥ जीविकाकृत्य । उपनिपत्कृत्य ॥

गतिकन्यस्तत्पुरुष ॥ ३ । १ । १८ ॥

नाम्ना सह नित्य समासः । ऊरीकृत्य । कुव्याभरण । बहुमीमा-
दिलक्षणरहित इति किम् ? । कुरुरूप ॥

दुर्निन्दाकुच्छे ॥ ३ । १ । १९ ॥

नाम्ना सह नित्य समासस्तत्पुरुष । दुष्पुरुष । दुष्कृतम् ॥

सु पूजायाम् ॥ ३ । १ । २० ॥

नाम्ना नित्य समासस्तत्पुरुष । सुराजा ॥

अतिरतिक्रमे च ॥ ३ । १ । २१ ॥

पूजाया नाम्ना नित्य समासस्तत्पुरुष । अतिस्तुत्य । अतिराजा ॥

आदल्पे ॥ ३ । १ । २२ ॥

नाम्ना सह नित्य समासस्तत्पुरुष । आकटारः ॥

प्रात्यवपरिनिरादयो गतक्रान्तक्रुष्टग्लानक्रान्ता-
धर्थाः प्रथमाद्यन्तैः ॥ ३ । १ । ४७ ॥

प्राचार्यः । समर्थः । अतिखट्व् । उद्वेल* । अवकोकिल* । प-
रिवीस्त् । पर्यभयन* । उत्सङ्ग्रामः । निष्कौशाम्बि* । अपशाखः ।
बाहुलकात् पष्ठीसप्तम्यन्तेनापि । अन्नगार्ग्यं । प्रत्युरसम् । गताग्र्या
इति किम् ? । वृक्ष परि विद्युत् । अन्य इत्येव । प्राचार्यको देशः ।
बहुवचनमाकृतिगणार्थम् । एवमुत्तम ॥

अच्यय प्रवृद्धादिभि ॥ ३ । १ । ४८ ॥

नित्य समासस्तत्पुरुष* । पुन प्रट्द्धम् । अन्तर्धृत* ॥

डस्युक्त कृता ॥ ३ । १ । ४९ ॥

कृतप्रत्ययविधायके मूत्रे नाम्ना नित्य समासस्तत्पुरुष । कुम्भ-
कारः । इह च गतिकारकडस्युक्तानां विभक्त्यन्तानामेव कृदन्तैर्विभ-
क्त्युत्पत्ते* प्रागेव समास इष्यते । तेन मष्ठीत्यादिसिद्धिः । डस्युक्त-
मिति किम् ? । अलकृता ॥

तृतीयोक्त वा ॥ ३ । १ । ५० ॥

दशेस्तृतीयया इत्यारभ्य यत्तत्कृता समासस्तत्पुरुषाः । मूलको-
पदशम्, मूलकेनोपदश भुङ्क्ते ॥

नञ् ॥ ३ । १ । ५१ ॥

नाम्ना समासस्तत्पुरुष* । अस* । असुर्थपश्या राजदारा, ॥

पूर्वापराधरोत्तरमभिन्नेनांशिना ॥ ३ । १ । ५२ ॥

अंशवाचि सम्भ्युते स तत्पुरुषः ॥ पूर्वकायः । अग्रकायः । अ-
धरकाय । अभिन्नेनेति किम् ? । पूर्व ॥

अयस्व । अंशिनेति किम् ? । पूर्व नामेः कायस्य ॥

सायाह्लादय ॥ ३ । १ । ५३ ॥

अंशितत्पुरुषा साधयः । सायाह् । मध्येदिनम् । बहुवचनमा-
कृतिगणार्थम् ॥

समेशोऽर्धं नत्रा ॥ ३ । १ । ५४ ॥

अंशिनाऽभिन्नेन समासस्तत्पुरुष । अर्धपिप्पली । पिप्पत्यर्थम् ।
समेश इति किम् ? । ग्रामार्थम् ॥

जरत्यादिभि ॥ ३ । १ । ५५ ॥

अंशिभिरभिन्नैरर्धो वा समासस्तत्पुरुष । अर्धजरती । जरत्यर्थ ।
अर्धोक्तम् । उक्तार्थम् ॥

द्वित्रिचतुष्पूरणाग्रादय ॥ ३ । १ । ५६ ॥

अशवाचिनोऽभिन्नेनाशिना वा समासस्तत्पुरुष । द्वितीय-
भिक्षा । भिक्षाद्वितीयम् । एव तृतीयभिक्षा, तुरीयभिक्षा, चतुर्थभिसे-
त्यादि । अग्रहस्त । हस्ताग्रम् । तलपाद । पादतलम् ॥

कालो द्विगौ च मेयैः ॥ ३ । १ । ५७ ॥

समस्यते स तत्पुरुष । मासजात । द्व्यहमृतम् । काल इति
किम् ? । द्रोणो धान्यस्य ॥

स्वयसामी केन ॥ ३ । १ । ५८ ॥

समासस्तत्पुरुष, । स्वयधीतम् । सामिकृतम् । केनेति किम् ? ।
स्वय कृत्वा ॥

द्वितीया खट्वा, क्षेपे ॥ ३ । १ । ५९ ॥

क्तानेन सह समासस्तत्पुरुष । खट्वाकृतो जालम् । नित्यस-

मासोऽयम्, वाक्येन शेषानवगमात् । शेषे किम् ? । खट्वामारूढ उपा-
ध्यायोऽध्यापयति ॥

कालः ॥ ३ । १ । ६० ॥

द्वितीयान्त कान्तेन समासस्तत्पुरुष । रात्र्यारूढाः । अह्नरतिष्ठताः ॥

व्याप्तौ ॥ ३ । १ । ६१ ॥

द्वितीयान्तं कालवाचि व्यापकेन समासस्तत्पुरुष । गृहूर्त्तमृत्खम् ।
क्षणपाठः । दिनगुहः । व्याप्ताविति किम् ? । मास पूरको याति ॥

श्रितादिभिः ॥ ३ । १ । ६२ ॥

द्वितीयान्तं समासस्तत्पुरुषः । धर्मश्रितः । शिवगतः ॥

प्रास्तापन्नौ तयाञ्च ॥ ३ । १ । ६३ ॥

प्रथमान्तावेतौ द्वितीयान्तेन समासस्तत्पुरुषस्तद्योगे चानयोस्त ।
प्रास्तजीविका । आपन्नजीविका ॥

ईपद्गुणवचनैः ॥ ३ । १ । ६४ ॥

समासस्तत्पुरुषः । ये गुणे वर्त्तित्वा तद्योगाद्गुणिनि वर्त्तन्ते ते
गुणवचनाः । ईपद्विद्वलः । ईपद्वक्तः । गुणवचनैरिति किम् ? । ई-
पद्गुणवचनैः ॥

तृतीया तत्कृतौ ॥ ३ । १ । ६५ ॥

गुणवचनैः समासस्तत्पुरुषः । शङ्कुलाखण्डः । मदपदुः । तृ-
तीयार्थकृतैरिति किम् ? । अक्षणा काणः । गुणवचनैरित्येव । दधा
पदु । पाठवमित्यर्थः ॥

३ । १ । ६६ ॥

तृतीयान्तं

समासस्तत्पुरुषः । अर्धचतस्रो मात्रा ।

चतस्रेति किम् ? । अर्थेन चतारो द्रोणा ॥

ऊनार्थपूर्वाद्यै ॥ ३ । १ । ६७ ॥

तृतीयान्तं समासस्तत्पुरुषः । मापोनम् । मापविस्लम् । मास-
पूर्वः । मासावरः । आकृतिगणत्वाद् धा-पार्थ इत्यादीना सिद्धिः ॥

कारक कृता ॥ ३ । १ । ६८ ॥

तृतीयान्त समासस्तत्पुरुषः । आत्मकृतम् । नत्वनिर्मिन्नः । बहु-
लाधिकारात् स्तुतिनिन्दार्थताया मायः कृथैः सह समासः । काफ-
पेया नदी । घाष्पच्छेद्यानि तृणानि ॥

नविशत्यादिनैकोच्चान्त ॥ ३ । १ । ६९ ॥

तृतीयान्तस्समासस्तत्पुरुषस्तत्समियोगे एकस्य । एकाश्रित-
शति । एकाद्नविशति । एकाश्रितशतम् । एकाद्नविशत् ॥

चतुर्थी प्रकृत्या ॥ ३ । १ । ७० ॥

विकारवाचि समासस्तत्पुरुषः । यूपदारु । परिणामिकारणेनेति
किम् ? । रन्धनाय म्याली ॥

हितादिभि ॥ ३ । १ । ७१ ॥

चतुर्थ्यन्त समासस्तत्पुरुषः । गोहितम् । गोसुखम् ॥

तदर्थार्थेन ॥ ३ । १ । ७२ ॥

चतुर्थ्यन्त समासस्तत्पुरुषः । पित्रर्थं पयः । आतुरार्था यरागुः ।
हेड्यो वाच्यवदिति वाच्यलिङ्गता । चतुर्थ्यन्तार्थार्थेनेति किम् ? ।
पित्रेऽर्थः ॥

पञ्चमी भयाद्यैः ॥ ३ । १ । ७३ ॥

समासस्तत्पुरुषः । वृकभयम् । वृकभीतः । बहुलाधिकारादिह न ।

मासादात् पतित. ॥

क्तेनासत्त्वे ॥ ३ । १ । ७४ ॥

वर्त्तमाना या पञ्चमी तदन्तं समासस्तत्पुरुषः । स्तोकान्मुक्तः ।
अल्पान्मुक्तः । असत्त्वे इति किम् ? । स्तोकाद्वद्धः ॥

परशतादि. ॥ ३ । १ । ७५ ॥

पञ्चमीतत्पुरुषः साधु. । पर.शता । परःसहस्राः ॥

पष्ठथयत्नाच्छेषे ॥ ३ । १ । ७६ ॥

नाम्ना समासस्तत्पुरुषः । राजपुरुषः । जिनभद्रगणे क्षमाश्रमणस्य
भाष्यमित्यादी सापेक्षत्वान्न । देवदत्तस्य गुरुकुलमित्यादी सापेक्षत्वे-
ऽपि गमकत्वात् स्यात् । न चैत्स शेषो 'नाथः' इत्यादेर्यत्नादिति
किम् ? । सर्पिषो नाथिनम् । शेष इति किम् ? । रुदतः प्रजितः ॥

कृति ॥ ३ । १ । ७७ ॥

कर्मणि कृतः कर्त्तरि इति च या कृत्त्रिमिता षष्ठी तदन्तं नाम्ना
समासस्तत्पुरुषः । सर्पिर्ज्ञानम् । गणधरोक्तिः ॥

याजकादिभि. ॥ ३ । १ । ७८ ॥

पष्ठ्यन्त समासस्तत्पुरुषः । ब्राह्मणयाजकः । गुरुपूजक ॥

पत्तिरथौ गणकेन ॥ ३ । १ । ७९ ॥

पष्ठ्यन्तौ समासस्तत्पुरुषः । पत्तिगणकः । रथगणकः । पत्ति-
रथाविति किम् ? । धनस्य गणकः ॥

सर्वपश्वादादय. ॥ ३ । १ । ८० ॥

षष्ठीतत्पुरुषाः साधय । सर्वपश्वात् । सर्वचिरम् ॥

अकेन क्रीडाऽऽजीवे ॥ ३ । १ । ८१ ॥

चतस्रेति किम् ? । अर्थेन चत्वारो द्रोणा ॥

उनार्थपूर्वाद्यै ॥ ३ । १ । ६७ ॥

तृतीयान्त समासस्तत्पुरुष । मापोनम् । मापविकलम् । मास-
पूर्वः । मासावरः । आकृतिगणत्वाद् धा-यार्थ इत्यादीना सिद्धिः ॥

कारक कृता ॥ ३ । १ । ६८ ॥

तृतीयान्त समासस्तत्पुरुष । आत्मकृतम् । नखनिर्भिन्नः । बहु-
लाधिकारात् स्तुतिनिन्दार्थताया प्राय कृयैः सह समासः । काक-
पेया नदी । वाष्पच्छेद्यानि वृणानि ॥

नविशत्यादिनैकोच्चान्त ॥ ३ । १ । ६९ ॥

तृतीयान्तसमासस्तत्पुरुषस्तत्सन्नियोगे एकस्य । एकान्नविं-
शतिः । एकाद्नविंशति । एकान्नत्रिंशत् । एकाद्नत्रिंशत् ॥

चतुर्थी प्रकृत्या ॥ ३ । १ । ७० ॥

विकारवाचि समासस्तत्पुरुष । यूपदारु । परिणामिकारणेनेति
किम् ? । रन्धनाय स्थाली ॥

हितादिभि ॥ ३ । १ । ७१ ॥

चतुर्थ्यन्त समासस्तत्पुरुष । गोहितम् । गोसुखम् ॥

तदर्थार्थेन ॥ ३ । १ । ७२ ॥

चतुर्थ्यन्त समासस्तत्पुरुष । पित्रर्थं पयः । आतुरार्था यवागृ ।
हेऽर्थो वाच्यवदिति वाच्यलिङ्गता । चतुर्थ्यन्तार्थार्थेनेति किम् ? ।
पित्रेऽर्थं ॥

पञ्चमी भयाद्यैः ॥ ३ । १ । ७३ ॥

समासस्तत्पुरुष । वृकभयम् । वृकभीतः । बहुलाधिकारादिह न ।

समासस्तत्पुरुषः । पानशीण्डः । अक्षधूर्त्तः ॥

सिंहाद्यैः पूजायाम् ॥ ३ । १ । ८९ ॥

सप्तम्यन्त समासस्तत्पुरुषः । समरसिंहः । भूमिवासवः ॥

काकाद्यैः क्षेपे ॥ ३ । १ । ९० ॥

सप्तम्यन्तं समासरतत्पुरुषः । तीर्थस्नोकः । तीर्थम्भा । क्षेपे किम् ? । तीर्थे काकस्तिष्ठति ॥

पात्रेसमितेत्यादयः ॥ ३ । १ । ९१ ॥

क्षेपे निपात्याः । पात्रेसमिताः । गेहेरूरः । इतिशब्दः समासान्तरनिवृत्त्यर्थः ॥

केन ॥ ३ । १ । ९२ ॥

सप्तम्यन्तं समासस्तत्पुरुषः क्षेपः ॥ भस्मनिहुतम् । अवर्तसे-
नकृत्स्थितम् ॥

तत्राहोरात्राशाम् ॥ ३ । १ । ९३ ॥

सप्तम्यन्तं कान्तेन समासस्तत्पुरुषः ॥ तत्रकृतम् । पूर्वाह्निककृतम् ।
पूर्वरात्रकृतम् । तत्राहोरात्रांशमिति किम् ? । घटे कृतम् । अहोरात्रग्रहण
किम् ? । शुक्लपक्षे कृतम् । अंशग्रहण किम् ? । अह्नि शुकम् ॥

नाम्नि ॥ ३ । १ । ९४ ॥

सप्तम्यन्त नाम्ना समासस्तत्पुरुषः । अरण्ये तिल्काः ॥

कृद्येनावश्यके ॥ ३ । १ । ९५ ॥

सप्तम्यन्त समासस्तत्पुरुषः । मामदेयम् । कृदिति किम् ? ।
मास पित्र्यम् ॥

विशेषण विशेष्येणैकार्थं कर्मधारयश्च ॥ ३ । १ । ९६ ॥

पठ्यन्तं गम्ये मयासस्तत्पुपः । उद्दालकपुष्पभञ्जिका । नस्त-
लेखकः । क्रीडाऽऽनीये इति किम् ? । पयसः पायकः ॥

न कर्त्तरि ॥ ३ । १ । ८२ ॥

या पष्ठी तदन्तमकान्तेन समस्यते । तव शायिका । कर्त्तरीति
किम् ? । इक्षुभसिका ॥

कर्मजा तृचा च ॥ ३ । १ । ८३ ॥

पष्ठी कर्त्तृविहिताकान्तेन न समस्यते । भक्तस्य भोजक । अपां
स्रष्टा । कर्मजेति किम् ? । गुणो गुणिनिशेपक । सम्यधेऽत्र पष्ठी ।
कर्त्तरीत्येव । पय पायिका ॥

तृतीयायाम् ॥ ३ । १ । ८४ ॥

कर्त्तरि सन्या कर्मजा पष्ठी न समस्यते । साध्विदं शब्दानाम
नुशासनमाचार्येण । तृतीयायामिति किम् ? । साध्विद शब्दानुशा-
सनमाचार्यस्य ॥

तृसार्थपूरणाव्ययात्तृशशत्रानशा ॥ ३ । १ । ८५ ॥

पठ्यन्त न समस्यते । फलाना वृक्ष । तीर्थकृता षोडश । रात्र-
साक्षात् । रामस्य द्विपन् । चैत्रस्य पचन् । मैत्रस्य पचमानः ॥

ज्ञानेच्छार्चार्थाधारक्तेन ॥ ३ । १ । ८६ ॥

पठ्यन्तं न समस्यते ॥ राक्षा ज्ञात , इष्ट , पृजितः । इदमेपां
यातम् । इदमेपां शुकम् ॥

अस्वस्थगुणै ॥ ३ । १ । ८७ ॥

पठ्यन्त न समस्यते । पटस्य शुकः । गुटस्य मधुरः । अस्वस्थ-
गुणैरिति किम् ? । घटवर्णः । चन्दनगन्धः ॥

सप्तमी शौण्डाथै ॥ ३ । १ । ८८ ॥

एकार्थमुपमानवाचिभिः समासस्तत्पुरुष कर्मधारयश्च स्यात् ॥
पुरुषव्याघ्रः । श्वसिंही । साम्यानुक्तारिति किम् ? । पुरुषव्याघ्र-
ग्र इति माभूत् ॥

पूर्वापरप्रथमचरमजघन्यसमानमध्यमध्यमवीरम्
॥ ३ । १ । १०३ ॥

एकार्थं नाम्ना समासस्तत्पुरुषः कर्मधारयश्च । पूर्वपुरुषः । अपर-
पुरुष इत्यादि ॥

वोत्तरपटेऽर्द्धे ॥ ७ । २ । १२५ ॥

अपरस्य केवलस्य द्विरूर्ध्वपदस्य च पश्च ॥ पश्चाद्धम् । अपराद्धम् ।
दभिणपश्चाद्ध ॥

श्रेण्यादि कृताद्यैश्च्यर्थे ॥ ३ । १ । १०४ ॥

एकार्थं गम्ये समासस्तत्पुरुष कर्मधारयश्च ॥ श्रेणिकृताः । ऊक-
कृता. । च्यर्थे इति किम् ? । श्रेणयः कृताः ॥

क्त नञादिभिर्नै ॥ ३ । १ । १०५ ॥

एकार्थं समासस्तत्पुरुष कर्मधारयश्च । कृताकृतम् । अशितान-
नशितम् । पीतावपीतम् । क्तमिति किम् ? । कर्त्तव्यमकर्त्तव्यं
च । नञादिभिर्नैरिति किम् ? । कृत प्रकृतम् ॥

सेद् नानिटा ॥ ३ । १ । १०६ ॥

क्तान्त नञादिभिर्नै न समस्यते । पूर्वापवाद । क्लिशितमक्लि-
ष्टम् । शितमशातम् । सेडिति किम् ? । कृताकृतम् । अनिटेति किम् ? ।
अशितानशितम् ॥

सन्महत्परमोत्तमोत्कृष्ट पूजायाम् ॥ ३ । १ । १०७ ॥

पूज्यवचनैः समासस्तत्पुरुषः कर्मधारयश्च । सत्पुरुषः । महापुरुष ।

समासस्तत्पुरुषः । नीलोत्पलम् । स्वप्नवृष्टः । कुण्डसत्र. ।
एकार्थमिति किम् ? । वृद्धस्योक्ता वृद्धोक्ता ॥

पूर्वकालैकसर्वजरत्पुराणनरकेवलम् ॥ ३ । १ । ९७ ॥

परं नाम्ना समासस्तत्पुरुषः कर्मधारयश्च ॥ ज्ञातानुक्तिः । एक-
शाटी । सर्गाक्षम् । जरद्वलिन । पुराणप्रैयामरण. । नवोक्ति । केन
रुद्रानम् । एकार्थमित्येव । ज्ञात्वानुक्तिः ॥

दिग्धिक सज्ञातद्धिनोत्तरपदे ॥ ३ । १ । ९८ ॥

नाम्ना समासस्तत्पुरुष. कर्मधारयश्च । दक्षिणकोशला. । पूर्वेषु-
कामशमी । दक्षिणशाल । अत्रिकपाष्टिकः । उत्तरगवधन । अत्रि-
कगरमिय ॥

सद्वख्या समाहारे च द्विगुश्चानाम्न्ययम् ॥३॥१॥९९॥

परं नाम्ना समासस्तत्पुरुष. कर्मधारयश्च सज्ञातद्धितयोर्द्विपदे
उत्तरपदे च पर । पञ्चात्रा । सप्तर्षय । द्वैमातुर । अर्धर्षयस ।
पञ्चगवधन । पञ्चनावमिय* । पञ्चराजी । समाहारे चेति किम् ? ।
अष्टौ प्रवचनमातर । अनाम्नीति किम् ? । पाञ्चर्षय ॥

निन्द्य कुत्सनेरपापाद्ये ॥ ३ । १ । १०० ॥

समासस्तत्पुरुष कर्मधारयश्च । वैयाकरणखशुचि । मीमासक-
दुर्दुष्ट । निन्द्यमिति किम् ? । वैयाकरणशौर । अपापात्रैरिति किम् ? ।
पापवैयाकरण । हतविधि ॥

उपमान सामान्ये ॥ ३ । १ । १०१ ॥

एकार्थं समासस्तत्पुरुष कर्मधारयश्च स्यात् । शस्त्रीश्यामा । मृग-
चपला । उपमानमिति किम् ? । देवदत्ता श्यामा ॥

उपमेयं व्याघ्राद्ये साम्यानुक्तौ ॥ ३ । १ । १०२ ॥

कृत्यतुल्याख्यमजात्या ॥ ३ । १ । ११४ ॥

समासस्तत्पुरुषः कर्मधारयश्च । भोज्योष्णम् । स्तुत्यण्डु । तु-
ल्यसन् । सदृशमहान् । अजात्येति किम् ? । भोज्य ओदनः ॥

कुमार श्रमणादिना ॥ ३ । १ । ११५ ॥

समासस्तत्पुरुषः कर्मधारयश्च । कुमारश्रमणा । कुमारप्रव्रजिता ॥

मयूरव्यसकेत्यादयः ॥ ३ । १ । ११६ ॥

एते तत्पुरुषसमासा निपात्यन्ते । मयूरव्यसक* । रुम्बोजमुण्डः ।
एहीढादयोऽन्यपदार्थे । एहीढ कर्म । आख्यातमाख्यातेन सातत्ये ।
अश्रीतपिवता । एतन्त्य स्वकर्मणा बहुलमाभीक्ष्ण्ये कर्त्तरि सगासाभि-
धेये । कुरुकटो वक्ता । गतप्रत्यागतादयः । गतप्रत्यागतम् । क्रयक-
यिका । शाकपार्थिवादयः । शाकपार्थिवः । दध्योदनः । गुडधानाः ।
त्रिभाग* । सर्वश्वेत* ॥

राजदन्तादिषु ॥ ३ । १ । १४९ ॥

अप्राप्तप्राप्तिपात प्राक् स्यात् । राजदन्त* । लिप्तावासितम् ।
जम्पती । दम्पती । जायापती । गणपात्रज्जायाशब्दस्य जम्भावो
दम्भावश्च वा निपात्यते ॥

कडारादयः कर्मधारये ॥ ३ । १ । १५८ ॥

प्राग्ना स्यु ॥ कडारजैमिनि* । जैमिनिकडार* । काणद्रोणः ।
द्रोणकाण. ॥

जातमहद्बृद्धादुक्ष्ण कर्मधारयात् ॥ ७ । ३ । ९५ ॥

अत् समासान्त. । जातोक्ष* । महोक्ष. । वृद्धोक्ष. । कर्मधारया-
दिति किम् ? । जातस्योक्षा जातोक्षा ॥

स्त्रिया. पुस्तो द्वन्द्वाच्च ॥ ७ । ३ । ९६ ॥

परमपुरुषः । उत्तमपुरुषः । उत्कृष्टपुरुषः । पूजायामिति किम् ? ।
सन् घट अस्तीत्यर्थः ॥

घृन्दारकनागकुञ्जरैः ॥ ३ । १ । १०८ ॥

पूजाया पूज्यवाच्येकार्थं समासस्तत्पुरुषः कर्मधारयश्च । गोघृन्दार-
कः । गोनागः । गोकुञ्जरः । पूजायामिति किम् ? । मुसीमो नागः ।

कतरकतसौ जातिप्रश्ने ॥ ३ । १ । १०९ ॥

जात्यर्थेन समासस्तत्पुरुषः कर्मधारयश्च । कतरकठः । कतमगार्भ्यः ।

किं क्षेपे ॥ ३ । १ । ११० ॥

कुत्स्यवाचिना समासस्तत्पुरुषः कर्मधारयश्च । किराजाः । किंगौ ।

पोटायुवतिस्तोककतिपयगृष्टिधेनुवशावेहद्वष्क-
यणीप्रवक्तृश्रोत्रियाध्याकधूर्त्तप्रशसारूढैर्जातिः ॥ ३
१ । १११ ॥

समासस्तत्पुरुषः कर्मधारयश्च । इभ्यपोटाः । भागयुवतिः । अ-
ग्निस्तोकम् । दधिकतिपयम् । गोगृष्टिः । गोधेनुः । गोवशाः । गोवेहद्व-
गोवष्कयणी । कठप्रवक्ता । कठश्रोत्रियः । कठायापकः । मृगधूर्त्तः
गोमतल्लिका । गोमहाण्डम् ॥

चतुर्पाद् गर्भिण्याः ॥ ३ । १ । ११२ ॥

जातिः समासस्तत्पुरुषः कर्मधारयश्च । गोगर्भिणी । जातिरित्येव ।
कालाक्षी गर्भिणी ॥

युवा लखतिपलितजरहलिने ॥ ३ । १ । ११३ ॥

समासस्तत्पुरुषः कर्मधारयश्च । युवखलति । युवपलितः ।
युवजरत्नः । युववलिः ।

१॥ तत्पुरुपादट् । देवराजः । राजसखः । नान्तनिर्देशादिह न ।
मद्राज्ञी ॥

राष्ट्राख्याद् ब्रह्मणः ॥ ७ । ३ । १०७ ॥

तत्पुरुपादट् । सुराग्रब्रह्मः । राग्राख्यादिति किम् ? । देवब्रह्मा
नारदः ॥

कुमहद्भ्यां वा ॥ ७ । ३ । १०८ ॥

ब्रह्मणस्तत्पुरुपादट् । कुब्रह्मः । कुब्रह्मा । महाब्रह्म* । महाब्रह्मा ॥

ग्रामकौटात् तक्षण* ॥ ७ । ३ । १०९ ॥

तत्पुरुपादट् । ग्रामतक्ष । कौटक्ष ॥

गोष्ठाते. शुन* ॥ ७ । ३ । ११० ॥

तत्पुरुपादट् । गोष्ठश्व* । अतिश्वो वराह* ॥

१॥ प्राणिन उपमानात् ॥ ७ । ३ । १११ ॥

शुनस्तत्पुरुपादट् । व्याघ्रश्व* । प्राणिन इति किम् ? । फलकश्वा ॥

अप्राणिनि ॥ ७ । ३ । ११२ ॥

य उपमानभूत* श्वा तदन्तात् तत्पुरुपादट् । आकर्षश्वः । अप्रा-
णिनीति किम् ? । वानरश्वा ॥

पूर्वोत्तरमृगाच्च सक्थन* ॥ ७ । ३ । ११३ ॥

उपमानार्थात् तत्पुरुपादट् । पूर्वसक्थम् । उत्तरसक्थम् । मृगस-
क्थम् । फलकसक्थम् ॥

उरसोऽग्रे ॥ ७ । ३ । ११४ ॥

तत्पुरुपादट् । अश्वोरसम् । सेनाया मुखमित्यर्थः । अश्वोरसम्
प्रमानमित्यर्थः ॥

कर्मधारयादत् समासान्तः ॥ स्त्रीपुंसौ । स्त्रीपुंस शिखण्डी । इ-
न्द्राद्येति किम् ? । स्त्रियाः पुमान् स्त्रीपुमान् ॥

द्विगोरन्नहोऽट् ॥ ७ । ३ । ९९ ॥

समाहारार्थात् । पञ्चतप्ती । पञ्चतप्तम् । द्व्यह । द्विगोरिति किम् ? ।
समहः ॥

द्वित्रेरायुप ॥ ७ । ३ । १०० ॥

समाहारार्थात् द्विगोर्त् । द्व्यायुपम् । ज्यायुपम् ॥

वाञ्जलेरलुक ॥ ७ । ३ । १०१ ॥

द्वित्रिभ्या द्विगोर्त् ॥ द्व्यञ्जल्म् । द्व्यञ्जलि । ज्यञ्जलमयम् ।
ज्यञ्जलिमयम् । अलुक इति किम् ? । द्व्यञ्जलिर्घट ॥

स्वार्या वा ॥ ७ । ३ । १०२ ॥

द्विगोरलुकोऽट् । द्विस्वारम् । द्विस्वारि । पञ्चस्वारधनः । पञ्च-
स्वारीधन* ॥

वार्धाच्च ॥ ७ । ३ । १०३ ॥

स्वार्या* समासादलुकोऽट् ! अर्धस्वारम् । अर्धस्वारी ॥

नाव ॥ ७ । ३ । १०४ ॥

अर्थात् परात् समासाद् द्विगोश्चालुकोऽट् । अर्धनावम् । अर्ध-
नावी । पञ्चनावम् । अलुक इत्येव । द्विनौ ॥

गोस्तत्पुरुपात् ॥ ७ । ३ । १०५ ॥

अलुकोऽट् ॥ राजगवी । तत्पुरुपादिति किम् ? । चित्रगुः । अ-
लुक इत्येव । पञ्चगु पट* ॥

राजन्सखे ॥ ७ । ३ । १०६ ॥

श्वसस्तत्पुरुषादत् ॥ निःश्रेयसम् । श्वश्रेयसम् ॥

नञव्ययात् सङ्ख्याया डः ॥ ७ । ३ । १२३ ॥

तत्पुरुषात् । अदशाः । निस्त्रिंशः खड्गः ॥

सङ्ख्याव्ययादङ्गुलेः ॥ ७ । ३ । १२४ ॥

तत्पुरुषाङ्गुलः । द्व्यङ्गुलम् । निरङ्गुलम् ॥

नञ्जतत्पुरुषात् ॥ ७ । ३ । ७१ ॥

समासान्तो न । अनृक् । अराजा । तत्पुरुषादिति किम् ? ।

अधुर शकटम् ॥

पुवत्कर्मधारये ॥ ३ । २ । ५७ ॥

परत. स्त्री अनृद् स्व्यकार्थे उत्तरपदे । प्रतिषेधनिवृत्त्यर्थ आरम्भ' । कल्याणमिया । मद्रकभार्या । माधुरवृन्दारिका । चन्द्रमुखवृन्दारिका । वानण्ड्यवृन्दारिका । परत' स्त्रीत्येव । खट्वावृन्दारिका । अनुदित्येव । ब्रह्मवन्धुवृन्दारिका ॥

च्चौ क्वचित् ॥ ३ । २ । ६० ॥

परतः स्व्यनृद् पुवत् । महद्भूता कन्या । क्वचिदिति किम् ? ।

गोमती भूता ॥

सर्वादयोऽस्यादौ ॥ ३ । २ । ६१ ॥

परतः स्त्रिय पुवत् । सर्वस्त्रिय' । भवत्पुत्र' । अस्यादाविति किम् ? । सर्वस्यै । बहुवचनाद् भूतपूर्वसर्वादिरपि । दक्षिणोत्तर-पूर्वाणाम् ॥

मृगक्षीरादिषु वा ॥ ३ । २ । ६२ ॥

परत स्त्री उत्तरपदे पुंवत् । मृगक्षीरम् । काकशाव । काकीशाव' ॥

सरोऽनोऽद्मयसो जातिनाम्नोः ॥ ७ । ३ । ११५ ॥

तत्पुरुषाद् ययासम्भवम् । जालसरसम् । उपानसम् । स्थूला-
यम् । फालापसम् । जातिनाम्नोरिति किम् ? । परमसरः ॥

अह् ॥ ७ । २ । ११६ ॥

तत्पुरुषाद्दत् । रानाद्वाहा पुसि । परमाह ॥

सहृत्वातादह्श्च वा ॥ ७ । ३ । ११७ ॥

अह्मत्पुरुषाद्दत् । सहृत्वाताह ॥

सर्वाशिसहृथाव्ययात् ॥ ७ । ३ । ११८ ॥

अह्स्तत्पुरुषाद्दत् अह्थाह ॥

अतोऽहस्य ॥ २ । ३ । ७३ ॥

रादिमतं पूर्वपदान्नो ण् । सर्वाह् । पूर्याह् । ह्यह् । अत्यही कया ॥

सहृथातैकपुण्यवर्षादीर्घाच्च रात्रेरत् ॥ ७ । ३ । ११९ ॥

सर्वदिस्तत्पुरुषात् । सदृश्यातरान् । एररात्रं । पुण्यरात्रं ।
वर्षारात्रं । दीर्घरात्रं । सर्वरात्रं । पूर्वरात्रं । दिरात्रः । त्रिरात्रं ।
अतिरात्रं ॥

पुरुषायुषद्विस्तावत्रिस्तावम् ॥ ७ । ३ । १२० ॥

एते तत्पुरुषा अदन्ता निपात्या । पुरुषायुषम् । द्विस्तावा, त्रि-
स्तावा वेदि ॥

श्वसो वसीयस ॥ ७ । ३ । १२१ ॥

तत्पुरुषाद्दत् । श्वोवसीयसम् ॥

निसश्च श्रेयस ॥ ७ । ३ । १२२ ॥

चात् । प्लक्षन्यग्रोधौ । वाक्त्वचम् । नाम नाभ्रेत्युक्तावपि 'लघ्वक्ष-
शादसूत्रे एकग्रहणाद् बहुनामपि । धवखदिरपलाशाः । ' चार्थ
इति किम् ? । वीप्सासहोक्तौ मा भूत् । ग्रामो ग्रामो ग्यणीयः । स-
रोक्ताविति किम् ? । प्लक्षश्च न्यग्रोधश्च वीक्ष्येताम् ॥

धर्मार्थादिषु द्वन्द्वे ॥ ३ । १ । १५९ ॥

अप्राप्तमात्त्व वा प्राक् । धर्मार्थौ । अर्थधर्मौ । शब्दार्थौ ।
अर्थशब्दौ ॥

लघ्वक्षरासखीदुत्स्वराद्यदल्पस्वराच्यमेकम् ॥

३ । १ । १६० ॥

द्वन्द्वे प्राक् । शरशीर्यम् । अग्नीषोमौ । वायुतोयम् । असखीति
किम् ? । सुतसखायौ । अस्त्रशस्त्रम् । प्लक्षन्यग्रोधौ । श्रद्धामेधे ।
लघ्वादीति किम् ? । कुपकृत्प्रयूरी । मयूरकुक्कुटौ । एकमिति किम् ? ।
शङ्खदुन्दुभिबीणा । द्वन्द्व इत्येव । विस्पष्टपट्ट ॥

मासवर्णाभ्रात्रनुपूर्वम् ॥ ३ । १ । १६१ ॥

द्वन्द्वे प्राक् । फाल्गुनचैत्रौ । ब्राह्मणक्षत्रियौ । ब्राह्मणक्षत्रियवैश्या ।
बलदेववासुदेवौ ॥

भर्तुतुल्यस्वरम् ॥ ३ । १ । १६२ ॥

द्वन्द्वेऽनुपूर्वं प्राक् । अभिनीभरणीकृत्तिका । ह्यन्तशिशिर-
वसन्ता । तुल्यस्वरमिति किम् ? । आर्द्रामृगशिरसी । ग्रीष्मवसन्तौ ॥

त्यदादि ॥ ३ । १ । १२० ॥

एवैक' शिष्यते त्यदादिनान्येन च सहोक्तौ । स च चैत्रश्च तौ ।
त्यदादीना मिय, सहोक्तौ स्पर्धे परमिति परमेव शिष्यते । स च
यश्च यौ । अह च स च त्व च वयम् । बहुलाधिकारात् क्वचित्पूर्व-
मपि । स च यश्च तौ । स्त्रीपुंनपुंसकानां सह वचने स्यात्परं लिङ्गमिति

महत करघासविशिष्टे डा० ॥ ३ । २ । ६८ ॥

वोत्तरपदे । महाकर० । महत्कर । महाघास० । महदास० । म
राविशिष्ट० । महद्विशिष्टः ॥

स्त्रियाम् ॥ ३ । २ । ६९ ॥

महत करादाउत्तरपदे नित्य डा । महाकरः । महाघास ।
महाविशिष्ट० ॥

जातीयैकार्थेऽच्वे ॥ ३ । २ । ७० ॥

महत उत्तरपदे डा० । महाजातीय । महावीर । जातीयैकार्थे
इति किम् ? । महत्तर । अच्चेरिति किम् ? । महद्भूता रुन्या ॥

न पुवन्निपेधे ॥ ३ । २ । ७१ ॥

महत उत्तरपदे डा । महतीमिय ॥ इक्षुणा छाया इक्षुच्छा-
यमि यादिषु लिङ्गविशेषव्ययस्था तु लिङ्गानुशासनादवसेया ॥

॥ इति तत्पुरुष ॥

॥ अथ द्वन्द्व ॥

चार्थे द्वन्द्व सहोक्तो ॥ ३ । १ । ११७ ॥

नाम नाम्ना । समुच्चयान्वाचयंतरतरयोगसमाहाराश्रित्वार्थार्था ।
तत्रैकमर्थे प्रति ह्यादीना क्रियाकारकद्रव्यगुणाना तुल्यवृत्तानामविरो-
धिनामनियतक्रमयौगपयानामात्मरूपभेदेन चीयमानता समुच्चय ।
चैत्र पचति पठति च । गुणमिधानभावमानविशिष्ट समुच्चय एवा-
न्वाचय । वटो भिक्षामट गा चानय । द्रव्याणामेव परस्परसव्यपे-
क्षाणासुद्भूतावयवभेद समूह इतरतरयोग । चैत्रश्च मैत्रश्च घट
इति । स एव निरोहितावयवभेद सहतिप्रधानः समाहारः ।
धवश्च खदिरश्च पलाशश्च निष्पत्ति । नत्राद्ययोर्न समास सहोक्त्यभा-

फलस्य जातो ॥ ३ । १ । १३५ ॥

बहुर्यस्य स्वैर्द्वन्द्व एकार्यो नित्यम् । वदरामलकम् । जातो
किम् ? । एतानि वदरामलकानि सन्ति ॥

अप्राणिपद्वादे. ॥ ३ । १ । १३६ ॥

द्रव्यवाचिनो जात्यर्थस्य स्वैर्द्वन्द्व एकार्यः । आराशस्त्रि । जाता-
वित्येव । सद्यविन्यौ । प्राण्यादिवर्जनं किम् ? । ब्राह्मणक्षत्रियविद्वि-
शुद्राः २ । गोमहिषी २ । प्लक्षन्यग्रोधौ । २ ॥ अभ्ररथौ २ ।
वदरामलकं २ ॥

प्राणितूर्याङ्गाणाम् ॥ ३ । १ । १३७ ॥

स्वैर्द्वन्द्व एकार्यः । कर्णनासिकम् । मार्दङ्गिकपाणविकम् । स्वैरि-
त्येव । पाणिगृध्रौ ॥

चरणस्य स्थेणोऽव्यतन्यामनुवादे ॥ ३ । १ । १३८ ॥

कर्तृत्वेन सम्बन्धिनः स्वैर्द्वन्द्व एकार्यः । प्रत्यष्टात् कठकालापम् ।
उदगात्कठकौशुमम् । अनुवाद इति किम् ? । उदगुः कठकालापाः ।
अप्रसिद्धं कथयति ॥

अक्रीवेऽध्वर्युक्रतो ॥ ३ । १ । १३९ ॥

स्वैर्द्वन्द्व एकार्यः । अर्काश्वमेधम् । अक्रीव इति किम् ? । गवा-
मयनादित्यानामयने । अध्वर्युग्रहणं किम् ? । इषुवर्जौ । क्रतो किम् ? ।
दर्शपूर्णमासौ ॥

निकटपाठस्य ॥ ३ । १ । १४० ॥

स्वैर्द्वन्द्व एकार्यः । पदकक्रमकम् ॥

नित्यवैरस्य ॥ ३ । १ । १४१ ॥

स्वैर्द्वन्द्व एकार्यः । अहिनकुलम् । नित्यवैरस्येति किम् ? । देवासु-

यथापरमेव लिङ्ग भवति । सा च चैत्रशर्त्ता । परलिङ्गो
 द्वौऽशीति समासार्थस्य लिङ्गातिदेशात् तद्विशेषणस्य त्यदादेरपि त
 लिङ्गतैव न्याप्येति ते कुक्कुटप्रयुयो ॥

पुप्यार्थान्द्वे पुनर्वसु ॥ ३ । १ । १२९ ॥

सहोक्ता द्वयं सन्नेकार्थं स्यात् । उदितौ पुप्यपुनर्वसु ।
 भ इति किम् ? । पुप्यपुनर्वसवो रात्राः ॥

विरोधिनामद्रव्याणां नवा हन्द् स्वै ॥३।१।१३०॥

एकार्थं स्यात् । सुखदुःखम् । सुखदुःखे । आभालाभम् । लामा-
 लाभौ । विरोधिनामिति किम् ? । कामक्रोधौ । अद्रव्याणामिति
 किम् ? । शीतोष्णे जले । स्वैरिति किम् ? । बुद्धिसुखदुःखानि ।
 सर्वमिदं विकल्पानुक्रमण नियमार्थम् । विरोधिनामेवाद्व्याणामेव स्वै-
 र्वेति च । तथा च मत्स्यदाहरणे इतरतरयोग एव ॥

अश्ववडवपूर्वापराधरोत्तरा ॥ ३ । १ । १३१ ॥

प्रयो द्वन्द्वा एकार्थं वा स्यु स्वैश्चेत् । अश्ववडवम् । अश्ववडवौ ।
 पूर्वापरम् । पूर्वापर । अधरोत्तरम् । अधरोत्तरे ॥

पशुव्यञ्जनानाम् ॥ ३ । १ । १३२ ॥

स्वैर्द्वन्द्व एकार्थो वा । गोमहिषम् । गोमहिषौ । दधिघृतम् । दधिघृते ॥
 तरुतृणधान्यमृगपक्षिणा बहुत्वे ॥ ३ । १ । १३३ ॥

प्रत्येक स्वैर्द्वन्द्व एकार्थो वा । प्लक्षन्यग्रोवम् । प्लक्षन्यग्रोवा । कुश-
 काशम् । कुशकाशा । तिलमापम् । तिलमापाः । ऋश्येणम् । ऋश्यै-
 णा । हसचक्रवाकम् । हसचक्रवाका ॥

सेनाङ्गक्षुद्रजन्तूनाम् ॥ ३ । १ । १३४ ॥

बहुर्याना स्वैर्द्वन्द्व एकार्थो नित्यम् । अश्वरथम् । यूकालिखम् ॥

फलस्य जातो ॥ ३ । १ । १३५ ॥

बहुर्यस्य स्वैर्द्वन्द्व एकार्यो नित्यम् । बदरामलकम् । जातो
किम् ? । एतानि बदरामलकानि सन्ति ॥

अप्राणिपद्वादे ॥ ३ । १ । १३६ ॥

द्रव्यवाचिनो जात्यर्थस्य स्वैर्द्वन्द्व एकार्यः । आराशस्त्रि । जाता-
वित्तेषु । सहविन्ध्या । प्राण्यादिवर्जनं किम् ? । ब्राह्मणसत्रियविट्-
शूद्रा. २ । गोमहिषौ २ । प्लक्षन्त्यग्रोधौ । २ ॥ अश्वरथौ २ ।
बदरामलके २ ॥

प्राणितूर्याङ्गाणाम् ॥ ३ । १ । १३७ ॥

स्वैर्द्वन्द्व एकार्यः । कर्णनासिकम् । मार्दङ्गिकपाणविकम् । स्वैरि-
त्येव । पाणिशुभ्रौ ॥

चरणस्य स्थेणोऽद्यतन्यामनुवादे ॥ ३ । १ । १३८ ॥

कर्तृत्वेन सम्बन्धिन स्वैर्द्वन्द्व एकार्यः । प्रत्यष्टात् कठकालापम् ।
उदगात्कठकौथुमम् । अनुवाद इति किम् ? । उदगुः कठकालापा ।
अप्रसिद्धं कथयति ॥

अङ्गीवेऽध्वर्युक्रतो ॥ ३ । १ । १३९ ॥

स्वैर्द्वन्द्व एकार्यः । अङ्गीश्वमेधम् । अङ्गीत्र इति किम् ? । गवा-
मयनादित्यानामयने । अध्वर्युग्रहणं किम् ? । इषुवज्रौ । क्रतो किम् ? ।
दर्शपूर्णमासौ ॥

निकटपाठस्य ॥ ३ । १ । १४० ॥

स्वैर्द्वन्द्व एकार्यः । पदकक्रमकम् ॥

नित्यवैरस्य ॥ ३ । १ । १४१ ॥

स्वैर्द्वन्द्व एकार्यः । अहिनकुलम् । नित्यवैरस्येति किम् ? । देवासु-

ययापरमेव लिङ्ग भवति । सा च चैत्रश्च तौ । परलिङ्गो
द्वद्वौऽशीति समासार्थस्य लिङ्गातिदशात् तद्विशेषणस्य त्यदादेरपि त-
लिङ्गतैव न्याग्येति ते कुम्बुटमयुर्यौ ॥

पुष्यार्थान्द्रे पुनर्वसुः ॥ ३ । १ । १२९ ॥

सहोक्तौ द्वयर्थः सन्नेकार्थः स्यात् । उदितौ पुष्यपुनर्वसुः ।
भ इति किम् ? । पुष्यपुनर्वसयो वाला ॥

विरोधिनामद्रव्याणां नवा द्वन्द्वे स्वैः ॥ ३ । १ । १३० ॥

एकार्थं स्यात् । सुखदुःखम् । सुखदुःखे । लाभालाभम् । लाभ-
लाभौ । विरोधिनामिति किम् ? । कामक्रोधौ । अद्रव्याणामिति
किम् ? । शीतोष्णे जले । स्वैरिति किम् ? । बुद्धिसुखदुःखानि ।
सर्वमिदं विरुल्यानुक्रमणं नियमार्थम् । विरोधिनामेराद्रव्याणामेव स्वै-
रेवेति च । तथा च मत्स्यदाहरणे इतरेतरयोग एव ॥

अश्ववडवपूर्वापराधरोत्तरा ॥ ३ । १ । १३१ ॥

त्रयो द्वन्द्वा एकार्थौ वा स्युः स्वैश्चेत । अश्ववडवम् । अश्ववडवौ ।
पूर्वापरम् । पूर्वापरम् । अधरोत्तरम् । अधरोत्तरे ॥

पशुव्यञ्जनानाम् ॥ ३ । १ । १३२ ॥

स्वैर्द्वन्द्वे एकार्थौ वा । गोमहिपम् । गोमहिर्षौ । दधिघृतम् । दधिघृते ॥
तरुतृणधान्यमृगपक्षिणा बहुत्वे ॥ ३ । १ । १३३ ॥

प्रत्येकं स्वैर्द्वन्द्वे एकार्थौ वा । प्लक्षन्त्यग्रोधम् । प्लक्षन्त्यग्रोधा । कुश-
काशम् । कुशकाशाः । तिलमापम् । तिलमापाः । ऋश्यैणम् । ऋश्यै-
णाः । हंसचक्रवाकम् । हंसचक्रवाकाः ॥

सेनाङ्गक्षुद्रजन्तूनाम् ॥ ३ । १ । १३४ ॥

यह्यर्थाणां स्वैर्द्वन्द्वे एकार्थौ नित्यम् । अश्वरथम् । यूकालिप्तम् ॥

चवर्गदपह समाहारे ॥ ७ । ३ । १८ ॥

द्वन्द्वादत्समासान्तः । वाक्त्वचम् । सम्पद्विपदम् । वात्तिवषम् ।
छत्रोपानहम् । समाहार इति किम् । प्राट्शरद्भ्याम् ॥

॥ इति द्वन्द्व ॥

॥ अथैकशेषः ॥

भ्रातृपुत्रा स्वसृदुहितृभि ॥ ३ । १ । १२१ ॥

सहोक्तौ शिष्यन्ते । बहुवचन पर्यायार्थम् । भ्राता च स्वसा च
भ्रातरौ । पुत्रश्च दुहिता च पुत्रौ ॥

पिता मात्रा वा ॥ ३ । १ । १२२ ॥

सहोक्तायेक शिष्यते । माता च पिता च पितरौ । मातापितरौ ॥

श्वशुर श्वश्रुभ्यां वा ॥ ३ । १ । १२३ ॥

सहोक्तायेकः शिष्यते ॥ श्वशुरौ । श्वश्रूश्वश्रुरौ ॥

वृद्धो यूना तन्मात्रभेदे ॥ ३ । १ । १२४ ॥

सहोक्तौ शिष्यते । गार्ग्यश्च गार्ग्यायणश्च गार्ग्यौ । वृद्ध इति
किम् ? । गर्गगार्ग्यायणौ । यूनेति किम् ? । गार्ग्यगर्गौ । तन्मात्रभेद
इति किम् ? । गार्ग्यवात्स्यायनौ ॥

स्त्री पुवच्च ॥ ३ । १ । १२५ ॥

वृद्धो यूना सहोक्तौ शिष्यते तन्मात्रभेदे । गार्गी च गार्ग्यायणश्च
गार्ग्यौ । गार्गी च गार्ग्यायणौ गर्गा । तान् गर्गान् ॥

पुरुषः स्त्रिया ॥ ३ । १ । १२६ ॥

सहोक्तावेक शिष्यते तन्मात्रभेदे । पुरुषशब्दः प्राणिनि पुंसि

रा । देवसुरम् ॥

नदीदेशपुरा विलिङ्गानाम् ॥ ३ । १ । १४२ ॥

स्वैर्द्वन्द्व एकार्थः । गद्वाशोणम् । कुरूकुरुक्षेत्रम् । मथुरापाटलि-
पुत्रम् । विलिङ्गाना किम् ? । गद्वायमुने ॥

पाञ्चशूद्रस्य ॥ ३ । १ । १४३ ॥

स्वैर्द्वन्द्व एकार्थः । तक्षायस्कारम् । पात्रेति किम् ? । जनङ्गमनुक्ता ॥

गवाश्व्यादि ॥ ३ । १ । १४४ ॥

द्वन्द्व एकार्थः । गवाश्वम् । गवाविकम् ॥

न दधिपयआदि ॥ ३ । १ । १४५ ॥

द्वन्द्व एकार्थः । दधिपयसी । सर्पिर्मधुनी ॥

सह्यधाने ॥ ३ । १ । १४६ ॥

वर्त्तिपदार्याना द्वन्द्व एकार्थो न । दश गोमहिषा । बहवः
पाणिपादा ॥

वान्तिके ॥ ३ । १ । १४७ ॥

वर्त्तिपदार्याना सह्यधानस्य गम्ये द्वन्द्व एकार्थः । उपदश गो-
महिषम् । उपदशा गोगहिषा ॥

ऋक्सामर्ग्यजुषधेन्वनडुहवाङ्मनसाहोरात्र-
रात्रिदिवनक्तदिवाहर्दिवोर्वष्टीवपदष्टीवाक्षिभ्रुवदारग-
वम् ॥ ७ । ३ । ९७ ॥

पते द्वन्द्वा अदन्ता निपात्या । ऋक्सामे । ऋग्यजुषम् । येन्व-
नडुहम् । वाहमनसे । अहोरात्रः । रात्रिदिवम् । नक्तदिवम् । अहर्दि-
वम् । उर्वष्टीवम् । पदष्टीवम् । अक्षिभ्रुवम् । दारगवम् ॥

चवर्गदपहः समाहारे ॥ ७ । ३ । १८ ॥

द्वन्द्वादन्समामानः । वाच्यचम् । सम्पद्विपदम् । वाच्यपम् ।
उभ्रोपानदम् । समाहार इति किम् । प्राट्ठशरद्भ्याम् ॥

॥ इति द्वन्द्व ॥

॥ अथैकशेष ॥

भ्रातृपुत्रा स्वसृदुहितृभि ॥ ३ । १ । १२१ ॥

सहोक्तौ शिष्यन्ते । बहुवचन पर्यायार्थम् । भ्राता च स्वसा च
प्रातरौ । पुत्रश्च दुहिता च पुत्रौ ॥

पिता मात्रा वा ॥ ३ । १ । १२२ ॥

सहोक्तायेकः शिष्यते । माता च पिता च पितरौ । मातापितरौ ॥

उवशुर श्वश्रुभ्या वा ॥ ३ । १ । १२३ ॥

सहोक्तायेकः शिष्यते ॥ श्वशुरौ । श्वश्रुश्वशुरौ ॥

वृद्धो यूना तन्मात्रभेदे ॥ ३ । १ । १२४ ॥

सहोक्तौ शिष्यते । गार्ग्यश्च गार्ग्यायणश्च गार्ग्यौ । वृद्ध इति
किम् ? । गर्गगार्ग्यायणौ । यूनेति किम् ? । गार्ग्यगर्गौ । तन्मात्रभेद
इति किम् ? । गार्ग्यरात्स्यायनी ॥

स्त्री पुवच्च ॥ ३ । १ । १२५ ॥

वृद्धो यूना सहोक्तौ शिष्यते तन्मात्रभेदे । गार्गी च गार्ग्यायणश्च
गार्ग्यौ । गार्गी च गार्ग्यायणो गर्गाः । तान् गर्गान् ॥

पुरुष द्विया ॥ ३ । १ । १२६ ॥

सहोक्तायेकः शिष्यते तन्मात्रभेदे । प्राणिनि पुरि

राः । देवसुरम् ॥

नदीदेशपुरा विलिङ्गानाम् ॥ ३ । १ । १४२ ॥

स्वैद्वन्द्व एकार्थः । गद्गाशोणम् । कुक्कुरलोत्रम् । मथुरापाटलि-
पुत्रम् । विलिङ्गाना किम् ? । गद्गायमुने ॥

पान्यशूद्रस्य ॥ ३ । १ । १४३ ॥

स्वैद्वन्द्व एकार्थः । तक्षापम्कारम् । पात्रोनि किम् ? । जनद्रमयुक्ता ॥

गजाश्वदि ॥ ३ । १ । १४४ ॥

द्वन्द्व एकार्थः । गजाश्वम् । गवात्रिम् ॥

न दधिपयआदि ॥ ३ । १ । १४५ ॥

द्वन्द्व एकार्थः । दधिपयसी । सर्पिर्मथुनी ॥

सङ्ख्यानान्ते ॥ ३ । १ । १४६ ॥

वर्त्तिपदार्थानां द्वन्द्व एकार्थो न । दश गोमहिषा । बहवः
पाणिपाटा ॥

वान्तिके ॥ ३ । १ । १४७ ॥

वर्त्तिपदार्थानां सङ्ख्यानस्य मध्ये द्वन्द्व एकार्थः । उपदश गो-
महिषम् । उपदश गोमहिषा ॥

ऋक्सामर्ग्यजुषधेन्वनहुहवाङ्मनसाहोरात्र
रात्रिदिवनक्तदिव्राहर्दिबोर्वष्टीवपदष्टीवाक्षिश्रुवदारग-
वम् ॥ ७ । ३ । १७ ॥

पते द्वन्द्वा अदन्ता निपात्या । ऋक्सामे । ऋग्यजुषम् । धेन्वन-
हुहम् । वाङ्मनसे । अहोरात्र । रात्रिदिवम् । नक्तदिवम् । अहर्दि-
वम् । ऊर्वष्टीवम् । पदष्टीवम् । अक्षिश्रुवम् । दारगवम् ॥

जेति किम् ? । अतिराजोऽरिः । प्राव्यादिति किम् ? । स्वदुर्गुलं
काष्ठम् ॥

ऋद्रूपःपथ्यपोऽत् ॥ ७ । ३ । ७६ ॥

समासादत्समामान्तः । अर्थचैः । त्रिपुरम् । जलपथः । वह्नपम् ॥

धुरोऽनक्षस्य ॥ ७ । ३ । ७७ ॥

समासादत्समामान्तः । राजधुरा । अनक्षस्येति किम् ? । अक्षधूः ॥

सङ्ख्यापाण्डुदक्कृष्णाद्-भूमे. ॥ ७ । ३ । ७८ ॥

समासादत्समामान्तः । द्विभूमम् । पाण्डुभूमम् । उदग्भूमम् । कृ-
ष्णभूमम् ॥

उपसर्गादध्वनः ॥ ७ । ३ । ७९ ॥

अत्समामान्तः ॥ प्राध्वो रथ ॥

समवान्धात्तमस ॥ ७ । ३ । ८० ॥

समामान्तोऽत् । सन्तमसम् । अवतमसम् । अन्धतमसम् ॥

तप्तान्ववाद्रहसः ॥ ७ । ३ । ८१ ॥

अत्समामान्तः ॥ तप्तरहसम् । अनुरहसम् । अवरहसम् ॥

प्रत्यन्ववात्सामलोन्न ॥ ७ । ३ । ८२ ॥

अत्समामान्तः ॥ प्रतिसामम् । अनुसामम् । अवसामम् । प्रति-
लोमः । अनुलोमः । अवलोमः ॥

ब्रह्महस्तिराजपल्याद्बर्चसः ॥ ७ । ३ । ८३ ॥

समामान्तोऽत् । ब्रह्मवर्चसम् । हस्तिवर्चसम् । राजवर्चसम् ।
पल्पवर्चसम् ॥

प्रतेरुरसः सप्तम्या ॥ ७ । ३ । ८४ ॥

रुद. । ब्राह्मणी च ब्राह्मणश्च ब्राह्मणौ । पुरुषः किम् ? । तीरं नद-
नदीपते. । तन्मात्रमेद इत्येव । स्त्रीपुंसौ ॥

ग्राम्याशिबुद्विशाफसद्दे स्त्री प्राय ॥ ३ । १ । १२७ ॥

स्त्रीपुरुषसदोक्तौ शिष्यो तन्मात्रमेद । गावश्च स्त्रियो गावश्च नरा
इमा गाव । ग्राम्येति किम् ? । ररवधेमे ररशेमा इमे ररः । अशि-
भिति किम् ? । वर्धयश्च वर्धराश्च वर्धरा । द्विशाफेति किम् ? । ग-
र्दभाश्च गर्दभ्यश्च गर्दभा । गद्दे स्त्रिय ? । गौश्याय गौश्रेयमिमौ गावौ ।
प्राय. किम् ? । छाग्यश्च छागाश्च छागा. ॥

क्रीवमन्यनेक च वा ॥ ३ । १ । १२८ ।

सदोक्तावेक शिष्यते तन्मात्रमेदे शिष्यमाणम् । शुकश्च शुकं च
शुकः शुक्रे वा । शुकश्च शुकश्च शुक्रा च शुकः शुकानि वा । अन्येनेति
किम् ? । शुकः च शुकः च शुक्रे । तन्मात्रमेद इत्येव । हिमहिमान्यौ ॥

॥ इत्येकशेष ॥

॥ अथ समासान्ता ॥

समासान्त ' ॥ ' ७ । ३ । ६९ ॥

विशस्यमान. प्रत्यय । अधिकारोऽयम् ॥

न किम् क्षेपे ॥ ७ । ३ । ७० ॥

पर यहगादि तदन्तात् समामात् समासान्त । किन्धू । किंस-
खा । क्षेप इति किम् ? । केपा राजा किराज. ॥

पूजास्वते प्राक्टात् ॥ ७ । ३ । ७२ ॥

पर यहगादि तदन्तात् समामान्तो न । सधः । अविध । प-

उत्तरपदे टो न लुप् । आत्मनाद्वितीय । आत्मनापष्टः ॥

मनसश्चाज्ञायिनि ॥ ३ । २ । १५ ॥

उत्तरपदे आत्मनष्टो न लुप् ॥ मनसाऽऽज्ञायी । आत्मनाऽऽज्ञायी ॥

नाम्नि ॥ १ । २ । १६ ॥

उत्तरपदे मनसष्टो न लुप् । मनसादेरी । नाम्नि किम् ? । मनो-
दत्ता कन्या ॥

परात्मभ्यां डे. ॥ ३ । २ । १७ ॥

उत्तरपदे नाम्नि न लुप् ॥ परस्मैपदम् । आत्मनेपदम् । नाम्नि
किम् ? । परहितम् ॥

अद्व्यञ्जनात् सप्तम्या बहुलम् ॥ ३ । २ । १८ ॥

उत्तरपदे नाम्नि न लुप् । अरण्येतिलका । युधिष्ठिर । बहु-
लवचनात् ऋचिद्विकल्प । लचिसार । त्ववसार । ऋचिद्भवति ।
जलकुम्भकृत् । अद्व्यञ्जनादिति किम् ? । भूमिपाश । नाम्नीत्येव ।
नीर्यकारु ॥

प्राक्षारस्य व्यञ्जने ॥ ३ । २ । १९ ॥

नाम्नि अद्व्यञ्जनात् सप्तम्या उत्तरपदे न लुप् । मृकुटेकार्पापणः ।
समिधिमापक । प्रागिति किम् ? । यूथपशुः । कार इति किम् ? ।
अभ्यर्हितपशुः । व्यञ्जने किम् ? । अविकटोरण । नियमार्थोऽर्थ
योगः । त्रिविधश्चात्र नियमः । प्राचामेव । कारस्यैव नाम्नि । व्य-
ञ्जनादायेनेति ॥

तत्पुरुषे कृति ॥ ३ । २ । २० ॥

अद्व्यञ्जनात् सप्तम्या उत्तरपदे न लुप् । स्तम्भेरमः । भस्मनिहुतम् ।
तत्पुरुषे किम् ? । धन्वकारकः । अद्व्यञ्जनादित्येव । कुरुचरः ॥

समासान्तोऽत् । मत्पुरसम् । सप्तम्या इति किम् ? । मत्पुरः ॥

अक्षणोऽप्राण्यङ्गे ॥ ७ । ३ । ८५ ॥

समासान्तोऽत् । लवणाक्षम् । अप्राण्यङ्गे इति किम् ? । अजाक्षी ॥

सङ्कटाभ्याम् ॥ ७ । ३ । ८६ ॥

अक्षणः समासान्तोऽत् । समक्षम् । कटाक्ष ॥

॥ इति समासान्ता ॥

न नाम्येकस्वरात् खित्युत्तरपदेऽम् ॥ ३ । २ । ९ ॥

लुप् । द्वियमन्य । नावमन्य । नामीति किम् ? । क्षमन्य ।
एकस्वरादिति किम् ? । वधुमन्य । खितीति किम् ? । स्त्रीमानी ॥

असत्त्वे डसे ॥ ३ । २ । १० ॥

उत्तरपदे न लुप् । स्तोत्रान्मुक्तः । असत्त्वे इति किम् ? । स्तो-
कभयम् । उत्तरपद इत्येव । नि स्तोत्र ॥

ब्राह्मणाच्छसी ॥ ३ । २ । ११ ॥

अत्र डसेर्लुवभावो निपात्यते । ब्राह्मणाच्छंसिनी । निपातना-
द्वित्विग्विशेषादन्यत्र लुवेव । ब्राह्मणशसिनी स्त्री ॥

ओजोऽङ्ग सहोम्भस्तमस्तपसष्ट ॥ ३ । २ । १२ ॥

उत्तरपदे पर न लुप् । ओजसाकृतम् । अजसाकृतम् । अम्भसा-
कृतम् । तमसाकृतम् । तपसाकृतम् । षट् इति किम् ? । ओजोभावः ॥

पुञ्जनुपोऽनुजान्धे ॥ ३ । २ । १३ ॥

यो न लुप् । पुसानुज । अनुजान्ध । षट् इत्येव । पुमनुजा ॥

आत्मन पूरणे ॥ ३ । २ । १४ ॥

उत्तरपदे टो न लुप् । आत्मनाद्वितीय । आत्मनापष्टः ॥

मनसश्चाज्ञायिनि ॥ ३ । २ । १५ ॥

उत्तरपदे आत्मनष्टो न लुप् ॥ मनसाऽऽज्ञायी । आत्मनाऽऽज्ञायी ॥

नाम्नि ॥ १ । २ । १६ ॥

उत्तरपदे मनसष्टो न लुप् । मनसादेयी । नाम्नि किम् ? । मनो-
दत्ता कन्या ॥

परात्मभ्यां डे ॥ ३ । २ । १७ ॥

उत्तरपदे नाम्नि न लुप् ॥ परस्मैपदम् । आत्मनेपदम् । नाम्नि
किम् ? । परहितम् ॥

अद्व्यञ्जनात् सप्तम्या बहुलम् ॥ ३ । २ । १८ ॥

उत्तरपदे नाम्नि न लुप् । अरण्येतिलका । युधिष्ठिर । बहु-
लवचनात् कचिद्विकल्पः । त्वचिसारः । त्वयसारः । कचिद्भवति ।
जलकुनकुटः । अद्व्यञ्जनादिति किम् ? । भूमिपाशः । नाम्नीत्येव ।
तीर्थकाक ॥

प्राकारस्य व्यञ्जने ॥ ३ । २ । १९ ॥

नाम्नि अद्व्यञ्जनात् सप्तम्या उत्तरपदे न लुप् । मृकुटेकार्पापणः ।
समिधिमापकः । प्रागिति किम् ? । यूथपशुः । कार इति किम् ? ।
अभ्यर्हितपशुः । व्यञ्जने किम् ? । अतिकटोरणः । नियमार्थोऽर्थ
योगः । त्रिविधश्चात्र नियमः । प्राचामेव । कारस्यैव नाम्नि । व्य-
ञ्जनादापेवेति ॥

तत्पुरुषे कृति ॥ ३ । २ । २० ॥

अद्व्यञ्जनात् सप्तम्या उत्तरपदे न लुप् । स्तम्भेरमः । भस्मनिहुतम् ।
वत्पुरुषे किम् ? । धन्वकारकः । अद्व्यञ्जनादित्येव । कुरुचर ॥

मध्यान्ताद् गुरो ॥ ३ । २ । २१ ॥

सप्तम्या न लृप् । मत्रेगुरु । अन्तेगुरु ॥

अमूर्धमस्तकात् स्वाङ्गादकामे ॥ ३ । २ । २२ ॥

अद्यजनात् सप्तम्या उत्तरपदे न लृप् । ऋण्टेकाल । अमूर्धम-
स्तकादिति किम् ? । मूर्धशिव । मत्तशिव ॥

वन्धे घञि नवा ॥ ३ । २ । २३ ॥

अद्यजनात् सप्तम्या न लृप् । हस्त्वन्ध । हस्त्वन्ध । चक्रे-
धन्धः । चक्रधन्ध । धञीति किम् ? । अजन्ते, हस्तधन्ध ॥

कालान्तनतरतमकाले ॥ ३ । २ । २४ ॥

अद्यजनात् सप्तम्या वा न लृप् । पूर्वाह्नतन २ । पूर्वाह्नत-
राम् । पूर्वाह्नतरं । पूर्वाह्नतमाम् । पूर्वाह्नतम् । पूर्वाह्नकाले २ । का-
लादिति किम् ? । शृङ्गतर । शृङ्गतम् ॥

शयवासिवासेऽप्यकालात् ॥ ३ । २ । २५ ॥

अद्यजनात् सप्तम्या लृप् वा न । रिलेशय । पिल्लेशय । वने-
वासी । वनवासी । ग्रामेवास । ग्रामवास ॥

वर्षक्षरवराप्सर शरोरोमनसो जे ॥ ३ । २ । २६ ॥

सप्तम्या उत्तरपदे वा न लृप् । वर्षेज । वर्षेज । शरेज । शरेजे ।
वरेज । वरज । अप्सुजम् । अगम् । सरसिजम् । सरोजम् । श-
रेजम् । शरजम् । उरसिज । उरोज । मनसिजम् । मनोजम् ॥

द्युप्रावृड्वर्षाशरत्कालात् ॥ ३ । २ । २७ ॥

सप्तम्या जे उत्तरपदे न लृप् । दिविर्ज । भार्ग्विर्ज । वर्षासृज ।
शरदिर्ज । कालेजः ॥

अपो ययोनिमितिचरे ॥ ३ । २ । २८ ॥

सप्तम्या न लुप् । अप्सव्य । अप्सुयोनिः । अप्सुमतिः ।
अप्सुचरः ॥

नेन्सिद्धस्थे ॥ ३ । २ । २९ ॥

सप्तम्या अलुप् । स्थण्डिलवर्ती । सांकाश्यसिद्धः । समस्थः ॥

षष्ठ्या क्षेपे ॥ ३ । २ । ३० ॥

गम्ये उत्तरपदे न लुप् । चौरस्यकुलम् ॥

पुत्रे वा ॥ ३ । २ । ३१ ॥

उत्तरपदे/क्षेपे षष्ठ्या न लुप् । दाम्यापुत्र । दासीपुत्रः ॥

पश्यद्वाग्दिशो हरयुक्तिदण्डे ॥ ३ । २ । ३२ ॥

परस्या* षष्ठ्या यथासख्य लुत् । पश्यतोहर* । वाचोयुक्तिः ।
दिशोदण्डः ॥

अदसोऽकजायनणो ॥ ३ । २ । ३३ ॥

अदस. परस्या. षष्ठ्या अकब्धिपये उत्तरपदे आयनेणि च परे
न लुप् । आमुष्यपुत्रिका । आमुष्यायण ॥

देवानांप्रिय ॥ ३ । २ । ३४ ॥

षष्ठ्या लुवभावो निपात्यते । देवानांप्रियः ॥

शेषपुच्छलाङ्गूलेषु नाम्नि शुन ॥ ३ । २ । ३५ ॥

परस्याः षष्ठ्या उत्तरपदेषु न लुप् । शुनःशेषः । शुनपुच्छ ।
शुनोलाङ्गूल ॥

वाचस्पतिवास्तोष्पतिदिवस्पतिदिवोदासम् ॥ ३ । २ । ३६ ॥

षष्ठ्यलुपि निपात्यते नाम्नि । वाचस्पति* । वास्तोष्पति* । दि-
वस्पति । दिवोदास. ॥

श्रुतां विद्योयोनिःसम्बन्धे ॥ ३ । २ । ३७ ॥

मध्यान्ताद् गुरौ ॥ ३ । २ । २१ ॥

सप्तम्या न लृप् । मय्येगुरु । अन्तेगुरु ॥

अमूर्धमस्तकात् स्वाङ्गादकामे ॥ ३ । २ । २२ ॥

अद्यञ्जनात् सप्तम्या उत्तरपदे न लृप् । कण्ठेकाल । अमूर्धम-
स्तकादिति किम् ? । मूर्धशिख । पस्तकशिख ॥

घन्धे घञि नवा ॥ ३ । २ । २३ ॥

अद्यञ्जनात् सप्तम्या न लृप् । हस्तेबन्ध । हस्तबन्ध । चक्रे-
बन्ध । चक्रबन्ध । यञीति किम् ? । अजन्ते, हस्तबन्ध ॥

कालात्तनतरतमकाले ॥ ३ । २ । २४ ॥

अद्यञ्जनान्तात् सप्तम्या वा न लृप् । पूर्वाह्नितने । २ । पूर्वाह्नित-
राम् । पूर्वाह्नितरे । पूर्वाह्नितमाम् । पूर्वाह्नितमे । पूर्वाह्निकाले २ । का-
लादिति किम् ? । श्रुत्तर । श्रुत्तमे ॥

शयवासिवासेष्वकालात् ॥ ३ । २ । २५ ॥

अद्यञ्जनात् सप्तम्या लृप् वा न । विलेशय । विलेशय । वने-
वासी । वनवासी । ग्रामेवाम । ग्रामवासी ॥

वर्षक्षरवराप्सरशरोरोमनसो जे ॥ ३ । २ । २६ ॥

सप्तम्या उत्तरपदे वान लृप् । वर्षज । वर्षज । क्षरेज । क्षरेज ।
क्षरेज । वज । अप्युजम् । अज्जम् । सरसिजम् । सरोजमे । श-
रेजम् । शरजम् । उरसिज । उरोज । मनसिज । मनोज ॥

द्युप्रावृड्वर्षाशरत्कालात् ॥ ३ । २ । २७ ॥

सप्तम्या जे उत्तरपदे न लृप् । दिविज । मावृषिज । वर्षासृज ।
शरदिज । कालेज ॥

अपो ययोनिर्मतिचरे ॥ ३ । २ । २८ ॥

द्वन्द्वे उत्तरपदे पूर्वपदस्यात् ॥ इन्द्रासोमौ । वेदेति किम् ? ।
शिववैश्रवणौ । सहेति किम् ? । विष्णुशक्रौ । श्रुतेति किम् ? ।
चन्द्रमूर्यौ । वायुवर्जन किम् ? । अग्निवायु । वाग्वमी । देवतानामिति
किम् ? । यूपचपालौ ॥

ई पोमवरुणेऽग्ने ॥ ३ । २ । ४२ ॥

वेदसद्वभ्रुताऽवायुदेवतानां द्वन्द्वे उत्तरपदे ॥ पोमेतिनिर्देशात् ई-
सन्नियोगे पत्व च निपात्यते । अग्नीपोमौ । अग्नीवरुणौ ॥

इर्वृद्धिमत्यविष्णौ ॥ ३ । २ । ४३ ॥

उत्तरपदे देवताद्वन्द्वेऽग्नेः । आग्निवास्णीमनइवाहीमालभेत । वृ-
द्धिमतीति किम् ? । अग्नीवरुणौ ॥

दिवो द्यावा ॥ ३ । २ । ४४ ॥

देवताद्वन्द्वे उत्तरपदे । द्यावाभूमौ ॥

दिवस्दिव पृथिव्यां वा ॥ ३ । २ । ४५ ॥

दिवो द्यताद्वन्द्वे उत्तरपदे । दिवस्पृथिव्यौ । दिवःपृथिव्यौ ।
द्यावापृथिव्यौ ॥

उपासोपस ॥ ३ । २ । ४६ ॥

देवताद्वन्द्वे उत्तरपदे । उपासासूर्यम् ॥

मातरपितर वा ॥ ३ । २ । ४७ ॥

द्वन्द्वे मातृपितृशब्दयोः पूर्वोत्तरपदयोर्ऋकारस्यार इति निपा-
त्यते । मातरपितराभ्याम् । मातापितृभ्याम् ॥

वर्चस्कादिष्ववस्करादय ॥ ३ । २ । ४८ ॥

कृत्वशपसाद्युत्तरपदा साधवः । अवस्करोऽन्नमलम् । अवकरो-
ज्य । गोप्पदम् । गोपदम् । हरिश्चन्द्र ऋषिः । हरिचन्द्रोन्यः ॥

हेतौ सति प्रवृत्ताना सम्प्रन्धिन्या पृथ्याम्प्रैव हेतौ सति प्र-
वृत्ते उत्तरपदे न लुप् ॥ होतु'पुत्र' । होतुरन्तेयामी । पितुःपुत्र ।
पितुरन्तेवासी । ऋतामिति किम् ? । आचार्यपुत्र । विद्यायोनिस्त-
म्बने इति किम् ? । भर्तृपृष्टम् ॥

स्वसृपत्योर्वा ॥ ३ । २ । ३८ ॥

विद्यायोनिस्तम्बन्यनिमित्तानामृदन्नाना पृथ्या योनिस्तम्बन्य-
निमित्तयोस्त्तरपदयोर्लुप् न ॥ होतु, स्वसा । होतस्वसा । स्वसु'पति ।
स्वसृपति । विद्यायोनिस्तम्बन्य इत्येव । भर्तृस्वसा । होतपति ॥

मातृपितु स्वसु ॥ २ । ३ । १८ ॥

सस्य समासे प ॥ मातृष्वसा । पितृष्वसा ॥

अलुपि वा ॥ २ । ३ । १९ ॥

* मातृपितु स्वसु सम्य समासे पः ॥ मातृ ष्वसा । मातृ ष्वसा ।
पितृ'ष्वसा । पितृ स्वसा ॥ इत्यलुप्समाम ॥

॥ अथ समासाश्रयविधय ॥

आ इन्द्रे ॥ ३ । २ । ३९ ॥

विद्यायोनिस्तम्बन्ये निमित्ते सति प्रवर्तमानानामृतासुत्तरपदे पूर्व-
पदस्य ॥ होतापोतारौ । मातापितरौ । ऋतामित्येव । गुरुशिष्यौ ।
विद्यायोनिस्तम्बन्य इत्येव । ऋतकारयितारौ ॥

पुत्रे ॥ ३ । २ । ४० ॥

उत्तरपदे विद्यायोनिस्तम्बन्ये निमित्ते सति ऋतामा । मातापुत्रौ ।
होतापुत्रौ ॥

वेदसहश्रुताऽत्रायुदेवतानाम् ॥ ३ । २ । ४१ ॥

द्वन्द्वे उत्तरपदे पूर्वपदस्यात् ॥ इन्द्रासोमी । वेदेति किम् ? ।
शिववैश्रवणौ । सहेति किम् ? । विष्णुशक्रौ । श्रुतेति किम् ? ।
चन्द्रमूर्यौ । वायुवर्जन किम् ? । अप्रिवाय । वाग्वरी । देवतानामिति
किम् ? । यूपचपालौ ॥

ई पौमवरुणेऽग्ने ॥ ३ । २ । ४२ ॥

वेदसहभ्रुताऽवायुदेवतानां द्वन्द्वे उत्तरपदे ॥ पौमेतिनिर्देशात् ई-
सन्नियोगे पत्वं च निपात्यते । अग्नीपौमी । अग्नीवरुणौ ॥

इष्टृद्धिमत्यविष्णौ ॥ ३ । २ । ४३ ॥

उत्तरपदे देवताद्वन्द्वेऽग्ने । आग्निवारुणीमनइवाहीमालभेत । दृ-
द्धिमतीति किम् ? । अग्नीवरुणौ ॥

दिवो द्यावा ॥ ३ । २ । ४४ ॥

देवताद्वन्द्वे उत्तरपदे । द्यावाभूमौ ॥

दिवस्दिव. पृथिव्यां वा ॥ ३ । २ । ४५ ॥

दिवो देवताद्वन्द्वे उत्तरपदे । दिवस्पृथिव्यौ । दिवःपृथिव्यौ ।
द्यावापृथिव्यौ ॥

उपासोपस ॥ ३ । २ । ४६ ॥

देवताद्वन्द्वे उत्तरपदे । उपासासूर्यम् ॥

मातरपितर वा ॥ ३ । २ । ४७ ॥

द्वन्द्वे मातरपितृशब्दयो. पूर्वोत्तरपदयोर्ऋकारस्यार इति निपा-
त्यते । मातरपितराभ्याम् । मातापितृभ्याम् ॥

वर्चस्कादिष्ववस्करादय. ॥ ३ । २ । ४८ ॥

कृत्वशपसाद्युत्तरपदा साधव. । अवस्करोऽन्नमलम् । अवकरो-
ज्य । गोपदम् । हरिश्चन्द्र ऋषि. । हरिचन्द्रोन्यः ॥

ऋदुदित्तरतमरूपकल्पव्रुनचेलङ्गोत्रमतहते वा
ह्रस्वश्च ॥ ३ । २ । ६३ ॥

परत स्त्री स्येकार्थे उत्तरपदे पुवत् । पचन्तितरा । पचत्तरा ।
पचन्तीतरा । एव तमादिषु । द्रुवादिषु । कुत्साशब्दाः ॥

डय ॥ ३ । २ । ६४ ॥

परत स्त्रियास्तरादिषु द्रुवादिषु चोत्तरपदेषु एकार्थेषु ह्रस्वः ।
गौरितरा । एव तमादिषु ॥

भोगवद्गौरिमतोर्नाम्नि ॥ ३ । २ । ६५ ॥

हीमत्पयस्य तरादिषु प्रत्ययेषु द्रुवादिषु चोत्तरपदेष्वेकार्थेषु ह्र-
स्वः ॥ भोगवदितरा । गौरिमदितमा । भोगवदिरूपा । गौरिमदि-
कल्पा । भोगवदिद्रुवा । गौरिमदिचेली । भोगवदिगोत्रा । गौरि-
मदिमना । भोगवदिहता । नाञ्जीति किम् ? । भोगवदितरा । भो-
गवत्तरा । भोगवतीतरा ॥

नवैकस्वराणाम् ॥ ३ । २ । ६६ ॥

दधन्ताना तरादिषु द्रुवादिषुत्तरपदेषु च स्येकार्थेषु ह्रस्वः ॥
स्त्रितरा । स्त्रीतरा । एकस्वराणामिति किम् ? । कुटीतरा ॥

ऊड ॥ ३ । २ । ६७ ॥

तरादिषु द्रुवादिषुत्तरपदेषु च स्येकार्थेषु ह्रस्वः ॥ ब्रह्मवन्धुतरा ।
ब्रह्मवन्धुतरा ॥

हविष्यष्टन कपाले ॥ ३ । २ । ७३ ॥

उत्तरपदे दीर्घः ॥ अष्टकपाल, हवि । हविपीति किम् ? । अ-
ष्टकपालम् । कपाल इति किम् ? । अष्टपात्र हविः ॥

गवि युक्ते ॥ ३ । २ । ७४ ॥

अष्टन उत्तरपदे दीर्घः ॥ अष्टागव शकटम् । युक्त इति किम् ? ।
अष्टागवम् ॥

नाम्नि ॥ ३ । २ । ७५ ॥

अष्टन उत्तरपदे दीर्घः ॥ अष्टापदः कैलासः । नाम्नीति किम् ? ।
अष्टदण्डः ॥

कोटरमिश्रकसिध्रकपुरगसारिकस्य वणे ॥ ३ । २ । ७६ ॥
उत्तरपदे दीर्घो 'नाम्नि' ॥ कोटरावणम् । एवं मिश्रकादीनाम् ॥

अञ्जनादीनां गिरौ ॥ ३ । २ । ७७ ॥

उत्तरपदे दीर्घो नाम्नि ॥ अञ्जनागिरिः । कुक्कुटागिरिः ॥

ऋषौ विश्वस्य मित्रे ॥ ३ । २ । ७९ ॥

उत्तरपदे नाम्नि दीर्घः ॥ विश्वामित्रो नाम ऋषिः ॥

नरे ॥ ३ । २ । ८० ॥

विश्वशब्दस्य उत्तरपदे नाम्नि दीर्घः ॥ विश्वानरो नाम कश्चित् ॥

चित्ते क्वचि ॥ ३ । २ । ८३ ॥

दीर्घः ॥ एकचित्तीकः ॥

स्वामिचिह्नस्याविष्टाष्टपञ्चभिन्नच्छिन्नच्छिद्रस्रुव-
स्वस्तिकस्य कर्णे ॥ ३ । २ । ८४ ॥

उत्तरपदे दीर्घः ॥ दात्राकर्णं पशुः । स्वामिचिह्नस्येति किम् ? ।
लम्बकर्णः । विष्टादिवर्जनं किम् ? । विष्टकर्णः ॥

गतिकारकस्य नहि वृत्तिवृत्तिव्यधिरुचिसहितनो
क्तो ॥ ३ । २ । ८५ ॥

उत्तरपदे दीर्घः ॥ उपानत् । नीहत् । श्राहत् । श्वावित् । नी-

रुक् । ऋगीपद । तुरामद् । तुरापाद् इति तुच्छान्दसम् । परीतत् ।
अत्र किग्रहणादन्यत्र घातुग्रहणे तदादिविधिः, तेनामसृष्टम् ॥

घञ्युपसर्गस्य बहुलम् ॥ ३ । २ । ८६ ॥

उत्तरपदे दीर्घः ॥ नीलेदः । फचिञ् । निपादः । फचिद्विक्र-
ल्पः । प्रतीवेशः । प्रतिवेशः । प्रतीपादः २ । फचिद्विपयभेदेन । प्रा-
सादो गृहम् । प्रसादोऽन्यः ॥

नामिनः काशे ॥ ३ । २ । ८७ ॥

उपसर्गस्यागन्ते उत्तरपदे दीर्घः ॥ नीकाशः ॥

दस्ति ॥ ३ । २ । ८८ ॥

नाम्यन्तस्योपसर्गस्य दीर्घः ॥ नीत्तम् । सूत्तम् । द इति किम् ? ।
वितीर्णम् । वीति किम् ? । सुदत्तम् ॥

अपीन्वादेर्वहे ॥ ३ । २ । ८९ ॥

नाम्यन्तस्य उत्तरपदे दीर्घः ॥ ऋषीवहम् । घाते तु ऋषीवह ।
अपीन्वादेरिति किम् ? । पीलुवहम् ॥

शुन ॥ ३ । २ । ९० ॥

उत्तरपदे दीर्घः । श्वादन ॥

एकादश षोडश षोडन् षोडा षड्ढा ॥३॥२॥९१॥

पते निपात्यन्ते ॥

द्वि यष्टाना द्वात्रयोऽष्टा प्राक्शतादनशीतिचहु-
वीहौ ॥ ३ । २ । ९२ ॥

सहस्र्यापामुत्तरपदे ॥ द्वादश । त्रयोविंशतिः । अष्टात्रिंशत् ।
अनशीतीत्यादि किम् ? । द्व्यशीतिः । द्वित्राः । प्राक्शतादिति
किम् ? । द्विशतम् ॥

चत्वारिंशदादौ वा ॥ ३ । २ । ९३ ॥

द्विज्यष्ठानां माकृशतादुत्तरपदे द्वात्रयोऽष्टा आदेशा वाऽनशीति-
बहुव्रीहौ ॥ द्वाचत्वारिंशत् । द्विचत्वारिंशत् । त्रयश्चत्वारिंशत् ।
त्रिचत्वारिंशत् । अष्टाचत्वारिंशत् । अष्टचत्वारिंशत् ॥

हृदयस्य हृल्लासलेखाण्ये ॥ ३ । २ । ९४ ॥

हृल्लासः । हृल्लेखः । हार्दम् । हृद्यः ॥

पदः पादस्याज्यातिगोपहते ॥ ३ । २ । ९५ ॥

पदाजिः । पदातिः । अत एव निर्देशादजेर्वी न । पदगः ।
पदोपहतः ॥

हिमहतिकापिये पद् ॥ ३ । २ । ९६ ॥

हिमादिपुत्तरपदेषु पादसम्बन्धिनि ये च पादस्य ॥ पद्भिर्मम ।
पद्भिः । पत्कापी । पद्माः शर्करा ॥

ऋच शशसि ॥ ३ । २ । ९७ ॥

पादस्य पद् ॥ गायत्रीं पच्छं क्षंसति । ऋच इति किम् ? ।
पादश श्लोकं वक्ति । द्वि शकारपाठात् ऋच पादान् पश्येत्यत्र न ॥

शब्दनिष्कघोषमिश्रे वा ॥ ३ । २ । ९८ ॥

पादस्य पद् ॥ पच्छन्द । पादशब्द । पन्निष्क. । पादनिष्क. ।
पद्घोषः । पादघोष । पन्मिथ. । पादमिथ ॥

नस् नासिकायास्त क्षुद्रे ॥ ३ । २ । ९९ ॥

नस्त. । नःशुद्र. ॥

उदकस्योद पेपधिवासवाहने ॥ ३ । २ । १०४ ॥

उदपेधं पिनष्टि । उदधिर्घटः । उदवास । उदवाहन. ॥

वैकल्पक्षने पूर्ये ॥ ३ । २ । १०५ ॥

उत्तरपदे उदकस्पोद ॥ उदकुम्भः । उदककुम्भः । व्यञ्जन इति
किम् ? । उदकामत्रम् । एकेति किम् ? । उदकस्थालम् । पूर्ये इति
किम् ? । उदकदेशः ॥

मन्थौदनसक्तुविन्दुवज्रभारहारवीवधगाहे वा
॥ ३ । २ । १०६ ॥

उदमन्यः । उदकमन्यः । इत्यादि ॥

नामन्युत्तरपदस्य च ॥ ३ । २ । १०७ ॥

उदकस्य पूर्वपदस्योद ॥ उदमेघः । उदधिः । रुवणोदः । शालोदः ॥

ते लुग्वे ॥ ३ । २ । १०८ ॥

पूर्वोत्तरपदे नास्ति ॥ सत्यमामा । सत्यामामा ॥

ह्यन्तरनवर्णोपसर्गादप ईप् ॥ ३ । २ । १०९ ॥

द्वीपम् । अन्तरीपम् । नीपम् । समीपम् । उपसर्गादिति किम् ? ।
इषाः । अनवर्णोति किम् ? । प्रापम् ॥

अनोदेश ऊप् ॥ ३ । २ । ११० ॥

अपः । अनूपो देशः । देश इति किम् ? । अन्वीप घनम् ॥

खित्यनव्ययारूपो मोऽन्तो ह्रस्वश्च ॥ ३ । २ । १११ ॥

स्वरस्योत्तरपदे ॥ इमन्म । कालिमन्या । अरुतुद । खितीति
किम् ? । इमानी । अनव्ययेति किम् ? । दोषामन्यमहः ॥

सत्यागदास्तो कारे ॥ ३ । २ । ११२ ॥

'मोन्त' ॥ 'सत्यंकारः' । अगदंकारः । अस्तुंकारः ॥

लोकस्पृणामध्यन्दिनानभ्याशमित्यम् ॥ ३ । २ । ११३ ॥

पते कृतपूर्वपदमान्ता निपात्यन्ते ॥

भ्राष्ट्राग्नेरिन्धे ॥ ३ । २ । ११४ ॥

मोऽन्तः ॥ भ्राष्ट्रमिन्धः । अग्निमिन्धः ॥

अगिलाद्विलगिलगिलयोः ॥ ३ । २ । ११५ ॥

मोन्त ॥ तिमिङ्गिलः । तिमिङ्गिलगिलः । अगिलादिति किम् ? ।
तिमिङ्गिलगिलः ॥

भद्रोष्णात् करणे ॥ ३ । २ । ११६ ॥

मोन्तः । भद्रंकरणम् । उष्णकरणम् ॥

नवाऽखित्कृदन्ते रात्रे ॥ ३ । २ । ११७ ॥

मोऽन्तः ॥ रात्रिचर । रात्रिचरः । खित्कृदन्तं किम् ? । रात्रि-
म्नन्यमहः । कृदन्तेति किम् ? । रात्रिमुखम् । अन्तेति किम् ? ।
रात्रयिता ॥

धेनोर्भव्यायाम् ॥ ३ । २ । ११८ ॥

मोन्तो वा ॥ धेनुभव्या । वेनुभव्या ॥

अपष्टीतृतीयादन्याद्दोऽर्थे ॥ ३ । २ । ११९ ॥

वा ॥ अन्यदर्थः । अन्यार्थः । पष्ठ्यादिवर्जनं किम् ? । अन्यस्य
अन्येन वा अर्थः अन्यार्थः ॥

आशीराशास्थितास्थोत्सकोत्तरागे ॥ ३ । २ । १२० ॥

अन्याद् दोन्तः ॥ अन्यदीयः । अन्यत्कारक' ॥

नञत् ॥ ३ । २ । ३२५ ॥

उत्तरपदे ॥ अचौर. । उत्तरपदे किम् ? । न भृक्ते ॥

त्यादौ क्षेपे ॥ ३ । २ । १२६ ॥

पदे नञत् ॥ अपचसि त्व जान्म । क्षेपे किम् ? । न पचति चैत्रः ॥

नगोऽप्राणिनि वा ॥ ३ । २ । १२७ ॥

नग', अगः, गिरि । अमाणिनि किम् ? । अगोऽय शीतेन ॥

नखादय ॥ ३ । २ । १२८ ॥

नख । नघ्राट् ॥

अन् स्वरे ॥ ३ । २ । १२९ ॥

नय उत्तरपदे ॥ अनन्तो जिन ॥

को कत्तत्पुरुषे ॥ ३ । २ । १३० ॥

स्वर ॥ कदम्ब । तत्पुरुषे किम् ? । कूट्टी देश । स्वर इत्येव ।
कुत्राक्षण ॥

रथवदे ॥ ३ । २ । १३१ ॥

कोः कत् ॥ कद्रय । रुद्ध ॥

तृणे जातौ ॥ ३ । २ । १३२ ॥

'को कत् ॥ रुचृणा रोहिषाख्या तृणजाति । जाताविति किम् ? ।
कचृणानि ॥

तृणे जातौ ॥ ३ । २ । १३३ ॥

को किमो वा ॥ कत्रय ॥

काक्षपथो

काक्षः । कापथम् ॥

पुरुषे वा ॥ ३ । २ । १३५ ॥

कोः काः ॥ कापुरुषः । कुपुरुषः ॥

अल्पे ॥ ३ । २ । १३६ ॥

कोरुत्तरपदे का' ॥ कामधुरम् । काम्लम् ॥

काकवौ वोष्णे ॥ ३ । २ । १३७ ॥

को' ॥ कोष्णम् । करोष्णम् । बहुनीहौ तु कूष्णो देशः ॥

कृत्येऽवश्यमो लुक् ॥ ३ । २ । १३८ ॥

अवश्यकार्यम् ॥ कृत्य इति किम् ? । अवश्यलावकः ॥

समस्ततहिते वा ॥ ३ । २ । १३९ ॥

लुक् ॥ सततम् । सन्ततम् । सहितम् । सहितम् ॥

तुमश्च मन कामे ॥ ३ । २ । १४० ॥

समो लुक् ॥ भोक्तुमनाः । गन्तुकामः । समना' । सकाम' ॥

मांसस्यानङ्घञि पचि नवा ॥ ३ । २ । १४१ ॥

लुक् ॥ मांसपचनम् । मांसपचनम् । मांस्पाकः । मांसपाकः ॥

दिक्शब्दात् तीरस्य तारः ॥ ३ । २ । १४२ ॥

वा ॥ दक्षिणतारम् । दक्षिणतीरम् ॥

सहस्य सोऽन्यार्थे ॥ ३ । २ । १४३ ॥

उत्तरपदे वा ॥ पुत्रेण सह सपुत्रः । सहपुत्र । अन्यार्थे किम् ? ।

सहजः ॥

नास्ति ॥ ३ । २ । १४४ ॥

अन्यार्थे उत्तरपदे सहस्य सः ॥ साभत्यं वनम् । अन्यार्थ

इत्येव । महत्त्वे ॥

अदृश्याधिके ॥ ३ । २ । १४५ ॥

उत्तरपदेऽन्यार्थे महस्य स ॥ सामि. फर्षात् । सद्रोणा स्वागि ॥

ग्रन्थान्ते ॥ ३ । २ । १४७ ॥

उत्तरपदेऽव्ययीभारे महस्य स । सत्त्वं ज्योतिषमधीते ॥

नाशिष्यगोत्रत्सदृशे ॥ २ । २ । १४८ ॥

उत्तरपदे महस्य सः ॥ स्वस्ति गुते महन्निष्याय । आग्निधि-
न्मि ? । सपुत्र । गवादिवर्जन मि ? । स्वस्ति तुभ्य सगवे २ । सत्-
त्साय २ । सहलाय २ ॥

समानस्य धर्मादिषु ॥ ३ । २ । १४९ ॥

उत्तरपदेषु स ॥ सधर्मा । सनामा । बहुवचनादाहनिगणोऽयम् ॥

सत्रह्यचारी ॥ ३ । २ । १५० ॥

निपात्यते ॥

दृग्दृशदृक्षे ॥ ३ । २ । १५१ ॥

उत्तरपदे समानस्य स ॥ सदृक् । सद्गाः । सदृक्ष ॥

अन्यत्यदादेरा ॥ ३ । २ । १५२ ॥

दृग्दृशदृक्षेऽप्युत्तरपदेषु ॥ अयादृग् । अन्यादृश । अन्यादृक्ष ।
त्यादृक् । त्यादृग । त्यादृक्ष ॥

इदकिमीत्की ॥ ३ । २ । १५३ ॥

दृगादावुत्तरपदे ॥ ईदक् । कीदक् ॥

पृषोदरादय ॥ ३ । २ । १५५ ॥

निपात्यन्ते ॥ पृषोदरम् । बलादृक् । शकन्तुः । कर्कन्तुः ।

कुलटा इत्यादि । बहुवचनमाकृतिगणार्थम् ॥

वावाप्योस्तनिक्रीधाम्नहोर्वर्षी ॥ २ । २ । १५६ ॥

यथासङ्ख्यम् ॥ वर्तसः । अवतसः । वक्रय । अदक्रय ।
विधानम् । अपिधानम् । पिनद्धम् । अपिद्धम् । वातुनियम ने-
च्छन्त्येके । पृषोदरादिममञ्च एषः । तेन शिष्टप्रयोगोऽनुसरणम् ॥

समासेऽग्ने स्तुतः ॥ २ । ३ । १६ ।

सस्य पः ॥ अपिष्टुत् ॥

ज्योतिरायुभ्यां च स्तोमस्य ॥ २ । ३ । १७ ॥

अत्रे परस्य सस्य पः समासे ॥ ज्योतिःस्तोमः । आयुःस्तोमः ।
अपिष्टोमः ॥

निनव्याः स्नातेः कौशले ॥ २ । ३ । २० ॥

समासे सस्यः पः ॥ निष्ण । निष्णातः । नदीष्णः । नदी-
ष्णातः । कौशले किम् ? । निष्णातः । नदीष्णः ॥

प्रतेः स्नातस्य सूत्रे ॥ २ । ३ । २१ ॥

सस्य पः समासे ॥ प्रतिष्णात सूत्रम् ॥

स्नानस्य नास्ति ॥ २ । ३ । २२ ॥

प्रते सस्य पः समासे सूत्रे ॥ प्रतिष्णानं सूत्रम् । नास्ति किम् ? ।
प्रतिस्नानमन्यत् ॥

वे ख ॥ २ । ३ । २३ ॥

सस्य पः समासेऽनास्ति ॥ विष्टो वृक्षः ॥

॥ २ । ३ । २४ ॥

निपात्यते नास्ति ॥ विष्टो वृक्षः ॥

गवियुधे स्थिरस्य ॥ २ । ३ । २५ ॥

सस्य पः समासे नात्रि ॥ गविष्ठिरः । युधिष्ठिरः ॥

एत्यक. ॥ २ । ३ । २६ ॥

नाभ्यन्तस्याकवर्गात्सस्य पः समासे नात्रि ॥ हरिपेणः । अक
किम् ? । विष्वक्सेन ॥

भादितो वा ॥ २ । ३ । २७ ॥

सस्य प समासे नात्रि एकारे ॥ रोहिणिदेण । रोहिणिसेनः ।
इत. किम् ? । पुनर्वसुपेण. ॥

विकुशमिपरे स्थलस्य ॥ २ । ३ । २८ ॥

सस्य प समासे ॥ विष्टलम् ? कुष्टलम् । शमिष्टलम् । परिष्टलम् ॥

कपेगोत्रे ॥ २ । ३ । २९ ॥

स्थलस्य सस्य समासे प ॥ कपिष्टलो नाम गोत्रस्य प्रवर्त्तयिता ॥

गोऽम्वाऽऽम्बसव्यापद्वित्रिभूम्यग्निशेकुशङ्कुकङ्कु-
मज्जिपुञ्जिवर्हि परमेदिवे स्थस्य ॥ २ । ३ । ३० ॥

सस्य प समासे ॥ गोष्टम् । अम्वाष्ट । जयापो बहुल ना-
स्त्रीनि ह्रस्वत्वे अम्बष्ट । श्लिष्टनिर्देशादुभाभ्यामपि । आम्बष्टः । स-
व्याष्ट इत्यादि ॥

निर्दुस्तो सेधसन्धिसाम्नाम् ॥ २ । ३ । ३१ ॥

सस्य प समासे ॥ नि.पेध । दु.पेध. । मृपेध. । इत्यादि ॥

प्रष्टोऽग्रगे ॥ २ । ३ । ३२ ॥

निपात्यते ॥ षष्ठ । मस्योऽन्य ॥

भीरुष्ठानादय ॥ २ । ३ । ३३ ॥

भीरुघानम् । अङ्गुलिपङ्कः ॥

निष्प्राग्नेऽन्त खदिरकाद्र्याम्रशरेक्षुप्लक्षपीदूक्षा-
भ्यो वनस्य ॥ २ । ३ । ६६ ॥

नस्य णः ॥ निर्वणम् । प्रवणम् । इत्यादि ॥

द्वित्रिस्वरौषधिवृक्षेभ्यो नवाऽनिरिकादिभ्यः ॥ २ ।
३ । ६७ ॥

वनस्य नस्य णः ॥ दूर्वावणम् । दूर्वावनम् । नीवारवणम् ।
नीवारवनम् । शिग्रुवणम् । शिग्रुवनम् । शिरीषवणम् । शिरीषवनम् ॥
अनिरिकादिभ्य इति किम् ? । इरिकावणम् । मिरिकावनम् ॥

गिरिनद्यादीनाम् ॥ २ । ३ । ६८ ॥

नस्य णो वा ॥ गिरिणदी । गिरिन्दी । गिरिणखः । गिरिनखः ॥

पानस्य भावकरणे ॥ २ । ३ । ६९ ॥

पूर्वपदस्थेभ्यो रपृवर्णेभ्यः परस्य नस्य णो वा ॥ क्षीरपाणं
क्षीरपानं स्यात् । क्षीरपाणं क्षीरपानं भाजनम् ॥

देशे ॥ २ । ३ । ७० ॥

पूर्वपदस्थाद्रपृवर्णात् पानस्य नस्य नित्यं ण ॥ क्षीरपाणा उ-
शीनरा । तात्स्थ्यान्मनुष्याभिधानेऽपि देशो गम्यते । देश इति किम् ? ।
क्षीरपाना गोपालकाः ॥

ग्रामाग्रान्निय ॥ २ । ३ । ७१ ॥

नस्य णः ॥ ग्रामणीः । अग्रणीः ॥

वाह्याद्वाहनस्य ॥ २ । ३ । ७२ ॥

बोढन्यं वाह्यम् । तद्वाचिनो रेफादिमत पूर्वपदाद्वाहनस्य नस्य

णः ॥ इक्षुवाहनम् । उद्यतेऽनेनेति वहनम् । तस्मात् स्वार्थिकः प्रहा-
यण्, अतो वा निपातनादुपान्शदोर्घत्वम् । वाजादिनि, मिम् ? ।
सुरवाहनम् ॥

पोत्तरपदान्तनस्वादेरयुवपक्काह ॥ २ । ३ । ७५ ॥

पूर्वपदस्थात्प्रवर्णाक्षरय णः ॥ व्रीहिवापिणी । व्रीहिवापिनी ।
व्रीहियापाणि, व्रीहियापानि कुञ्चानि । माहिण्वत् । माहिन्वत् । य-
दुलवचनात्तन्नाम्नापि समास । व्रीहियापेण । व्रीहियापन । अयुरपक्काह
इति क्रिम् ? । आर्ययूना । मपरुंन । दीर्घाक्षी शस्त् ॥

वेदूतोऽनव्ययट्टदीच्छीयुत् पदे ॥ २ । ४ । ९८ ॥

इस्य उत्तरपदे ॥ रुक्षिपुत्रः । रुक्ष्मीपुत्रः । ब्रह्मरघुपुत्रः ० ।
अव्ययादिवर्जनं क्रिम् ? । फण्डीभूतम् । शकटपुत्रः । फारीपगभी-
पुत्रः । गार्गीपुत्रः । श्रीकृष्णम् । भ्रुकुलम् ॥

डधापो बहुल नाम्नि ॥ २ । ४ । ९९ ॥

उत्तरपदे इत्सुः ॥ भरणिगुप्तः । शिलरहम् । कचिद्विकल्पः ।
रेवतिमित्रः । ररतीमित्र । कचिन्न, नान्दीमुखम् । फल्गुनीमित्रः ॥

त्वे ॥ २ । ४ । १०० ॥

डधापन्तस्य बहुल इत्सु । रोहिणित्वम् । रोहिणीत्वम् । अ-
ज वम् । अजात्वम् ॥

भ्रुवोऽत्र भ्रुसकृट्यो ॥ २ । ४ । १०१ ॥

इस्य उत्तरपदयो । भ्रुवुत्स । भ्रुकुत्स । भ्रुकुटि । भ्रुकुटिः ।
भ्रुकुत्सभ्रुकुटिशब्दावपी उन्त्यन्ते ॥

मालेपीनेष्टकस्यान्तेऽपि भारितूलचित्ते ॥ २ । ४ । १०२ ॥

उत्तरपदे ह्रस्वः ॥ मालभारी । उत्पलमालभारी । मालभारिणी ।
इपीकतूलम् । मुञ्जेपीकतूलम् । इष्टकचितम् । पक्वेष्टकचितम् ॥

गोण्या मेये ॥ २ । ४ । १०३ ॥

ह्रस्वः ॥ गोण्या मितो गोणिः ॥ इति समासाश्रयविषयः ॥

॥ अथ सर्वसमासशेषः ॥

कृतद्धितसमासैरुपसनाद्यन्तधातुरूपाः पञ्च वृत्तयः । परार्था-
भिवायिनी वृत्तिः । विग्रहो वृत्त्यर्थप्रतिपादक वाक्यम् । स च लौ-
किकोऽलौकिकश्चेति द्विधा । लौकिको यथा, राज्ञः पुरुष इति । अय-
साधु परिनिष्ठितत्वात् । अलौकिकः, राजन् अस् पुरुष स् इति ।
अयञ्च प्रयोगानर्हत्वादसाधुः । समास कचिन्नित्यः कचिद्वैकल्पि-
कः । अविग्रहः स्वघट्टक्यावत्पदाघटितविग्रहो वा नित्यसमासः ।
यथा उन्मत्तगङ्गम् । हरी इति अपिहरि, इत्यादि । तदितरो वैक-
ल्पिकः । यथा राज्ञः पुरुष, राजपुरुष इत्यादि । समासश्चतुर्द्धेति तु
प्रायोवादः । बहुव्रीह्यव्ययीभासतत्पुरुषद्वन्द्वाधिकारबहिर्भूतानामपि वि-
म्पष्टपदुरित्यादीना समासानां स्थानान् । पूर्वपदार्थप्रधानो ऽव्ययी-
भावः । उत्तरपदार्थप्रधानस्तत्पुरुषः । अन्यपदार्थप्रधानो बहुव्रीहिः ।
अभयपदार्थप्रधानो द्वन्द्वः, इत्यपि प्रवादः प्रायोऽभिप्राय एव ।
शाकप्रति उन्मत्तगङ्गमित्याद्यव्ययीभावे निष्कौशाभिरित्यादौ तत्पुरुषे
त्रिचतुरा इत्यादिवहुव्रीहौ पाणिपादमित्यादिद्वन्द्वे च तच्चाभावात् ।
किन्तु वक्ष्यमाणरीत्या षड्विधाः समासाः । स्याद्यन्तस्य स्याद्यन्तेन,
राजपुरुषः । स्याद्यन्तेन, अनुव्यचलत् । नाम्ना, कुम्भकारः । घातुना,
अजस्रम् । स्याद्यन्तस्य स्याद्यन्तेन अश्रीतपिवता । स्याद्यन्तेन, कुरु-
कटः । तत्पुरुषविशेष कर्मधारय । तद्विशेषो द्विगु । अनेकपदत्वं
द्वन्द्वबहुव्रीहोरिव । तत्पुरुषस्य कचिदेव । बहुव्रीहिरिद्विगुः । तद्गु-
णसविज्ञानोऽतद्गुणसविज्ञानश्च । अवयवार्थं क्रियान्वयी यस्य स

आय' । यथा, लम्बकृष्ण आगच्छतीति । तदिरो द्वितीयः, यथा,
दृष्टसागरः । नात्रावयवार्थस्य क्रियान्वयित्वम् ॥ इति सर्वसमासशेष ॥

इति श्रीतपोगच्छाचार्यविन्यरेऽमूरिविजयसिंहमूरिपट्टपरम्परा-
प्रतिष्ठितगीतार्थत्वादिगुणोपेतवृत्तिचन्द्रापरनामवृद्धिविजयचरणकमल-
मिलिन्दायमानान्तेवासिसविप्रशास्त्रीयतपोगच्छाचार्यभट्टारकधीविज-
यनेमिमूरिविरचितायां लघुहेमप्रभाया समासप्रकरणम् ॥

॥ अथ तद्धिता ॥

तद्धितोऽणादि ॥ ६ । १ । १ ॥

वक्ष्यमाण' ॥ औपगव ॥

वाऽऽद्यात् ॥ ६ । १ । ११ ॥

पदद्वयमधिषिक्तं स्यात् । तेन पक्षे वाक्य समासश्च, सूनादौ
च निर्णिष्टात्मस्य ॥

प्राग्जितादण् ॥ ६ । १ । १३ ॥

येऽर्थास्तेषु वा ॥ औपगव । मात्रिष्टम् ॥

वृद्धि स्वरेष्वादेर्जिणति तद्धिते ॥ ७ । ४ । १ ॥

मृकृते' ॥ दाक्षि । भार्गव' ॥

वनादे पत्यु ॥ ६ । १ । १४ ॥

प्राग्जितीयोऽर्थेऽण् ॥

अवर्णेवर्णस्य ॥ ७ । ४ । ६८ ॥

अपदस्य तद्धिते लुरु ॥ धानपत' । आश्वपत ॥

अनिदम्यणपवादे च द्वित्यदित्यादित्ययमपत्यु-
त्तरपदाञ्ज्य ॥ ६ । १ । १५ ॥

प्राग्जितीयेर्धेऽपत्याघर्धे ॥ दैत्यः । आदित्यः । आदित्य ।
याम्यः । प्राजापत्यः । अणपवादे च, आदित्य' । अत्र परत्वात् इञ्
स्यात् । अनिदमीति किम् ? । आदितीयम् ॥

बहिषष्ठीकण् च ॥ ६ । १ । १६ ॥
इय प्राग्जितीयेर्धे ॥

प्रायोऽव्ययस्य ॥ ७ । ४ । ६५ ॥
तद्धितेऽपदस्यान्त्यस्वरादेर्लुक् । बाहीकः । बाह्यः ॥

कल्यग्नेरेयण् ॥ ६ । १ । १७ ॥
प्राग्जितीयेर्धेऽनिदम्यणपवादे च । कालेयम् । आयेयम् ॥

पृथिव्या जाञ् ॥ ६ । १ । १८ ॥
पार्थिव । पार्थिवा । पार्थिवी ॥

उत्साढेरञ् ॥ ६ । १ । १९ ॥
औत्सम् । औदपानम् ॥

वष्कयादसमासे ॥ ६ । १ । २० ॥
अञ् ॥ वाष्क्य' । असमास इति किम् ? । सौवष्क्यि ॥

देवाद्यञ् च ॥ ६ । १ । २१ ॥
अञ् ॥ दैव्यम् । दैवम् ॥

अ स्थान्न्. ॥ ६ । १ । २२ ॥
अश्वत्थाम ॥ इत्यपत्यादिप्राग्जितीयार्धसाधारणा मत्ययाः ॥

द्विगोरनपत्ये यस्वरादेर्लुक्वहि. ॥ ६ । १ । २४ ॥
प्राग्जितीयेर्धे भूतस्य मत्ययस्य ॥ द्विरय । पञ्चनपाल' ।
अनपत्य इति किम् ? । द्वैमातुर । अद्विरिति किम् ? । पाञ्च-
कपालम् ॥

प्राग्वतः स्त्रीपुंमाद् नञ्स्तञ् ॥ ६ । १ । २५ ॥

वेर्ष्यास्तेष्वनिङ्म्यणपवादे च ॥ ऐणम् । पौन्म् । प्राग्वत इति
किम् ? । स्त्रीवत् ॥

त्वे वा ॥ ६ । १ । २६ ॥

स्त्रीपुसाभ्यां नञ्स्तञ् । ऐणम् । स्त्रीत्वम् । स्त्रीना । पौन्म् ।
पुस्त्वम् । पुस्ता ॥

गो स्वरे य ॥ ६ । १ । २७ ॥

गव्यम् । गव्य* । स्वर इति किम् ? । गोमयम् ॥

इसाऽपत्ये ॥ ६ । १ । २८ ॥

यथाभिहितमणादय ॥

अस्वयम्भुवोऽन् ॥ ७ । १ । ७० ॥

उवर्णान्तस्यापदस्य तद्धिते ॥ औपगव । औपगरी ॥

आद्यात् ॥ ६ । १ । २९ ॥

अपत्ये यस्तद्धित. स परमप्रकृतेरय ॥ पौत्राद्यपत्य सन्निपूर्वजानाम्
परमप्रकृतेः पारंपर्गेण सन्त्याद्रपत्य भवतीति अनन्तरद्वयुवभ्योऽपि
प्रत्यय प्राप्नोतीति नियमार्थ आरम्भ । उपगोरपत्यमन्तरं वृद्धं वा
औपगव । तस्यापि औपगवि । औपगरेरपि औपगव ॥

पौत्रादि वृद्धम् ॥ ६ । १ । २ ॥

परमप्रकृतेरपत्यम् ॥ गार्ग्यं । पौत्रादीति किम् ? । गार्गि ॥

वय्यज्यायोभ्रात्रोर्जीवति प्रपौत्राद्यस्त्री युवा ॥६।१।३॥

वय्य पित्रादिरात्मन कारणम् । ज्यायान् भ्राता वयोधिक
एकपितृक. एकमातृको वा । गार्ग्यायण । अस्तीति किम् ? । गार्गी ॥

सपिण्डे वय स्थानाधिके जीवद्वा ॥ ६ । १ । ४ ॥

जीवति पर्षात्रायस्त्री युवा ॥ पितृव्ये पितामहस्य भ्ररि वा
वयोधिके जीवति जीवद्गार्ग्यस्यापत्यं गार्ग्यः गार्ग्यादिर्षो वा । अन्यत्र
गार्ग्यं ॥

युववृद्ध कुत्सार्चे वा ॥ ६ । १ । ५ ॥

यथासंख्य युवा ॥ गार्ग्यः गार्ग्यायणो वा युवा जात्म । अन्यत्र
गार्ग्यायण एव । वृद्धमर्चिं । गार्ग्यायणः गार्ग्यावा । अन्यत्र गार्ग्यं
एव । अस्त्रीत्येन । स्त्री गार्गी ॥

वृद्धाद्युनि ॥ ६ । १ । ३० ॥

यून्यपत्ये विवक्षिते यःप्रत्यय स आद्याद् वृद्धात् परम्पृक्तोर्दी
वृद्धप्रत्ययस्तदन्ताद्भवति । आद्यात् इत्यस्यापवादः । गार्ग्यस्यापत्यं
युवा गार्ग्यायणः । एवं दाक्षायणादि । आद्यादित्येव । औपगविः ॥

अत इञ् ॥ ६ । १ । ३१ ॥

वसन्तादपत्ये । दाक्षिः ॥

वहीनरस्यैत् ॥ ७ । ४ । ४ ॥

ञिणिति तद्धिते स्वरेष्वादे स्वरस्य ॥ वहीनरिः ॥

य्वः पदान्तात्प्रागेदौत् ॥ ७ । ४ । ५ ॥

ञिणिति तद्धिते इवर्णोवर्णयोस्तत्प्राप्तौ वृद्धिमसगे तयोरेव स्थाने
यो य्वौ पदान्तौ ताभ्यां प्राग् यथासंख्यमैदीतौ स्थानाम् । यैयसनम् ।
सौवस्त्रि । य्व इति किम् ? । सौवर्ण्यः । पदान्तादिति किम् ? ।
यत् इमे याताः ॥

द्वारादे ॥ ७ । ४ । ६ ॥

रेष्वादेस्त्वम् वृद्धिमाप्तौ ताभ्यामेव प्रा-

गैर्दौर्ता ङिति तद्धिते । दौर्गारिकः । श्वादेरितीति मत्रिपेषाद् ङा-
रादिपूर्वाणामपि । दौर्गारपालिः ॥

न अस्वद्भादे ॥ ७ । ४ । ९ ॥

ङिति तद्धिते यः प्रागैर्दौर्ता । व्याचक्रोशी । स्वाङ्गिः । व्याङ्गिः ॥

ङ्वादेरिति ॥ ७ । ४ । १० ॥

ङिति तद्धिते यः प्रागौर्न । श्वापङ्गिः । इतीति किम् ? ।
शीवदानम् ॥

इञ् ॥ ७ । ४ । ११ ॥

श्वादेर्न प्रागौर्न ङिति तद्धिते । श्वापङ्गम् ॥

वाहादिभ्यो गोत्रे ॥ ६ । १ । ३२ ॥

अपत्ये इष् । स्वापत्यसतानस्य स्वव्यपदेशकारणमृपिरटृपिर्वा
यः प्रथमस्तदपत्य गोश्रम् । वाह्विः । औपचाक्वि । नैवापयि ।
इतः प्रभृति गोत्र इत्यभिप्रायात् गोत्रे सम्भवन्ति यतोऽन्यत्र मत्रिपेषा ॥

शीर्षं स्वरे तद्धिते ॥ ३ । २ । १०३ ॥

शिरसः ॥ हास्निशीर्षि ॥

वर्मणोऽचक्रात् ॥ ६ । १ । ३३ ॥

अपत्ये इष् ॥ ऐन्द्रवर्मिः । अचक्रान्ति किम् ? । चामावर्मण ।
अनो लोपे प्राप्ते ॥

अणि ॥ ७ । ४ । ५२ ॥

अन्नन्स्यान्त्यस्वरादेर्लुग् न ॥ इति निषेधः ॥

सयोगादिन ॥ ७ । ४ । ५३ ॥

सयोगात्परो य इन् तदन्त्यस्यान्त्यस्वरादेरणि लुग् न । शांखिन ॥

गाथिविदधिकेशिपणिगणिनः ॥ ७ । ४ । ५४ ॥

अप्यन्त्यस्वरादेर्लुग्न ॥ गायिनः । वैदयिनः । केशिनः । पा-
गिनः । गागिनः ॥

अवर्मणो मनोऽपत्ये ॥ ७ । ४ । ५९ ॥

अप्यन्त्यस्वरादेर्लुक् । सौपाम* । अवर्मण इति क्तिम् ? । चा-
क्रमण ॥

हितनाम्नो वा ॥ ७ । ४ । ६० ॥

अपत्यार्थेऽप्यन्त्यस्वरादेर्लुरु ॥ हैतनाय. । हैतनामन ॥

पादिहन्धृतराज्ञोऽणि ॥ २ । १ । ११० ॥

अतो लुक् ॥ औक्षणः । भ्रौणघ्नः । वार्त्रघ्न । पार्त्तराज्ञः ॥

लोम्नोऽपत्येषु ॥ ६ । १ । २३ ॥

अ* । उडुलोमा । बहुवचननिर्देशात् एकस्मिन्नपत्ये द्वयोश्च वा-
ह्यादिज्ञादिवेव । औडुलोमि । औडुलोमी ॥

अजादिभ्यो धेनो* ॥ ६ । १ । ३४ ॥

अपत्ये इष् ॥ आजधेनविः । चाष्कधेनवि ॥

ब्राह्मणाद्वा ॥ ६ । १ । ३५ ॥

धेनोरपत्ये इष् ॥ ब्राह्मणधेनवि* । ब्राह्मणधेनव* ॥

भूय सभूयोऽम्भोऽमितौजस स्लुक् च ॥ ६ । १ । ३६ ॥

अपत्ये इष् ॥ भौयि । साभूयि* । आम्भि* । आमितीजि ॥

शालङ्कथोदिपाडिवाड्वलि ॥ ६ । १ । ३७ ॥

इयन्न निपात्यते ॥ शालङ्कि । औदि. । पादिः । वाड्वलिः ॥

व्यासवरुटसुधातृनिपादविम्बचण्डालादन्त्यस्य
चाक् ॥ ६

अपत्ये इब् तयोगे एपाप् ॥ वैयासकिः । वास्टकिः । सौषा-
तकि । नैपादकि । वैम्वकि । चाण्डालकि ॥

पुनर्भूपुत्रदुहितृननान्दुरन्तरेऽञ् ॥ ६ । १ । ३९ ॥
पौनर्भव । पौत्र । दौहित्र । नानाम् ॥

परस्त्रियाः परशुश्चासावर्ण्ये ॥ ६ । १ । ४० ॥

अनन्तरेऽञ् ॥ पारशवः । असावर्ण्य इति क्रिप् ? । पारस्त्रियेयः ॥

विदादेवृद्धे ॥ ६ । १ । ४१ ॥

अब् ॥ वैदः । अवीः ॥

यज्जोऽश्यापर्णान्तगोपवनादेः ॥ ६ । १ । ४२ ॥

बहुगोत्रार्थस्य यः प्रत्ययस्तस्यास्त्रिया लृप् ॥ गर्गाः । विदा ।
अश्यापर्णेत्यादि क्रिप् ? । गोपवना ॥

गर्गावैर्यञ् ॥ ६ । १ । ४२ ॥

वृद्धे ॥ गार्ग्यः । गार्ग्यः । गर्गा । रस्ता । वैयात्रपद्यः ।
आवद्यः । कात्यः । पौतिमाप्यः । कौण्डिन्य ॥

जातिश्च णितद्वितयस्वरे ॥ ३ । २ । ५१ ॥

अन्या परतः स्त्री विपयभृते पुत्रदन्वद् ॥ इति पुत्रद्वभावस्तु न ।
कौण्डिन्यागस्त्येति निर्देशेन तस्यानित्यतात् ॥

कौण्डिन्यागस्त्ययो कृण्डिनागस्ती च ॥ ६ । १ । १२७ ॥

बहुगोत्रार्थयोर्ब्रह्मणश्चास्त्रिया लृप् ॥ कृण्डिनाः । अगस्तयः ॥

मधुर्वध्रोर्ब्राह्मणकौशिके ॥ ६ । १ । ४३ ॥

वृद्धे र्यञ् ॥ मधुर्वयो ब्राह्मणः । धर्मव्यः । कौशिकः ॥

कपिवोधादाङ्गिरसे ॥ ६ । १ । ४४ ॥

वृद्धे यञ् ॥ काप्यः आङ्गिरसः । एवं वौच्य ॥
वतण्डात् ॥ ६ । १ । ४५ ॥

आङ्गिरसे वृद्धे यजेव ॥ वातण्ड्य आङ्गिरसः ॥
स्त्रियां लुप् ॥ ६ । १ । ४६ ॥

वतण्डादाङ्गिरसे यञः ॥ वतण्डी ।
कुञ्जादेर्जायन्य. ॥ ६ । १ । ४७ ॥

वृद्धे ॥ कौञ्जायन्यः । ब्राधायन्यः ॥
स्त्रीवहुष्यायनञ् ॥ ६ । १ । ४८ ॥

कुञ्जादेर्वहुत्वविशिष्टे वृद्धे स्त्रियां चाऽवहुत्वेऽपि आयनञ् ॥ कौ-
ञ्जायनी । ब्राधायनी । कौञ्जायनाः । ब्राधायनाः ॥

अश्वादे. ॥ ६ । १ । ४९ ॥
वृद्धे आयनञ् ॥ आश्वायनः । शाङ्खायनं ॥

शपभरद्वाजादात्रेये ॥ ६ । १ । ५० ॥
वृद्धे आयनञ् ॥ शापायनः । भारद्वाजायनं ॥

भर्गात्रैर्गर्ते ॥ ६ । १ । ५१ ॥
वृद्धे आयनञ् ॥ भार्गायणस्त्रैर्गर्ते. ॥

आत्रेयान्भारद्वाजे ॥ ६ । १ । ५२ ॥
यून्यायनञ् ॥ आत्रेयायणो भारद्वाज ॥

त्रिदार्षादणिजो ॥ ६ । १ । १४० ॥
विदार्षश्च योऽपत्यमत्ययस्तदन्तात्परस्य यून्यण इवञ्च लुप् ॥

इतीजो लुप् । तैकायनि. पिता । तैकायनि. पुत्रः । वासिष्ठः पिता ।
वासिष्ठ पुत्रः ॥

नडादिभ्य ॥ ६ । १ । ५३ ॥

दृष्टे ॥ नादायनः । चारायण. । आमुष्यायण ॥

दण्डिहस्तिनोरायने ॥ ७ । ४ । ४५ ॥

अन्पस्वरादेर्दुग् न ॥ दाण्डिनायन* ॥ दास्तिनायनः ॥

यजिज ॥ ६ । १ । ५४ ॥

दृष्टे यून्यायनण ॥ गार्ग्यायण । दासायणः ॥

हरितादेरञ्ज ॥ ६ । १ । ५५ ॥

विदायन्नर्गणो हरितादि* ॥ दृष्टे योऽञ् तदन्ताद् यून्यायनण ।
हरितायन. । पैन्दासायन ॥

क्रोष्टुशलङ्गोर्लुक् च ॥ ६ । १ । ५६ ॥

दृष्टे आयनण ॥ क्रोष्टायन । शाल्ङ्गायन* ॥

दर्भकृष्णाग्निशर्मरणशरद्वच्छुनकादाप्रायणब्राह्म-
णवार्पण्यवाशिष्ठभार्गववात्स्ये ॥ ६ । १ । ५७ ॥

दृष्टे यथासत्यमायनण ॥ दार्भायण आग्रायण* । काष्णायनो
ब्राह्मण । आग्निशर्मायणो वार्पण्य । राणायनो वाशिष्ठ । शारद-
तायनो भार्गव । शौनसायनो वात्स्य* ॥

जीवन्तपर्वतादा ॥ ६ । १ । ५८ ॥

दृष्टे आयनण ॥ जीवन्तायन । जैरन्ति. । पार्यतायन* । पार्वति ॥

द्रोणादा ॥ ६ । १ । ५९ ॥

अपत्यमात्रे आयनण ॥ द्रौणायन । द्रौणिः ॥

शिवादेरण् ॥ ६ । १ । ६० ॥

अपत्ये ॥ शैवः । प्रौष्ठ ॥

ऋषिवृष्ण्यन्धककुरुभ्य ॥ ६ । १ । ६१ ॥

अपत्येऽण् ॥ वाशिष्ठः । वैश्वामित्रः । वामुदेवः । श्वाफल्कः ।
नाकुल ॥

कन्यात्रिवेण्याः कनीनत्रिवण च ॥ ६ । १ । ६२ ॥

अपत्येऽण् ॥ कानीनः । त्रैवणः ॥

शुद्धाभ्याम्भारद्वाजे ॥ ६ । १ । ६३ ॥

अपत्येऽण् ॥ शौद्रो भारद्वाजः ॥

विकर्णच्छगलाघात्स्यात्रेये ॥ ६ । १ । ६४ ॥

अपत्येऽण् ॥ वैकर्णः । छागलः ॥

णश्च विश्रवसो विश्लुक् च वा ॥ ६ । १ । ६५ ॥

अपत्येऽण् ॥ वैश्रवण । रावणः ॥

सख्यासभद्रान्मातुर्मातुर् च ॥ ६ । १ । ६६ ॥

अपत्येऽण् ॥ द्वैमातुरः । सांमातुरः । भाद्रमातुरः ॥

सम्बन्धिनां सम्बन्धे ॥ ७ । ४ । १२१ ॥

संन्यसि शब्दाना यत्कार्यमुक्त तत्सम्बन्ध एव ॥ इतिवचनाच्चान्य-
मातुर् । द्वैमात्रः ॥

अदोर्नदीमानुषीनाम्न ॥ ६ । १ । ६७ ॥

अपत्येऽण् । यामुनः । प्रणेतः । दैवदत्त । अदोरिति किम् ? ।
चान्द्रभागेय ॥

पीलासाल्वामण्डूकाद्वा ॥ ६ । १ । ६८ ॥

अपत्येऽण् ॥ पेलः । पेल्यः । साल्वः । साल्वेयः । माण्डूकः ।
माण्डूकि ॥

दितेश्चैयण् वा ॥ ६ । १ । ६९ ॥

माण्डूकादपत्ये ॥ दैत्यः । माण्डूकेयः । माण्डूकिः ॥

उधाप्सूट् ॥ ६ । १ । ७० ॥

अपत्ये एयण् ॥ सौपर्णेय* ॥

एयेऽज्ञायी ॥ ३ । २ । ५२ ॥

तद्धिते परत. स्त्री पुंभूत् ॥ आग्नेय । जानिग णिऽद्धितपस्वर
इति सिद्धे नियमार्थमिदम् । तेन यौबतेय इत्यादी न पुंभूत् ॥ नैन
तेय । यौबतेय ॥

अकद्रूपाण्ड्वोरुवर्णस्यैये ॥ ७ । ४ । ६९ ॥

तद्धिते रुद् ॥ कामण्डलेय* । कद्रूपाण्ड्वोस्तु । पाद्रेय* ।
पाण्ड्वैये ॥

द्विस्वरादनद्या ॥ ६ । १ । ७१ ॥

उद्याप्ल्यूङ्न्तादपत्ये एयण् ॥ दाक्षेयः । अनद्या इति किम् ? । सैम* ॥

इतोऽनिञ्ज ॥ ६ । १ । ७२ ॥

द्विस्वरादपत्ये एयण् ॥ नामेय* । नैपेय । अनिञ्ज इति किम् ? ।
दाक्षायणं । द्विस्वरादित्येय । मारीय ॥

शुभ्रादिभ्य ॥ ६ । १ । ७३ ॥

अपत्ये एयण् ॥ शौभ्रेय* । बैष्टपुरेय* । गाह्येय* ॥

प्रादाहणस्यैये ॥ ७ । ४ । २१ ॥

ज्जिति तद्धिते स्वरेष्वादेर्द्विऽङ्गि मस्य तु वा ॥ प्रावाहणेय ।
प्रवाहणेय* ।

एयस्य ॥ ७ । ४ । २२ ॥

एयान्तांशात्प्रात्परस्य वाहनस्य ज्जिति तद्धिते स्वरेष्वादेर्द्विऽङ्गि
मस्य तु वा ॥ प्रावाहणेयिः । प्रवाहणेयिः ॥

एये जिह्वाशिन* ॥ ७ । ४ । ४७ ॥

अन्त्यस्वरादेर्लृग् न ॥ जैह्माशिनेयः ॥

श्यामलक्षणाद्वाशिष्ठे ॥ ६ । १ । ७४ ॥

अपत्ये एयण् ॥ श्यामेयो लाक्षणेयो वाशिष्ठ ॥

विकर्णकुपीतकात्काश्यपे ॥ ६ । १ । ७५ ॥

अपत्ये एयण् ॥ विकर्णयः कुपीतकेय काश्यप । वैर्गिः कौ-
पीतकिरन्यः ॥

भ्रुवो भ्रुव् च ॥ ६ । १ । ७६ ॥

अपत्ये एयण् ॥ भ्रौवेयः ॥

कल्याण्यादेरिन् चान्तस्य ॥ ६ । १ । ७७ ॥

अपत्ये एयण् ॥ काल्याणिनेयः ॥

हृद्भगसिन्धो. ॥ ७ । ४ । २५ ॥

हृदाद्यन्तानां पूर्वपदस्योत्तरपदस्य च स्वरेष्वादेर्द्विर्जिणिति त-
द्धिते ॥ सौहार्दम् । सौभागिनेयः । साक्तुसैन्यव । बहुलाधिकारात्
सौहृदं दौहृदमित्यपि ॥

अनुशतिकादीनाम् ॥ ७ । ४ । २७ ॥

जिणिति तद्धिते पूर्वोत्तरपदयोः स्वरेष्वादेः स्वरस्य वृद्धिः ॥ पारश्वेणेयः ॥

कुलटाया वा ॥ ६ । १ । ७८ ॥

अपत्ये एयण् इन् चान्तस्य ॥ कौलटिनेयः । कौलटेय ॥

चटकाणैर. त्रियां तु लुप् ॥ ६ । १ । ७९ ॥

अपत्ये ॥ चाटफैर. अक्षियामित्येव सिद्धे प्रथयान्तरबाधनार्थं
गैरविधानम् ॥

क्षुद्राभ्य वा ॥ ६ । १ । ८० ॥

अपत्ये ॥ अङ्गहीना अनियतपुस्का वा द्विय क्षुद्राः । काणेरः ।
काणैय । दासेर । दासेयः । नाटेरः । नाटेय ॥

गोधाया दुष्टे णारश्च ॥ ६ । १ । ८१ ॥

अपत्ये एरण् ॥ गौघार' । गौघेर । योऽहिना गोभायां जन्यते ॥

जण्टपण्टात् ॥ ६ । १ । ८२ ॥

अपत्ये णार ॥ जाण्टारः । पाण्टार' ॥

चतुष्पाद्भ्य एयञ् ॥ ६ । १ । ८३ ॥

अपत्ये ॥ कामण्डलेयः । सौरभेय' ॥

गृष्टधाटे ॥ ६ । १ । ८४ ॥

अपत्ये एयञ् ॥ गार्ष्टेय । हार्ष्टेयः । मित्रयोरपत्यमिति विग्रह
ऋष्यणि प्राप्ते एयञ् ॥

केकयमित्रयुप्रलयस्य यादेरिच् च ॥ ७ । ४ । २ ॥

ङ्णिति तद्धिते स्वरेष्वदे स्वरस्य वृद्धिः ॥ इतीयादेशे प्राप्ते ॥

सारवैश्वानकमैत्रेयभ्रौणहत्यधेवत्यहिरण्मयम् ॥

७ । ४ । ३० ॥

एते निपात्यन्ते ॥ इति युलोपः । मैत्रेय ॥

यस्कादेगोत्रे ॥ ६ । १ । १२५ ॥

य. प्रत्ययस्तदन्तस्य बहुगोत्रार्थस्य यस्कादेर्य' प्रत्ययस्तस्या-
द्विया लृप् ॥ यस्का । लक्षा' । मित्रयन्' । गोत्र इति किम् ? ।
यास्काऽडात्रा. ॥

वाडवेयो वृषे ॥ ६ । १ । ८५ ॥

एयणेयञ् वा निपात्यन्ते ॥ वाडवेय' ॥

रेवत्यादेरिकण् ॥ ६ । १ । ८६ ॥

अपत्ये ॥ रैवतिकः । आश्वपालिकः ॥

वृद्धस्त्रिया क्षेपे णश्च ॥ ६ । १ । ८७ ॥

अपत्ये इकण् ॥

तद्धितयस्वरेऽनाति ॥ २ । ४ । ९२ ॥

व्यञ्जनादपत्ययस्य तद्धिते लुक् ॥ गार्गो गार्गिको वा जाल्मः ॥

भ्रातृव्यः ॥ ६ । १ । ८८ ॥

अपत्ये ॥ भ्रातृव्यः ॥

इय. स्वसुश्च ॥ ६ । १ । ८९ ॥

भ्रातुरपत्ये ॥ भ्राथ्रीयः । स्वस्त्रीयः ॥

मातृपित्रादेर्डेयणीयणौ ॥ ६ । १ । ९० ॥

स्वसुरपत्ये ॥ मातृप्त्रसेयः । मातृप्त्रस्त्रीयः । पैतृप्त्रसेयः । पैतृप्त्रस्त्रीयः ॥

श्वशुराद्य ॥ ६ । १ । ९१ ॥

अपत्ये ॥ श्वशुर्यः । सम्बन्धिना सम्बन्धे । स्वशुरो नाम कश्चित् तस्यापत्यं श्वाशुरिः ॥

जातो राज्ञः ॥ ६ । १ । ९२ ॥

अपत्ये च ॥

अनोऽट्ये ये ॥ ७ । ४ । ५१ ॥

अन्त्यस्वरादेर्लुक् न ॥ राजन्य क्षत्रियजातिश्चेत् । अट्य इति किम् ? । राज्यम् ॥

मनोर्याणौ पश्चान्तः ॥ ६ । १ । ९४ ॥

अपत्ये जातो । मनुष्या । मानुषा ॥

माणव कुत्सायाम् ॥ ६ । १ । ९५ ॥

मनुश्चात्पौत्रात्मगिरेऽश्वत्थे णत्व निपात्यो ॥ मनोरपय कु-
त्सित मूढ माणव ॥

कुलादीन ॥ ६ । १ । ९६ ॥

अपत्ये ॥ कुलीन । उत्तमूत्रे समामं प्रतिपेयादि कुलान्न के-
वलश्च गृहते । बहुकुलीन ॥

येयकजावसमासे वा ॥ ६ । १ । ९७ ॥

कुठ्नात् कुठ्ठापापत्ये ॥ कुल्यः । कौलेयक । कुलीनः । बहु-
कुल्य । बाहुकुलेयक । बहुकुलीन । असमास इति त्रिम् ? । आ-
द्यकुलीन ॥

दुष्कुलादेयण् वा ॥ ६ । १ । ९८ ॥

अपत्ये ॥ दौष्कुलेय । दुष्कुलीनः ॥

महाकुलाद्वाजीनजो ॥ ६ । १ । ९९ ॥

अपत्ये ॥ माहाकुलः । माहाकुलीन । महाकुलीनः ॥

कुर्जादेज्य ॥ ६ । १ । १०० ॥

अपत्ये ॥ कौरव्य । प्राङ्गव्यः ॥

सम्राज क्षत्रिये ॥ ६ । १ । १०१ ॥

अपत्ये ज्य ॥ साम्राज्य क्षत्रियेत् ॥

सेनान्तकारुलक्ष्मणादिज् च ॥ ६ । १ । १०२ ॥

ज्योऽपत्ये । हारिषेणि । हारिषेण्यः । वात्तुवायि । वात्तुवाय्यः ।

लाक्ष्मणिः । लाक्ष्मण्यः ॥

सुयाम्नः सौवीरेप्वायनिञ् ॥ ६ । १ । १०३ ।

अपत्ये ॥ सौयामायनिः ॥

पाण्टाहृतिमिमताणश्च ॥ ६ । १ । १०४ ॥

सौवीरेषु जनपदे योऽर्थस्तत्र वर्तमानादपत्ये आयनिञ् । पाण्टा-
हृतः, पाण्टाहृतायनिर्वा सौवीरगोत्र ॥ मैमतः । मैमतायनिः ॥

भागवित्तितार्णविन्दवाऽऽकृशापेयान्निन्दायामि-

कण् वा ॥ ६ । १ । १०५ ॥

सौवीरेषु यो वृद्धस्तत्र वर्तमानाद्युनि ॥ भागवित्तिरुः, भाग-
वित्तायनो वा जाल्मः । तार्णविन्दविक्रः । तार्णविन्दविः । आकृशा-
पयिरुः । आकृशापेयिः ॥

सौयामायनियामुन्दायनिवापर्षायणेरीयश्च वा ॥

६ । १ । १०६ ॥

सौवीरवृद्धवृत्तेर्युनीकण् निन्दायाम् ॥ सौयामायनीयः । सौया-
मायनिरुः । सौयामायनिर्वा निन्द्यो युवा । यामुन्दायनीयः । यामुन्दा-
यनिरुः । यामुन्दायनिः । वापर्षायणीयः । वापर्षायणिकः ।
वापर्षायणिः ॥

तिकादेरायनिञ् ॥ ६ । १ । १०७ ॥

अपत्ये ॥ तैकायनिः । तैकवायनिः ॥

दगुकोशलकर्मारच्छागवृषाद्यादि ॥ ६ । १ । १०८ ॥

अपत्ये आयनिञ् ॥ दागच्यायनिः । कौशल्यायनिः । कार्मा-
र्यायणिः । छाग्यायनिः । वापर्षायणिः ॥

द्विस्वरादणः ॥ ६ । १ । १०९ ॥

अपत्ये आयनिष् ॥ कार्नायणिः ॥

वृद्धिर्यस्य स्वरेष्वादि. ॥ ६ । १ । ८ ॥

स दुसङ्ग ॥

अगृह्णाद्दोर्नवा ॥ ६ । १ । ११० ॥

अपत्ये आयनिष् ॥ आघगुप्तायनि । आघगुप्ति ॥

वाशिन आयनौ ॥ ७ । ४ । ४६ ॥

अन्त्यस्वरादेर्लुग् न ॥ वाशिनायनि ॥

पुत्रान्तात् ॥ ६ । १ । ११ ॥

दोरपत्ये आयनिष् वा ॥ गार्गीपुत्रायणि । गार्गीपुत्रि ॥

चर्मिर्मिगारेटकार्कटधकाकलङ्कावाकिनाद्य

श्चान्तोऽन्त्यस्वरात् ॥ ६ । १ । ११२ ॥

पुत्रान्तादोरायनिष् वा ॥ चार्मिफायणि । चार्मिण । वा
फायणि । चार्मिण । गारट्कायनि । गारटि । कार्फट्यफायि
कार्कट्यायन । फाफकायनि । काकि । लङ्काफायनि । लङ्केय
वाकिनफायनि । वाकिनि । गार्गीपुत्रफायणि । गार्गीपुत्रि

अदोरायनि प्राय ॥ ६ । १ । ११३ ॥

अपत्ये वा ॥ ग्लुचुफायनि । ग्लौचुकि । प्राय किम् ? ।

शिः । अदोरिति किम् ? । औपगवि ॥

राष्ट्रक्षत्रियात्सरूपाद्राजापत्ये द्विरष् ॥ ६ । १ । ११४ ॥

यथासरयम् । वैदेह । वैदेहौ । विदेहा. राजानोऽपत्यानि क
सरूपादिति किम् ? । दाशरथि ॥

गान्धारिसाल्वेयाभ्याम् ॥ ६ । १ । ११५ ॥

राष्ट्रक्षत्रियार्थाभ्यां सरूपाभ्यां राजापत्ये द्विस्त् । गान्धारयः ।
साल्वेया ॥

पुरुमगधकलिङ्गसूरमसद्विस्वरादण् ॥६।१।११६॥

राष्ट्रक्षत्रियार्थात्सरूपाद्राजापत्ये द्वि' ॥ पौरव' । मागध' । म-
मगयाः । कालिङ्ग । सूरमस । आङ्गः ॥

साल्वाशप्रत्यग्रथकालकूटाऽश्मकादिञ् ॥६।१।११७॥

सरूपराष्ट्रक्षत्रियार्थाद्राजापत्ये द्वि. ॥ औदुम्बरि. । उदुम्बराः ।
प्रात्यग्रथि । कालकूटि' । आश्मकिः ॥

दुनादिकुर्वित्कोशलाजादाञ्ज्य ॥ ६ । १ । ११८ ॥

सरूपराष्ट्रक्षत्रियार्थाद्राजापत्ये द्वि. ॥ आम्बष्ठाः । अम्बष्ठाः ।
नैष्य । कौरव्य' । आवन्त्यः । कौशल्य । आजाघ' ॥

पाण्डोडर्घण् ॥ ६ । १ । ११९ ॥

राष्ट्रक्षत्रियार्थात्सरूपाद्राजापत्ये द्वि' ॥ पाण्डथः । पाण्डथौ ।
पाण्डव. ॥

शकादिभ्यो द्रेर्लुप् ॥ ६ । १ । १२० ॥

शकाना राजा शकस्यापत्य वा शक । यवनः ॥

कुन्त्यवन्ते स्त्रियाम् ॥ १ । १ । १२१ ॥

द्रेर्ज्यस्य लुप् ॥ कुन्ती । अवन्ती । स्त्रियामिति किम् ? । कौन्त्य' ॥

कुरोर्वा ॥ ६ । १ । १२२ ॥

द्रेर्ज्यस्य स्त्रिया लुप् । कुरुः । कौरव्यायणी ॥

डेरजणोऽप्राच्यभर्गादे ॥ ६ । १ । १२३ ॥

स्त्रिया लुप् । शरसेनी । मदी । दरत । मत्ती । अप्राच्येत्पादि

किम् ? । पाञ्चाली । भार्गी । कारुपी ॥

बहुष्वस्त्रियाम् ॥ ६ । १ । १२४ ॥

अन्तस्य बहुष्वस्य यो द्विस्तस्य लृप् ॥ पञ्चालाः । अस्त्रि-
यामिति किम् ? । पाञ्चाल्य ॥

भृग्वङ्गिरस्कृत्सवशिष्टगोतमाऽत्रे ॥ ६ । १ । १२८ ॥

य प्रत्ययस्तदन्तस्य बहुगोत्रार्थस्य यः प्रत्ययस्तस्यास्त्रिया लृप् ॥
भृगवः । अङ्गिरसः । कृत्सा । वशिष्ठा । गोतमा । अन्य ॥

प्राग्भरते बहुस्वरादिञ्ज ॥ ६ । १ । १२९ ॥

बहुषु गोत्रे यः प्रत्ययस्तस्यास्त्रिया लृप् । क्षीरफलम्बा । उद्वा
लमा । प्राग्भरत इति किम् ? । बालाक्य । बहुस्वरादिति किम् ? ।
पौष्यः ॥

वोपकादे ॥ ६ । १ । १३० ॥

यः प्रत्ययस्तदन्तस्य बहुगोत्रार्थस्य यः प्रत्ययस्तस्याऽस्त्रियां
लृप् ॥ उपका । औपकायना । लमका । लामकायना ॥

तिककितवादौ द्वन्द्वे ॥ ६ । १ । १३१ ॥

यः समप्रत्ययस्तस्यास्त्रिया लृप् ॥ तिककितवा । उञ्जवृभा ॥

द्रघादेस्तथा ॥ ६ । १ । १३२ ॥

द्रघादिप्रत्ययान्ताना द्वन्द्वे बहुष्वस्य यः सद्यादिस्तस्य तथा लृप्
यथा पूर्वम् ॥ वृकलोहवजकुण्डीविसा । तथेति किम् ? । नार्गीवि-
त्सवाजा । तत्रास्त्रियामित्युक्तेर्गार्गीत्यत्र न स्यात् ॥

वाऽन्येन ॥ ६ । १ । १३३ ॥

आदेरन्येन सह आनीना द्वन्द्वे बहुष्वस्य यः सद्यादिस्तस्य तथा

वा लृप् यथा पूर्वम् ॥ अङ्गवाङ्गदाक्षयः । आङ्गवाङ्गदाक्षय ॥

द्वयेकेषु षष्ठ्यास्तत्पुरुषे यञादेर्वा ॥ ६ । १ । १३४ ॥

पठ्नीतत्पुरुषे यत्पद षष्ठ्या विषये द्वयोरेकस्मिन् स्यात्तस्य य-
स्यवादिस्तस्य तथा वा लृप् ॥ गर्गकुलम् । गार्ग्यकुलम् । विदकुम् ।
वैदकुलम् । येकेष्विति किम् ? । गर्गाणा कुल गर्गकुलम् ॥

न प्राग्जितीये स्वरे ॥ ६ । १ । १३५ ॥

गोत्रे उत्पन्ने बहुष्वित्यादिना या लृजुक्ता सा प्राग्जितीयेऽर्थे य-
म्बरादिस्तद्धितस्तद्विषये न स्यात् ॥ गर्गाणा छात्रा' गार्गीया' ।
आत्रेयीयाः । प्राग्जितीय इति किम् ? । अत्रीय' । स्वर इति किम् ? ।
गर्गमयम् ॥

गर्गभार्गविका ॥ ६ । १ । १३६ ॥

द्वन्द्वात्प्राग्जितीये त्रिवाह योऽकृल् तस्मिन्नणो लृभारे निपा-
न्यते ॥ गर्गभार्गविका ॥

यूनि लृप् ॥ ६ । १ । १३७ ॥

विहितस्य प्रत्ययस्य प्राग्जितीयेऽर्थे स्वरादौ प्रत्यये त्रिषयभूते ।
लृपि सत्या य प्रामोति स स्यादित्यर्थः ॥ पाष्ठाहृतस्यापत्य पाष्ठा-
हृतिस्तस्यापत्य युवा पाष्ठाहृत तस्यन्छात्रा इति प्राग्जितीयेऽर्थे
स्वरादौ प्रत्यये चिक्कीर्षिते णस्य लृप्, ततो वृद्धेऽ इत्यञ् ।
पाष्ठाहृता ॥

वाऽऽयनणाऽऽयनिञो ॥ ६ । १ । १३८ ॥

युवार्थयो' प्राग्जितीये स्वरादौ विषये लृप् ॥ गार्गीया । गा-
र्गयणीया. ॥ इति ॥ १५ ॥

१ । १ । १३९ ॥

धुवार्यस्य लुप् ॥ औदुम्बरि. । औदुम्बरायणः ॥

अब्राह्मणात् ॥ ६ । १ । १४१ ॥

दृढप्रत्ययान्ताधुवार्यस्य लुप् ॥ आङ्. पिता । आङ्. पुत्रः ।
अब्राह्मणादिति किम् ? । गार्ग्यं पिता । गार्ग्यायण पुत्र ॥

पैलादे ॥ ६ । १ । १४२ ॥

धूनि प्रत्यस्य लुप् ॥ पैल. पिता पुत्रश्च । शालङ्गि पिता पुत्रश्च ॥

प्राच्येऽजोऽतौल्वल्यादे. ॥ ६ । १ । १४३ ॥

धूनि प्रत्ययस्य लुप् ॥ पान्नागारि पिता पुत्रश्च । मान्यरपेणि
पिता पुत्रश्च ॥ प्राच्य इति किम् ? । दाक्षि. पिता । दाक्षायणं पुत्र ॥
तौल्वल्यादिवर्जन किम् ? । तौल्वलि पिता । तौल्वलायनः पुत्र ॥

॥ इत्यपत्याधिकार ॥

॥ अथ रक्ताद्यर्थका ॥

रागाद्यो रक्ते ॥ ६ । २ । १ ॥

रज्यते येन कुसुम्भादिना तदर्थात्तृतीयान्ताद्रक्तमित्यर्थे यथाविहित
प्रत्यय । कौमुम्भ वास ॥

लाक्षारोचनादिकण् ॥ ६ । २ । २ ॥

दान्ताद्रक्ते । लाक्षिकम् । रौचनिकम् ॥

शकलकर्दमाद् वा ॥ ६ । २ । ३ ॥

दान्ताद्रक्त इरुण् । शाकलिकम् ॥ शाकलम् । कार्दमिकम् । कार्दमम् ॥

नीलपीतादकम् ॥ ६ । २ । ४ ॥

दान्ताद्रक्ते यथासख्यम् ॥ नीलम् । पीतकम् ॥

उदितगुरोर्भाद्युक्तेऽब्दे ॥ ६ । २ । ५ ॥

दान्ताद्यथाविहित प्रत्ययः ॥ पौषं वर्षम् ॥

चन्द्रयुक्तात्काले लुप्त्वप्रयुक्ते ॥ ६ । २ । ६ ॥

दान्ताद्भाद्युक्ते यथाविहितं प्रत्ययः । पौषमह ॥ पौषी रात्रिः ।
अथ पुष्यः ॥

द्वन्द्वादीय ॥ ६ । २ । ७ ॥

दान्ताच्चन्द्रयुक्तभाद्युक्ते काले । राधानुराधीयमहः ॥

श्रवणाश्वत्यान्नाम्न्य ॥ ६ । २ । ८ ॥

दान्ताच्चन्द्रयुक्तार्थाद्युक्ते काले ॥ श्रवणा रात्रिः । अश्वत्या पौर्ण-
मासी । नास्तीति किम् ? । श्रावणमह । आश्वत्यमहः ॥

षष्ठ्या समूहे ॥ ६ । २ । ९ ॥

यथाविहित प्रत्यया ॥ चापम् ॥ त्वेणम् ॥

भिक्षादे ॥ ६ । २ । १० ॥

षष्ठ्यन्तात्समूहं यथाविहित प्रत्यया । भैक्षम् ॥

अनपत्ये ॥ ७ । ४ । ५५ ॥

इमन्तस्याऽप्यन्त्यस्वरादेर्लुग् न ॥ गर्भिणम् ॥

क्षुद्रकमालवात्सेनानाम्नि ॥ ६ । २ । ११ ॥

षष्ठ्यन्तात्समूहेऽण् ॥ क्षुद्रकमालवी सेना ॥

गोत्रोक्षवत्सोष्ट्रवृद्धाजोरभ्रमनुष्यराजराजन्य-
राजपुत्रादकञ् ॥ ६ । २ । १२ ॥

समूहे । गर्गकम् । औक्षकम् । वात्सकम् । आप्त्रकम् । चार्द्ध-
कम् । आजकम् । औरभ्रकम् ॥

न राजन्यमनुष्ययोग्के ॥ २ । ४ । १४ ॥

यो लुक् । मानुष्यम् । गजरुम् । गजन्यरुम् । राजपुत्ररुम् ॥

केदारारण्यश्च ॥ ६ । २ । १३ ॥

समूहऽयम् । वैदार्यम् । केदाररुम् ॥

कवचिहस्त्यचित्ताच्चेकण् ॥ ६ । २ । १४ ॥

केदारारु समूहः ॥ कावचिरुम् । हस्तिरुम् । आपृषिरुम् ।
नापृषिरुम् । केदारिरुम् ॥

धेनोरनञ् ॥ ६ । २ । १५ ॥

समूह इङ्गण् ॥

ऋवर्णोवर्णदोसिसुस्रशब्दकस्मात्त इकस्येनो

लुक् ॥ ७ । ४ । ७१ ॥

धैरुफम् । अनञ् इति किम् ? । आवैतम् ॥

ब्राह्मणमाणत्राडवाद्य ॥ ६ । २ । १६ ॥

समूहः । ब्राह्मण्यम् । माणव्यम् । वाडव्यम् ॥

गणिकाया ण्य ॥ ६ । २ । १७ ॥

समूहः । गाणिरुम् ॥

केशाद्वा ॥ ६ । २ । १८ ॥

समूहः ण्य ॥ केड्यम् । कैशिकम् ॥

वाश्वदीय ॥ ६ । २ । १९ ॥

समूहः ॥ अश्वीयम् । आश्वम् ॥

पठर्त्ता ड्वण् ॥ ६ । २ । २० ॥

समूहः ॥ पार्श्वम् ॥

ईनोऽह् क्रतौ ॥ ६ । २ । २१ ॥

समूहे ॥ अहीनः क्रतुः । क्रताविति किम् ? । आहम् ॥

अनीनादव्यहोऽतः ॥ ७ । ४ । ६६ ॥

अपदस्य तद्धिते लृक् ॥ इत्यतो लृक् ॥

पृष्ठाद्यः ॥ ६ । २ । २२ ॥

समूहे क्रतौ ॥ पृष्ठ्यः । क्रतावित्येव । पाठिरुम् ॥

चरणाद्धर्मवत् ॥ ६ । २ । २३ ॥

समूहे प्रत्ययः ॥ कठाना धर्मः काठकम् । तथा समूहेऽपि ॥

गोरथवातात्त्रलुकटथलूलम् ॥ ६ । २ । २४ ॥

समूहे यथासख्यम् ॥ गोत्रा । रथकट्या । वातुलम् ॥

पाशादेश्च ल्य ॥ ६ । २ । २५ ॥

गवादेः समूहे ॥ पाश्या । तृण्या । गव्या । रथ्या । वात्या ॥

इवादिभ्योऽञ् ॥ ६ । २ । २६ ॥

समूह ॥ शौचम् । आहम् ॥

खलादिभ्यो लिन् ॥ ६ । २ । २७ ॥

समूहे ॥ खलिनी । पाशादित्वाल्ल्योऽपि । खल्या । ऊकिनी ॥

ग्रामजनबन्धुगजसहायात्तल् ॥ ६ । २ । २८ ॥

समूहे ॥ ग्रामता । जनता । बन्धुता । गजता । सहायता ॥

पुरुवात्कृतहितवधविकारे चैयश् ॥ ६ । २ । २९ ॥

समूहे ॥ पौरुषेयो ग्रन्थम् । पौरुषेयमार्हतं शासनम् । पौरुषेयो
वधो विकारो वा । पौरुषेयम् ॥

विकारे ॥ ६ । २ । ३० ॥

षष्ठ्यन्ताद् यथाविहित प्रत्ययाः ॥

वाश्मनो विकारे ॥ ७ । ४ । ६३ ॥

अपदस्य तद्धितेऽन्त्यस्वरादेर्लुक् ॥ आश्म । आश्मन' ॥

चर्मशुन. कोशसङ्कोचे ॥ ७ । ४ । ६४ ॥

अपदस्य यथासख्य तद्धितेऽन्त्यस्वरादेर्लुक् । चार्म' कोश' ।
शौच. सङ्कोच' ॥

पदस्यानिति वा ॥ ७ । ४ । १२ ॥

श्वादेर्ङिति तद्धिते वकारात्प्रागीकार ॥ श्वापदम् । शौवापदम् ।
अनितीति किम् ? । श्वापदिक ॥

प्राण्योपधिवृक्षेभ्योऽवयवे च ॥ ६ । २ । ३१ ॥

पञ्च्यन्तेभ्यो विकारे यथाविहित प्रत्यय ॥ कापोत सन्धिय मास
वा । दीर्वम् । वैल्वम् ॥

तालाद्धनुषि ॥ ६ । २ । ३२ ॥

विकारेऽण् ॥ ताल धनु । धनुषीति किम् ? । तालमय काण्डम् ॥

त्रपुजतो पोन्तश्च ॥ ६ । २ । ३३ ॥

विकारेऽण् ॥ त्रापुपम् । त्रातुपम् ॥

शम्याश्च ल ॥ ६ । २ । ३४ ॥

विकारेऽवयवे चाण् ॥ शमील भस्म । शमीली शाखा ॥

पयोद्रोर्य ॥ ६ । २ । ३५ ॥

विकारे ॥ पयस्यम् । द्रव्यम् ॥

उष्ट्रादकञ् ॥ ६ । २ । ३६ ॥

विकारेऽवयवे च । औष्ट्रक मासमद्ग वा ॥

उमोर्णाहा ॥ ६ । २ । ३७ ॥

विकारेऽवयवे चाकञ् ॥ औमकम् । औमम् । और्णकम् ।
और्णः कम्बलः ॥

एण्या एयञ् ॥ ६ । २ । ३८ ॥

विकारेऽवयवे च ॥ ऐण्यं मांसमङ्ग वा ॥

कौशेयम् ॥ ६ । २ । ३९ ॥

कौशेयं वस्त्र सूत्रं वा ॥

परशव्याद्यलुक् च ॥ ६ । २ । ४० ॥

विकारऽण् ॥ पारशयम् ॥

कसीयाञ् ज्य. ॥ ६ । २ । ४१ ॥

विकारे तद्योगे यलुक् च ॥ कांस्यम् ॥

हेमार्थान्माने ॥ ६ । २ । ४२ ॥

विकारेऽण् ॥ हाटको निष्क । मान इति किम् ? हाटकमयी यष्टिः ॥

द्रोर्वय. ॥ ६ । २ । ४३ ॥

माने विकारे ॥ द्रुवय मानम् ॥

मानात्क्रीतवत् ॥ ६ । २ । ४४ ॥

विकारे ॥ मान सत्यादि । शतेन क्रीत शत्यम् । शतिकम् ।
एवं विकारेऽपि ॥

हेमादिभ्योऽञ् ॥ ६ । २ । ४५ ॥

विकारेऽवयवे च यथायोगम् ॥ हैमम् । राजतः ॥

अभक्ष्याच्छादने वा मयट् ॥ ६ । २ । ४६ ॥

विकारे
च्छादन इति
गाम् ॥ भस्मयम् । भास्मनम् । अभक्ष्या-
मयः । कार्पासः पटः ॥

शरदर्भकृदीतृणसोमवल्बजात् ॥ ६ । २ । ४७ ॥

अभक्ष्याच्छादने विकारेऽवयवे च नित्य मयट् ॥ शरमयम् ।
दर्भमयम् । कृदीमयम् । तृणमयम् । सोममयम् । बल्बजमयम् ॥

एकस्वरात् ॥ ६ । २ । ४८ ॥

नाम्नोऽभक्ष्याच्छादने विकारेऽवयवे च नित्य मयट् ॥ वाद्मयम् ॥

दोरप्राणिन ॥ ६ । २ । ४९ ॥

अभक्ष्याच्छादने विकारेऽवयवे च मयट् । आम्रमयम् । अप्राणिन
इति किम् ? । शौराविधम् । श्वाविन्मयम् ॥

गो पुरीषे ॥ ६ । २ । ५० ॥

नित्यं मयट् ॥ गोमयम् । पयस्तु गव्यम् । पुरीषे नियमार्थं वचनम् ।

व्रीहे पुरोडाशे ॥ ६ । २ । ५१ ॥

विकारे नित्य मयट् ॥ व्रीहिमयः पुरोडाशः । पुरोडाश इति
किम् ? । व्रीह ओदनः । व्रीह भस्म ॥

तिलयवादनाम्नि ॥ ६ । २ । ५२ ॥

विकारेऽवयवे च मयट् ॥ तिलमयम् । यवमयम् । अनाम्नीति
किम् ? । तैत्रम् । याव ॥

पिष्टात् ॥ ६ । २ । ५३ ॥

विकारेऽनाम्नि मयट् ॥ पिष्टमयम् ॥

नाम्नि क ॥ ६ । २ । ५४ ॥

पिष्टाद्विकारे ॥ विष्टिका ॥

ह्योगोहादीनश् हियद्गुश्चास्य ॥ ६ । २ । ५५ ॥

विकार नाम्नि ॥ ह्यैयद्ग्वीन नवनीत घृत, वा । नाम्नीत्येव । शौ-

गोदोहं तक्रम् ॥

अपो यञ् वा ॥ ६ । २ । ५६ ॥

विकारे ॥ आप्यम् । अम्मयम् ॥

लुब् बहुल पुष्पमूले ॥ ६ । २ । ५७ ॥

विकाराऽव्ययार्थस्य प्रत्ययस्य ॥

डधादेर्गौणस्याकिपस्तद्धितलुक्क्यगोणीसूच्योः ॥

२ । ४ । ९५ ॥

लुक् ॥ सप्तकुमारः । पञ्चेन्द्र । पञ्चयुवा । द्विपद्गुः । गौणस्येति किम् ? । अवन्ती । अकिप इति किम् ? । पञ्चकुमारी । अगोणी-सूच्योरिति किम् ? । पञ्चगोणि । दशसूचिः ॥ अनेन स्त्रीप्रत्यय-निवृत्तौ “ हरीतक्यादिप्रकृतिर्न लिङ्गमतिवर्त्तते ” इति लुबन्तस्य स्त्रीत्वात्पुनः स्त्रीप्रत्ययः । मल्लिका पुष्पम् । विदारी मूलम् । क-चिन्न । वारणानि पुष्पाणि । ऐरण्डानि मूलानि । कचिद्विकल्पः । शिरीषाणि शैरीषाणि पुष्पाणि । ह्रिवेराणि ह्रैवेराणि मूलानि । क-चिदन्यत्रापि । आमलकी वृक्ष ॥

फले ॥ ६ । २ । ५८ ॥

विकारेऽव्यये चार्थे प्रत्ययस्य लुप् ॥ आमलकम् ॥

प्लक्ष्मादेरण् ॥ ६ । २ । ५९ ॥

विकारेऽव्यये वा फले ॥ गुक्षम् । आश्वत्थम् ॥

न्यग्रोधस्य केवलस्य ॥ ७ । ४ । ७ ॥

यो यस्तत्सम्बन्धिनः स्वरैर्वादे-स्वरस्य वृद्धिप्राप्तौ तस्मादेव यः प्रागैत्-ञ्जिति तद्धिते ॥ नैयग्रोधम् । केवलस्येति किम् ? । न्याग्रो-धमूलाः शालयः ॥

जम्बा वा ॥ ६ । २ । ६० ॥

विकारेऽवयवे वा फलेऽण् ॥ जाम्बवम् । जम्बु । जम्बूः । क्षुपि
स्त्रीनपुंसकृते ॥

न द्विरद्रुवयगोमयफलात् ॥ ६ । २ । ६१ ॥

विकारावयवयो मत्ययः ॥ कापोतस्य विकारोऽवयवो वेति न
मयट् । अद्रुवयेत्यादि किम् ? । द्रौवयं खण्डम् । गोमय भस्म । का-
पित्यो रसः ॥

पितृमातुर्व्यङ्गुल भ्रातरि ॥ ६ । २ । ६२ ॥

यथासग्व्यम् ॥ पितृव्यः । मातुलः ॥

पित्रोर्डामहट् ॥ ६ । २ । ६३ ॥

पितृमातु ॥ पितामहः । पितामही । मातामह । मातामही ॥

अवेर्दग्धे सोढदूसमरीसम् ॥ ६ । २ । ६४ ॥

अविसोढम् । अविदूसम् । अविमरीसम् ॥

राष्ट्रेऽनङ्गादिभ्य ॥ ६ । २ । ६५ ॥

पञ्चन्तेभ्योऽण् । शैवम् । अङ्गादिवर्जन किम् ? । अङ्गाना व
ङ्गाना वा राष्ट्रमिति वाच्यमेव ॥

राजन्यादिभ्योऽकञ् ॥ ६ । २ । ६६ ॥

राष्ट्रे ॥ राजन्यकम् । दैवयातकम् ॥

वसातेर्वा ॥ ६ । २ । ६७ ॥

राष्ट्रेऽकञ् ॥ वासातकम् । वामातम् ॥

भौरिक्यैपुकार्यादेर्विधभक्तम् ॥ ६ । २ । ६८ ॥

राष्ट्रे यथासग्व्यम् ॥ भौरिकिविधम् । भौलिकिविधम् । ऐपुकारि-
भक्तम् । सारसायनभक्तम् ॥

निवासादूरभवे इति देशे नास्ति ॥ ६ । २ । ६९ ॥

पठ्यन्ताग्रथाविहित प्रत्यय । इतिकरणो विवक्षार्थ । तेना-
नुवृत्ते व्यवहारमनुपतिते नाम्नि विज्ञेयं न संगीते । शैवम् ।
वैदिशं पुरम् ॥

तदत्रास्ति ॥ ६ । २ । ७० ॥

तदिति प्रथमान्तादत्रेति सप्तम्यर्थे यथाविहितं प्रत्ययः प्रथमान्त-
श्चेदस्तीति प्रत्ययान्तश्चेद्देशनाम ॥ अत्रापीतिकरणोऽनुवर्तते, तेन
प्रसिद्धे नाम्नि भूमादौ चार्थे भवति । अत एव चोभयप्राप्तौ
परोऽपि मत्वर्थीयोऽनेन बाध्यते । औदुम्बर नगरम् ॥

तेन निवृत्ते च ॥ ६ । २ । ७१ ॥

तेनेति तृतीयान्तानिवृत्तेऽर्थे देशे नाम्नि यथाविहितं प्रत्ययः ।
कौशाम्बी नगरी ॥

नद्या मत्तु ॥ ६ । २ । ७२ ॥

निरासाद्यर्थचतुष्के यथायोग देशे नाम्नि ॥

नाम्नि ॥ २ । १ । ९५ ॥

मतोर्मो वः ॥

अनजिरादिवहुस्वरशरादीनां मत्तो ॥ ३ । २ । ७८ ॥

नाम्नि दीर्घ । उदुम्बरावती । शरावती । अहीवती । मुनिवती ।
अनजिरादीति किम् ? । अजिरवती । हिरण्यवती ॥

मध्वादे ॥ ६ । २ । ७३ ॥

चातुरर्थिको मत्तदेशे नाम्नि । मधुमान् । विसवान् ॥

नडकुमुदवेतसमहिपाडित् ॥ ६ । २ । ७४ ॥

चातुरर्थिको मत्तदेशे नाम्नि । नड्वान् । कुमुदान् ॥

न स्त मत्वर्थे ॥ १ । १ । २३ ॥

नाम पदम् । वेतस्वान् । महिष्यान् ॥

नडशादादल ॥ ६ । २ । ७५ ॥

चातुरर्थिको देशे नाम्नि द्वि ॥ नड्वलम् । शाद्वलम् ॥

शिखाया. ॥ ६ । २ । ७६ ॥

चातुरर्थिको बलो देशे नाम्नि । शिखावलं नगरम् ॥

शिरीपादिककणौ ॥ ६ । २ । ७७ ॥

चातुरर्थिकौ देशे नाम्नि । शिरीपिक. । शैरीपक ॥

शर्कराया डकणीयाण्च ॥ ६ । २ । ७८ ॥

अर्थचतुष्के इरुकणौ देशे नाम्नि । शार्करिक । शर्करीयः ।
शार्करः । शर्करिक. । शार्करक ॥

रोऽश्मादे. ॥ ६ । २ । ७९ ॥

चातुरर्थिको देशे नाम्नि । अश्मर. । यूपर. ॥

प्रेक्षादेरिन् ॥ ६ । २ । ८० ॥

चातुरर्थिको देशे नाम्नि । प्रेक्षी । फलफ्ती ॥

तृणादे सल् ॥ ६ । २ । ८१ ॥

चातुरर्थिको देशे नाम्नि ॥ तृणसा । नदसा ॥

काशादेरिल् ॥ ६ । २ । ८२ ॥

चातुरर्थिको देशे नाम्नि । काशिलम् । वाशिलम् ॥

अरीहणादेरकण् ॥ ६ । २ । ८३ ॥

चातुरर्थिको देशे नाम्नि । आरीहणकम् । खाण्डवरुम् ॥

सुपन्थ्यादेऽर्य ॥ ६ । २ । ८४ ॥

चातुरर्थिको देशे नाम्नि । सौपन्थ्यम् । सौविन्ध्यम् । अत एव
निपातनात्सुपथिन्शब्दस्य नागम. पस्य च वा चकारः ॥

सुतगमादेरिञ् ॥ ६ ॥ २ ॥ ८५ ॥

चातुरर्थिको देशे नास्ति ॥ सौतंगमिः । मौनिवितिः ॥

धलादेर्यं ॥ ६ ॥ २ ॥ ८६ ॥

चातुरर्थिको देशे नास्ति ॥ बल्यम् । पुल्यम् ॥

अहरादिभ्योऽञ् ॥ ६ ॥ २ ॥ ८७ ॥

चातुरर्थिको देशे नास्ति ॥ आहम् । लौमम् ॥

सख्यादेरेयण् ॥ ६ ॥ २ ॥ ८८ ॥

चातुरर्थिको देशे नास्ति ॥ साखेयः । साखिदत्तेयः ॥

पन्थ्यादेरायनण् ॥ ६ ॥ २ ॥ ८९ ॥

चातुरर्थिको देशे नास्ति ॥ पान्थायनः । निपातनाभागमः ।

पाक्षायणः ॥

कर्णादेरायनिञ् ॥ ६ ॥ २ ॥ ९० ॥

चातुरर्थिको देशे नास्ति ॥ कार्णायनिः । वाशिष्ठायनिः ॥

उत्करादेरीय ॥ ६ ॥ २ ॥ ९१ ॥

चातुरर्थिको देशे नास्ति ॥ उत्करीयः । सङ्करीयः ॥

नडादेः कीयः ॥ ६ ॥ २ ॥ ९२ ॥

चातुरर्थिको देशे नास्ति ॥ नडकीयः । पुक्षकीयः । विल्वकीया

नाम नदी ॥

विल्वकीयादेरीयस्य ॥ २ ॥ ४ ॥ ९३ ॥

तद्धितयस्वरे लृक् ॥ वैल्वका । एव वैणुकाः । विल्वकीयादेरिति

किम् ? । नाडकीयः ॥

॥ ६ ॥ २ ॥ ९३ ॥

चातुरर्थिको कार्शाङ्गीयः । आरिष्टीयः ॥

ऋश्यादे क ॥ ६ । २ । ९४ ॥

चातुरर्थिको देशे नास्ति ॥ ऋश्यकः । न्यग्रोधकः ॥

वराहादे. कण् ॥ ६ । २ । ९५ ॥

चातुरर्थिको देशे नास्ति ॥ वाराहकः । पालाशकः ॥

कुमुदादेरिक ॥ ६ । २ । ९६ ॥

चातुरर्थिको देशे नास्ति ॥ कुमुदिकम् । शकटिकम् ॥

अश्वत्थादेरिकण् ॥ ६ । २ । ९७ ॥

चातुरर्थिको देशे नास्ति ॥ आश्वत्थिकम् । फौलुदिकम् ॥

सास्य पौर्णमासी ॥ ६ । २ । ९८ ॥

सेति प्रथमान्तादस्येति पष्ठ्यर्थे यथाविहित नास्ति प्रत्यय प्रथमान्तचेत्पौर्णमासी ॥ पौषो मासोऽर्धमासो वा ॥

आग्रहायण्यश्वत्थादिकण् ॥ ६ । २ । ९९ ॥

प्रथमान्तात् पष्ठ्यर्थे तच्चेत् पौर्णमासी नास्ति ॥ आग्रहायणिको मासोऽर्द्धमासो वा । आश्वत्थिकः ॥

चैत्रीकार्तिकीफाल्गुनीश्रावणाद्वा ॥ ६ । २ । १०० ॥

सास्य पौर्णमासीत्यस्मिन् विषये नास्तीकण् ॥ चैत्रिक चैत्रो मासोऽर्धमासो वा । एव कार्तिकिक । कार्तिक । फाल्गुनिक । फाल्गुनः । श्रावणिक । श्रावणः ॥

देवता ॥ ६ । २ । १०१ ॥

देवतार्थात्प्रथमान्तात् पष्ठ्यर्थे यथाविहित प्रत्ययः ॥ जैनः । आग्नेयः । आदित्यः ॥

देवतानामात्वादौ ॥ ७ । ४ । २८ ॥

पूर्वोत्तरपदयोः स्वरप्वादेर्दृष्टिर्जिगति तद्धिते ॥ आग्नावैष्णवं

सूक्तम् । आत्वादाविति किम् ? । ब्राह्मभजापत्यम् ॥

आतो नेन्द्रवरुणस्य ॥ ७ । ४ । २९ ॥

पूर्वपदात्परस्योत्तरपदस्य स्वरेष्वादेर्द्विः ॥ आग्नेन्द्रं सूक्तम् ।
पेन्द्रावरुणम् । आत इति किम् ? । आग्निवारुणम् ॥

पैङ्गाक्षीपुत्रादेरीयः ॥ ६ । २ । १०२ ॥

सास्य देवतेति विषये ॥ पैङ्गाक्षोपुत्रीयम् । तार्णविन्दवीयं हविः ॥

शुक्रादिय. ॥ ६ । २ । १०३ ॥

सास्य देवतेति विषये ॥ शुक्रियं हविः ॥

शतरुद्रात्तो ॥ ६ । २ । १०४ ॥

सास्य देवतेति विषये ॥ शतरुद्रीयम् । शतरुद्रियम् ॥

अपोनपादपान्नपातस्तृ चात ॥ ६ । २ । १०५ ॥

सास्य देवतेति विषये इय ईयश्च ॥ अपोनप्रीयम् । अपोनप्रियम् ।
अपान्नप्रीयम् । अपान्नप्रियम् ॥

महेन्द्राद्वा ॥ ६ । २ । १०६ ॥

सास्य देवतेति विषये तौ ॥ महेन्द्रियम् । महेन्द्रियम् । माहेन्द्र हविः ॥

कसोमाट्ठ्यण् ॥ ६ । २ । १०७ ॥

सास्य देवतेति विषये ॥ काय हविः । सौम्य हविः ॥

द्यावापृथिवीशुनासीराग्नीपोममरुत्वहास्तोष्पति-
गृहमेधादीययो ॥ ६ । २ । १०८ ॥

सास्य देवतेति विषये ॥ द्यावापृथिवीयम् । द्यावापृथिव्यम् ।
शुनासीरीयम् । शुनासीर्यम् । अग्नीपोमीयम् । अग्नीपोम्यम् ।
परुत्वतीयम् । मरुत्वत्यम् । वास्तोष्पतीयम् । वास्तोष्पत्यम् । गृहमे-
धीयम् । गृहमेध्यम्

वाय्वृतुपित्रुपसो'यः ॥ ६ । २ । १०९ ॥

सास्य देवतेति विषये ॥ वायव्यम् । ऋतन्यम् । पित्र्यम् । उपस्यम् ।

महाराजप्रोष्टपदादिकण् ॥ ६ । २ । ११० ॥

सास्य देवतेति विषये ॥ महाराजिक. । प्रौष्टपदिक. ॥

कालान्भववत् ॥ ६ । २ । १११ ॥

कालविशेषराचिभ्यो यथा भन प्रत्ययास्तथा सास्य देवतेति विषयेऽपि स्यु ॥ यथा मासे भवं मासिकम् । प्राष्टपि प्राष्टपेण्यम् । तथा मासप्राष्टदेवताक्रमपि ॥

आदेश्छन्दस प्रगाथे ॥ ६ । २ । ११२ ॥

प्रथमान्तादस्येति पष्ठ्यर्थे यथाविहित प्रत्ययः ॥ पाङ्क्तः प्रगाथ । आदिरिति किम् ? । अनुष्टुम्ध्यमस्य प्रगाथस्य ॥

योद्धृप्रयोजनायुद्धे ॥ ६ । २ । ११३ ॥

प्रथमान्तात्पष्ठ्यर्थे युद्धे यथाविहित प्रत्ययः ॥ वैधाधर युद्धम् । सौभद्र युद्धम् ॥

भावघञोऽस्या ण ॥ ६ । २ । ११४ ॥

प्रथमान्तात् ॥ प्रापाता तिथि । भावेति किम् ? । प्राकारोऽस्याम् ॥

श्येनपाता तैलपाता ॥ ६ । २ । ११५ ॥

श्येनतिलयो भागघञन्ते पातशब्दे मोन्तो निपात्यते ॥ श्येनपाता । तैलपाता तिथि । क्रिया भूमि. क्रीडा वा ॥

प्रहरणात् क्रीडायां ण ॥ ६ । २ । ११६ ॥

प्रथमान्तात्सप्तम्यर्थे ॥ दाण्डा क्रीडा । क्रीडायामिति किम् ? । खड्ग प्रहरणमस्या सेनायाम् ॥

तद्वेत्यधीते ॥ ६ । २ । ११७ ॥

द्वितीयान्ताद् यथाविहित प्रत्ययः ॥ मौहूर्तः । नैमित्तः ॥

न्यायादेरिकण् ॥ ६ । २ । ११८ ॥

वेत्यधीते वेत्यर्थे ॥ नैयायिकः । नैयासिकः ॥ ऐतिहासिकः ।
पौराणिकः ॥

इकण्यथवर्ण ॥ ७ । ४ । ४९ ॥

अन्त्यस्वरादेर्ङ् न ॥ आथर्वणिकः ॥

पटकल्पलक्षणान्तऋत्वाख्यानाख्यायिकात् ॥

६ । २ । ११९ ॥

वेत्यधीते वेत्यर्थे इकण् ॥ पौर्वपदिकः । मातृकल्पिकः । गौलक्ष-
णिकः । आग्निष्टोमिकः । यावक्रीतिकः । वासनदत्तिकः ॥

अकल्पात् सूत्रात् ॥ ६ । २ । १२० ॥

वेत्यधीते वेत्यर्थे इकण् ॥ वार्त्तिसूत्रिकः । अकल्पादिति किम् ? ।
सौत्रः । काल्पसौत्रः ॥

अधर्मक्षत्रत्रिससर्गाङ्गाद्विधाया ॥ ६ । २ । १२१ ॥

वेत्यधीते वेत्यर्थे इकण् ॥ वायसविधिकः । अधर्मादेरिति किम् ? ।
वैद्यः । धार्मविद्यः । क्षात्रविद्यः । वैविद्यः । सांसर्गविद्यः । भाद्रविद्यः ॥

याज्ञिकोऽस्थिकलौकायितिकम् ॥ ६ । २ । १२२ ॥

वेत्यधीते वेत्यर्थे इकणन्तं निपात्यते ॥ याज्ञिकेति यज्ञशब्दा-
द्याज्ञिक्यशब्दाद्येकणि निपात्यते । याज्ञिकः । औविधिकः । लोका-
यितिकः ॥

अनुव्रज्जणादिन् ६ । २ । १२३ ॥

वेत्स्यधीते वेत्यर्थे ॥ अनुग्राहणी ॥

शतपण्टे पथ इकट् ॥ ६ । २ । १२४ ॥

वेत्स्यधीते वेत्यर्थे ॥ शतपथिक । शतपथिकी । पष्टिपथिक ॥

पदोत्तरपदेभ्य इक ॥ ६ । २ । १२५ ।

वेत्स्यधीते वेत्यर्थे ॥ पूर्वपदिक* । पदिक* । पदोत्तरपदिकः ॥

पदक्रमशिक्षामीमांसासाम्नोऽक. ॥ ६ । २ । १२६ ॥

वेत्स्यधीते वेत्यर्थे ॥ पदक. । क्रमक. । शिक्षक* । मीमांसक. । सामकः ? ॥

ससर्वपूर्वाल्लुप् ॥ ६ । २ । १२७ ॥

वेत्स्यधीते वेत्यर्थे प्रत्ययस्य ॥ सर्वात्तिक । सर्वन्द* ॥

सरस्याकात् सूत्रे ॥ ६ । २ । १२८ ॥

वेत्स्यधीते वेत्यर्थे प्रत्ययस्य लुप् ॥ अष्टा पाणिनीया । दशका
उमास्रातीया । द्वादशका आर्हता ॥

प्रोक्तात् ॥ ६ । २ । १२९ ॥

प्रोक्तार्थप्रत्ययान्ताद् वेत्स्यधीते वेत्यर्थे प्रत्ययस्य लुप् ॥ गौतमेन
प्रोक्त गौतमम् । तद्वेत्स्यधीते वा गौतम ॥

वेदेन्ब्राह्मणमत्रैव ॥ ६ । २ । १३० ॥

प्रोक्तप्रत्ययान्त मयुज्यते ॥ कठेन प्रोक्त वेदं विदन्त्यधीयते वा
कठा । ताण्ड्येन प्रोक्त ब्राह्मण विदन्त्यधीयते वा ताण्डिन । ब्रा-
ह्मणेऽनिघन्तस्य नियमनिवृत्त्यर्थमिन्ब्राह्मणग्रहणम् । उभयावधारणा-
र्थमेवकार । प्रोक्तप्रत्ययान्तस्यात्रैव वृत्तिर्नान्यत्र तथात्र वृत्तिरेव न
केवलस्यावस्थानम् ॥

तेनच्छन्ने रथे ॥ ६ । २ । १३१ ॥

तृतीयान्ताद्यथाविहितं प्रत्ययः॥ वास्रो रथः । काम्बलः । द्वैपः ।
वैयाघ्रः ॥

पाण्डुकम्बलादिन् ॥ ६ । २ । १३२ ॥

दान्ताच्छन्ने रथे ॥ पाण्डुरुम्बली रथः ॥

दृष्टे सान्नि नास्त्रि ॥ ६ । २ । १३३ ॥

दान्ताद्यथाविहितं प्रत्यय ॥ क्रीञ्चं साम । वाशिष्ठम् । कालेयम् ॥

गात्रादद्भवत् ॥ ६ । २ । १३४ ॥

दान्ताद् दृष्टे सान्नि प्रत्ययः ॥ औपगवकं साम ॥

वामदेवाद्य. ॥ ६ । २ । १३५ ॥

दान्ताद् दृष्टे सान्नि ॥ वामदेव्यं साम ॥

डिद्वाऽण् ॥ ६ । २ । १३६ ॥

दृष्टे सान्नि ॥ औशनम् । औशनसम् ॥

तत्रोद्धृते पात्रेभ्य. ॥ ६ । २ । १३८ ॥

तत्रेति सप्तम्यन्तात् पात्रार्थाद्दुद्धृते यथाविहितं प्रत्ययः ॥ शा-
राव ओदन ॥

स्थण्डिलाच्छेते व्रती ॥ ६ । २ । १३९ ॥

सप्तम्यन्ताद्यथाविहितं प्रत्ययः ॥ स्थाण्डिलो भिक्षुः ॥

सस्कृते भक्ष्ये ॥ ६ । २ । १४० ॥

सप्तम्यन्ताद् यथाविहित प्रत्यय. ॥ भ्राष्ट्रा अपूपा' ॥

शूलोखाद्य ॥ ६ । २ । १४१ ॥

सप्तम्यन्तात् सस्कृते भक्ष्ये ॥ शूल्यम् । उख्यं मांसम् ॥

क्षीरादेयण ॥ ६ । २ । १४२ ॥

सप्तम्यन्तात्सकृते भक्ष्ये ॥ क्षैरेयी यवागू' ॥

दध्न इकण् ॥ ६ । २ । १४३ ॥

सप्तम्यन्नासकृते भक्ष्ये ॥ दाधिरुम् ॥

चोदञ्चित् ॥ ६ । २ । १४४ ॥

सप्तम्यन्तात्मकृते भक्ष्ये इकण् ॥ औदञ्चित्कम् । औदञ्चितम् ॥

फचित् ॥ ६ । २ । १४५ ॥

अपत्याग्निभ्योऽन्यत्राप्यर्थे यत्तदिदित् इत्ययाः ॥ चाशुप रूपम् ।
भाश्वो र्य' ॥

॥ इति रक्ताद्यर्थका ॥

॥ अथ शैपिका ॥

शेषे ॥ ६ । ३ । १ ॥

अधिकारोऽयम् ॥ अपत्याग्निभ्योऽन्यस्मिन् प्राग्जितीयेऽर्थे इतो-
ऽनुक्रम्यमाण वेदितव्यम् ॥ इदमिशेषेष्वपत्यसमूहादिष्वेयणाद्यभा-
वार्थे प्राग् जितात् कृतादिषु सर्वेष्वर्थेषु मत्यया यथास्युरित्येवमर्थं च
शेषप्रचनम् ॥

नद्यादेरेयण् ॥ ६ । ३ । २ ॥

प्राग्जितीये शेषेऽर्थे ॥ नादेय । वानेय. । शेष इत्येव । समूहे
गादिकम् ॥

राष्ट्रादिय ॥ ६ । ३ । ३ ॥

प्राग्जितीये शेषेऽर्थे ॥ राष्ट्रिय' ॥

दूरादेत्य ॥ ६ । ३ । ४ ॥

शेषेऽर्थे ॥ दूरेत्यः ॥

उत्तरादाहञ् ॥ ६ । ३ । ५ ॥

शेषे ॥ औत्तराह ॥

पारावारादीनः ॥ ६ । २ । ६ ॥

शेषे ॥ पारामारीणः ॥

व्यस्तव्यत्यस्तात् ॥ ६ । ३ । ७ ॥

पारावाराच्छेषे ईन ॥ पारीणः । अमारीणः । अवारपारीण ॥

दधुप्रागपागुदक्प्रतीचो य ॥ ६ । ३ । ८ ॥

अव्ययानव्ययाच्छेषेऽर्थे ॥ दिव्यम् । प्राच्यम् । अपाच्यम् ।
हनीच्यम् । प्रतीच्यम् ॥

ग्रामादीनञ् च ॥ ६ । ३ । ९ ॥

शेषे यः ॥ ग्रामीण ॥ ग्राम्यः ॥

क र्थादेश्चञ्कञ् ॥ ६ । ३ । १० ॥

ग्रामाच्छेषे ॥ कार्थेयक । पौष्करेयक । ग्रामेयकः ॥

कुण्डपादिभ्यो यलुक् च ॥ ६ । ३ । ११ ॥

शेषे एयकञ् ॥ कौण्डेयक ॥ कौण्डेयकः ॥

कुलकुक्षीघ्नीवाच्छवास्यालङ्कारे ॥ ६ । ३ । १२ ॥

शेषे एयकञ् । कौण्डेयकः श्वा । कौक्षेयकोऽसिः ॥ त्रैवेयकोऽलङ्कारः ॥

दक्षिणापश्चात्पुरसस्त्यण् ॥ ६ । ३ । १३ ॥

शेषे ॥ दक्षिणात्यः । पाश्चात्यः । पौरस्त्य ॥

वल्ह्युर्दिपर्दिकापिश्याष्टायनण् ॥ ६ । ३ । १४ ॥

शेषे । बाल्हायन । और्दायन । पार्दायनः । कापिशायनी द्राक्षा ॥

रङ्गो प्राणिनिवा ॥ ६ । ३ । १५ ॥

शेषे टायनण् ॥ राङ्वायण । राङ्गो गौः । कम्बलस्तु राङ्गवः ॥

क्वेहामात्रतसस्त्यच्च ॥ ६ । ३ । १६ ॥

शेषे । कृत्यः । इहत्यः । भमात्यः । तप्रत्यः । कुतस्त्यः ॥

नेध्रुवे ॥ ६ । ३ । १७ ॥

त्यच् । नित्य ध्रुवम् ॥

निसोर्गते ॥ ६ । ३ । १८ ॥

त्यच् ॥

इस्वाभ्रास्ति ॥ २ । ३ । ३४ ॥

विहिते प्रत्यये नामिन परस्य स' प् । निष्टथश्चण्डाल' । विहि
तविशेषण क्रिप ? । सर्पिस्तत्र ॥

पेयमोह्य श्वसोवा ॥ ६ । ३ । १९ ॥

शेषे त्यच् । पेयप्रस्त्यम् । ऐयमस्तनम् । श्वास्त्यम् । श्वास्तनम् । श्व
स्त्यम् । श्वस्तनम् । श्वसस्तादिरितीकणपि । शौचस्तिकम् ॥

कन्थाया इकण् ॥ ६ । ३ । २० ॥

शेषे । कान्थिक ॥

वर्णावकञ् ॥ ६ । ३ । २१ ॥

कथाया शेषे । कान्थिक ॥

रुप्योत्तरपटारण्याण ॥ ६ । ३ । २२ ॥

शेषे । बार्हस्प्य । आरण्याः सुमनम् । माणिरूप्यक इत्यत्र ।
दुसप्तकत्वेन परत्वादकत्वेव । अन्तग्रहणेनैवसिद्धे उत्तरपदग्रहणं बहु
प्रत्ययपूर्वनिर्दिष्टयम् ॥

दिग्पूर्वादिनाम्न ॥ ६ । ३ । २३ ॥

शेषे ण' । पूर्वशाब्द' । अनाम्न इति क्रिप ? । पूर्वपुकाप्रमम् ॥

मद्रादञ् ॥ ६ । ३ । २४ ॥

दिक्पूर्वपदाच्छेपे । पूर्वमद्री ॥

उदग्रामाद्यकृल्लोमन् ॥ ६ । ३ । २५ ॥

शेषे अञ् । याकृल्लोमः । उदग्रामादिति किम् ? । अन्त्यस्मा-
दञ् । याकृल्लोमन् ॥

गोष्ठीतैकीनैकेतीगोमतीशूरसेनवाहीकरोमकपट-
च्चरात् ॥ ६ । ३ । २६ ॥

शेषेऽञ् । गौष्ठः । तैक । नैकेत । गोमत । शूरसेन । वाहीकः ।
रोमक । पाटञ्चर ॥

शकलादेर्यञ् ॥ ६ । ३ । २७ ॥

शेषेऽञ् । शकला । काण्वा । यञ् इति किम् ? । शकलीयम् ॥

वृद्धेञ् ॥ ६ । ३ । २८ ॥

शेषेऽञ् । दाक्षा । वृद्धेति किम् ? । सौतङ्गीय ॥

न द्विस्वरात्प्राग्भरतात् ॥ ६ । ३ । २९ ॥

वृद्धेऽन्तादञ् । चैङ्गीयाः । काशीयाः । द्विस्वरादिति किम् ? ।
षामागाराः ॥

भवतोरिकणीयसौ ॥ ६ । ३ । ३० ॥

शेषे । भावत्कम् । भवदीयम् । उकारान्तग्रहणाच्छप्रन्तान्न । भावतम् ॥

परजनराज्ञोऽकीय ॥ ६ । ३ । ३१ ॥

शेषे । परकीय । जनकीयः । राजकीयः ॥

सज्ञा दुर्वा ॥ ६ । १ । ६ ॥

या सज्ञा । सा दुसज्ञा वा ॥

त्यदादि. ॥ ६ । १ । ३ ॥

दु. ॥

प्राग्देशे ॥ ६ । १ । १० ॥

प्राग्देशार्थस्य यस्य स्वराणामादिरेदोष्ठा स इयादौविषये दु. ।
देश एतेनियमनिष्कर्षार्थं वचनम् ॥

दोरीय ॥ ६ । ३ । ३२ ॥

शेषे । देवदत्तीय । तदीय । शालीय ॥

उष्णादिभ्य कालात् ॥ ६ । ३ । ३३ ॥

शेष इय । उष्णकालीय ॥

व्यादिभ्यो णिकेरुणौ ॥ ६ । ३ । ३४ ॥

कालाच्छेपे । वैराटिका । वैराटिकी । गानुकाटिका ।
आनुकाटिकी ॥

काश्यादे ॥ ६ । ३ । ३५ ॥

दो शेषे णिकेरुणौ । काशिका । काशिकी । चैदिका । चैटिकी ॥

वाहीकेषु ग्रामात् ॥ ६ । ३ । ३६ ॥

दो णिकेरुणौ । कारन्तपिका । कारन्तपिरी ॥

एदोदेश एवेयादौ ॥ ६ । १ । ८ ॥

देशार्थस्यैव यस्य स्वराणामादिरदोच्य स इयादौ विधातव्य दु ।
मैथुरिक । स्कौनगरीका । स्कौनगरीसी ॥

वोशीनरेषु ॥ ६ । ३ । ३७ ॥

ग्रामार्थाद्दोणिकेरुणौ । आह्वजालिका । आह्वजालिकी ।
आह्वजालीय ॥

वृजिमद्रादेशात्कः ॥ ६ । ३ । ३८ ॥

शेषे । वृजिकः । मद्रकः ॥

उवर्णादिकण् ॥ ६ । ३ । ३९ ॥

देशवाचिनः शेषे । शबरजम्बुकः ॥

दोरेव प्राचः ॥ ६ । ३ । ४० ॥

सवर्णान्तादिकण् । आपाडजम्बुकः ॥

इतोऽकञ् ॥ ६ । ३ । ४१ ॥

प्राग्देशवाचिनो दोः । काकन्दकः ॥

रोपान्त्यात् ॥ ६ । ३ । ४२ ॥

प्राचो दोः शेषेऽकञ् । पाटलिपुत्रकः ॥

प्रस्थपुरवहान्तयोपान्त्यधन्वार्थात् ॥ ६ । ३ । ४३ ॥

देशवृत्तेर्दोः शेषेऽकञ् । मालाप्रस्थकः । नान्दीपुरकः । पैलुव-
कः । साकाशकः । पारधन्वकः ॥

राष्ट्रेभ्यः ॥ ६ । ३ । ४४ ॥

दुभ्यः शेषेऽकञ् । आभिसारकः ॥

वहुविपयेभ्यः ॥ ६ । ३ । ४५ ॥

राष्ट्रेभ्यः शेषेऽकञ् । आद्रकः ॥

सुसर्वाधाद्राष्ट्रस्य ॥ ७ । ४ । १५ ॥

उत्तरपदस्य ङिति तद्धिते स्वरेष्वादे. स्वरस्य वृद्धिः । सुपा-
श्चालकः । सर्वपाश्चालकः । अर्घपाश्चालकः ॥

अमद्रस्य दिशः ॥ ७ । ४ । १६ ॥

राष्ट्रस्य ङिति तद्धिते स्वरेष्वादे स्वरस्य वृद्धिः । पूर्वपाश्चा-
लकः । अपरपाश्चालकः ॥

धूमादं ॥ ६ । ३ । ४६ ॥

देशदृतेः शेषेऽकम् । धौमरुः । पाटण्डक ॥

सौवीरेषु कूलात् ॥ ६ । ३ । ४७ ॥

शेषेऽकम् । कौलक ॥

समुद्रान्नुनावो ॥ ६ । ३ । ३८ ॥

देशार्थाच्छेषेऽकम् ॥ सामुद्रको ना सामुद्रिकानौ ॥

नगरात्कुत्सादाक्ष्ये ॥ ६ । ३ । ४९ ॥

देशार्थाच्छेषेऽकम् । चौरा हि नागरका । दत्ता हि नागरका ॥

कच्छाग्निवक्त्रवर्तोत्तरपदात् ॥ ६ । ३ । ५० ॥

देशार्थाच्छेषेऽकम् । भारुकच्छक । पाण्डाग्नक । पेन्दुवक्त्रक । बाहुवर्तक ॥

अरण्यात्पथिन्यायाध्यायेभनरविहारे ॥ ६ । ३ । ५१ ॥

देशार्थाच्छेषेऽकम् । आरण्यक । पन्या न्यायोऽध्याय इभोविहारो वा ॥

गोमये वा ॥ ६ । ३ । ५२ ॥

अरण्यादेशार्थाच्छेषेऽकम् । आरण्यका गोमया । आरण्या वा ॥

कुरुयुगन्धराद्वा ॥ ६ । ३ । ५३ ॥

देशार्थाच्छेषेऽकम् । कौरवक । कौरव । यौगन्धरक । यौगन्धर ॥

साल्वाद्गोयवाग्वपत्तौ ॥ ६ । ३ । ५४ ॥

देशार्थान्मनुष्ये शेषेऽकम् । साल्वको गौः । साल्विका यवाग्वः । साल्वको ना ॥

कच्छादनृन्स्थे ॥ ६ । ३ । ५५ ॥

देशार्थाच्छेषेऽकम् । काच्छकोना काच्छकमस्य स्मितम् । सैन्यकः ॥

कोपान्त्याच्चाण् ॥ ६ । ३ । ५६ ॥

फच्छादेर्देशार्थाच्छेपे । आर्षिकः । फाच्छः । सैन्यव ॥

गत्तोत्तरपदादीय ॥ ६ । ३ । ५७ ॥

देशार्थाच्छेपे । श्वाविद्वर्तीयः ॥

कटपूर्वात्प्राचः ॥ ६ । ३ । ५८ ॥

देशार्थाच्छेपे ईय । कटग्रामीयः ॥

कखोपान्त्यकन्थापलदनगरग्रामहृदोत्तरपदादो-

॥ ६ । ३ । ५९ ॥

देशार्थाच्छेपे ईयः । आरोहणक्रीयः । कौटशिखीयः । दाक्षिण-
भीयः । दाक्षिणपल्लीयः । दाक्षिणगरीयः । माहकिग्रामीयः । दा-
क्षिहृदीयः ॥

पर्वतात् ॥ ६ । ३ । ६० ॥

देशार्थाच्छेपे ईयः । पर्वतीयो राजा ॥

अनरे वा ६ । ३ । ६१ ॥

पर्वताद्देशार्थादीयः । पर्वतीयानि पार्वतानि फलानि ॥

पर्णकृकणान्धारद्वाजात् ॥ ६ । ३ । ६२ ॥

शेषे ईयः । पर्णीयः । कृकणीयः ॥

गहादिभ्य ॥ ६ । ३ । ६३ ॥

ययासंभव देशवाचिभ्यः शेषे ईयः । गहीय । अन्तस्थीयः ॥

पृथिवीमध्यान्मध्यमश्वास्य ॥ ६ । ३ । ६४ ॥

देशार्थाच्छेपे ईय । मध्यमीयः ॥

निवासाच्चरणेऽण् ॥ ६ । ३ । ६५ ॥

पृथिरीमयादेनार्थाच्चिस्तस्ति शेषे मध्यमादेऽध्यास्य । माध्यमा-
धरणा ॥

वेणुकादिभ्य ईयण् ॥ ६ । ३ । ६६ ॥

यथायोग देगार्थेभ्यः शेषे । वैणुकीय । वैप्रकीय ॥

वा युष्मदस्मदोऽजीनञौ युष्माकास्माको चा-
स्यैऋते तु तत्रकममकम् ॥ ६ । ३ । ६७ ॥

शेषे । यौष्माक । यौष्माकीणः । आम्मारु । आस्माकीन*
परो युष्मदीय । अस्मनीय । तावरु । तारकीनः । मामक. । मा-
मकीन । त्वदीय* । मदीय ॥

होपादनुसमुद्र ण्य ॥ ६ । ३ । ६८ ॥

शेषे । द्वैप्यो ना तद्वासोवा ॥

अर्धाद्य ॥ ६ । ३ । ६९ ॥

शेषे । अर्ध्वम् ॥

सपूर्वादिकण् ॥ ६ । ३ । ७० ॥

अर्धाच्छेषे । पौष्करादिभ्य ॥

विक्रपूर्वपदात्तो ॥ ६ । ३ । ७१ ॥

अर्धाच्छेषे पूर्वार्ध्वम् । पौर्वार्धिभ्यम् ॥

ग्रामराष्ट्रांशादणिकणौ ॥ ६ । ३ । ७२ ॥

दिक्पूर्वादियाच्छेषे । ग्रामस्य राष्ट्रस्य वा पौर्वार्धि पौर्वार्धिभ्यः ॥

परावराधमोत्तमादेर्य ॥ ६ । ३ । ७३ ॥

अर्धाच्छेषे । परार्ध्वम् । अवरार्ध्वम् । अधमार्ध्वम् । उत्तमार्ध्वम् ॥

अमोऽन्तावोऽधसः ॥ ६ । ३ । ७४ ॥

शेषे । अन्तमः । अवमः । अधमः ॥

पश्चादाद्यन्ताग्रादिमः ॥ ६ । ३ । ७५ ॥

शेषे । पश्चिमः । आदिमः । अन्तिमः । अग्रिमः ॥

मध्यान्मः ॥ ६ । ३ । ७६ ॥

शेषे । मध्य ॥

मध्य उत्कर्षीर्षिकर्षयोरः ॥ ६ । ३ । ७७ ॥

मध्याच्छेषे । नात्युत्कृष्टो नात्यपकृष्टो मध्यपरिमाणौ मध्यो वैधाकरण ॥

अध्यात्मादिभ्ये इकण् ॥ ६ । ३ । ७८ ॥

शेषे । आध्यात्मिकम् । आधिदैविकम् ॥

समानपूर्वलोकोत्तरपदात् ॥ ६ । ३ । ७९ ॥

शेषे इकण् । सामानग्रामिक* । सामानदेशिक* । ऐहलौकिक* । योगद्वयेऽपि भवार्थ एव प्रत्यय इत्यन्ये ॥

वर्षाकालेभ्य ॥ ६ । ३ । ८० ॥

शेषे इकण् । वार्षिक* । मासिक ॥

अशाहसो ॥ ७ । ४ । १४ ॥

उत्तरपदस्य स्वरेऽवादेः स्वरस्य ङिति तद्धिते वृद्धि । पूर्वा-
पिक* । अपरवार्षिक* ।

शब्द श्राद्धेकर्मणि ॥ ६ । ३ । ८१ ॥

शेषे इकण् । शारदिक श्राद्धम् ॥

नदा रोगात्पे ॥ ६ । ३ । ८२ ॥

शारदः शेषे इकण् । शारदो रोग आत्पे वा ॥

निशाप्रदोपात् ॥ ६ । ३ । ८३ ॥

शेषे इकण् वा । नैशिकः । नैश । प्रादोपिक । प्रादोपः ॥

उवसस्तादिः ॥ ६ । ३ । ८४ ॥

कालार्थान्छेपे इकण् वा । शौवस्तिक । श्वस्त्य । श्वस्तन. ॥

चिरपरुत्परारेस्तन ॥ ६ । ३ । ८५ ॥

शेषे वा । चिरत्नम् परुत्तनम् । परारित्तनम् । पक्षे सायमित्वादिना
तनट् । चिरंतनमित्यादि ॥

पुरोन ॥ ६ । ३ । ८६ ॥

कालार्थान्छेपे वा । पुराणम् । पुरातनम् ॥

पूर्वाह्णापराह्णात्तनट् ॥ ६ । ३ । ८७ ॥

शेषे वा । पूर्वाह्नेतन २ । अपराह्नेतन २ । पूर्वाह्निक ।
आपराह्निक ॥

सायचिरप्राह्णेप्रगेऽव्ययात् ॥ ६ । ३ । ८८ ॥

कालाच्छेपे नित्य तनट् । सायन्तनम् । चिरन्तनम् । प्राह्नेतनम् ।
प्रगेतनम् । दिवातनम् । दोपातनम् । कालेभ्य इत्येव सौवम् ॥

भर्तुसध्यादेरण् ॥ ६ । ३ । ८९ ॥

कालार्थान्छेपे । पौषः । औष्य । सान्ध्य । आमावास्य । ए-
कदेशविहृतत्वादमावस्याशब्दादपि । आमावस्य. । शाश्वतम् । न-
वर्णोवर्णादिति सूत्रेऽशश्वदिति प्रतिषेधादिकणपि । शाश्वतिकम् ॥

सवत्सरात्फलपर्वणो ॥ ६ । ३ । ९० ॥

शेषेऽम् । सवत्सरं फल, पर्व वा ॥

हेमन्ताद्वातलुक् च ॥ ६ । ३ । ९१ ॥

शेषेऽण् । हैमनम् । हैमन्तम् । हैमन्तिकम् । पूर्वहैमनम् ॥

प्रावृष एण्यः ॥ ६ । ३ । ९२ ॥

शेषे । प्रावृषेण्यः ॥

स्थासाजिनान्ताल्लुप् ॥ ६ । ३ । ९३ ॥

शैपिकस्य । अश्वत्यामा । सिंहाजिन ॥

तत्र कृतलब्धक्रीतसभूते ॥ ६ ॥ ३ । ९४ ॥

यथायोगमणादय एयणादयश्च स्युः । स्रौघ्र । माधुर' । औत्स । बाह्य । बाहीकः । नादेयः । राष्ट्रिय' ॥

कुशले ॥ ६ । ३ । ९५ ॥

सप्तम्यन्ताद्यथाविहितमणेयणादय । स्रौघ्र' । नादेय ॥

पथोऽक' ॥ ६ । ३ । ९६ ॥

सप्तम्यन्तात् कुशले । पथक' ॥

कोऽश्मादे' ॥ ६ । ६ । ९७ ॥

सप्तम्यन्तात् कुशले । अश्मक' । अशनिक' ॥

जाते ॥ ६ । ३ । ९८ ॥

सप्तम्यन्ताद्यथाविहितमणेयाणादय' । माधुर' । औत्स । बाह्य' । नादेयः । राष्ट्रियः ॥

पोष्ठमद्राजाते ॥ ७ । ४ । १३ ॥

पदोत्तरपदस्य स्वरेष्वादेः स्वरस्य ङिणति तद्धिते वृद्धिः । प्रोष्ठ-
पाद' । भद्रपादो बहु' ॥

प्रावृष इक ॥ ६ । ३ । ९९ ॥

सप्तम्यन्ताज्जाते । प्राट्पिक. ॥

नाम्नि शरदोऽकश् ॥ ६ । ३ । १०० ॥

सप्तम्यन्ताज्जात । शरदफा दर्भा । नाम्नीति किश् ? । शरद सस्यम् ॥

सिन्व्यपकरात्काणौ ॥ ६ । ३ । १०१ ॥

सप्तम्यन्ताज्जाते नाम्नि । सिन्वुक. । सैन्य । अपकरक ' आपकर ॥

पूर्वाह्लाऽपराह्लाद्रामूलप्रदोपावस्करादक. ॥ ६ ।

३ । १०२ ॥

सप्तम्यन्ताज्जाते नाम्नि । पूर्वाहक । अपराहक । आर्द्रक. । मूलक । प्रतोपक । अयस्करक ॥

पथ पन्थ च ॥ ६ । ३ । १०३ ॥

सप्तम्यन्ताज्जातेऽमी नाम्नि ॥ पन्थकः ॥

अथ वामावास्याया ॥ ६ । ३ । १०४ ॥

अस्मात्सप्तम्यन्ताज्जाते अ. अथ नाम्नि । अमावास्यः । अमावास्यक ॥ आमावास्य । अमासस्य ॥

श्रविष्ठापाठादीयण् च ॥ ६ । ३ । १०५ ॥

सप्तम्यन्ताज्जाते अ नाम्नि । श्रविष्ठीय । श्रविष्ठ । ज्ञपादीय । अपाठ ॥

फल्गुन्याष्ट. ॥ ६ । ३ । १०६ ॥

सप्तम्यन्ताज्जाते नाम्नि । फल्गुन । फल्गुनी स्त्री ॥

बहुलानुराधापुष्यार्थपुनर्वसुहस्तनिशासास्वाते-

लुप् ॥ ६ । ३ । १०७ ॥

सप्तम्यन्ताद्भाणो ते नाम्नि । बहुल । अनुराध । पुण्यः ।
तिप्य । पुनश्चुः । हस्तः । विशाखः । स्वातिः ॥

चित्रारेवतीरोहिण्याः स्त्रियाम् ॥ ६ । ३ । १०८ ॥

एभ्यः सप्तम्यन्तेभ्यो जाते नाम्नि स्त्रिया लुप् । चित्रा । रे-
यनी । रोहिणी ॥

बहुलमन्येभ्यः ॥ ६ । ३ । १०९ ॥

सप्तम्यन्तेभ्यो भाणोजाते लुप् नाम्नि । अभिजित् । आभिजितः ।
अश्वयुक् । आश्वयुज । कचिन्नित्यम् । अश्विन । कचिन्न । माघः ॥

वा जाते द्विः ॥ ६ । २ । १३७ ॥

योऽणु सट्टिद्वा । शातभिष । शातभिषज । द्विरिति किम् ? ।
द्वैषवनः ॥

स्थानान्तगोशालखरशालात् ॥ ६ । ३ । ११० ॥

सप्तम्यन्ताज्जाते प्रत्ययस्य नाम्नि लुप् । गोस्थानः । गोशालः ।
खरशालः । शिशुः ॥

वत्सशालाद्वा ॥ ६ । ३ । १११ ॥

सप्तम्यन्ताज्जाते प्रत्ययस्य नाम्नि लुप् । वत्सशालः । वात्सशालः ॥

सोदर्यसमानोदर्यौ ॥ ६ । ३ । ११२ ॥

जाते निपात्येते । सोदर्य । समानोदर्यौ भ्राता ॥

कालाद्देये ऋणे ॥ ६ । ३ । ११३ ॥

सप्तम्यन्ताद्यथाविहितं प्रत्यय । मासिकमृणम् ॥

कलाप्यद्भवत्यवबुसोमाव्यासैपमसोऽकः ॥ ६ । ३ । ११४ ॥

कालार्थात् सप्तम्यन्ताद् देवे ऋणे । कालापकम् । अश्वत्यकम् ॥
यवपुसकम् । उभाव्यासकम् । ऐपमरुमृणम् ॥

ग्रीष्मावरसमादकञ् ॥ ६ । ३ । ११५ ॥

कालार्थात्सप्तम्यन्ताद्देवेऋणे । ग्रैष्मकम् । आरसमकमृणम् ॥

सवत्सराहग्रहायण्या इकण च ॥ ६ । ३ । ११६ ॥

आभ्या सप्तम्यन्ताभ्यां देये ऋणे इकणकञ् च । सावत्सरिकम् ।
सावत्सरक । फलं पर्वणा । आग्रहायणिकम् । आग्रहायणकम् ।
पेत्यकृत्येरुण् चेति विधानमण्वापनार्थम् ॥

साधुपुप्यत्पच्यमाने ॥ ६ । ३ । ११७ ॥

सप्तम्यन्तात्कालविशेषार्थाद्यथाविहितं प्रत्यया । हैमनमनुलेपनम् ।
हैमन्तम् । हैमन्तिकम् । वासन्त्य. कुन्दलताः । ग्रैष्म्य पाटला. ।
शारदा शालय ॥

उत्ते ॥ ६ । ३ । ११८ ॥

सप्तम्यन्तात्कालार्थाद्यथाविहितं प्रत्यय. । शारदा, यवा । हैमनाः ॥

आश्वयुज्या अकञ् ॥ ६ । ३ । ११९ ॥

अस्मात्सप्तम्यन्ताद्दुस्तेऽकञ् । आश्वयुजका । मापा ॥

ग्रीष्मवसन्ताद्वा ॥ ६ । ३ । १२० ॥

सप्तम्यन्ताद्दुस्तेऽकञ् । ग्रैष्मकं ग्रैष्म सस्यम् । वासन्त्यकम् । वासन्तम् ॥

व्याहरति मृगे ॥ ६ । ३ । १२१ ॥

सप्तम्यन्तात्कालार्थाद्यथाविहितं प्रत्यय. । नैशिको नैशो वा
शृगाल । प्रादोषिक. । प्रादोषो वा ॥

जयिनि च-॥ ६ । ३ । १२२ ॥

सप्तम्यन्तात्कार्याद्यथाविहित प्रत्ययः । निशाभवमध्ययनं
निशा । तत्रजयी नैशिकः । नैश । प्रादोपिकः । प्रादोपः । वार्षिकः ॥

भवे ॥ ६ । ३ । १२३ ॥

सप्तम्यन्ताद्यथाविहितमण्येणादयः । सौम्रः । औत्स । नादेयः ।
देविकाशिशपादीर्घसत्रश्रेयसस्तप्राप्तावा ॥ ७ । ४ । ३ ॥

एषा स्वरेष्वादेः स्वरस्य ङिति तद्धिते वृद्धिप्राप्तावा । दा-
विकमुदकम् । दाविकाकूला. शालय । शांशप* स्तम्भ* । दार्धसत्रम् ।
श्रायस द्वादशाङ्गम् । तत्प्राप्ताविति किम् ? । सौदेविक इत्यत्र निषे-
धार्थं पूर्वोत्तरपदानामपि यथा स्यादित्येवमर्थं च । तेनपूर्वदाविक* ।
अत्र प्राग्रामाणामित्युत्तरपदवृद्धिप्राप्ति ॥

प्राग्रामाणाम् ॥ ७ । ४ । १७ ॥

प्रादेशग्रामवाचिनां योऽवयवो दिग्वाची तत. परस्यावयवस्य
दिग्* परेषा च प्राग्रमावाचिना ङिति तद्धिते स्वरेष्वादेः स्वरस्य
वृद्धि । पूर्वकार्णमृत्तिक* । पूर्वेषुकामशमः । पूर्वकान्यकुञ्ज. ॥

जङ्गलधेनुवलजस्योत्तरपदस्य तु वा ॥ ७ । ४ । २४ ॥

आदेऽङिति तद्धिते स्वरेष्वादेः स्वरस्य नित्य वृद्धि* । कौरुज-
ङ्गल । कौरुजाङ्गल । वैश्वधेनव* । वैश्वधैनव । सौवर्णवलज* ।
सौवर्णवालज ॥

प्राचा नगरस्य ॥ ७ । ४ । २६ ॥

प्रादेशार्थस्य नगरान्नस्य ङिति तद्धिते पूर्वोत्तरपदयो स्वरे-
ष्वादेर्वृद्धि । सौमहनागर । प्राचामिति* किम् ? । मादनगरः ॥

दिगादिदेहांशाथ* ॥ ६ । ३ । १२४ ॥

सप्तम्यन्ताद्दे । दिश्य* । अप्सव्य* । मूषेन्य* ॥

येऽवर्णे ॥ ३ । २ । १०० ॥

प्रत्यये नासिकाया नस् । नस्यम् ॥

शिरसः शीर्षन् ॥ ३ । २ । १०१ ॥

ये । शीर्षण्यः स्वरः ॥

केशे वा ॥ ३ । २ । १०२ ॥

ये शिरसः शीर्षन् । शीर्षण्याः शिरस्याः केशाः ॥

नाम्न्युदकात् ॥ ६ । ३ । १२५ ॥

सप्तम्यन्ताद्भवे य । उदम्या रजस्वला ॥

मध्यादिनाण्णेषा मोऽन्तश्च ॥ ६ । ३ । १२६ ॥

सप्तम्यन्ताद्भवे । माध्यदिना । माध्यम । मध्यमीय ॥

जिह्वामूलाद्गुलेश्चैय ॥ ६ । ३ । १२७ ॥

मयाद्भवे । जिह्वामूलीय । अद्गुलीय । मधीय ॥

वर्गान्तात् ॥ ६ । ३ । १२८ ॥

सप्तम्यन्ताद्भवे ईयः । कवर्गीयो वर्णः ॥

ईनयो चाशब्दे ॥ ६ । ३ । १२९ ॥

वर्गान्तात्सप्तम्यन्ताद्भवे ईयः । भरतवर्गीणः । भरतवर्गः । भरतवर्गीयः । शब्दे तु कवर्गीयः ॥

दृत्तिकृत्क्षिकलशिवस्त्यहेरेयण् ॥ ६ ॥ ३ । १३० ॥

सप्तम्यन्ताद्भवे । दार्तयः जलम् । कौक्षेयो व्याधिः । काल्सेयः तक्रम् । वास्तेयः पुरीषम् । आहेयः विषम् ॥

आस्तेयम् ॥ ६ । ३ । १३१ ॥

अस्तीर्धनविद्यमानार्थात्तत्रभवे ष्यण् असृजोवास्त्यादेशश्च । आस्तेयम् ॥

श्रीवातोऽण् च ॥ ६ । ३ । १३२ ॥

भवे ष्यण् । श्रैयम् । श्रैनेयम् ॥

चतुर्मासान्नाम्नि ॥ ६ । ३ । १३३ ॥

तत्र भवेऽण् । चातुर्मासी । आपादादिपौर्गमासी ॥

यज्ञे ज्य ॥ ६ । ३ । १३४ ॥

चतुर्मासात्तत्रभन । चातुर्मास्यानि यज्ञकर्माणि ॥

गम्भीरपञ्चजनवहिर्देवात् ॥ ६ । ३ । १३५ ॥

तत्रभवे ङ्य. । गाम्भीर्यः । पाञ्चजन्य. । बाह्यः । दैव्य* ॥

परिमुखादेरव्ययीभावात् ॥ ६ । ३ । १३६ ॥

तत्रभवे ङ्य । पारिमुख्य । पारिहनव्य ॥

अन्तःपूर्वाटिकण् ॥ ६ । ३ । १३७ ॥

अव्ययीभावात्तत्रभन । आन्तरगारिक* ॥

पर्यनोर्ग्रामात् ॥ ६ । ३ । १३९ ॥

अव्ययीभावात्तत्रभने डकण । पारिग्रामिकः । आनुग्रामिकः ॥

उपाज्जानुनीविकर्णात् प्रायेण ॥ ६ । ३ । १३९ ॥

अव्ययीभावादिकण् तत्रभने । औपजानुक । सेवकः । औप-
नीविकु श्रीवादाय । औपकर्णिकः सूचक ॥

रूढावन्तपुरादिक* ॥-६ । ३ । १४० ॥

तत्रभने । अ त् पुरिका स्त्री । रुढाविति किम् ? । आन्तःपुर* ॥

कर्णललाटात्कल् ॥ ६ । ३ । १४१ ॥

तत्रभये तदन्तस्य रुदौ । वर्णिका वर्णाभरणम् । ललाटिका
ललाटमण्डनम् ॥

तस्य व्याख्याने च ग्रन्थात् ॥ ६ । ३ । १४२ ॥

तत्रभये यथाविहित प्रत्यय* । फार्तम् । प्रातिपदिकीय व्याख्या
न भवं वा ॥

प्रायोवहुस्वरादिकण् ॥ ६ । ३ । १४३ ॥

ग्रन्थार्थात्तस्य व्याख्याने तत्रभये च । पात्वणत्विकम् । प्रायोवहु-
नात् साहितम् ॥

ऋगृद्द्विस्त्रयागेभ्य ॥ ६ । ३ । १४४ ॥

ग्रन्थाचिभ्यस्तस्यव्याख्याने तत्रभये चेरुण् । आर्चिकम् ।
चातुर्होत्रकम् । आर्द्रिकम् । राजसूयिकम् ॥

ऋषेरध्याये ॥ ६ । ३ । १४५ ॥

ग्रन्थचेस्तस्य व्याख्याने तत्रभये चेरुण् । वासिष्ठिकोऽध्याय ।
अध्याय इति किञ् १ । वाशिष्ठी ऋक् ॥

पुरोडाशपौरोडाशादिकेकटौ ॥ ६ । ३ । १४६ ॥

ग्रन्थार्थात्तस्य व्याख्याने तत्रभये च । पुरोडाशिका । पुरोडा-
शिकी । पौरोडाशिका । पौरोडाशिकी ॥

छन्दसोय. ॥ ६ । ३ । १४७ ॥

ग्रन्थार्थात्तस्य व्याख्याने तत्रभये च । छन्दस्य ॥

शिक्षादेश्वाण् ॥ ६ । ३ । १४८ ॥

छन्दसोग्रन्थार्थात्तस्यव्याख्याने तत्रभये च । शैक्ष* । आर्ग-
यन । छान्दम ॥

तत आगते ॥ ६ । ३ । १४९ ॥

यथाविहितमणेयणादयः । सौत्रः । गव्यः । नादेय' । ग्राम्यः ॥

विद्यायोनिसवन्धादकम् ॥ ६ । ३ । १५० ॥

तत आगते । आचार्य्यकम् । पैतामहकम् । मातामहकम् ॥

पितुर्यो वा ॥ ६ । ३ । १५१ ॥

योनिसम्न्यार्थात्तत आगते । पित्र्यम् । पैतृकम् ॥

ऋत इकण् ॥ ६ । ३ । १५२ ॥

'विद्यायोनिसवन्'ार्थात्तत' आगते । हौठकम् । मातृकम् ॥

आयस्थानात् ॥ ६ । ३ । १५३ ॥

स्वामिग्राशोभागोयत्रोत्पद्यते, तदर्थात्तत आगते इकण् । आतरिकम् ॥

शुण्डिकादेरण् ॥ ६ । ३ । १५४ ॥

तत आगते । शौण्डिकम् । औदपानम् ॥

गोत्रादङ्कवत् ॥ ६ । ३ । १५५ ॥

तत आगते प्रत्यय' । वैदम् । औपगवकम् ॥

नृहेतुभ्यो रूप्यमयटौवा ॥ ६ । ३ । १५६ ॥

चैत्ररूप्यम् । चैत्रमयम् । चैत्रीयम् । समरूप्यम् । सममयम् । समीयम् ॥

प्रभवति ॥ ६ । ३ । १५७ ॥

पञ्चम्यन्तात्प्राणुपलभ्ये यथाविहित प्रत्यया । हैमवती गङ्गा ॥

वैडूर्य ॥ ६ । ३ । १५८ ॥

निपात्यते । वैडूर्योपणिः ॥

॥ ६ । ३ । १५९ ॥

ततः प्रभवति । तन्मयम् । भवन्मयी ॥ :

तस्येदम् ॥ ६ । ३ । १६० ॥

षष्ठ्यन्तादिदमित्यर्थे यथात्रिहित प्रत्ययाः । औषावम् । दैत्यम् ।
फालेयम् । नादेयम् । पारीण । भानीय ॥

गोत्रोत्तरपदाद्गोत्रादिवाऽजिह्वाकात्यहरितदा
त्थात् ॥ ६ । १ । १२ ॥

गोत्रप्रत्ययान्तोत्तरपदात् गोत्रप्रत्ययान्तादिव तद्धित* । यथा
चारायणीयास्तथा कम्बलचारायणीया । अजिह्वेत्यादि किम् ? ।
ययेह फातीया. न तथा जैह्वाकाताः । हरितकाता* ॥

उक्ष्णोलुक् ॥ ७ । ४ । ५६ ॥

अनपत्येऽप्यन्त्यस्वरादे । औक्ष पदम् । अनपत्य इत्येव । उ
क्ष्णोऽपत्यमौक्षण ॥

ब्रह्मण ॥ ७ । ४ । ५७ ॥

अनपत्येऽप्यन्त्यस्वरादेर्लुक् । ब्राह्मसम् ॥

जातो ॥ ७ । ४ । ५८ ॥

ब्रह्मणोऽनपत्येऽप्यन्त्यस्वरादेर्लुक् । ब्राह्मी औपवि । जाता
वनपत्ये एवेति नियमार्थं वचनम् । तेन ब्रह्मणोऽपत्यं ब्राह्मणः॥ जाता
विति किम् ? । ब्राह्मो नारद. ॥

न्यङ्कोर्वा ॥ ७ । ४ । ८ ॥

विणति तद्धिते चाल्मागैत् । नैयङ्गम् । न्याङ्गम् ॥

नज क्षेत्रज्ञेऽवरकुशलचपलनिपुणशुचे ॥ ७ ।
४ । २३ ॥

ष्णिगति तद्धिते स्वरेष्वादेर्दृष्टिर्नवस्तुवा । 'असौश्रमम्' । 'आसौ-
श्रमम् । अनैश्वरम् । आनैश्वरम् । अकौशलम् । आकौशलम् । अ-
चापलम् । आचापलम् । अनैपुणम् । अनैपुणम् । अशौचम् ।
आशौचम् ॥

हलसीरादिकण् ॥ ६ । ३ । १६१ ॥

तस्येदमित्यर्थे । हालिरुम् । सैरिकम् ॥

समिध आधाने टेन्यण् ॥ ६ । ३ । १६२ ॥

तस्येदमित्यर्थे । सामिधेन्योमवः । सामिधेनी ऋक् ॥

विवाहे इन्दादकल्ल ॥ ६ । ३ । १६३ ॥

तस्येदमित्यर्थे । अत्रिभर्द्वाजिका ॥

अदे असुरादिभ्यो वैरे ॥ ६ । ३ । १६४ ॥

इत्येदमित्यर्थे विवाहेऽकल्ल । चान्द्रवशालज्ञायनिका । अदे-
वादीति 'किम् ?' । दैवासुरम् । रासोसुरम् ॥

नटान्तृत्ते ज्यः ॥ ६ । ३ । १६५ ॥

तस्येदमर्थे । टोनामिदं नृत्यं नाट्यम् ॥

छन्दोगौक्त्थिकयाज्ञिकबहुवृचाच्च धर्मनाम्नायसधे

॥ ६ । ३ । १६६ ॥

नटात्तस्येदमर्थे ज्यः । छान्दोग्य धर्मादि । औक्त्थिक्यम् । या-
ज्ञिक्यम् । बहुवृच्यम् । नाट्यम् ॥

आथर्वणिकादणिकल्लुक्च ॥ ६ । ३ । १६७ ॥

तस्येदमर्थे धर्मादी । आपर्वण. ॥

॥ ६ । ३ । १६८ ॥

तस्येदमर्थे धर्मादौ । काठको धर्मादि । चारुकरः ॥

गोत्राददण्डमाणवशिष्ये ॥ ६ । ३ । १६९ ॥

तस्येदमर्थेऽकञ् । औपगवकम् । अदण्डेत्यादि किम् ? । का-
ष्वा दण्डमाणवाः शिष्या वा ॥

रेवतिकादेरीय ॥ ६ । ३ । १७० ॥

गौतमीयस्येदमित्यर्थे । रेवतिकीयाः शिष्या । गौस्रीवीय शकटम् ॥

कौपिञ्जलहास्तिपदादण् ॥ ६ । ३ । १७१ ॥

गोत्रार्थेऽतस्येदमित्यर्थे । कौपिञ्जलाः शिष्याः । हास्तिपदाः ॥

सघधोपाङ्गलक्षणेऽयञ्जिञ् ॥ ६ । ३ । १७२ ॥

वैद सहादिः । वैद लक्षणम् । एव गार्ग । गार्गम् । दासः । दासम् ॥

शाकलादकञ् च ॥ ६ । ३ । १७३ ॥

तस्येदमित्यर्थेसघादावण् । शाकलकः । शाकलः । सहादिः ।
शाकरकम् । शाकल लक्षणम् ॥

गृहेऽग्नीधोरण् धश्च ॥ ६ । ३ । १७४ ॥

तस्येदमर्थे । आग्नीध्रम् ॥

रथात्सादेश्च वोढूङ्गे ॥ ६ । ३ । १७५ ॥

तस्येदमर्थे प्रत्ययः । रथ्योऽथः । रथ्यचक्रम् । द्विरयोऽथः
द्विरर्थः चक्रम् ॥

य ॥ ६ । ३ । १७६ ॥

रथात्सादेश्चतस्येदर्थे । रथ्यः । द्विरथः ॥

पत्रपूर्वादञ् ॥ ६ । ३ । १७७ ॥

दान्ताद्यथाविहित प्रत्ययः । शैवो ग्रन्थः । सिद्धसेनीय स्तवः ॥

नाम्नि मक्षिकादिभ्यः ॥ ६ । ३ । १९३ ॥

दान्तेभ्यो यथाविहित कृते प्रत्ययः । माक्षिक मधु । सारघप्र ॥

कुलालादेरकञ् ॥ ६ । ३ । १९४ ॥

तेन कृते नाम्नि । कौलालकं घटादिभाण्डम् । वारुटक
सूर्पपिटकादि ॥

सर्वचर्मण ईनेनञौ ॥ ६ । ३ । १९५ ॥

तेन कृते नाम्नि । सर्वचर्मण । सार्वचर्मणः ॥

उरसो याणौ ॥ ६ । ३ । १९६ ॥

तेन कृते नाम्नि । उरस्य । औरसः ॥

छन्दस्य ॥ ६ । ३ । १९७ ॥

छन्दसस्तेन कृते नाम्नि यो निपात्यः । छन्दस्यः ॥

अमोऽधिकृत्य ग्रन्थे ॥ ६ । ३ । १९८ ॥

कृते यथाविहितं प्रत्ययः । भाद्र । सौभद्रः ॥

ज्योतिषम् ॥ ६ । ३ । १९९ ॥

ज्योतिषोऽमोऽधिकृत्य कृते ग्रन्थे अण् वृद्ध्यभावश्च निपात्यः ॥

शिशुकन्दादिभ्य ईयः ॥ ६ । ३ । २०० ॥

अमोऽधिकृत्य कृते ग्रन्थे । शिशुकन्दीयः । यमसभीयो ग्रन्थः ॥

द्वन्द्वात्प्राय ॥ ६ । ३ । २०१ ॥

अधिकृत्य कृते ग्रन्थे ईयः । चास्यपदीयम् । प्राय इति किम् ? ।
दैवामुसम् ॥

शोक्तप्रत्ययस्य । कठाः । चरकाः ॥

तित्तिरिवरतन्तुखण्डिकोखादियण् ॥ ६ । ३ । १८४ ॥

तेन प्रोक्ते वेदे । तैत्तिरीयाः । धारतन्तवीयाः ॥ खाण्डिकीयाः ।
औखीया । वेदे इत्येव । तैत्तिराः श्लोकाः ॥

छगलिनो णेयिन् ॥ ६ । ३ । १८५ ॥

तेन प्रोक्ते वेदे । छगलेयिनः ॥

शौनकादिभ्योणिन् ॥ ६ । ३ । १८६ ॥

तेन प्रोक्ते वेदे । शौनकिनः । शास्त्ररविणः । आकृतिगणोऽयम् ॥

पुराणे कल्पे ॥ ६ । ३ । १८७ ॥

रात्रात्प्रोक्ते णिन् । पैश्वीकल्पः ॥

काश्यपकौशिकाद्देवञ्च ॥ ६ । ३ । १८८ ॥

तेन प्रोक्ते पुराणे कल्पे णिन् । काश्यपिनः । कौशिकिनः । का-
श्यपको धर्मादि ॥

शिलालिपारंशयोश्नटंभिक्षुसूत्रे ॥ ६ । ३ । १८९ ॥

तेन प्रोक्ते णिन् वेदवचकार्यमस्मिन् ॥ शैलालिनो नटाः ।
पाराशरिणो भिक्षवः ॥

कृशाश्वकर्मन्दादिन् ॥ ६ । ३ । १९० ॥

तेन प्रोक्ते यथासरयु नटसूत्रे भिक्षुसूत्रे च । वेदवचकार्यमस्मिन् ।
कृशाश्विनो नटाः । कर्मन्दिनो भिक्षवः ॥

उपज्ञाते ॥ ६ । ३ । १९१ ॥

दानाद्यथाविहित प्रत्ययः । पाणिनीय शास्त्रम् ॥

कृते ॥ ६ । ३ । १९२ ॥

तसिः ॥ ६ । ३ । २११ ॥

दान्तात्तुल्यदिके । सुदामतो विद्युत् ॥

यश्चोरस. ॥ ६ । ३ । २१२ ॥

दान्तात्तुल्यदिके तसिः । उरस्यः । उरस्त ॥

सेनिवासादस्य ॥ ६ । ३ । २१३ ॥

यथोक्तं प्रत्ययः । सौघ्नः । नादेय* ॥

आभिजनात् ॥ ६ । ३ । २१४ ॥

अभिजनाः पूर्ववान्यवास्तन्निवासात्स्यन्तात्पष्ठ्यर्थे यथोक्तं प्रत्यय । सौघ्नः । राष्ट्रिय* ॥

शण्डिकादेर्ण्य ॥ ६ । ३ । २१५ ॥

स्यन्तादाभिजननिवासार्थादस्येत्यर्थे । शण्डियः । कौचवार्य* ॥

सिन्च्वादेरञ् ॥ ६ । ३ । २१६ ॥

स्यन्तादाभिजननिवासार्थात्पष्ठ्यर्थे । सैन्धव । वार्णवः ॥

सलालुरादीयण् ॥ ६ । ३ । २१७ ॥

स्यन्तादाभिजननिवासार्थात्पष्ठ्यर्थे । सालालुरीयः पाणिनि. ॥

तूदीवर्मत्या एयण् ॥ ६ । ३ । २१८ ॥

आभ्या स्यन्ताभ्यामाभिजननिवासार्थाभ्या पष्ठ्यर्थे एयण् । तीदेय. । वार्मतेय ॥

गिररीयोऽस्त्राजीवे ॥ ६ । ३ । २१९ ॥

गिर्य आभिजनो निवासस्तदर्थत्स्यन्तात्पष्ठ्यर्थेऽस्त्राजीवे ईय । हत्तोलीय ।

॥ इति शैपिकाः ॥

अभिनिष्कामति द्वारे ॥ ६ । ३ । २०२ ॥

अमन्ताद्ययोक्तं प्रत्यय* । माधुरम् । नादेयम् । राष्ट्रिय द्वारम् ॥

गच्छति पथि दूते ॥ ६ । ३ । २०३ ॥

अमन्ताद्ययोक्तं प्रत्यय ॥ म्रौत्र पन्था दूतो वा । ग्राम्य ॥

भजति ॥ ६ । ३ । २०४ ॥

अमो ययोक्तं प्रत्यय* । सौत्र । राष्ट्रिय ॥

महाराजादिकण् ॥ ६ । ३ । २०५ ॥

अमो भजति । माहाराजिकः ॥

अचित्ताददेशकालात् ॥ ६ । ३ । २०६ ॥

अमो भजतीरुण् । आपूपिक । अचित्तात्ति किम् ? । द्वै
दत्त. । अदेशेत्यादि किम् ? । सौत्र । हैमन. ॥

वासुदेवार्जुनादक ॥ ६ । ३ । २०७ ॥

अमन्ताद् भजत्यर्थे । वासुदेवरु* । अर्जुनादक ॥

गोत्रक्षत्रियेभ्योऽकञ् प्राय ॥ ६ । ३ । २०८ ॥

अमन्तेभ्यो भजति । औपगवरु । नाकृत्वरु । प्राय इति किम् ? ।
पाणिनीय ॥

सरूपाद्द्वे सर्व राष्ट्रवत् ॥ ६ । ३ । २०९ ॥

राष्ट्रक्षत्रियार्थादमो भजति । वृजिक । मद्रक । पाण्डवरु* । स
रूपादिति किम् ? । पौरवीय ॥

टस्तुल्यदिशि ॥ ६ । ३ । २१० ॥

ययोक्तं प्रत्यय । सौदामनी विद्युत् ॥

दान्ताचरति । नायिक* । बाहुकाः स्त्री ॥

चरति ॥ ६ । ४ । ११ ॥

दान्तादिकण् । हास्तिकः । दाधिक* ॥

पर्पादेरिकट् ॥ ६ । ४ । १२ ॥

दान्ताचरति । पर्पिंकी । अश्विनी ॥

पदिक* ॥ ६ । ४ । १३ ॥

पादाचरतीकट् पचास्य । पदिकः ॥

श्वगणाद्वा ॥ ६ । ४ । १४ ॥

चरतीकट् । श्वगणिनी । श्वागणिक* ॥

वेतनादेर्जावति ॥ ६ । ४ । १५ ॥

दान्तादिकण् । वैतनिक । बाहिकः ॥

व्यस्ताच्च क्रयविक्रयादिक. ॥ ६ । ४ । १६ ॥

समस्तात् तेन जीवतीक* । क्रयविक्रयिक । क्रयिक । विक्रयिकः ॥

वस्नात् ॥ ६ । ४ । १७ ॥

तेन जीवतीक* । वस्तिक* ॥

आयुधादीयश्च ॥ ६ । ४ । १८ ॥

तेन जीवतीक । आयुधीय* । आयुधिक* ॥

व्रातादीनश्च ॥ ६ । ४ । १९ ॥

तेन जीवति । व्रातीनाभार्य* ॥

निर्वृत्तेऽक्षयूतादेः ॥ ६ । ४ । २० ॥

दान्तादिकण् । आक्षयूतिकम् । जाह्याप्रहतिक वैरम् ॥

इकण् ॥ ६ । ४ । १ ॥

आपादान्ताद्यदनुक्तं स्यात्तत्रायमधिकृतो द्वेयः ॥

तेन जित्तजयद्दीव्यत्खनत्सु ॥ ६ । ४ । २ ॥

इकण् । आक्षिकम् । आक्षिक । आत्रिकः ॥

सस्कृते ॥ ६ । ४ । ३ ॥

दान्तादिकण् । दाधिकम् । वैधिकः ॥

कुलस्थकोपान्त्यादण् ॥ ६ । ४ । ४ ॥

तेन सस्कृते । कौलत्यम् । तैत्तिदीकम् ॥

ससृष्टे ॥ ६ । ४ । ५ ॥

दान्तादिकण् । दाधिकम् ॥

लवणाद् ॥ ६ । ४ । ६ ॥

तेन ससृष्टे । लवण सूष ॥

चूर्णमुद्गाभ्यामिनणौ ॥ ६ । ४ । ७ ॥

तेन ससृष्टे । चूर्णिनोऽपूपा । मौद्गी यवायु ॥

व्यञ्जनेभ्य उपसिक्ते ॥ ६ । ४ । ८ ॥

दान्तेभ्य इण् । तैलक शारुम् । उपसिक्त ससृष्टमेव तत्र ससृष्ट
इत्येव सिद्धे नियमार्थं वचनम् । व्यञ्जनैः ससृष्टे उपसिक्त एव उपसिक्ते
च व्यञ्जनैरर ॥

तरति ॥ ६ । ४ । ९ ॥

दान्तादिण् । औडुपिक ॥

नोद्विस्वरादिक ॥ ६ । ४ । १० ॥

पक्षिमत्स्यमृगार्थाद्घ्नति ॥ ६ । ४ । ३१ ॥

द्वितीयान्तादिकण् । पाक्षिकः । मात्स्यिकः । मार्गिकः ॥

परिपन्थात्तिष्ठति च ॥ ६ । ४ । ३२ ॥

द्वितीयान्ताद् घ्नतीरुण् । पारिपन्थिकश्चौरः ॥

परिपथात् ॥ ६ । ४ । ३३ ॥

द्वितीयान्तात्तिष्ठत्यर्थे इरुण् । पारिपथिकः ॥

अवृद्धेर्गृह्णति गर्ह्ये ॥ ६ । ४ । ३४ ॥

द्वितीयान्तादिकण् । द्वैगुणिकः । अवृद्धरिति किम् ? । वृद्धिं गृह्णातीति साम्यमेव ॥

कुसीढादिकट् ॥ ६ । ४ । ३५ ॥

द्वितीयान्ताद् गर्ह्ये गृह्णति । कुसीढिकी ॥

दशैकादशादिकश्च ॥ ६ । ४ । ३६ ॥

द्वितीयान्तान्नित्ये गृह्णतीरुट् । दशैकादशिका । दशैकादशिकी । दशैकादशादित्यत एव निपातनादकारान्तत्वम् । तच्च वाक्ये प्रयोगार्थम् । दशैकादशान् गृह्णतीति ॥

अथेपदपदोत्तरपदललामप्रतिकण्ठात् ॥ ६ । ४ । ३७ ॥

द्वितीयान्ताद्गृह्णतीरुण् । आर्थिक । पादिक । पूर्वपदिक । लालामिक । प्रानिरुण्डिक ॥

परद्वारादिभ्यो गच्छति ॥ ६ । ४ । ३८ ॥

द्वितीयान्तेभ्य इकण् । पारदारिकः । गौरदारिकः ॥

प्रतिपथादिकश्च ॥ ६ । ४ । ३९ ॥

भावादिम् ॥ ६ । ४ । २१ ॥

तेन निर्वृत्ते । पाफिमम् ॥

याचितापमित्यात्कण् ॥ ६ । ४ । २२ ॥

तेन निर्वृत्ते । याचितकम् । आपमित्यकम् ॥

हरत्युत्सङ्गादे ॥ ६ । ४ । २३ ॥

दान्तादिकण् । औन्सङ्गिक । औडुपिक ॥

भस्त्रादेरिकट् ॥ ६ । ४ । २४ ॥

दान्ताद्धरति । भस्त्रिकी । भरट्टिकी ॥

विवधवीवधाद्वा ॥ ६ । ४ । २५ ॥

तेन हरतीम् । विवधिकी । वीवधिकी । वय्यिक ॥

कुटिलिकाया अण् ॥ ६ । ४ । २६ ॥

अस्मादान्ताद्धरति । कुटिलिक । कर्मादिः ॥

ओज सहोम्भसो वर्तते ॥ ६ । ४ । २७ ॥

दातदिकण् । औजसिक । साहसिक । आम्भसिक ॥

त प्रत्यनोलोमेषकूलात् ॥ ६ । ४ । २८ ॥

वर्तते इत्यर्थे इरुण् । प्रानिलोमिक । आनुलोमिक । प्राती-
पिक । आन्वीपिक । प्रातिहलिक । आनुहलिक ॥

परेमुखपाठ्वात् ॥ ६ । ४ । २९ ॥

वृतीयान्ताद्धर्त इत्यर्थे इरुण् । पारिमुखिक । पारिपार्थिक ॥

रक्षदुञ्छतो ॥ ६ । ४ । ३० ॥

द्वितीयान्तादिकण् । सामाजिक । नागरिक । वादरिकः ॥

द्वितीयान्तादिरुण् । धार्मिन् । आत्रमिन् ।

पृथ्या धर्म्ये ॥ ६ । ४ । ५० ॥

डरुण् । शौल्कशालिकम् ॥

ऋन्नरादेरण् ॥ ६ । ४ । ५१ ॥

पृथ्यन्ताद्धर्म्ये । नार नुर्धर्म्यम् । पैत्रम् । नाग्म् । माहिपम् ॥

विभाजयितृविशसितुर्णाड्लुक् च ॥ ६ । ४ । ५२ ॥

पृथ्यन्ताद्धर्म्येऽण् । वैभाजित्रम् । वैशस्त्रम् ॥

अवक्रये ॥ ६ । ४ । ५३ ॥

पृथ्यन्तादिरुण् । आपणिव ॥

तदस्य पण्यम् ॥ ६ । ४ । ५४ ॥

डरुण् । आपृपिक. ॥

किशरादेरिकट् ॥ ६ । ४ । ५५ ॥

तदस्य पण्यमिति विषये । किशरिकी । तगरिकी ॥

शलालुनो वा ॥ ६ । ४ । ५६ ॥

तदस्य पण्यमिति विषये इरुट् । शलालुकी । शलालुकी ॥

शिल्पम् ॥ ६ । ४ । ५७ ॥

तदस्येत्यर्थे डरुण् तच्छिल्प चेत् । नार्तिन् । मार्दङ्गिक ॥

मडडुकझझराद्वाऽण् ॥ ६ । ४ । ५८ ॥

तदस्य शिल्पमिति विषये । माड्डुक. । माड्डुफिक । शार्जर । शार्जरिन् ॥

शीलम् ॥ ६ । ४ । ५९ ॥

द्वितीयान्ताद्गच्छतीकृष्ण । प्रतिपयिकः । प्रतिपयिकः ॥

माथोत्तरपदपदव्याक्रन्दाद्धावति ॥ ६ । ४ । ४० ॥

द्वितीयान्तादिकृष्ण । दाण्डमायम् । पाठविकः । आक्रन्दिकः ॥

पश्चात्यनुपदात् ॥ ६ । ४ । ४१ ॥

द्वितीयान्ताद्भावतीकृष्ण । आनुपदिः ॥

सुस्नातादिभ्यः पृच्छति ॥ ६ । ४ । ४२ ॥

द्वितीयान्तेभ्य इष्ण । सौम्नातिक । सौग्यरात्रिकः ॥

प्रभृतादिभ्यो व्रुति ॥ ६ । ४ । ४३ ॥

द्वितीयान्तेभ्य इष्ण । प्राभृतिः । पार्याप्तिकः ॥

माशब्द इत्यादिभ्यः ॥ ६ । ४ । ४४ ॥

द्युवतीकृष्ण । माशब्दिक । कार्यगदिकः ।

शाब्दिकदार्दुरिकलालाटिककौकुरिकम् ॥ ६ । ४ । ४५ ॥

इष्णमत्ययात्तं निपात्यते । शाब्दिको वैयारुण । दार्दुरिको
यादित्रकृत् । लालाटिक प्रमत्त सेराकृत् । कौकुरिको भिक्षुः ॥

समूहार्थात्समवेते ॥ ६ । ४ । ४६ ॥

द्वितीयान्तादिकृष्ण । सामूहिक । सामाजिक ॥

पर्यदो ण्य ॥ ६ । ४ । ४७ ॥

अस्माद् द्वितीयान्तात् समवेते ण्य । पार्यदः ॥

सेनाया वा ॥ ६ । ४ । ४८ ॥

द्वितीयान्तात् समवेते ण्य, । सैन्य । सैनिकः ॥

धर्माधर्माच्चरति ॥ ६ । ४ । ४९ ॥

इकण् । आपूपिकः ॥

नियुक्त दीयते ॥ ६ । ४ । ७० ॥

प्रथमान्ताच्चतुर्थ्यर्थे इकण् । तच्चेन्नियुक्तमव्यभिचारेण नित्यं वा दीयते । आगभोजनिकः ॥

शाणामांसौदनादिको वा ॥ ६ । ४ । ७१ ॥

तदस्मै नियुक्तं दीयते इति विषये । शाणिका । मांसौदनिका । शाणिकी । मांसौदनिकी ॥

भक्तौदनाद्वाणिकट् ॥ ६ । ४ । ७२ ॥

तदस्मै नियुक्तं दीयते इति विषये । भाक्तः । औदनिकी । भाक्तिकः ॥ औदनिक ॥

नवयज्ञादयोऽस्मिन् वर्तन्ते ॥ ६ । ४ । ७३ ॥

इकण् । नावयज्ञिकः । पाकयज्ञिकः ॥

तत्र नियुक्ते ॥ ६ । ४ । ७४ ॥

इकण् । शौलकशालिकः ॥ दौवारिकः ॥

अगारान्तादिक ॥ ६ । ४ । ७५ ॥

तत्र नियुक्ते । देवगारिक ॥

अदेशकालादयाचिनि ॥ ६ । ४ । ७६ ॥

सप्तम्यन्तादिकण् । आशुचिकः । सान्धियः । अदेशकालादिति किम् ? । म्वायायभूमावयायी ॥

निकटादिषु वसति ॥ ६ । ४ । ७७ ॥

इकण् । नैकटिकः । आरण्यिको भिक्षुः । वार्द्धमूलिकः ॥

तदस्येत्यर्थे इकण् । आपूपिक ॥

अङ्स्थाच्छत्रादेरञ् ॥ ६ । ४ । ६० ॥

तदस्य शीलमिति विषये । आस्य. । छात्रः । नापम. ॥

तूष्णीक ॥ ६ । ४ । ६१ ॥

तूष्णीमन्तदस्य शीलमिति विषये को मत्तुप् च निपात्यते । तूष्णीकः ॥

प्रहरणम् ॥ ६ । ४ । ६२ ॥

तदस्येत्यर्थे इकण् तत्रहरणं चेत् । आसिकः ॥

परड्यधाद्वाण् ॥ ६ । ४ । ६३ ॥

तदस्य प्रहरणमिति विषये । पारड्यन् । पारड्यधिकः ॥

शक्तियष्टेष्टीकण् ॥ ६ । ४ । ६४ ॥

तदस्य प्रहरणमिति विषये । शाक्तीनी । याष्टीनी ॥

वेष्ट्यादिभ्य ॥ ६ । ४ । ६५ ॥

तदस्य प्रहरणमित्यर्थे ष्टीकण् । षेष्टीनी । ऐष्टिकी । ऐपीनी । ऐपिनी ॥

नास्तिकास्तिकदैष्टिकम् ॥ ६ । ४ । ६६ ॥

तदस्येत्यर्थे ष्टिकान्तं निपात्यते । नास्तिकः । आस्तिकः । दैष्टिकः ॥

वृत्तोऽपपाटोऽनुयोगे ॥ ६ । ४ । ६७ ॥

तदस्येत्यर्थे इकण् । ऐमाधिक ॥

बहुस्वरपूर्वादिक ॥ ६ । ४ । ६८ ॥

भवमान्नात्पञ्चम्यर्थे तत्रैतन्नीक्षाया वृत्तोऽपपाठः । एकादशान्विकः ॥

भक्ष्य हितमस्मे ॥ ६ । ४ । ६९ ॥

क्रोशयोजनपूर्वाच्छताद्योजनाच्चाभिगमाहँ ॥

६ । ४ । ८६ ॥

पञ्चम्यन्तादिकण् । क्रौंशशतिको मुनिः । यौजनशतिकः । यौजनिकः ॥

तद्यातेभ्यः ॥ ६ । ४ । ८७ ॥

इकण् । क्रौंशशतिकः । यौजनशतिक । यौजनिको दूतः ॥

पथ इकट् ॥ ६ । ४ । ८८ ॥

यात्यर्थे । पथिकी । द्विपथिकी ॥

नित्य ण पन्थश्च ॥ ६ । ४ । ८९ ॥

पथो याति । पान्य । द्वैपन्य ॥

शङ्कूत्तरकान्ताराजवारिस्थलजङ्गलादेस्तेनाह्-
ते च ॥ ६ । ४ । ९० ॥

पथिन्नन्ताद् याति चार्थे इकण् । शङ्कुपथिकः । औत्तरपथिकः ।
कान्तारपथिकः । आजपथिकः । वारिपथिकः । स्थालपथिकः । जा-
ङ्गलपथिकः ॥

स्थलादेर्मधुकमरिचेऽण् ॥ ६ । ४ । ९१ ॥

पथिन्नन्तादाहते स्थालपथ । मधुक मरिचं वा ॥

तुरायणपारायण यजमानाधीयाने ॥ ६ । ४ । ९२ ॥

यथासख्यमिकण् । तौरायणिकः । पारायणिकः ॥

सशय प्राप्ते ज्ञेये ॥ ६ । ४ । ९३ ॥

इकण् । साशयिकोऽर्थः ॥

तस्मै योगादे शक्ते ॥ ६ । ४ । ९४ ॥

सतीर्थ्य ॥ ६ । ४ । ७८ ॥

समानतीर्थात्तत्र वसत्यर्थे यो निपात्यः समानस्य च समाप्तः ।
सतीर्थ्य ॥

प्रस्तारसस्थानतदन्तकठिनान्तेभ्यो व्यवहरति ॥
६ । ४ । ७९ ॥

इरुण् । प्रास्नारिक । सारथानिक । काम्यप्रन्तारिक । गा
सस्थानिक । प्रादाकठिनिक ॥

सरयादेश्चार्हदलुच ॥ ६ । ४ । ८० ॥

वक्ष्यमाण प्रत्यय स्यात् । चान्द्रायणिक । द्वैचन्द्रायणिकः ।
अलुच इति क्रिम् ? । द्विरूर्पेण क्रीतेन क्रीत द्विशौर्षिकम् ॥

गोदानादीनां ब्रह्मचर्ये ॥ ६ । ४ । ८१ ॥

इरुण् । गौदानिकम् । आदित्यप्रतिक्रम ॥

चन्द्रायण च चरति ॥ ६ । ४ । ८२ ॥

अम्माद् द्वितीयान्ताद्गोदानादेश्च चरत्यर्थ इरुण् । चान्द्रायणिकः ।
गौदानिक ॥

देवप्रतादीन् डिन् ॥ ६ । ४ । ८३ ॥

चरति । देवप्रती । महाप्रती ॥

डकश्चाष्टाचत्वारिंशत् वर्षाणाम् ॥ ६ । ४ । ८४ ॥

चरत्यर्थे डिन् । अष्टाचत्वारिंशत् । अष्टाचत्वारिंशी ॥

चातुर्मास्य तो यलुरु च ॥ ६ । ४ । ८५ ॥

चरति । चातुर्मास्य । चातुर्मासी ॥ -

क्रोशयोजनपूर्वाच्छताद्योजनाच्चाभिगमाहँ ॥

६ । ४ । ८६ ॥

पञ्चम्यन्तादिकण् । क्रौशशतिको मुनिः । यौजनशतिकः । यौजनिकः ॥

तद्यातेभ्य ॥ ६ । ४ । ८७ ॥

इकण् । क्रौशशतिकः । यौजनशतिकः । यौजनिको दूतः ॥

पथ इकट् ॥ ६ । ४ । ८८ ॥

यात्यर्थे । पथिकी । द्विपथिकी ॥

नित्य ण पन्थश्च ॥ ६ । ४ । ८९ ॥

पथो याति । पान्थ । द्वैपन्थः ॥

शाङ्कूत्तरकान्ताराजवारिस्थलजङ्गलादेस्तेनाह-

ते च ॥ ६ । ४ । ९० ॥

पथिन्नन्ताद् याति चार्थे इरुण् । शाङ्कुपथिकः । औत्तरपथिकः ।
कान्तारपथिकः । आजपथिकः । वारिपथिकः । स्थालपथिकः । जा-
ङ्गलपथिकः ॥

स्थलादेर्मधुकमरिचेऽण् ॥ ६ । ४ । ९१ ॥

पथिन्नन्तादाहते स्थालपथ । मधुकं मरिचं वा ॥

तुरायणपारायण यजमानाधीयाने ॥ ६ । ४ । ९२ ॥

यथासख्यमिरुण् । तौरायणिकः । पारायणिकः ॥

सशय प्राप्ते ज्ञेये ॥ ६ । ४ । ९३ ॥

इकण् । साशयिकोऽर्थः ॥

तस्मै योगादेः षष्ठं ॥ ६ । ४ । ९४ ॥

इरुण् । यौगिक* । सान्तापिक ॥

योगकर्मभ्यां योकञौ ॥ ६ । ४ । ९५ ॥

चतुर्थ्यन्ताभ्यां शक्ते । योग्यः । कार्मुम् ॥

यज्ञाना दक्षिणायाम् ॥ ६ । ४ । ९६ ॥

इरुण् । आग्निष्टोमिकी ॥

तेषु देये ॥ ६ । ४ । ९७ ॥

यज्ञार्थेभ्यः सप्तम्यन्तेभ्यो देये इरुण् । आग्निष्टोमिकम् । वाज-
पयिक भक्तम् ॥

काले कार्ये च भववत् ॥ ६ । ४ । ९८ ॥

देये प्रत्ययः । यथा वर्षासु भव रार्षिकम् तथा कार्ये देयं च ॥

व्युष्टादित्रण् ॥ ६ । ४ । ९९ ॥

देये कार्ये च । वैयुष्टम् । नैत्यम् ॥

यथाकथाच्चाण ॥ ६ । ४ । १०० ॥

देये कार्ये च । याथारूयाचम् ॥

तेन हस्ताय* ॥ ६ । ४ । १०१ ॥

देये कार्ये च । हस्त्यम् ॥

शोभमाने ॥ ६ । ४ । १०२ ॥

दान्तादिह्रण् । कार्ग्वष्टकि* मुखम् ॥

कर्मवेपाद्य ॥ ६ । ४ । १०३ ॥

दान्ताच्छोभमाने । कर्मण्य शौर्यम् । वेप्यो नट ॥

कालात्परिजय्यलभ्यकार्यसुकरे ॥ ६ । ४ । १०४ ॥

दान्तादिकृष्ण । मासिको व्याधिः पटः चान्द्रायण मासादो वा ॥

निवृत्ते ॥ ६ । ४ । १०५ ॥

कालार्थाद्विन्तादिकृष्ण । आह्निकम् ॥

त भाविभूते ॥ ६ । ४ । १०६ ॥

कालार्थादिकृष्ण । मासिक उत्सवः ॥

तस्मै भृताधीष्टे च ॥ ६ । ४ । १०७ ॥

कालार्थादिकृष्ण । मासिकः कर्मकर उपाध्यायो वा ॥

पण्मासादवयसि ण्येको ॥ ६ । ४ । १०८ ॥

कालार्थात्तेन निवृत्ते तं भारिनि भूते तस्मै भृताधीष्टे चेति विषये।
पाण्यास्य* । पण्मासिकः । अवयमीति किम् ? । पण्मास्यः ॥

समाया ईन ॥ ६ । ६ । १०९ ॥

तेन निवृत्त इत्यादिषु श्वरुविषये ईनः । समीन ॥

रात्र्यह सवत्सराच्च द्विगोर्वा ॥ ६ । ४ । ११० ॥

समात्तात्तेननिवृत्ते इत्यादिषुश्वरुविषये ईनः । द्विरात्रीणः ।
द्वयहीन* । द्विसवत्सरीण । द्विसमीन* । पक्षे इकृष्ण । द्वैरात्रिक* ।
द्वैयद्विक ॥

मानसवत्सरस्याशाणकुलिजस्यानाम्नि ॥ ७ । ४ । १११ ॥

सवयार्थाधिकाभ्या परस्य ङिति तद्धिते स्वरेष्वादे स्वरस्य
वृद्धि* । द्विकौडविक । अधिककौडविकः । द्विपाष्टिक* । द्विसाम्वत्स-
रिक* । अशाणकुलिजस्येति किम् ? । द्वैशाणम् । द्वैकुलिजिक । अना-
म्नीति किम् ? । ५ ? । द्वैसमिक ॥

वर्षादश्च वा ॥ ६ । ४ । १११ ॥

कालवाचिनो द्विगोस्तेन निरृत्य इत्यादिपञ्चविधे ईने ।
द्विर्षः । द्विर्षोण ॥

सरयाधिकाभ्यां वर्षस्याभाविनि ॥ ७ । ४ । ११८ ॥

ज्जिति तद्धिते स्वरेष्वादे सरस्य वृद्धिः । द्विर्षिकः । अर्षि-
कवर्षिकः । अभाविनीति किम् ? द्वैर्षिक धान्यम् ॥

प्राणिनि भूते ॥ ६ । ४ । ११२ ॥

कालार्थाद् वर्षान्नाद् द्विगोर । द्विर्षो यत्स ॥

मासाद्वयसि य ॥ ६ । ४ । ११३ ॥

द्विगोर्भूते । द्विमास्यः शिशुः ॥

इनञ् च ॥ ६ । ४ । ११४ ॥

मामाद् भूते यो वयसि । मासीना मास्यो दारकः ॥

पण्मासाद्ययणिकण् ॥ ६ । ४ । ११५ ॥

कालार्थाद् भूते वयसि । पण्मास्यः । पाण्मास्यः । पाण्मासिकः शिशुः ॥

सोऽस्य ब्रह्मचर्यतद्वती ॥ ६ । ४ । ११६ ॥

मथमान्तात्कालार्थादिष्णः । मासिकः ब्रह्मचर्यम् । मासिकस्तद्वान् ॥

प्रयोजनम् ॥ ६ । ४ । ११७ ॥

तदस्येष्णः । जैनमहिम्न देवागमनम् ॥

एकागाराच्चौरे ॥ ६ । ४ । ११८ ॥

तदस्य प्रयोजनमिति विषये ईष्णः । एकागारिकः । चौर निय-
मार्थं वचनम् । तेनेह न एकागार प्रयोजनमस्य भिक्षोः ॥

चूडादिभ्योऽण् ॥ ६ । ४ । ११९ ॥

तदस्य प्रयोजनमिति विषये । चौडम् । श्राद्धम् ॥

विशाखापाठान्मन्थदण्डे ॥ ६ । ४ । १२० ॥

तदस्य प्रयोजनमिति विषये यथासख्यमण् । वैशाखो मन्थः ।
आपादो दण्ड ॥

उत्थापनादेरीय ॥ ६ । ४ । १२१ ॥

तदस्य प्रयोजनमिति विषये । उत्थापनीय । उपस्थापनीयः ॥

विशिरुहिपट्टिप्रिसमापेरनात् सपूर्वपदात् ॥

६ । ४ । १२२ ॥

तदस्य प्रयोजनमिति विषये ईय । गृहप्रवेशनीयम् । आरोह-
णीयम् । गोप्रपदनीयम् । प्रपापूरणीयम् । अङ्गसमापनीयम् ॥

स्वर्गस्वस्तिवाचनादिभ्यो यलुषो ॥ ६ । ४ । १२३ ॥

तदस्य प्रयोजनमित्यर्थे यथासख्यम् । स्वर्गम् । आयुष्यम् । स्व-
स्तिवाचनम् । शान्तिवाचनम् ॥

समयात् प्राप्त ॥ ६ । ४ । १२४ ॥

प्रथमान्तात्पच्छ्वर्थे इकण् चेत् समय । सामयिक कार्यम् ॥

ऋत्वादिभ्योऽण् ॥ ६ । ४ । १२५ ॥

प्रथमान्तेभ्य सोऽस्य प्राप्त इत्यर्थे । आर्तव फलम् । औपरस्त्रम् ॥

कालाव्य ॥ ६ । ४ । १२६ ॥

सोऽस्य प्राप्त इत्यर्थे । काल्यस्तापनम् । काल्या मेघाः ॥

दीर्घ ॥ ६ । ४ । १२७ ॥

कालात्प्रयमान्तादस्येत्यर्थे इक्षु प्रयमान्तश्चेद्दीर्घः । कालिकमृणम् ॥

आकालिकमिकश्चाद्यन्ते ॥ ६ । ४ । १२८ ॥

आकाशदिक इरुण च भवत्यर्थे आदिरेव यद्यन्तः । आकालि-
कोऽनव्याय । पूर्वेष्वर्थस्मिन् काले प्रवृत्तोऽपरैरुरूपेनस्मात् कालाद्-
भवतीत्यर्थः । आकालिका आकालिनी वा विद्युत् । आजमकालमेव
स्याज्जमानवरनाशिनीत्यर्थः ॥

त्रिंशद्विंशतेर्दकोऽसज्ञायामार्हदर्थे ॥ ६ । ४ । १२९ ॥

त्रिंशकम् । विंशकम् । त्रिंशक । विंशकः । असज्ञायामिति
किम् ? । त्रिंशत्कम् । विंशतिकम् ॥

सरयाडतेश्चाशत्तिष्ठे क ॥ ६ । ४ । १३० ॥

त्रिंशद्विंशतिभ्यामार्हदर्थे । द्विकम् । बहुकम् । गणकम् । यावत्कम् ।
कतिकम् । त्रिंशत्कम् । त्रिंशतिकम् । अशत्तिष्ठेरिति किम् ? । चा-
त्वारिंशत्कम् । साप्ततिकम् । पाष्टिकम् ॥

कसमासेऽयर्ध ॥ १ । १ । ४१ ॥

सरयावत् । अयर्धम् । अभ्यर्धशूर्पम् ॥

अर्धपूर्वपद पूरण ॥ १ । १ । ४२ ॥

कसमासे सरयावत् । अर्धपञ्चमम् । अर्धपञ्चमशूर्पम् ॥

शतात्केत्रलादतस्मिन्येकौ ॥ ६ । ४ । १३१ ॥

‘आर्हदर्थे । शत्यम् । शतिकम् । केत्रलादिति किम् ? । द्विशत-
कम् । अतस्मिन्निति किम् ? । शतक स्तोत्रम् ॥’

वात्तोरिक ॥ ६ । ४ । १३२ ॥

सरयाया आर्हदर्थः । यावतिकम् । यावत्कम् ॥

कार्पाषणादिकट् प्रतिश्वास्य वा ॥ ६ । ४ । १३३ ॥

आर्हदर्थे । कार्पाषणिकी । प्रतिकी ॥

अर्धात्पलकसकर्पात् ॥ ६ । ४ । १३४ ॥

आर्हदर्थे इकट् । अर्धपलिकम् । अर्धकसिकम् । अर्धकर्पिकी ॥

कसार्धात् ॥ ६ । ४ । १३५ ॥

आर्हदर्थे इकट् । कसिकी । अर्थिकी ॥

सहस्रशतमानादण् ॥ ६ । ४ । १३६ ॥

आर्हदर्थे । साहस्र । शतमानः ॥

शूर्पाद्वाञ् ॥ ६ । ४ । १३७ ॥

आर्हदर्थे । शूर्पम् । शूर्पिकम् ॥

वसनात् ॥ ६ । ४ । १३८ ॥

आर्हदर्थेऽञ् । वासनम् ॥

विशतिकात् ॥ ६ । ४ । १३९ ॥

आर्हदर्थेऽञ् । विशतिकम् ॥

द्विगोरीन् ॥ ६ । ४ । १४० ॥

विशतिकशब्दान्तादाहदर्थे । द्विविशतिकीनम् ॥

अनाम्न्यद्वि प्लुप् ॥ ६ । ४ । १४१ ॥

द्विगोराहदर्थे जातस्य मत्पयस्य । द्विकसम् । अनाम्नीति किम् ? ।

पाञ्चलोहितिकम् । अद्विरिति कम् । द्विशूर्पेण क्रीत द्विशूर्पिकम् ॥

॥ ३ । २ । ६० ॥

परत स्त्री ध्रुवदन्द् । श्येतायत । दर्शनीयमानी । पञ्चगर्ग ॥

नवाऽण. ॥ ६ । ४ । १४२ ॥

द्विगोः परस्यार्हदर्थेपिल्लुत् न तु द्वि' । द्विसदसम् । द्विमाहसम् ॥

सुवर्णकार्पापणात् ॥ ६ । ४ । १४३ ॥

द्विगोः परस्यार्हदर्थे मत्प्यस्य सा लुप् न तु द्वि' । द्विसुवर्णम् । द्वि-
सौवर्णिकम् । द्विकार्षापणम् । द्विकार्षापणिकम् । द्विमति । द्वि-
मतिकम् ।

द्वित्रिवहोर्निष्कविस्तात् ॥ ६ । ४ । १४४ ॥

द्विगोराहदर्थे मत्प्यस्य लुप् वाऽद्वि । द्विनिष्कम् । द्विनैष्कि-
कम् । त्रिनिष्कम् । त्रिनैष्किकम् । बहुनिष्कम् । बहुनैष्किकम् ।
द्विचिस्तम् । द्विचैस्तिकम् । त्रिचिस्तम् । त्रिचैस्तिकम् । बहुचिस्तम् ।
बहुचैस्तिकम् ॥

त्रताव्य ॥ ६ । ४ । १४५ ॥

द्विगोराहदर्थे वा ॥ द्विशत्यम् । द्विशतम् ॥

शाणात् ॥ ६ । ४ । १४६ ॥

द्विगोराहदर्थे यो वा ॥ पञ्चशाण्यम् । पञ्चशाणम् ॥

द्वि-यादेर्याण् वा ॥ ६ । ४ । १४७ ॥

शाणान्ताद् द्विगोराहदर्थं ॥ चाग्रदणम् उत्तरत्र वानितृन्यर्थम् ।
द्विशाण्यम् । द्वैशाणम् । द्विशाणम् । त्रिशाण्यम् । त्रैशाणम् ।
त्रिशाणम् ॥

पणपादमापाव्य ॥ ६ । ४ । १४८ ॥

द्विगोराहर्दर्थे यः ॥ विधानसामर्थ्यान्न लृप् । द्विपण्यम् । द्विपाद्यम् ।
अध्यर्धमाप्यम् ॥

खारीकाकणीभ्य. कच् ॥ ६ । ४ । १४९ ॥

एतदन्ताद् द्विगोराभ्या चार्हदर्थे कच् ॥ द्विखारीकम् । द्विका-
कणीकम् । खारीकम् । काकणीकम् ॥

मूल्यैः क्रीते ॥ ६ । ४ ॥ १५० ॥

यथोक्तं प्रत्ययाः ॥ प्रास्थिकम् । त्रिंशकम् ॥

अर्धात्परिमाणस्यानतो वा त्वादेः ॥ ७ । ४ । २० ॥

ञ्जिति तद्धिते स्वरंश्वादेः स्वरस्य वृद्धिः ॥ अर्धकौडविक्रम् ।
आर्द्धकौडविक्रम् । अनत इति क्रिम् । अर्धप्रस्थिकम् । आर्द्धप्रस्थिकम् ॥

तस्य वापे ॥ ६ । ४ । १५१ ॥

यथोक्तमिरुणादयः ॥ प्रास्थिकम् । खारीकम् ॥

वातपित्तश्लेष्मसनिपाताच्छमनकोपने ॥ ६ । ४ । १५२ ॥

पष्ठ्यन्ताद्यथोक्तमिकण् ॥ वातिकम् । वैत्तिकम् । श्लैष्मि-
कम् । सान्निपातिकम् ॥

हेतौ सयोगोत्पाते ॥ ६ । ४ । १५३ ॥

पष्ठ्यन्ताद्यथोक्तं प्रत्यया ॥ शत्यं शतिको दातसंयोग । सौ-
मग्रहणिको भूमिकम्प ॥

पुत्राद्येयौ ॥ ६ । ४ । १५४ ॥

पष्ठ्यन्ताद्देतौ, चेद्देतुः सयोग उत्पातो वा ॥ शुन्यः । पुत्रीय ॥

योऽसख्यापरिमाणाद्वादे ॥

६ । ४ । १५५ ॥

पृथयन्ताद्धेतौ संयोगोत्पाते ॥ धन्यः । ब्रह्मवर्चस्य । सख्या-
दिवर्जनं किम् । पञ्चकः । प्रास्थिकः । अश्विकः । गाणिकः ॥

पृथिवीसर्वभूमेरीशज्ञातयोश्चाञ् ॥ ६ । ४ । १५६ ॥

पृथयन्तात्तस्य हेतुः संयोगोत्पात इति विषये ॥ पार्थिवः ।
सार्वभौमः । ईशो ज्ञातः सयोगोत्पातरूपो हेतुर्वा ॥

लोकसर्वलोकाज्ज्ञाते ॥ ६ । ४ । १५७ ॥

पृथयन्तादिकण् ॥ लौकिकः । सार्वलौकिकः ॥

तदत्रास्मै वा वृद्ध्यायलाभोपदाशुल्क देयम् ॥

६ । ४ । १५८ ॥

यथोक्त प्रत्ययः ॥ वृद्धिः, पञ्चक शतम् । आय, पञ्चको ग्रामः ।
लाभः, पञ्चक पटः । उपदा लब्धा, पञ्चको व्यवहार । शुल्कम्,
पञ्चक शतम् । एवं शत्य शतिकम् ॥

पूरणार्द्धादिक ॥ ६ । ४ । १५९ ॥

प्रथमान्तादस्मिन्नस्मै वा दीयते इत्यर्थयो, प्रथमान्त चेद् वृद्ध्या-
दि । द्वितीयिक । अर्थिनः ॥

भागाथेको ॥ ६ । ४ । १६० ॥

तदस्मिन्नस्मै वा वृद्ध्यादन्यतम देयमिति विषये ॥ भाग्यः ।
भागिनः ॥

त पचति द्रोणाद्वाऽञ् ॥ ६ । ४ । १६१ ॥

द्रौणी । द्रौणिकी म्यान्ती ग्रहणी वा ॥

सभवदवहरतोश्च ॥ ६ । ४ । १६२ ॥

द्वितीयान्तात्पचति यथोक्तं प्रत्ययः ॥ प्रास्थिकी स्थाली ॥

पात्राचिताढकादीनो वा ॥ ६ । ४ । १६३ ॥

द्वितीयान्ताद् पचदाद्यर्थे ॥ पात्रीणा । पात्रिकी । अचितीना
आचितिकी । आढकीना । आढकिकी ॥

द्विगोरीनेकटौ वा ॥ ६ । ४ । १६४ ॥

पात्राचिताढकान्ताद् द्वितीयान्तात्पचदाद्यर्थे ॥ द्विपात्रीणा
द्विपात्रिकी । द्विपात्री । द्वयाचितीना द्वयाचितिकी । द्वयाचिता
द्वयाढकीना । द्वयाढकिकी । द्वयाढकी ॥

कुलिजाद्वा लुप् च ॥ ६ । ४ । १६५ ॥

द्विगोर्द्वितीयान्तात्पचदाद्यर्थे ईनेकटौ वा, पक्षे इकण्, तस्
च वा लुप् ॥ द्विकुलिजीना । द्विकुलिजिकी । द्विकुलिजी । द्वै
लिजिकी ॥

वशादेर्भाराद्धरद्वहदावहत्सु ॥ ६ । ४ । १६६ ॥

वशादे. परो यो भारस्तदन्ताद्द्वितीयान्तादेष्वर्थेषु यथोक्त प्रत्य
यः ॥ वांशभारिक* । कौटभारिक* । अपरोऽर्थ*, भारभूतेभ्यो द्विती
यान्तेभ्यो हरदादिष्वर्थेषु यथोक्त प्रत्यय । वाशिक । कौटिकः
वान्वजिक. ॥

द्रव्यवस्त्रात्केकम् ॥ ६ । ४ । १६७ ॥

द्वितीयान्ताद्धरदाद्यर्थे ययासरयम् ॥ द्रव्यक* । वस्त्रिक ॥

सोऽस्य भृतिवस्त्रांशम् ॥ ६ । ४ । १६८ ॥

यथांनिहित प्रत्यय ॥ पञ्चक* कर्मकर पटो ग्रामो वा । साहस्रः ॥

मानम् ॥ ६ । ४ । १६९ ॥

प्रपमान्नात्यष्टयर्थे ययोक्तं प्रत्ययः स्यन्त चेन्मानम् ॥ द्रौणिकः ।
खारीको राशिः ॥

जीवितस्य सन् ॥ ६ । ४ । १७० ॥

जीवितमानार्पात्स्यन्नात्यष्टयर्थे ययोक्तं प्रत्ययस्तस्य च न
दृष्टम् । पाष्टिक । द्विपाष्टिको ना ॥

सस्याया सघसूत्रपाठे ॥ ६ । ४ । १७१ ॥

अस्मात् स्यन्तादस्यमानमित्यर्थे ययोक्तं प्रत्ययः पष्टयर्थे-
त्सङ्घः सूत्र पाठो वा । पञ्चर सदुः । अष्टक पाणिनीयं सूत्रम् ।
अष्टक पाठः ॥

नाम्नि ॥ ६ । ४ । १७२ ॥

सन्व्यार्पात्तदस्य मानमित्यर्थे प्रत्यय ॥ पञ्चका* शकुनय* ॥

विशत्यादय ॥ ६ । ४ । १७३ ॥

तदस्य मानमित्यर्थे साधवो नाम्नि ॥ द्वौ दशती मानमेपा
विशतिः । त्रिंशत् ॥

त्रैशचात्वारिशाम् ॥ ६ । ४ । १७४ ॥

त्रिंशच्चत्वारिंशदित्येताभ्या तदस्य मानमित्यर्थेऽण् नाम्नि ॥
त्रैंगानि चात्वारिशानि प्राक्षणाणि ॥

पञ्चदशद्वर्गे वा ॥ ६ । ४ । १७५ ॥

एतौ तदस्य मानमिति विषये वर्गेऽर्थे इत्यत्रयान्तौ - निपात्येते
वा ॥ पञ्चत् । दशत् । पञ्चक* । दशको वर्ग ॥

स्तोमे डट् । ६ । ४ । १७६ ॥

संख्यायात्तदय मानमिति विषये ॥ विशं स्तोम ॥

तमर्हति ॥ ६ । ४ । १७७ ॥

यथाविधि प्रत्ययः । वैपिक । साहस्रः ॥

दण्डादेर्यः ॥ ६ । ४ । १७८ ॥

द्वितीयान्तादर्हति । दण्डयः । अर्घ्यः ॥

यज्ञादियः ॥ ६ । ४ । १७९ ॥

द्वितीयान्तादर्हति । यज्ञियो देशः ॥

पात्रान्तौ ॥ ६ । ४ । १८० ॥

द्वितीयान्तादर्हति । पात्र्य । पात्रियः ॥

दक्षिणारुडङ्गरस्थालीविलादीययो ॥ ६ । ४ । १८१ ॥

द्वितीयान्तादर्हति । दक्षिणीयो दक्षिण्यो गुरुः । कडङ्गरीयः
कडङ्गरीयो गौ । कडङ्गरं माषादिकाष्टम् । स्थालीविलीया स्थाली-
विल्यास्तण्डुलाः ॥

छंदादेनित्यम् ॥ ६ । ४ । १८२ ॥

द्वितीयान्तादर्हति ययोक्तं प्रत्ययः । छेदिक । भेदिक ॥

विरागाद्विरङ्गश्च ॥ ६ । ४ । १८३ ॥

द्वितीयान्तान्नित्यमर्हत्यर्थे यथाविधि प्रत्ययः । वैरङ्गिक ॥

शीर्षच्छेदायो वा ॥ ६ । ४ । १८४ ॥

द्वितीयान्तान्नित्यमर्हत्यर्थे । शीर्षच्छेद्यधौरः । शीर्षच्छेदिक ॥

शालीनकोपीना त्विजोनम् ॥ ६ । ४ । १८५ ॥

एते तमर्शनीत्यर्थे ईनप्रन्ता निगत्याः । शालीनोऽवृष्टः । फौ-
पीने पारुर्मादि । आर्त्विजोऽनो यजमानः । ऋत्विग् वा ॥

॥ इतीकणधिकारः ॥

य. ॥ ७ । १ । १ ॥

यदित ऊर्ध्वमनुक्रमिष्याम, तत्रेयादेरर्वाग् य इत्यधिकृतं ज्ञेयम् ॥

वहति रथयुगप्रासङ्गात् ॥ ७ । १ । २ ॥

द्वितीयान्ताद्य । रथ्यः । द्विरथ्यः । युग्य । प्रासङ्ग्य ॥

धुरो यैयण् ॥ ७ । १ । ३ ॥

द्वितीयान्ताद्बहति ॥

न यि तद्धिते । २ । १ । ६५ ॥

बोःपरयोर्नामिनो दीर्घः । धुर्यः । धौर्यः ॥

वामाद्यादेरीन ॥ ७ । १ । ४ ॥

धुरन्तादमन्ताद्बहति । नामधुरीणः । सर्गधुरीण ॥

अश्वैकादे. ॥ ७ । १ । ५ ॥

धुरन्तादमन्ताद्बहत्यर्थे ईनः । एकधुरः । एकधुरीणः ॥

हलसौरादिकण् ॥ ७ । १ । ६ ॥

त बहत्यर्थे । हालिक । सैरिक ॥

शकटादण् ॥ ७ । १ । ७ ॥

त बहत्यर्थे । शाकटो गौः ॥

विध्यत्यनन्येन ॥ ७ । १ । ८ ॥

द्वितीयान्ताद्यः । पचाः शर्कराः । अनन्येनेनि किम् । चौरं
विध्यति चैत्रः ॥

धनगणाल्लब्धरि ॥ ७ । १ । ९ ॥

अमन्तायः । धन्यः । गण्यः ॥

णोऽन्नात् ॥ ७ । १ । १० ॥

अमन्ताल्लब्धरि । आन्नः ॥

हृद्यपद्यतुल्यमूल्यवश्यपथ्यवयस्यधेनुप्यागार्ह-

पत्यजन्यधर्म्यम् ॥ ७ । १ । ११ ॥

एतेऽर्थविशेषेषु यान्ता निपान्या । हृद्यमौषधम् । पथ्यः पंडुः । तुल्यं भाण्डम् । मूल्यं धान्यम् । वश्यो गौः । पथ्यमोदनादि । वयस्य सखा । धेनुप्या पीतदुग्धा गौः । गार्हपत्यो नामाग्नि । जन्या वरवयस्या । धर्म्यं सुखम् ॥

नौत्रिपेण तार्यत्रध्ये ॥ ७ । १ । १२ ॥

यथासख्यं य । नाव्या नदी । विष्णो गजः ॥

न्यायार्थादनपेते ॥ ७ । १ । १३ ॥

य. । न्यायम् । अर्थ्यम् ॥

मतमदस्य करणे ॥ ७ । १ । १४ ॥

य' । करणं सायकृतम् कृतिर्वा । मत्यम् । मयम् ॥

तत्र साधौ ॥ ७ । १ । १५ ॥

यः । सभ्य. ॥

पथ्यतिथिवसतिस्वपतेरेयण् ॥ ७ । १ । १६ ॥

तत्र साधौ । पायेयम् । आतिथेयम् । वामतेयम् । स्वापतेयम् ॥

भक्ताण्ण ॥ ७ । १ । १७ ॥

तत्र साधौ । भाक्त

पयदो ष्यगौ ॥ ७ । १ । १८ ॥

तत्र सार्धौ । पार्षधः । पार्षद ॥

सरजनाण्येनजौ ॥ ७ । १ । १९ ॥

तत्र सार्धौ । सारजन्यः । सारजनीन ॥

प्रतिजनादेरीनञ् ॥ ७ । १ । २० ॥

तत्र सार्धौ । प्रातिज तीनः । शानुजनीन ॥

कथादेरिकण ॥ ७ । १ । २१ ॥

तत्र सार्धौ । काथिकः । वैरुथिकः ॥

देवतान्तात्तदर्थे ॥ ७ । १ । २२ ॥

यः । अग्निदेवत्य हवि ॥

पाद्यार्च्ये ॥ ७ । १ । २३ ॥

एतौ तदर्थे यान्ता निपात्यौ । पायम् । अर्च्यम् ॥

ष्योऽतिथे ॥ ७ । १ । २४ ॥

तदर्थेऽर्थे । आतिथ्यम् ॥

स्तादेर्धातद ॥ ७ । १ । २५ ॥

अस्मिन्सौऽयम् । केवलस्य यक्ष्यमाणो-विधिर्देहाय ॥

हलस्य कर्षे ॥ ७ । १ । २६ ॥

यः । हल्या । द्विहल्या ॥

सौतया सगते ॥ ७ । १ । २७ ॥

यः । सीत्यम् । द्विसीत्यम् ॥

॥ इतिः प्राधिकारः ॥

ईय ॥ ७ । १ । २८ ॥

आतदोऽर्थेष्वधिकृतो वेदितव्यः ॥

हविरन्नभेदापूपादेर्यो वा ॥ ७ । १ । २९ ॥

आतदोऽर्थेष्वधिक्रियते । ईयापवान् । आमिदयम् । आमिशी-
यम् । ओइत्या ओग्नीयास्तण्डुञ्च । अपूव्यम् । अपूरीयम् ।
यवापूप्यम् । यवापूपीयम् ॥

उवर्णयुगादेर्यः ॥ ७ । १ । ३० ॥

आतदोऽर्थेषु । शङ्खव्य दाह । युग्यम् । हविष्यम् । गव्यम् ॥

नाभेनम् वाऽदेहांशात् ॥ ७ । १ । ३१ ॥

आतदोऽर्थेषु यः । नभ्यमञ्जनम् । अदेहांशादिति किम् । नाभ्यं तैलम् ॥

नू चोधस ॥ ७ । १ । ३२ ॥

आतदोऽर्थेषु यः । ऊधन्यम् ॥

शुनो वश्चोद्धृत् ॥ ७ । १ । ३३ ॥

आतदोऽर्थेषु य । शुन्यम् । शून्यम् ॥

कम्बलान्नाम्नि ॥ ७ । १ । ३४ ॥

आतदोऽर्थेषु य । कम्बल्यमूर्णापलशतम् । नान्नीति किम् ।
कम्बलीयोर्णा ॥

तस्मै हिते ॥ ७ । १ । ३५ ॥

यथाऽधिकृतं प्रत्यय . । वत्नीय । आमिद्व्य । आमिशीय । युग्य ॥

न राजाचार्यब्राह्मणवृष्ण . ॥ ७ । १ । ३६ ॥

चतुर् . तद्धितैऽधिकृत प्रत्यय । राज्ञे आचार्याय ब्राह्मणाय
वृष्णे वा हितमिति ॥

मनुर्नभोऽङ्गितो वति ॥ १ । १ । २४ ॥

पदं न । मनुष्यत् । नभस्वत् । अङ्गिरस्वत् ॥

तत्र ॥ ७ । १ । ५३ ॥

इवार्थे यत्स्यात् । सुप्रवत्साङ्गते परिखा ॥

तस्य ॥ ७ । १ । ५४ ॥

इवार्थे वत् । चैत्रवन्धैत्रस्य भूः ॥

भावे त्यतल् ॥ ७ । १ । ५५ ॥

पृष्ठधन्तात् । भाद्रः शब्दस्य प्रवृत्तिनिमित्तम् । गोत्वम् । गोता
शुक्लत्वम् । शुक्लता ॥

त्वते गुण ॥ ३ । २ । ५९ ॥

परतः स्यन्द्वा सुंवत् ॥ पत्या भावः पदुत्वम् । पदुता ॥

प्राक् त्वादगडुलादे ॥ ७ । १ । ५६ ॥

ततलावप्रित्तौ ह्येयौ । तत्रैवोदाहरिष्येते । अगडुलादेरिति
क्लिप् । गाडुल्यम् । कामण्डल्यम् ॥

नञ्त्पुरुषादबुधादे ॥ ७ । १ । ५७ ॥

भास्त्वात्त्वतलाये स्यातामिच्यप्रिकृ । ह्येयम् । अशुक्लत्वम् ।
अशुक्लता । अपतिव्यम् । अपतिता । अबुधादेरिति क्लिप् । आबु-
ध्यम् । आचतुर्यम् ॥

पृथ्व्यादेतिन् वा ॥ ७ । १ । ५८ ॥

भावे ॥

पृथुमृदुमृशकृशदृढपरिवृढस्य ऋतोर ॥ ७ । १ । ५९ ॥
इमनि णीष्ठेयस्य च ॥

त्रन्त्यस्वरादेः ॥ ७ । ४ । ४३ ॥

इमनि णीष्ठेयसुषु च लृक् । प्रथिमा । पृथुत्वम् । पृथुता । पार्थ-
वम् । अदिमा । मृदुत्वम् । मृदुता । मार्दवम् ॥

प्रियस्थिरस्फिरोरुगुरुबहुलतृप्रदीर्घवृद्धवृन्दा-
कस्येमनि च प्रास्थास्फावरगरवहत्रपद्राघवर्ष
वृन्दम् ॥ ७ । ४ । ३८ ॥

यथासभ्र णीष्ठेयसुषु । प्रेमा । द्वादेराकृतिगणत्वादिगन् ।
स्येमा । वरिमा । गरिमा । बहिमा । त्रपिमा । द्राघिमा । वर्षिमा ।
दृन्दिमा ॥

स्थूलदूरयुवहस्वक्षिप्रक्षुद्रस्यान्तस्थादेर्गुणश्च
नामिन ॥ ७ । ४ । ४२ ॥

यथासभ्रमिमनि णीष्ठेयसुषु च लृक् । हसिमा । सेपिमा ।
क्षोदिमा ॥

भूर्लृक् चवर्णस्य । ७ । ४ । ४१ ॥

यहोरीयसाविन्नि च ॥ भूमा ॥

वर्णदृढादिभ्यष्टयण् च वा ॥ ७ । १ । ५९ ॥

भावे इमन् । शौर्यम् । श्रुतिमा । शुकत्वम् । श्रुता । शैत्यम् ।
शितिमा । शिवित्वम् । शिता । शैतम् । दाढ्यम् । द्रदिमा । दृ-
त्वम् । दृढता । वाढ्यम् । अदिमा । दृढत्वम् । दृढता । वैमत्यम् ।
विमनिमा । विमवित्वम् । विमतिता । वैमतम् ॥

पतिराजान्तगुणाङ्गराजादिभ्य कर्मणि च ॥ ७ । १ । ६० ॥

तस्य भावे टघण् । आधिपत्यम् । अधि । नितरम् । अधिपति-
ता । एवमाधिराज्यम् ३ । मीढ्यम् ३ । राज्यम् ३ । काव्यम् ३ ।
रानादिराकृतिगण ॥

अर्हतस्तो न्तु च ॥ ७ । १ । ६१ ॥

तस्य भा कर्मणि च टघात् । भा । म । आर्त्त । अर्-
थम् । अर्हता ॥

सहायाद्वा ॥ ७ । १ । ६२ ॥

तस्य भावे कर्मणि च टघण् । साहाय्यम् । पक्षे साहायकम् ।
मारू । त्यादिति त्यतली । सहायत्वम् । सहायता ॥

सखिप्रणिग्दूताद्यः ॥ ७ । १ । ६३ ॥

तस्य भावे कर्मणि च । सख्यम् । सखिन्वम् । सखिना । र-
णिज्या । वणिज्यम् । वणिक्त्तम् । वणिक्ता । वाणिज्यम् । दूत्यम् ।
दूतत्वम् । दूतता । दीत्यम् ।

स्तेनान्नलुकु च ॥ ७ । १ । ६४ ॥

तस्य भावे कर्मणि च य* । स्तेयम् ४ ॥

कपिज्ञातेरेयण् ॥ ७ । १ । ६५ ॥

तस्य भावे कर्मणि च । कापयम् ३ । ज्ञातेयम् ३ ॥

प्राणिजातित्रयोऽर्थादञ् ॥ ७ । १ । ६६ ॥

तस्य भावे कर्मणि च । आश्वम् ३ । ऋणम् ३ ॥

युवादेरण् ॥ ७ । १ । ६७ ॥

तस्य भावे कर्मणि च । यूनी लिङ्गविशिष्टस्य ग्रहणाद् युवतेर्वा
भाव कर्म या यौवनम् ३ । स्थाविरम् ३ ॥

हायनान्तात् ॥ ७ । १ । ६८ ॥

तस्य भावे कर्मणि चाण् । द्वैहायनम् ३ ॥

ऋवर्णाह्रस्वादे. ॥ ७ । १ । ६९ ॥

तस्य भवे कर्मणि चाण् । शौचम् ३ । हारीतकम् ३ । पाटवम् ३ ।
चायवम् ३ । पैत्रम् ३ । लघ्वादेरिति क्रिम् ? । पाण्डुत्वम् ॥

पुरुषहृदयादसमासे ॥ ७ । १ । ७० ॥

तस्य भावे कर्मणि चाण् । पौरुषम् ३ । हार्दम् ३ । असमास
इति क्रिम् ? परमपुरुषत्वम् । परमपौरुषमिति मा भूत् ॥

श्रोत्रियाद्यलुक् च ॥ ७ । १ । ७१ ॥

श्रौत्रम् । श्रोत्रियत्वम् । श्रोत्रियता । श्रौत्रियकम् ॥

योपान्त्याद् गुरुपोत्तमादसुप्रख्यादकञ् ॥ ७ । १ । ७२ ॥

तस्य भावे कर्मणि च । त्रिप्रभृतीनान्त्यस्य समीपमुपोत्तमम् ।
रामणीयकम् । रमणीयत्वम् । रमणीयता । आचार्यकम् । गुरुपोत्त-
मादिति क्रिम् ? । क्षत्रियत्वम् । कायत्वम् । असुप्रख्यादिति क्रिम् ? ।
सुप्रख्यत्वम् । सौप्रख्यम् ॥

चौरादेः ॥ ७ । १ । ७३ ॥

तस्य भावे कर्मणि चाकञ् । चौरिका । चौरत्वम् । चौरता ।
एव घौर्त्तिका ३ ॥

यूनोऽके ॥ ७ । ४ । ६० ॥

अन्त्यस्वरादेर्लुग् न । यौवगिका ॥

हन्दाह्रित् ॥ ७ । १ । ७४ ॥

तस्य भावे कर्मणि चाकञ् । गौपालपशुपालिका ३ ॥

गोत्रचरणाच्छ्लाघाऽत्याकारप्राप्त्यवगमे ॥ ७।१।७५॥

तस्य भावं कर्मणि च लिट्यञ् । श्लाघा विकत्यनम् । अत्या-
कारः पराधिक्षेपः । गार्गिक्या श्लाघते अत्याकुर्वते वा । गार्गिकं
प्राप्तोऽवगतो वा । एव काठिकयेत्यादि । श्लाघादिष्विति द्विम् ?
गार्गम् । काठम् ॥

होहोभ्य ईय ॥ ७।१।७६॥

तस्य भावे कर्मणि च । होना ऋत्विग्विशेषः । मैत्रावरणीपम् ।
त्यतलावपि ॥

ब्रह्मणस्त्र ॥ ७।१।७७॥

ऋत्विगर्थान्तस्य भावे कर्मणि च । ब्रह्मणो भावः कर्म वा ब्रह्म-
त्वम् । इति भावकर्मार्थाः ॥

शाकटशाकिनौ क्षेत्रे ॥ ७।१।७८॥

पठ्यन्तात् । इक्षूणा क्षेत्रम् इक्षुशाकटम् । इक्षुशाकिनम् । शाक-
शाकटम् । शाकशाकिनम् ॥

धान्येभ्य ईनञ् ॥ ७।१।७९॥

पठ्यन्तेभ्य क्षेत्रे । मौद्गीनम् । क्रौद्गीणम् ॥

वीहिशालेरेवण् ॥ ७।१।८०॥

तस्य क्षेत्रे । वीहेयम् । शालेयम् ॥

ययवकषट्टिकाद्य ॥ ७।१।८१॥

तस्य क्षेत्रे । ययवम् । ययवम् । षट्टिक्यम् ॥

वाणुमापात् ॥ ७।१।८२॥

तस्य क्षेत्रेऽर्धे यः । अणव्यम् । वाणवीनम् । माप्यम् । मापीणम् ॥

वोमाभङ्गातिलात् ॥ ७।१।८३॥

तस्य क्षेत्रेऽर्थे य । उम्यम् । औमीनम् । भङ्गघने । भाङ्गीनम् ।
तिल्यम् । तिलीनम् ॥

अलाव्वाश्च कटो रजसि ॥ ७ । १ । ८४ ॥

पष्ठयन्तादुमादेः । अलावूरुटम् । उमाकटम् । भङ्गाकटम् ।
निलकटम् ॥

अह्ना गम्येऽश्वादीन् ॥ ७ । १ । ८५ ॥

पष्ठयन्तात् । आम्हीनोऽवा ॥

कुलाज्जल्पे ॥ ७ । १ । ८६ ॥

पष्ठयन्तादीन् । कौलीनम् ॥

पील्वादेः कुण. पाके ॥ ७ । १ । ८७ ॥

पष्ठयन्तात् । पीलुकुण. । शमीकुणः ॥

कर्णादेर्मूले जाह ॥ ७ । १ । ८८ ॥

पष्ठयन्तात् । कर्गजाहम् । अक्षिजाहम् ॥

पक्षात्तिः ॥ ७ । १ । ८९ ॥

तस्य मूले । पक्षात्तिः ॥

हिमादेलु. सहे ॥ ७ । १ । ९० ॥

पष्ठयन्तात् । हिरेलु' ॥

बलवातादूल' ॥ ७ । १ । ९१ ॥

तस्य सहे । बलूल' । वातूल' ॥

शीतोष्णतृप्रादालुरसहे ॥ ७ । १ । ९२ ॥

पष्ठयन्तात् ॥ शीतालु । उष्णालु' । तृप्राळु । तृप दु खम् ॥

यथामुखसम्पुरवादीनस्तद् दृश्यतेऽस्मिन् ॥ ७ । १ । ९३ ॥

यथामुखं प्रतिबिम्बम् । यथामुखीनः । सम्मुखीनः ॥

सर्वादेः पथ्यङ्गं कर्मपत्रपात्रशरात्र व्याप्नोति ॥ ७ । १ । ९२ ॥

ईन । सर्पपथीनो रथ ॥ सर्वाङ्गीणस्ताप । सर्वकूर्मीणो ना ।
सर्वपत्रीणो यन्ता । सर्वपात्रीणं भक्तम् । सर्वशरावीण ओदनः ॥

आम्रपदम् ॥ ७ । १ । ९५ ॥

अस्मादमताद् व्याप्नोतीत्यर्थ ईन । आम्रपदीन पद ॥

अनुपद वद्धा ॥ ७ । १ । ९६ ॥

ईन । अनुपदीना उपानत् ॥

अयानय नेय ॥ ७ । १ । ९७ ॥

ईन । अयानयीन ॥

सर्वान्नमत्ति ॥ ७ । १ । ९८ ॥

ईनः ॥ सर्वाङ्गीनो भिक्षुः ॥

परोवरीणपरपरीरीणपुत्रपौत्रीणम् ॥ ७ । १ । ९९ ॥

एतेऽनुभवत्यर्थे ईनान्ता निपात्याः ॥ परोवरीण । अवरस्येत्त्वं
निपातनात् ॥ परपरीण । पुत्रपौत्रीण ॥

यथाकामानुकामात्यन्त गामिनि ॥ ७ । १ । १०० ॥

ईनः ॥ यथाकामीन । अनुकामीना । अत्यन्तीन ॥

पारायार व्यस्तव्यस्त च ॥ ७ । १ । १०१ ॥

गामिनीन । पारायारीण । पारीण । अयारीण । अवारपारीणः ॥

अनुग्रहम् ॥ ७ । १ । १०२ ॥

गामिनोः । अनुगृहीनो गोपः ॥

अध्वान येनो ॥ ७ । १ । १०३ ॥

अलं गामिनि । अन्नन्यः । अध्वनीनः ॥

अभ्यमित्रमीयश्च ॥ ७ । १ । १० ॥

अल गामिनि येनो च । अभ्यमित्रीय । अभ्यविज्य । अभ्यमित्रीणः ॥

समांसमीनाद्यश्वीनाद्यप्रतीनागवीन-

साप्तपदीनम् ॥ ७ । १ । १०३ ॥

एते ईनान्ता निगत्याः ॥ साप्तपदीनस्तवीनवन्त । समांसमीना
गोः । अधमनीनो लाभः । आगवीनः कर्मकृत् । साप्तपदीन सख्यम् ॥

अपडक्षाशितग्वलकर्माल्पुरुपादीन ॥ ७ । १ । १०६ ॥

स्वार्थे ॥ अविद्यमानानि पदक्षीप्यस्मिन् अपदक्षीणो मन्त्रः ।
भाशितगवीनमरण्यम् । अलकर्मणः । अलंपुष्टपीणः ॥

अदिक्खियां वाऽञ्च ॥ ७ । १ । १०७ ॥

नाम्न स्वार्थे ईनः ॥ प्राचीनम् । प्राक् ॥ प्राचीना शाखा ।
गची ॥ आदिरुद्धियामिति किम् ? । प्राची दिक् ॥

तस्य तुल्ये क सज्ञाप्रतिकृतयोः ॥ ७ । १ । १०८ ॥

अश्वकं । अश्वकं रूपम् ॥

न नृपूजार्थध्वजचित्रे ॥ ७ । १ । १०९ ॥

न ॥ चञ्चातुल्य. पुरपञ्चा । अर्हन् । सिंह । भीमः ॥

अपण्ये जीवने ॥ ७ । १ । ११० ॥

फो न ॥ शिवसदृशः शिवः ॥ अपण्य इति किम् ? हस्तिकान्
वेक्रीणीते ॥

देवपथादिभ्यः ॥ ७ । १ । १११ ॥

संज्ञामतिकृत्योः को न तुल्ये ॥ देवपथ. । हसंपथ. ॥

घस्तेरेयञ् ॥ ७ । १ । ११२ ॥

तस्य तुल्ये । घास्तेपी मणालिका ॥

शिलाया एपञ्च ॥ ७ । १ । ११३ ॥

एपञ् । शिन्नेयम् । शैलेपम् ॥

शाखादेर्य. ॥ ७ । १ । ११४ ॥

तस्य तुल्ये ॥ शाख्यः । मूल्यः ॥

द्रोर्भव्ये ॥ ७ । १ । ११५ ॥

तस्य तुल्ये यः । द्रव्यमय ना स्वर्गादि च ॥

कुशामादीय. ॥ ७ । १ । ११६ ॥

तस्य तुल्ये ॥ कुशाग्रीया बुद्धि ॥

काकतालीयादय ॥ ७ । १ । ११७ ॥

तस्य तुल्ये श्यान्ता. साथ्य ॥ काकतालीयम् । खलतिवित्त्वौपम् ॥

शर्करादेरण् ॥ ७ । १ । ११८ ॥

तस्य तुल्ये ॥ शर्कर दधि ॥ कापालिकम् ॥

अ सपत्न्या. ॥ ७ । १ । ११९ ॥

तस्य तुल्ये ॥ सपत्नः ॥

एकशालाया इक ॥ ७ । १ । १२० ॥

तस्य तुल्ये ॥ एकशालिकम् ॥

गोण्यादेश्चेकण् ॥ ७ । १ । १२१ ॥

एकशालायास्तस्य तुल्ये । गौणिकम् । आद्गुलिकम् । ऐकशालिकम् ॥

कर्कलोहितादीकण् च ॥ ७ । १ । १२२ ॥

तस्य तुल्ये इकण् ॥ शुद्धोऽथ कर्कः । तस्य तुल्यः कार्कीकः ।
कार्किकः । लौहितीकः । लौहितिकः ॥

वेर्विस्तृते शालशङ्कटौ ॥ ७ । १ । १२३ ॥

विशालः । विशङ्कटः ॥

कटः ॥ ७ । १ । १२४ ॥

वेर्विस्तृते ॥ विकटः ॥

संप्रोक्षे. सङ्कीर्णप्रकाशाधिकसमीपे ॥ ७ । १ । १२५ ॥

यथासङ्ख्यं कटः ॥ सङ्कटः । प्रकटः । उत्कटः । निकटः ॥

अवाकुटारश्चावनते ॥ ७ । १ । १२६ ॥

कटः । अवाकुटारः । अवकटः ॥

नासानतितद्वतोऽपीटनाटभ्रटम् ॥ ७ । १ । १२७ ॥

अवटीटम् । अवनाटम् । अवभ्रटं नासानमनम् । तद्गद्ग नासादि ॥

नेरिनिपिटकाश्चिकूचिकश्चास्य ॥ ७ । १ । १२८ ॥

नासानती तद्वति च । चिकूचिम् । चिपिटम् । चिकं नासान-
मनं तद्गद्गसादि च ॥

विडविरीसौ नीरन्ध्रे च ॥ ७ । १ । १२९ ॥

नासानतितद्वतो ॥ निविडम् । निविसरीसं चस्र नासानमन
नासादि च ॥

क्लिन्नाहश्चक्षुषि चिल् पिल् चुल् चास्य ॥ ७ । १ । १३० ॥

चिळम् । पिळम् । चुळम् चक्षुः ।

उपत्यकाधित्यके ॥ १ । १३१ ॥

उपाधिभ्या निपात्यते ॥ उपत्यक्ता गिर्यासिद्धा भूः । अत्रित्यक्ता
पर्वताधिस्ता भूः ॥

अवेस्सवातविस्तारे कटपटम् ॥ ७ । १ । १३२ ॥
यथासङ्ग्यम् । अत्रिकटः सहान । अविपटो विस्तारः ॥

पशुभ्य स्थाने गोष्ठ ॥ ७ । १ । १३३ ॥
गोगोष्ठम् । महिपीगोष्ठम् ॥

द्वित्वे गोगुग ॥ ७ । १ । १३४ ॥
पशुभ्येभ्यः । गोगोगुगम् ॥

पट्टे पट्टगव ॥ ७ । १ । १३५ ॥
पशुभ्येभ्यः । उच्छ्रुपट्टगवम् ॥

तिलादिभ्य स्नेहे तैल ॥ ७ । १ । १३६ ॥
तिलतैलः । सर्पपतैल ॥

तत्र घटते कर्मणष्ट ॥ ७ । १ । १३७ ॥
कर्मठ ॥

तदस्य संज्ञात तारकादिभ्य इत् ॥ ७ । १ । १३८ ॥
तारकित नभः । पुष्पितन्तर ॥

गर्भादप्राणिनि ॥ ७ । १ । १३९ ॥
तदस्य संज्ञानमित्यर्थे इत् ॥ गर्भितो त्रीदिः ॥

प्रमाणान् मात्रट् ॥ ७ । १ । १४० ॥
स्यन्तात्पत्यर्थे ॥ जानुमानमुदकम् । तन्मात्री भू ॥

हस्तिपुरुषाद्वाण् ॥ ७ । १ । १४१ ॥
स्यान्तात्प्रमाणार्थात्पत्यर्थे ॥ हास्तिनम् । हन्तिमानम् । हस्ति-

दघ्नम् । हस्तिद्वयमं जलम् । एवं पौरपम् ४॥

वोर्ध्वं दघ्नट् द्वयसट् ॥ ७ । १ । १४२ ॥

ऊर्ध्वप्रमाणार्थात्स्यन्तात्पष्ठ्यर्थे । ऊर्ध्वदघ्नम् । ऊर्ध्वद्वयसम् । ऊर्ध्वमात्रम् ॥

मानादसशये लुप् ॥ ७ । १ । १४३ ॥

मानार्थ एव साक्षाद्यः प्रमाणशब्दो हस्तवितस्त्यादिर्न तु रज्वा-
दिस्तस्मात्प्रस्तुतस्य मात्रादादेः ॥ हस्तः । वितस्तिः । माना-
दिति किम् ? ऊर्ध्वमात्र जलम् । असंशय इति किम् ? शममात्र स्यात् ॥

द्विगो सशये च ॥ ७ । १ । १४४ ॥

मानान्तादसंशये प्रस्तुतस्य मात्रादेर्लुप् । द्विवितस्तिः । द्विम-
म्य' स्यात् ॥

मात्रट् ॥ ७ । १ । १४५ ॥

प्रथमान्तान्मानार्थात्पष्ठ्यर्थे सशये । प्रथमात्र स्यात् ॥

शन्शद्विशते ॥ ७ । १ । १४६ ॥

शब्दन्ताच्छब्दन्ताच्च सख्याशब्दाद्विशतिशब्दाच्च मानवृत्ते स्यन्ता-
त्पष्ठ्यर्थे मात्रट् ॥ दशमात्राः । पञ्चदशमात्रा । त्रिंशन्मात्रा । त्रय-
प्रयस्त्रिंशन्मात्रा. । विंशतिमात्राः ॥

डिन् ॥ ७ । १ । १४७ ॥

शन् शद् विंशतिभ्य स्यन्तेभ्यो मानार्थेभ्य पष्ठ्यर्थे ॥ सश-
य इति निवृत्तम् । पञ्चदशपर्यभास. । त्रिंशी । त्रिंशिनो भवनेन्द्रा ॥

इदकिमोऽतुरिय् किय् चास्य ॥ ७ । १ । १४८ ॥

मानार्थात्पष्ठ्यर्थे मेये । इयान् क्रियान् पट. ।

यत्तदेतदो डावादि. ॥ ७ । १ । १४९ ॥

मानार्थात्पृथगर्थे भेदेऽनुः । यावान् । तावान् । एतावान् धान्यराशिः ॥

यत्तत्किम्. सङ्ख्याया इतिर्वा ॥ ७ । १ । १५० ॥

मानात्पृथगर्थे सङ्ख्येये ॥ यति । यावन्तः । एव तति । नावन्त ।
फति । कियन्तः ॥

अवयवाच्चयद् ॥ ७ । १ । १५१ ॥

सङ्ख्यायास्त्यन्तात्पृथगर्थेऽवयविनि । चतुष्टयी शब्दानां मष्टति ।
पञ्चतयो यम* ॥

द्वित्रिभ्यामयद् वा ॥ ७ । १ । १५२ ॥

स्यन्तात्पृथगर्थे । द्वयम् । द्वितयम् । त्रयम् । त्रितयम् ॥

इधादेर्गुणान्मूल्यक्रेये मयद् ॥ ७ । १ । १५३ ॥

स्यन्तात्पृथगर्थे । द्विमयमुदभिषयवानाम् । एवं त्रिमयम् ।
द्विमया य वा उदभिषत । एव त्रिमया* । गुणादिति किम् ? यौ
ग्रीहियवौ मूल्यमस्योदभिषत ॥

अधिक तत्सङ्ख्यमस्मिन् शतसहस्रे

शतिशदशान्ताया ङः ॥ ७ । १ । १५४ ॥

विंश योजनशत योजनसहस्र वा । एव त्रिंशम् । एकादशम् ॥

सङ्ख्यापूरणेऽद् ॥ ७ । १ । १५५ ॥

सङ्ख्याया । एकादशी ॥

विशत्यादेर्वा तमद् ॥ ७ । १ । १५६ ॥

सङ्ख्याया. सङ्ख्यापूरणे ॥ विंशतितम । विंश. । त्रिंशत्तम । त्रिंश ॥

शतादिमासार्धमाससवत्सरात् ॥ ७ । १ । १५७ ॥

सङ्ख्यापूरणे तमद् ॥ शततमी । सहस्रतमी । मासतम. ।
अर्धमासतम । सवत्सरात्तमो दिवस ॥

पष्टधादेरसङ्ख्यादेः ॥ ७ । १ । १५८ ॥

सद्दयापूरणे तमट् ॥ पष्टितम* । सप्ततितमः । असङ्ख्यादे-
रिति किम् ? एकपष्टः ॥

नो मट् ॥ ७ । १ । १५९ ॥

असङ्ख्यादे सद्दयाया सद्दयापूरणे । पञ्चमी । अस-
द्दयादेरित्येव । द्वादश ॥

पित्तिथट् बहुगणपूगसघात् ॥ ७ । १ । १६० ॥

सङ्ख्यापूरणे ॥ बहुतिथी । गणतिथ* । पुगतिथः संघतिथः ।
पित्करण पुवद्भावार्यम् ॥

अतोरिथट् ॥ ७ । १ । १६१ ॥

सद्दयापूरणे । इयतिथ । नावतिथ ॥

पट्कतिकतिपयात् थट् ॥ ७ । १ । १६२ ॥

सङ्ख्यापूरणे । पष्ठी । कतिथ । कतिपयथ ॥

चतुर ॥ ७ । १ । १६३ ॥

सङ्ख्यापूरणे थट् ॥ चतुर्थी ॥ योगविभाग उत्तरार्थः ॥

येयो चलुक् च ॥ ७ । १ । १६४ ॥

चतुर सद्दयापूरणे ॥ तुर्य* । तुरीय ॥

द्वेस्तीय ॥ ७ । १ । १६५ ॥

सद्दयापूरणे । द्वितीयः ॥

त्रेस्तृ च ॥ ७ । १ । १६६ ॥

सद्दयापूरणे तीय । तृतीयः ॥

पूर्वमनेन सादेश्चेन् ॥ ७ । १ । १६७ ॥

पूर्वमिति क्रियाविशेषणाद् द्वितीयान्तात् केवलात् मादेश्च त्ती-
यार्थे कर्त्तरि इन् । पूर्वी । कृतपूर्वी ॥

इष्टादे ॥ ७ । १ । १६८ ॥

स्यन्ताद्यर्थे कर्त्तरीन् ॥ इष्टी । पूर्वी श्राद्धे । व्याप्ये क्तेन इति सप्तमी ॥

श्राद्धमद्य भुक्तमिकेनौ ॥ ७ । १ । १६९ ॥

कर्त्तरि । शाब्दमनेनाद्य युक्त श्राद्धिकः । श्राद्धी । श्राद्धशब्द-
कर्मसाधने द्रव्ये वर्त्तते ॥

अनुपद्यन्वेष्टा ॥ ७ । १ । १७० ॥

अनुपदमन्वेष्टा अनुपदी गयाम् ॥

दाण्डाजिनिकाय शूलिकपार्श्वकम् ॥ ७ । १ । १७१ ॥

एते यथायोगमिरुण्काता निपात्याः, अन्वेष्ट्यर्थे ॥ दाण्डाजि-
निको दाम्भिकः । आय शूलिक तीक्ष्णोपायोऽर्थान्वेष्टा । पार्श्व-
कोऽनृजपाय स एव ॥

क्षेत्रेन्यस्मिन्नाड्य ड्य ॥ ७ । १ । १७२ ॥

अयस्मिन् क्षेत्रे नाड्य क्षेत्रियो व्याधि जाश्च ॥

छन्दोऽधीते श्रोत्रश्च वा ॥ ७ । १ । १७३ ॥

ड्य. ॥ छन्दोऽधीते श्रोत्रिय । पक्षे छान्दस ॥

इन्द्रियम् ॥ ७ । १ । १७४ ॥

इन्द्रादियो निपात्य । इन्द्रस्य लिङ्गमिन्द्रियम् ॥

तेन वित्ते चञ्चुचणौ ॥ ७ । १ । १७५ ॥

विद्याचञ्चु । विद्याचण । केशचण ॥

पूरणाद् ग्रन्थस्य ग्राहकेको लुक् चास्य ॥ ७ । १ । १७६ ॥

वृतीयान्तात् । द्विक शिष्य ॥

ग्रहणाद्वा ॥ ७ । १ । १७७ ॥

गृह्यतेऽनेनेति ग्रहणम् रूपादि । ग्रन्थस्य ग्रहणार्थात् पूरणप्रत्य-
यान्तात् कः स्वार्थे तद्योगे च पूरणार्थस्य लुम्बा । द्विक द्वितीयक
वा ग्रन्थग्रहणम् ॥

सस्याद् गुणात्परिजाते ॥ ७ । १ । १७८ ॥

तेन कः । सस्यकः शालिः ॥

धनहिरण्ये कामे ॥ ७ । १ । १७९ ॥

कः ॥ धनकः । हिरण्यको मैत्रस्य ॥

स्वाङ्गेषु सक्ते ॥ ७ । १ । १८० ॥

कः ॥ नखकः । केशनखकः । दन्तीष्ठकः ॥

उदरे त्रिकणाद्यूने ॥ ७ । १ । १८१ ॥

सक्त ॥ औदरिकः । अन्यत्रोदरकः ॥

अश हारिणि ॥ ७ । १ । १८२ ॥

क ॥ अशको दायद ॥

तन्त्रादचिरोद्भृते ॥ ७ । १ । १८३ ॥

क ॥ तन्त्रकः षट् ॥

ब्राह्मणान्नाम्नि ॥ ७ । १ । १८४ ॥

अचिरोद्भृते कः । ब्राह्मणको नाम देशः ॥

उष्णात् ॥ ७ । १ । १८५ ॥

अचिरोद्भृतेऽर्धे को नाम्नि ॥ उष्णिका यवागूः ॥

शीताच्च ॥ ७ । १ । १८६ ॥

सृष्णादमन्त्रान्को नास्ति । शीतं मन्द करोति शीतकोऽरुसः ।
सृष्णो दक्ष ॥

अधेरारुढे ॥ ७ । १ । १८७ ॥

वर्तमानात् स्वार्थे ष । आरुढ शब्दे वर्धन्ति कर्मणि च त्त ।
अधिको द्रोणः ग्यार्याः । अधिका त्वारी द्रोणेन ॥

अनो कमितरि ॥ ७ । १ । १८८ ॥

क. ॥ अनुकामयतेऽनुरु ॥

अभेरीश्च वा ॥ ७ । १ । १८९ ॥

कः समुत्पायेन चेत् कपिता गन्धने ॥ अभिद । अभीरु ॥

सोऽस्य मुख्य ॥ ७ । १ । १९० ॥

क । देवदत्तरु सह ॥

शङ्खरुलक करभे ॥ ७ । १ । १९१ ॥

कप्रत्ययान्तो निपात्यो । गङ्गलक करभः ॥

उदुत्सोऽन्मनसि ॥ ७ । १ । १९२ ॥

सक्त । उत्सुम् ॥

कालहेतुफलाद्रोगे ॥ ७ । १ । १९३ ॥

स्यन्तादभ्येति कः । द्वितीयको ध्वरः । पर्वतको रोगः । शीतको ज्वरः ॥

प्रायोऽन्नमस्मिन्नान्नि ॥ ७ । १ । १९४ ॥

स्यन्तात् कः । गुडापृषिका पौर्णमासी ॥

कुल्मापादण् ॥ ७ । १ । १९५ ॥

स्यन्तात्प्रायोऽन्नमस्मिन्नित्यर्थे नास्ति ॥ कौल्मापी पौर्णमासी ॥

वटकादिन् ॥ ७ । १ । १९६ ॥

स्यन्तात्प्रायोऽन्नमस्मिन्नित्यर्थे नास्ति ॥ वटकिनी पौर्णमासी ॥

साक्षाद् दृष्टा ॥ ७ । १ । १९७ ॥

इन् नाम्नि ॥ साक्षी ॥

॥ इती क्षेत्रार्थकाः ॥

॥ अथ मत्वर्थीयाः ॥

तदस्यास्त्यस्मिन्निति मत्तु ॥ ७ । २ । १ ॥

प्रयमान्तात् पठ्यर्थे सप्तम्यर्थे वा मत्तुः, तत्प्रथमन्तमस्तीति चेद्
भवति ॥ गोमान् । यवमान् । वृक्षवान् पर्वत । इति करणो विव-
क्षार्थः । तेन,

भूमनिन्द्रापशसासु नित्ययोगेऽतिशायने ।

ससर्गेऽस्तिविवक्षाया प्रायो मत्वादयो मता ॥

मावर्णान्तोपान्त्यापञ्चमवर्गान् सतोर्मो व ॥ २ । १ । ९४ ॥

किंवान् । शमीवान् । वृक्षवान् । मालावान् । अह्वान् । भास्वान् ।
मरुत्वान् ॥

चर्मणवत्यष्टीवच्चक्रीवत्कक्षीवद्रुमणवत् ॥ २ । १ । ९६ ॥

एते सत्राया निपात्यन्ते । चर्मणो नलोपाभावो णत्व च ।
चर्मण्वती नाम नदी । अस्थिशब्दस्याष्टीभाव । अष्टीवान् जानु ।
चक्रशब्दस्य चक्रीभाव । चक्रीवान् नाम स्तर । चक्रीवान् नाम
राजा । कक्ष्याशब्दस्य कक्षीभाव । कक्षीवन्नाम ऋषिः । लवणशब्दस्य
रुमण्भावः । रुमण्वान्नाम पर्वत । नाञ्जीत्येव । चर्मवती । अस्थिमान् ।
चक्रवान् । कक्ष्यावान् । लवणवान्,

उदन्वान्बधौ च ॥ २ । १ । ९७ ॥

नाम्नि निपात्यते अन्धिर्जलाधारः । उदन्वान् षटः ॥

उदन्वान् मेघः । अग्नी चेति किम् । उदकवान् घटः ॥

राजन्वान् सुराङ्गि ॥ २ । १ । ९८ ॥

निपात्यते । राजन्वान् देशः । राजन्वत्य मजा ॥

नोर्म्यादिभ्य ॥ २ । १ । ९९ ॥

मतोर्मो व । ऊर्मिमान् । दल्मिमान् इत्यादि ॥

आ यात् ॥ ७ । २ । २ ॥

रूपात् भगस्ताहतात्" इत्या यविषेर्वक्ष्यमाणप्रकृतिभ्यो मतु',
तदभ्यास्ति तदस्मिन्नस्तीति विषये । कुमारीमान् । व्रीहिमान् ॥

नावाटेरिक ॥ ७ । २ । ३ ॥

मत्वर्थे । नाविक । नौमान् । कुमारिक । कुमारीमान् ॥

शिखादिभ्य इन् ॥ ७ । २ । ४ ॥

मत्वर्थे । शिखी । शिखावान् । माली । मालावान् ॥

व्रीह्यादिभ्यस्तो ॥ ७ । २ । ५ ॥

मत्वर्थे । व्रीहिक । व्रीही । व्रीहिमान् । मायिक । मायी । मायावान् ॥

अतोऽनेकस्वरात् ॥ ७ । २ । ६ ॥

मत्वर्थे इकेनौ । दण्डिक । दण्डी । दण्डवान् । अनेकस्वरा-
दिति किम् । खरवान् ॥

अशिरसोऽशीर्षश्च ॥ ७ । २ । ७ ॥

मत्वर्थे इकेनौ । अशीर्षिकः । अशीर्षी । अशीर्षवान् ॥

अर्थार्थान्ताद् भावात् ॥ ७ । २ । ८ ॥

अर्थादर्थान्ताच्च भावायदिव इकेनामेव स्याताम् ॥ अर्थिक ।
अर्थी । मत्वर्थिकः । मत्वर्थी । अत्र मतुर्न । भावादिति किम् । धना-
र्थान्मत्तुरव । अर्थवान् ॥

॥ त्रीह्यर्थतुन्दादेरिलश्च ॥ ७ । २ । ९ ॥

चादिवेनौ । शालिलः । शालिकः । शाली । शालिमान् ।
तुन्दिलः । तुन्दिकः । तुन्दी । तुन्दवान् । उदरिलः । उदरिकः ।
उदरी । उदरवान् ॥

स्वाङ्गाद्विवृद्धात् ॥ ७ । २ । १० ॥

मत्वर्थे इलेकेना स्युः । फणिल । फणिकः । फणी । फणवान् ॥

वृन्दादारकः ॥ ७ । २ । ११ ॥

मत्वर्थे वृन्दारकः । वृन्दवान् ॥

शृङ्गात् ॥ ७ । २ । १२ ॥

मत्वर्थे आरकः । शृङ्गारकः । शृङ्गवान् ॥

फलवर्हाच्चेन ॥ ७ । २ । १३ ॥

शृङ्गान्मत्वर्थे । फलिनः । फलवान् । बर्हिणः । शृङ्गिणः ।
शिखादित्वात् । फली । बर्ही ॥

मलादीमसश्च ॥ ७ । २ । १४ ॥

मत्वर्थे । इनः । मलीमसः । मलिनः । मलवान् ॥

मरुत्पर्वणस्तः ॥ ७ । २ । १५ ॥

मत्वर्थे । मरुत्तः । पर्वतः । पक्षे मरुत्वान् । पर्ववान् ॥

वलिबटितुण्डेर्भ ॥ ७ । २ । १६ ॥

मत्वर्थे । वलिभः । बटिभः । तुण्डिभः । वलिमान् ॥

ऊर्णाह शुभमो युस् ॥ ७ । २ । १७ ॥

मत्वर्थे । ऊर्णायुः । अहयुः । शुभयुः ॥

कशभ्यां युस्तियस्तुतवभम् ॥ ७ । २ । १८ ॥

मत्वर्थे ॥ कयुः । कन्ति । शन्तिः । कयः । शपः ।

कतुः । शंतुः । कन्तः । शन्तः । फव । शव । कंम । शंमः ॥

वलवातदन्तललाटादूल ॥ ७ । २ । १९ ॥

मत्वर्थे । वलूल । वातूल । दन्तूलः । ललाटूल । रलवान् ॥

प्राण्यद्गादातो ल ॥ ७ । २ । २० ॥

मत्वर्थे । चूडालः । चूडावान् । प्राण्यद्गादिति किम् ? । अह्वावान्
शासाटः ॥

सिध्मादिक्षुद्रजन्तुरुभ्य ॥ ७ । २ । २१ ॥

मत्वर्थे ल् । सिध्मलः । सिध्मवान् । धर्धल । युनाल ।
मूर्डाल ॥

प्रज्ञापणोदकफेनाह्लेलौ ॥ ७ । २ । २२ ॥

प्रज्ञाल । प्रज्ञिल । पर्णलः । पर्णिलः । उदकल । उदकिल ।
फेनल । फेनिलः । फेनवान् ॥

कालाजटाघाटात् क्षेपे ॥ ७ । २ । २३ ॥

मत्वर्थे ले लौ । कालाल । कालिल । जटाल । जटिलः ।
घाटाल । घाटिल । क्षेप इति किम् ? । कालवान् ॥

वाच आलाटौ ॥ ७ । २ । २४ ॥

मत्वर्थे क्षेपे । वाचाल । वाचाटः ॥

गिन् ॥ ७ । २ । २५ ॥

वाचो मत्वर्थे । वाग्मी । वाग्वान् ॥

मध्वादिभ्यो र ॥ ७ । २ । २६ ॥

मत्वर्थे । मधुरो रस । खगे गर्दभः ॥

कुप्यादिभ्यो बलच् ॥ ७ । २ । २७ ॥

मत्वर्थे ॥

बलच्यपित्रादे ॥ ३ । २ । ८२ ॥

दीर्घ । कृषीवलः कुटुम्बी । कृषिमत् क्षेत्रम् । आसुतीरलः
कल्पपालः । आसुतिमान् । अपिनादेरिति किम् । । पितृवलः ।
मातृवलः ॥

लोमपिच्छादे. शेलम् ॥ ७ । २ । २८ ॥

मत्वर्थे यथासद्व्ययम् । लोमशः । लोमवान् । गिरिशः ।
पिच्छिलः । पिच्छवान् । सरसिलः ॥

नोऽङ्गादे ॥ ७ । २ । २९ ॥

मत्वर्थे । अङ्गना चार्चनी स्त्री । पामनः । पामवान् ॥

शाकीपलालीदद्र्वा इस्वश्च ॥ ७ । २ । ३० ॥

मत्वर्थे नश्च । शाकिनः । शाकीमान् । पलालिनः । दद्रुणः ॥

विष्वचो विपुश्च ॥ ७ । २ । ३१ ॥

मत्वर्थे नः ॥ विपुणः रविर्वायुर्वा । विष्वग्वान् ॥

लक्ष्म्या अन ॥ ७ । २ । ३२ ॥

मत्वर्थे । लक्ष्मणः । लक्ष्मीवान् ॥

प्रज्ञाश्रद्धार्चावृत्तेर्ण ॥ ७ । २ । ३३ ॥

मत्वर्थे । प्राज्ञः । प्रज्ञावान् । श्रद्धः । श्रद्धावान् । आर्चः ।
अर्चावान् । वार्त्तः । वृत्तिमान् ॥

ज्योत्स्नादिभ्योऽण् ॥ ७ । २ । ३४ ॥

मत्वर्थे । ज्योत्स्नी रात्रिः । तामिस्री ॥

सिकताशर्करात् ॥ ७ । २ । ३५ ॥

मत्वर्थे ण । सैकतः । सिकतावान् । शर्करः ॥

इलश्च देशे ॥ ७ । २ । ३६ ॥

मत्वर्थे ण । सिकतिलः । सैकतः । सिक

तावान् । शर्करिलः । शर्करो देशः ॥

द्युद्रोर्म. ॥ ७ । २ । ३७ ॥

मत्वर्थे । द्युम* । द्युम* ॥

काण्डाण्डभाण्डादीर ॥ ७ । २ । ३८ ॥

मत्वर्थे । काण्डीर । काण्डवान् । आण्डीर* । भाण्डीर ॥

कच्छ्वा डुर ॥ ७ । २ । ३९ ॥

मत्वर्थे । कच्छुर । कच्छमान् ॥

दन्तादुन्नतात् ॥ ७ । २ । ४० ॥

उन्नत्युपापेर्दन्ताड्डुगे मत्वर्थे । दन्नुर. । उन्नतादिति किम् ? ।
दन्तवान् ॥

मेधारथान्नवेर ॥ ७ । २ । ४१ ॥

मत्वर्थे । मेधिर* । मेधावान् । पक्षे वक्ष्यमाणो विन् । मेधावी ।
रथिर । रथिक । रथी ॥

कृपाहृदयादालु ॥ ७ । २ । ४२ ॥

मत्वर्थे । कृपालु । हृदयालु* । हृदयी ॥

केशाह ॥ ७ । २ । ४३ ॥

मत्वर्थे वा ॥ केशव । केशवान् । केशी ॥

मण्यादिभ्य ॥ ७ । २ । ४४ ॥

मत्वर्थे वः । मणिव. । हिरण्यव. । मणिमान् ॥

हीनात्स्वाङ्गाद ॥ ७ । २ । ४५ ॥

मत्वर्थे । कर्ण । हीनादिति किम् ? कर्णवान् ॥

अभ्रादिभ्य ॥ ७ । २ । ४६ ॥

मत्वर्थे अ स्यात् ॥ अश्रं नभः । अशंसो पैरः ॥

अस्तपोमायामेधास्रजो विन् ॥ ७ । २ । ४७ ॥

मत्वर्थे । यशस्वी । यशस्वान् । तपस्वी । मायावी । मायावान् ।
मेधावी । स्रज्वी । ज्योत्स्नाद्यणा राधो मा भूदिति तपोग्रहणम् ॥

आमयादीर्घश्च ॥ ७ । २ । ४८ ॥

मत्वर्थे विन् । आमयावी । आमयवान् ॥

स्वामिन्नीशे ॥ ७ । २ । ४९ ॥

स्वशब्दान्मन्त्रर्थे मिन् दीर्घश्चास्य निपात्यते । स्वमस्यातीति म्वामी ॥

गो. ॥ ७ । २ । ५० ॥

मत्वर्थे मिन् स्यात् ॥ गोमी । गोमान् ॥

ऊर्जो विन्वलावश्चान्त ॥ ७ । २ । ५१ ॥

मत्वर्थे । ऊर्जस्वी । ऊर्जस्वल । ऊर्जान् ॥

तमिस्राणवज्योत्स्ना ॥ ७ । २ । ५२ ॥

एते मत्वर्थे निपात्याः । तमिस्रा रात्रिः । तमः शब्दाद् उपान्त्य-
स्येत्व च निपात्यते । तमिस्राणि गुहास्रखानि । मत्तुश्च । तमस्वान् ।
अर्णसो वः प्रत्ययोऽन्त्यलोपश्च । अर्णवः । ज्योतिशब्दान्न उपान्त्य-
लोपश्च । ज्योत्स्ना चन्द्रमभा ॥

गुणादिभ्यो य ॥ ७ । २ । ५३ ॥

मत्वर्थे गुण्यो ना । हिम्यो गिरि । हिमयान् ॥

रूपात् प्रशस्ताहतात् ॥ ७ । २ । ५४ ॥

प्रशस्तोपायेराहतोपाथेश्च रूपा-मत्वर्थे यः । रूप्यो गौः । रूप्य-
कार्पापणम् । रूपवानन्यः ॥

५ ॥ ७ । २ । ५५ ॥

मत्वर्थे । पूर्णो माधन्द्रमा अस्यामिति पूर्णमासी ॥

गोपूत्राद्वत्तडकण् ॥ ७ । २ । ५६ ॥

मत्वर्थे । गोशनिक । अत्र इति किम् ? । गोर्विशक्तिमान् ॥

निष्कादेः शतसहस्रात् ॥ ७ । २ । ५७ ॥

मत्वर्थे इकण् । नैष्कशनिकः । नैष्कसहस्रिक । आदेरिति किम् ? । स्वर्णनिष्कशतमन्यास्ति ॥

एकादे कर्मधारयात् ॥ ७ । २ । ५८ ॥

अदन्तादिकण् मत्वर्थे । एकगविरुः ॥

सर्वादेरिन् ॥ ७ । २ । ५९ ॥

अदन्तात् कर्मधारयान्मत्वर्थे । सर्पघनी ॥

प्राणिस्थादस्त्राङ्गाद्द्वन्द्वरुग्निन्यात् ॥ ७ । २ । ६० ॥

अदन्तादिर । कटकवल्पिनी । कुप्री । ककुदावर्त्ती । प्राणिस्थादिति किम् ? । पुष्पफलयान् वृक्ष । अम्बान्नादिति किम् । स्तनकेशवती ॥

वातातीसारपिशाचारकश्चान्त ॥ ७ । २ । ६१ ॥

वातकी । अतीमारका । पिशाचकी ॥

पूरणाद्वयसि ॥ ७ । २ । ६२ ॥

मत्वर्थे इनेव ॥ पञ्चमी बाल ॥

सुरादे ॥ ७ । २ । ६३ ॥

मत्वर्थे इनेव ॥ सुरी । दुःखी ॥

मालाया. क्षेपे ॥ ७ । ३ । ६४ ॥

मत्वर्थे इनेव ॥ माली । क्षेप इति किम् ? मालावान् ॥

वर्मशीलवर्णान्तात् ॥ ७ । २ । ६५ ॥

मत्वर्थे इन्नेव । मुनिधर्मी । यतिशीली । ब्राह्मणवर्णो ॥

वाहूर्वादेर्वलात् ॥ ७ । २ । ६६ ॥

मत्वर्थे इन्नेव । बाहुवली । ऊरुवली ॥

मन्माब्जादेर्नाम्नि ॥ ७ । २ । ६७ ॥

मत्वर्थे इन्नेव । दामिनी । सीमिनी । अग्निनो । कमलिनी ॥

हस्तदन्तकराजात् ॥ ७ । २ । ६८ ॥

मत्वर्थे इन्नेव ॥ हस्ती । दन्ती । करी ॥

वर्णाद् ब्रह्मचारिणि ॥ ७ । २ । ६९ ॥

मत्वर्थे इन्नेव ॥ वर्णी । ब्रह्मचारीत्वर्थे । वर्णवानत्य ॥

पुष्करादेर्देशे ॥ ७ । २ । ७० ॥

मत्वर्थे इन्नेव । पुष्करिणी । पद्मिनी । देश इति किम् ? । पुष्कर-
वान् हस्ती ॥

सूक्तसाम्नोरीयः ॥ ७ । २ । ७१ ॥

मत्वर्थे । अच्छावाकीय सूक्तम् । यज्ञायणीयं साम ॥

लुब् वाऽध्यायानुवाके ॥ ७ । २ । ७२ ॥

मत्वर्थे ईयस्य । लुब्विधेरेयेयोऽनुमीयते । गर्दभाण्डः । गर्द-
भाण्डीयोऽध्यायोऽनुवाको वा ॥

विमुक्तादेरण् ॥ ७ । २ । ७३ ॥

मत्वर्थेऽध्यायानुवाकयोः । विमुक्तः । दैरासुरः । अध्यायोऽ-
नुवाको वा ॥

घोषदादेरक ॥ ७ । २ । ७४ ॥

मत्वर्थेऽध्यायानुवाकयो ॥ घोषदकः । गोषदक । अध्यायोऽ-
नुवाको व

प्रकारे जातीयर् ॥ ७ । २ । ७५ ॥

मपमान्वात् षष्ठ्यर्थे । सामान्यस्य विशेषो विशेषान्तरानुसङ्घ-
मकारः । पटुजातीयः ॥

रिति ॥ ३ । २ । ५८ ॥

परव' म्यन्द् इन्द्रं । पत्नी मकारोऽस्याः । पटुजातीया ॥

कोऽण्मादेः ॥ ७ । २ । ७६ ॥

प्राग्प्रतिपद्ये । अणुक । स्तुलक पट' ॥

जीर्णगोमूत्रावदातसुरायः कृष्णाच्छाल्या-

च्छादनसुराहिष्ठीहितिले ॥ ७ । २ । ७७ ॥

तदस्य मकार इति विषये क' । जीर्णक शालिः । गोमूत्रकमा-
च्छादनम् । अवदानिका सुरा । सुरकोऽहिः । यवको मीहिः
कृष्णाकास्तिलाः ॥

॥ इति मत्वधीया ॥

॥ अथ स्वार्थिका ॥

भूतपूर्वे ष्वरट् ॥ ७ । २ । ७८ ॥

अत' पर माय' स्वार्थिका मत्वयाः तत्रोपाधि' मरुतेर्विज्ञायते
स च प्रत्ययस्य द्योत्य' तत्र वर्तमानाद्यान् ष्वरट् । पूर्वं भूतो भूत
पूर्वं । भूतपूर्वं आद्य आद्यचर । आद्यचरी ॥

गोष्ठात्रीयञ्ज ॥ ७ । २ । ७९ ॥

भूतपूर्वं गोष्ठीनो दृश' ॥

षष्ठ्या रू ष्वरट् ॥ ७ । २ । ८० ॥

भूतपूर्वे । देवदत्तल्प्यो गौः । देवदत्तचर. ॥

व्याश्रये तसुः ॥ ७ । २ । ८१ ॥

पृथन्तानानापक्षाश्रये गम्ये तसुः । देवा अर्जनतोऽभवन् ।
रविः कर्णतोऽभवत् ॥

रोगात्प्रतीकारे ॥ ७ । २ । ८२ ॥

पृथन्ताद् गम्ये तसुः । प्रवाहिक्रातः कुरु ॥

पर्यभेः सर्गोभये ॥ ७ । २ । ८३ ॥

ययासद्दृश्य तसुः ॥ परितः । अभितः । सर्वाभय इति । कन् ।
वृक्षं परि अभि वा ॥

आद्यादिभ्यः ॥ ७ । २ । ८४ ॥

सम्भ्रमद्विभक्त्यन्तेभ्यस्तसुः । आदितः । मध्यत ॥

क्षेपातिग्रहाव्यथेष्वकर्तुस्तृतीयाया. ॥ ७ । २ । ८५ ॥

तसुः । वृत्तत क्षिप्तः । वृत्तेन निन्दित इत्यर्थः । वृत्ततोऽति-
शृङ्खते । साधुवृत्तोऽन्यानतिक्रम्य वृत्तेन वृद्धते । साध्वाचार इति
सम्भाव्यत इत्यर्थः । वृत्ततो न व्यथते । न चलति न विभेति चे-
त्यर्थः । भक्तुंरिति किम् ? । मन्त्रेण क्षिप्त ॥

पापहीयमानेन ॥ ७ । २ । ८६ ॥

योगे तृतीयान्तादकर्तुस्तसुः । वृत्तत पापं । वृत्ततो हीयते ॥

प्रतिना पञ्चम्या. ॥ ७ । २ । ८७ ॥

प्रतिना योगे या पञ्चमी विहिना तदन्तात्तर्था । अभिमयु-
र्तुनादकर्तुनतो वा प्रति ॥

अहीयरुहोऽपादाने ॥ ७ । २ । ८८ ॥

पञ्चम्यन्तात्तदुर्वा ॥ आमाद् आमतो वैति । अहीयरु इति

किम् ? सार्थाङ्गीनः । गिरेररोहति ॥

किमद्व्यादिसर्वाद्यवैपुल्यवहो. पित् तस् ॥ ७।२।८३॥

पञ्चम्यतात् ॥

इतोऽत कुत ॥ ७।२।८० ॥

एते तसन्ता निपात्यन्ते । इदमः सर्वादेश इ* । इतः । एतद.
अ सर्वादेशः । अतः । रिम. कु । कुनः । सर्वतः । आ द्वेः ।
यत तत । बहुत. । द्यादिवर्जन किम् ? । द्याभ्याम् । त्वद् । अवै-
पुल्येति किम् ? । वहो. सूपात् ॥

भवत्वायुष्मदीर्घायुर्देवानाम्प्रियैकार्थात् ॥ ७।२।८१॥

किमद्व्यादिसर्वाद्यवैपुल्यवहो 'सर्वविभक्त्यन्तात्पित्तस् वा । स
भवान् । ततो भवान् । ते भवन्तः । ततो भवन्तः । स आयुष्मान् ।
तत आयुष्मान् । स दीर्घायुः । ततो दीर्घायुः । त देवानाम्प्रियम् ।
ततो देवानाम्प्रियम् ॥

त्रपञ्च ॥ ७।२।९२ ॥

भ्रन्वाद्यै समानाधिकरणात् किमद्व्यादिसर्वाद्यवैपुल्यवहो सर्व-
स्याद्यन्ताद् वा । स भवान् । तत्र भवान् । ततो भवान् । तस्मिन्
भवति । तत्र भवति । ततो भवति । आयुष्मदादिनाऽप्येवम् ॥

सप्तम्या ॥ ७।२।९४ ॥

किमद्व्यादिसर्वाद्यवैपुल्यवहोऽस्त्र्ण ॥

क्व कुत्रात्रेह ॥ ७।२।९३ ॥

एते त्रयन्ता निपात्याः ॥ किम् ववादेशस्त्रपोऽकार. । वर !
किम् कु । कुत्र । एतदोऽकार । अत्र । इदम् इकारादेशस्त्रपो
हादेश. । इह । त्रयन्त्रे चैते आदेशाः । तेन भ्रन्वादियोगेऽपि । क्व
भवान् । कुत्र भवान् ॥

किंयत्तत्सर्वकान्यात्काले वा ॥ ७ । २ । ९५ ॥

सप्तम्यन्तात् । अस्मिन् काले कदा । यदा । तदा । सर्वदा ।
अन्यदा ॥

सदाऽधुनेदानींतदानीमेतर्हि ॥ ७ । २ । ९६ ॥

एते काले वाच्ये निपात्यन्ते । सर्वशब्दाद्वाप्रत्ययः सभावश्चास्य ।
सर्वस्मिन् काले सदा । इदमोऽधुना प्रत्ययोऽकारादेशश्च । अस्मिन्
कालेऽधुना । इदमो दानीं प्रत्यय इकारादेशश्च । इदानीम् । तदो दा-
नीम् प्रत्ययः । तदानीम् । इदमो हि एतादेशश्च । एतर्हि ॥

सद्योऽथपरेथव्यह्नि ॥ ७ । २ । ९७ ॥

एतेऽह्नि काले निपात्याः । समानेऽह्नि सद्यः । अस्मिन्नहनि
अथ । परस्मिन्नहनि परेद्यवि ॥

पूर्वापराधरोत्तरान्यान्यतरेतरादेद्युस् ॥ ७ । २ । ९८ ।

अह्नि काले । पूर्वस्मिन्नहनि पूर्वेषुः । अपरेद्युः । अपरेद्युः ।
उत्तरेद्युः । अन्येषु । अन्यतरेद्युः । इतरेद्युः ॥

उभयाद् व्युश्च ॥ ७ । २ । ९९ ॥

एषुम् अह्नि । उभयद्युः । उभयेद्युः ॥

ऐषम.पस्तपरारि वर्षे ॥ ७ । २ । १०० ॥

निपात्यते । अस्मिन् संवत्सरे ऐषमः । पूर्वस्मिन् परस्मिन् वा
संवत्सरे पस्तु । पूर्वतरे परतरे वा संवत्सरे परारि ॥

अनद्यतने हि ॥ ७ । २ । १०१ ॥

सम्भवद्विभवत्यन्तात्किमद्यादिसर्वाद्यवैपुल्यबहोः । सर्वथा । अन्यथा ॥

कधमित्थम् ॥ ७ । २ । १०३ ॥

एतो मकारे निपात्यौ ॥ किमस्यापत्रादस्यम् । कपम् । इदम्
एतदो वा यम् इदादेशश्च । इत्यम् ॥

सङ्ख्याया धा ॥ ७ । २ । १०४ ॥

मकारे । एकधा । द्विधा । कतिधा ॥

विचाले च ॥ ७ । २ । १०५ ॥

एकस्यानेफीभावोऽनेपस्य चक्रीभावो विचालः । तस्मिन् गम्ये
सङ्ख्याया धा वा । एको राशिर्द्वौ द्विधा वा क्रियते । अनेकमेकमे-
कधा वा करोति ॥

वेकाद्धमञ्जू ॥ ७ । २ । १०६ ॥

सङ्ख्यायात्प्रकारवृत्तेर्विचाले च गम्ये । ऐक्यम् एकधा वा
शुद्धे । अनेकमेक करोति ऐक्यम् एकधा वा करोति ॥

द्वित्रैर्धमजेधौ वा ॥ ७ । २ । १०७ ॥

मकारार्थाद्विचाले च गम्ये । द्वैधम् । त्रैधम् । द्वेषा । त्रेषा ।
द्विधा त्रिधा शुद्धे । एकराशिर्द्वौ करोति द्वैधम् त्रैधम् द्वेषा त्रेषा
द्विधा त्रिधा करोति ॥

तद्वति धण् ॥ ७ । २ । १०८ ॥

द्वित्रिभ्याम् । द्वैधानि । त्रैधानि ॥

वारे कृत्वस् ॥ ७ । २ । १०९ ॥

वारो धात्वर्थस्यापौगपद्येन वृत्तिः तत्कालो वा । तद्वृत्तेः स-
ङ्ख्यायाद्वास्वति धात्व-कृत्वम् । पञ्चकृत्वो शुद्धे ॥

द्वित्रिचतुर सुच् ॥ ७ । २ । ११० ॥

वारार्थेभ्यस्तद्वति । द्विः । त्रिः । चतुर्भुदक्ते ॥

एकात्सकृच्चास्य ॥ ७ । २ । १११ ॥

वारार्थात्तद्वति मुच् । सकृद् भुदक्ते ॥

बहोर्धाऽऽसन्ने ॥ ७ । २ । ११२ ॥

बहोः सङ्ख्यायादिदूरवारार्थात्तद्वति धा । बहुधा भुदक्ते ॥

दिक्शब्दादिग्देशकालेषु प्रथमा-

पञ्चमीसप्तम्याः ॥ ७ । २ । ११३ ॥

वर्तमानात्प्रथमाद्यन्तात् स्वार्थे धा ॥

लुवञ्चेः ॥ ७ । २ । १२३ ॥

दिक्शब्दादिगादिवृत्तेः प्रथमाद्यन्ताद्विहितो यो धा एनो वा तस्य । प्राची दिक् रम्या प्राग् रम्यम् । प्राद् देश कालो वा रम्य प्राग् रम्यम् । प्राच्या दिशो देशात्कालाद्वा आगतः प्रागागत । प्राच्या दिशि प्राचोर्देशकालयोर्वा वासः प्राग्वासः ॥

ऊर्ध्वान्दिरिष्टातावुपश्चास्य ॥ ७ । २ । ११४ ॥

दिग्देशकालार्थात् प्रथमाद्यन्तात् । उपरि उपरिष्टाद्रम्यम् । आगतो वासो वा ॥

पूर्वावराधरेभ्योऽसस्तातौ पुरवधश्चैषाम् ॥ ७ । २ । ११५ ॥

दिगादिवृत्तिभ्यः प्रथमाद्यन्तेभ्यः । पुरः । अवः । अधः । पुरस्तात् । अवरस्तात् । अधरस्तात् रम्यमागतो वासो वा ॥

परावरात्स्तात् ॥ ७ । २ । ११६ ॥

दिगाद्यर्थात् प्रथमाद्यन्तात् स्वार्थे । परस्तात् अवरस्तात् रम्यमागतो वासो वा ॥

दक्षिणोत्तराच्चातस् ॥ ७ । २ । ११७ ॥

परावरशब्दाद् दिगाद्यर्थात् प्रथमाद्यन्तात् स्वार्थे । दक्षिणतः ।
उत्तरतः । परतः । अवरतः रम्यमागतो वासो वा ॥ ७ । २ । ११८ ॥

अधरापराच्चात् ॥ ७ । २ । ११८ ॥

दक्षिणोत्तरात् दिगाद्यर्थात् प्रथमाद्यन्तात् । अधरात् ॥ -

पश्चोऽपरस्य दिक् पूर्वस्य चाति ॥ ७ । २ । १२४ ॥

पश्चात् । दक्षिणपश्चात् । दक्षिणात् । उत्तरात् राम्यमागतो वासो वा ॥

वा दक्षिणात् प्रथमासप्तस्या आः ॥ ७ । २ । ११९ ॥

दिगाद्यर्थात् । दक्षिणा । दक्षिणतः । दक्षिणाद्रम्यमागतो वासो वा ॥

आही दूरे ॥ ७ । २ । १२० ॥

दूरदिग्देशार्थात् प्रथमासप्तम्यन्ताद्दक्षिणादा आहिथ स्यात् ।
ग्रामाद्दक्षिणा दक्षिणाद्दि रम्य वासो वा ॥

वोत्तरात् ॥ ७ । २ । १२१ ॥

दिगाद्यर्थात् सिद्धयन्तादा आहिथ वा । उत्तरा । उत्तराद्दि
उत्तरतः । उत्तरात् राम्य वासो वा ॥

अदूरे एन ॥ ७ । २ । १२२ ॥

दिक्शब्दाद्दूरदिगाद्यर्थात्सिद्धयन्तादेनः । पूर्वेणास्य रम्य
वसति वा ॥

कृभ्वस्तिभ्यां कर्मकर्तृभ्या प्राग-

तत्तत्त्वे च्चि ॥ ७ । २ । १२६ ॥

पर्यायात्कृगा योगे कर्त्रर्थश्च भ्वस्तियोगे प्रागतत्तद्भावे रम्ये च्चिः ॥

ईश्ववावर्णस्यानव्ययस्य ॥ ४ । ३ । १२७ ॥

शुक्लीकरोति पटम् । मागशुक्ल शुक्ल - करोतीत्यर्थः । शुक्लीभ

वति ॥ शुक्लीस्यात् पटः । अनव्ययस्येति किम् ? । दिवाभूता रात्रिः ।
पूर्वसूत्रे प्रागिति किम् ? । अशुभं शुभं करोत्येकदा ॥

दीर्घश्चिवयड्यक्कयेषु च ॥ ४ । ३ । १०८ ॥

पादावाशिपि च दीर्घः ॥ शुचीकरोति ॥

अरुर्मनश्चक्षुश्चेतोरहोरजसा लुक् च्वौ ॥ ७ । २ । १२७ ॥

अरुस्यात् ॥ रहुवचनात्तदन्तानामपि ग्रहणम् । महारुस्यात् ।
उन्मनीस्यात् । चक्षुस्यात् । चेतीस्यात् । रहीस्यात् । रजीस्यात् ॥

इसुसोर्वहुलम् ॥ ७ । २ । १२८ ॥

च्वौ लुक् । सर्पिकरोति नवनीतम् । धनुस्यात् । न च भवति ।
सर्पिर्भवति । धनुर्भवति ॥

व्यञ्जनस्यान्त ई. ॥ ७ । २ । १२९ ॥

च्वौ रहुलम् । दृपदीभवति शिला । न च भवति दृपद् भवति शिला ॥

आपत्यस्य क्यच्चयो. ॥ ७ । ४ । ३१ ॥

व्यञ्जनाग्रे लुक् । मार्गीभवति । आपत्यस्येति किम् ? । साङ्गा-
शीयति । व्यञ्जनान्त्येय । कारिकेयीयति ॥

ऋतो री ॥ ४ । ३ । १०९ ॥

चिवयड्यक्कयेषु ॥ पित्रीस्यात् ॥

व्याप्तौ स्सात् ॥ ७ । २ । १३० ॥

कृभ्वस्तिभ्या योगे कर्मकर्तृभ्या प्रागतत्तच्च इति विषये सादिः
सात् प्रागतत्तच्चस्य सर्वात्मना द्रव्येण सम्यन्धे गम्ये । द्विसकारनिर्दे-
शात्त पः । अमिसात् काष्ठ करोति । अमिसाद्भवति । अमिसात्स्यात् ॥

जाते सपदा च ॥ ७ । २ । १३१ ॥

कृभ्वस्तिभिर्योगे भ्वस्तिसम्पत्कर्तृभ्य प्रागतत्तच्च

ध्यासौ रसात् । अस्यां सेनायां सर्वं शस्त्रमस्त्रिसात् करोति ।
अग्निसाद्भवति । अग्निसात् स्यात् । अग्निमात् सम्पद्यते ॥

तत्राधीने ॥ ७ । २ । १३२ ॥

कृभ्वस्तिसम्पद्योगे रसात् । राजमात् करोति । राजसाद्भवति ।
राजसात् स्यात् । राजसान्सम्पद्यते ॥

देये त्रा च ॥ ७ । २ । १३३ ॥

सप्तम्यन्तान्धीने कृभ्वस्तिसपद्योगे । देवत्रा करोति । द्रव्यम् ।
विपत्रा भवति स्यात् सम्पद्यते वा ॥

सप्तमीद्वितीयाद्देवादिभ्यः ॥ ७ । २ । १३४ ॥

स्वार्थे त्रा । देवत्रा वसेत् भवत् स्यात् करोति वा । एवं मनुष्यत्रा ॥

तीयशम्बबीजात्कृगा कृषौ डाच् ॥ ७ । २ । १३५ ॥

द्वितीयाकरोति क्षेत्रम् । ष्व कृतीयाकरोति । शम्बाकरोति ।
बीजाकरोति ॥

सडूरयादेर्गुणात् ॥ ७ । २ । १३६ ॥

कृगयोगे कृषिनिपये डाच् । द्विगुणाकरोति क्षेत्रम् ॥

समगाद्यापनायाम् ॥ ७ । २ । १३७ ॥

कृगयोगे डाच् । समयाकरोति । काल क्षिपतीत्यर्थः ॥

सपत्रनिष्पन्नादतिव्यथने ॥ ७ । २ । १३८ ॥

गम्गे कृगयोगे डाच् । सपत्राकरोति मृगम् । निष्पत्राकरोति ।
अतिव्यथन इति किम् ? । सपत्र करोति वृक्षं सेक ॥

निष्कुलान्निष्कोषणे ॥ ७ । २ । १३९ ॥

कृगयोगे डाच् । निष्कुलाकरोति शक्तिम् । निष्कोषण इति
किम् ? । निष्कुल ॥

प्रियसुखादानुकूल्ये ॥ ७ । २ । १४० ॥

गम्ये कृग्योगे डाच् । प्रियाकरोति गुरुम् । सुखाकरोति ।
आनुकूल्य इति किम् ? । प्रिय करोति साम । मुख परात्योपधपानम् ।

दुःखात्प्रातिकूल्ये ॥ ७ । २ । १४१ ॥

गम्ये कृग्योगे डाच् । दुःखाकरोति गघुम् । प्रातिकूल्य इति
किम् ? । दुःख करोति रोगः ॥

शूलात्पाके ॥ ७ । २ । १४२ ॥

कृग्योगे डाच् । शूलाकरोति मांसम् ॥

सत्यादशपथे ॥ ७ । २ । १४३ ॥

कृग्योगे डाच् । सत्याकरोति बणिग् भाण्डम् । अशपथ इति
किम् ? । सत्यं करोति । शपथमित्यर्थः ॥

मद्रभद्राद्वपने ॥ ७ । २ । १४४ ॥

कृग्योगे डाच् । मद्राकरोति भद्राकरोति नापित । वपन इति
किम् ? । मद्र करोति साधुः ॥

अव्यक्तानुकरणादनेकस्वरात्कृभ्व-

स्तिनानितो द्विश्च ॥ ७ । २ । १४५ ॥

डाञ्च वा । यस्मिन् धर्नां यर्णां विशेषरूपेण नाभिव्यज्यन्ते
सोऽव्यक्तः ॥

॥ डाच्यादौ ॥ ७ । २ । १४६ ॥

अव्यक्तानुकरणस्यानेकस्वस्याञ्जन्दान्तस्य द्विश्चे सति तो
लुह् । पटपटाकरोति भवेत् स्याद्वा । आटाविति किम् ? । पतपता-
करोति । पूर्वधूत्रे अनेकस्वराद्विति किम् ? । ग्वाट् करोति । अनि-
ताविति किम् ? । पटिति करोति ॥

घह्वल्पार्थात्कारकादिष्टानिष्टे षास् ॥ ७ । २ । १५० ॥

यथासहस्रयम । उष्ट्र प्राशिवादि । अनिष्ट आद्धादि । ग्रामे बहुवो
बहुशो वा ददाति । एव भूरिश । अल्पमल्पशो वा त्ते आद्धे ।
एव स्तोकाशः । इष्टानिष्ट इति किम् ? । बहु दत्ते आद्धे । अल्प प्राशिवा ॥

सङ्ख्यैकार्थाद्दीप्सायां ञस् ॥ ७ । २ । १५१ ॥

कारकार्याद्या । एकैकमेवशो वा दत्ते । माप मापं मापशो वा
देहि । सङ्ख्यैकार्थादिति किम् ? । मापौ मापौ दत्ते । वीप्साया
मिति किम् ? । द्वौ दत्ते ॥

सङ्ख्यादेः पादादिभ्यो ढानढण्डे

चाकल्लुक् च ॥ ७ । २ । १५२ ॥

वीप्साया विषये तत्रोगे च प्रकृतेरन्तस्य । द्वौ द्वौ पादौ इति
द्विपादिका दत्ते दण्डितो भुङ्क्ते वा । एव द्विशतिकात् ॥

नीयाद्वीकण् न विद्या चेत् ॥ ७ । २ । १५३ ॥

तीयान्नादत्रियार्थात् स्वार्थे टीकण् वा । द्वितीयम् । द्वैतीय
कम् । विद्या तु द्वितीया ॥

निष्फले तिलात्पिञ्जपेजो ॥ ७ । २ । १५४ ॥

निष्फळस्तिल तिलपज । तिलपिञ्ज ॥

प्रायोऽतोद्द्वयसट् मात्रट् ॥ ७ । २ । १५५ ॥

स्वार्थ । यावद्द्वयसम् । यावन्मात्रम् ॥

वर्णान्वयात् स्वरूपे कार ॥ ७ । २ । १५६ ॥

स्वार्थे वा । प्रकार । ककार । ओकारः । स्वरूप इति किम् ? ।
अ विष्णु ॥

रादेफ ॥ ७ । २ । १५७ ॥

वा त्यात् । रेफ । प्रायोऽधिकाराद्भकार इत्यपि ॥

नामरूपभागाद्धेय. ॥ ७ । २ । १५८ ॥

स्वार्थे । नामधेयम् । रूपधेयम् । भागधेयम् ॥

मर्तादिभ्यो य ॥ ७ । २ । १५९ ॥

स्वार्थे । मर्त्ये । मृत्ये ॥

नवादीनतनत्न च नृ चास्य ॥ ७ । २ । १६० ॥

स्वार्थे यो वा ॥ नवीनम् । नूतनम् । नृत्नम् । नव्यम् ॥

प्रात्पुराणे नेश्च ॥ ७ । २ । १६१ ॥

ईगतनत्ना । म्रणम् । म्रीणम् । म्रतनम् । म्रत्नम् ॥

देवात्तल् ॥ ७ । २ । १६२ ॥

स्वार्थे वा । देवता ॥

होत्राया ईय ॥ ७ । २ । १६३ ॥

स्वार्थे वा । होत्रीयम् ॥

भेषजादिभ्यष्टवण् ॥ ७ । २ । १६४ ॥

स्वार्थे वा । भेषज्यम् । आनन्त्यम् ॥

प्रज्ञादिभ्योऽण् ॥ ७ । २ । १६५ ॥

स्वार्थे वा । प्राज्ञ । वाणिज ॥

श्रोत्रोपधिक्षिप्णाच्छरीरभेषजमृगे ॥ ७ । २ । १६६ ॥

वत्सन्दिष्टं कर्म । कर्मणं करोति ॥

वाच इकण् ॥ ७ । २ । १६८ ॥

सन्दिष्टे । वाचिक वक्ति ॥

विनयादिभ्यः ॥ ७ । २ । १६९ ॥

स्वार्थे इकण् वा । वैयिकम् । सामयिकम् ॥

उपायाद् ह्रस्वश्च ॥ ७ । २ । १७० ॥

स्वार्थे इकण् वा ॥ औपयिकम् ॥

मृदस्तिक ॥ ७ । २ । १७१ ॥

स्वार्थे वा ॥ मृत्तिका । मृत् ॥

मस्तौ प्रशस्ते ॥ ७ । २ । १७२ ॥

मृदो वा । मृत्ना । मृत्म्ना ॥

प्रकृते मयट् ॥ ७ । ३ । १ ॥

स्वार्थे । प्राचुर्येण प्रायान्येन वा कृतं प्रकृतम् । अन्नमयम् ।
दूजामयम् ॥

अस्मिन् ॥ ७ । ३ । २ ॥

प्रकृतार्थान्मयट् । अन्नमय भोजनम् ॥

तयो समूहवच्च बहुषु ॥ ७ । ३ । ३ ॥

प्रकृतोऽस्मिन् इत्येतयोः प्रययोर्मयट् । आपृषिकम् । अपूपम
यम् । अपूपाम्बत्पर्व वा ॥

निन्द्ये पाशप् ॥ ७ । ३ । ४ ॥

स्वार्थे ॥ वैयाकरणपाश ॥

प्रकृते तमप् ॥ ७ । ३ । ५ ॥

सुकुमारतम* । कारकतम* ॥

चान्तमान्तितमान्तितोऽन्तियान्तिष् ॥ ७ । ४ । ३१ ॥

एते तमराद्यन्ता* क्रतितिकादिलोपात्त्यो वा निपात्यन्ते । अ-
तिशयेनान्तिक अन्तम । अत्र निक्शब्दलोपो नोऽप्रशान इति
सत्त्वाभावश्च निपात्यते । पक्षेऽन्तिकतम. ॥ अन्तिम । अत्र क्शब्दस्य
लोप* । पक्षे अन्तिकत । अन्तित. ॥ अपादानलक्षणे तसौ कस्य
त्रोपः । पक्षे अन्तिकत* । अन्तिके साधु । अन्तिय. ॥ कलोपः इका-
रस्य च लोपाभावात्. ॥ पक्षे अन्तिकव्यः । अन्तिक सीदति अन्तिपत् ।
अत्र कलोप सभ्य पत्व च । पक्षे अन्तिकसत् ॥

द्वयोर्विभज्ये च तरप् ॥ ७ । ३ । ६ ॥

द्वयोर्मध्ये प्रकृष्टे विभज्य च वर्त्तमानात्तरप् ॥ पदुतरः । एव मा-
ङ्गाश्रयकभ्य. पाटलिपुत्रका आढ्यतरा ॥

क्वचित् स्वार्थे ॥ ७ । ३ । ७ ॥

स्वार्थेऽपि तरप । अभिन्नमेव अभिन्नतरकम् ॥ उच्चैस्तराम् ॥

कित्याद्येव्ययादसत्त्वे तयोरन्तस्याम् ॥ ७ । ३ । ८ ॥

तमपुतरपो । कितराम् । कितमाम् ॥ पचतितराम् । पचति-
तमाम् । अपराह्णतराम् । अपराह्णेतमाम् । नितराम् । नितमाम् ।
सत्त्वे तु उच्चैस्तरस्तम् ॥

गुणाङ्गाद्विष्टेयसू ॥ ७ । ३ । ९ ॥

तमपुतरपोर्विषये यथासद्गुण्यम् ॥ पटिष्ठ. । पदुतम । पटी-
यान् । पदुतर ॥

विन्मतोर्णाष्टेयसौ लुप् ॥ ७ । ४ । ३२ ॥

नैकस्वरस्य ॥ ७ । ४ । ४४ ॥

शीतोष्णादृतौ ॥ ७ । ३ । २० ॥

वर्तमानात् को वा । शीतक ऋतुः । उष्णक ऋतुः ॥

लूनप्रियातात्पशौ ॥ ७ । ३ । २१ ॥

को वा । लूनकः । प्रियातकः पशुः ॥

स्नाताद्वेदसमाप्तौ ॥ ७ । ३ । २२ ॥

गम्यायां कः । वेद समाप्य स्नात स्नातकः ॥

तनुपुत्राणुवृहतीशून्यात् सूत्रकृत्रिमनि-
पुणाच्छादनरिक्ते ॥ ७ । ३ । २३ ॥

यथासद्वृत्त्य कः । तनुक सूत्रम् । पुत्रक कृत्रिमः । अणुको
निपुणः । वृहतिका आच्छादनविशेषः । शून्यको रिक्तः ॥

भागेऽष्टमाञ्ज ॥ ७ । ३ । २४ ॥

या । आष्टमो भागः ॥

॥ षष्ठात् ॥ ७ । ३ । २५ ॥

भागे षो षा ॥ षष्ठो भागः ॥

माने कश्च ॥ ७ । ३ । २६ ॥

भागे षष्ठाञ्ज षो षा । षष्ठक षष्ठो भाग मान चैत् ॥

एकादाकिन् चासहाये ॥ ७ । ३ ॥ २७ ॥

क । एकाकी । एककः ॥

प्राग्नित्यात्कप् ॥ ७ । ३ । २८ ॥

नित्यशब्दसङ्कीर्त्तनात्प्राग्वेऽर्धास्तेषु द्योत्येषु क्वधिकृतो ज्ञेयः ।
वृत्तिसतोऽल्पोऽज्ञातो वाऽश्वः अश्वकः ॥

त्यादिसर्वादे स्वरेष्वन्त्यात्पूर्वोऽक् ॥ ७ । ३ । २९ ॥

प्राग्नित्यात् । कुत्सितमल्पमज्ञात वा पचति । पचतकि । स
क । विश्वके ॥

युष्मदस्मदोऽसोभादिस्यादे. ॥ ७ । ३ । ३० ॥

स्वरेष्वन्त्यात्पूर्वोऽर् । त्वयका । मयका । असोभादिस्यादे
रिति किम् ? । युष्मकासु । युररुयो । युवकाभ्याम् ॥

अव्ययस्य को द् च ॥ ७ । ३ । ३१ ॥

प्राग्नित्याद्येऽर्थास्तेषु द्योत्येषु स्वरात्पूर्वोऽर् तत्सन्नियोगे । कु
त्सितमुच्चै उच्चकैः । नीचकैः । पकिद् । पृथकद् ॥

तूष्णीकाम् ॥ ७ । ३ । ३२ ॥

तूष्णीमो मः प्राक्का इत्यन्तो निपात्यते प्राग्नित्यात् । कुम्भिका
दितूष्णीम् तूष्णीनामास्ते ॥

कुत्सिताल्पाज्ञाते ॥ ७ । २ । ३३ ॥

यथायोग कवादयः । अश्वक । पचतकि । उच्चकै ॥

अनुकम्पात् व्युक्तनीत्यो ॥ ७ । ३ । ३४ ॥

गम्ययोर्यथायोग कवादयः । पुत्रक । स्वपिपकि । पुत्रक
इति उत्सङ्गके उपविश । कर्दमकेनासि दिग्भक्त ॥

अजातेर्नृनाम्नो बहुस्वरादियेकेल वा ॥ ७ । ३ । ३५ ॥

अनुरुम्पाया गम्यायाम् ॥

द्वितीयात्स्वरादूर्ध्वम् ॥ ७ । ३ । ३६ ॥

अनुरुम्पाया प्रहिते स्वारादी मत्यवे
देविय । देविक । देविलः । देवदत्त ।
महिषक ॥

वोपादेरडाकौ च ॥ ७ । ३ । ३७ ॥

ग। २५९, २६०, २६१, २६२, २६३, २६४, २६५, २६६, २६७, २६८, २६९, २७०, २७१, २७२, २७३, २७४, २७५, २७६, २७७, २७८, २७९, २८०, २८१, २८२, २८३, २८४, २८५, २८६, २८७, २८८, २८९, २९०, २९१, २९२, २९३, २९४, २९५, २९६, २९७, २९८, २९९, ३००

उपफ० ॥ उपियः । उपिफः । उपिलः । उपेन्द्राफः ॥

ऋवर्णोवर्णात्स्वरादेरादेर्लुक् प्रकृत्या च ॥ ७ । ३ । ३७ ॥

अनुकम्पोत्पन्नस्य मन्वयस्य । माव्य, । माव्फः । माव्लः ।
वायुय । वायुफः । वायुलः । स्वरादेरिति किम् ? । मद्रयाद्भ्रुक् ॥

लुक्युत्तरपदस्य कप् ॥ ७ । ३ । ३८ ॥

तृनाम्नोऽनुकम्पायां गम्यायाम् । देरदत्तो देवः । ते लुग्येत्यु-
त्तरपदलोप । अनुकम्पितो देवो देवकः । देवः । उत्तरपदस्येति
किम् । दक्षिणा ॥

लुक् चाजिनान्तात् ॥ ७ । ३ । ३९ ॥

मनुष्यनाम्न कप् । तत्ताशियोगे लुगुत्तरपदस्य । व्याघ्रक ॥

पद्भ्रजेकस्वरपूर्वपदस्य स्वरे ॥ ७ । ३ । ४० ॥

उत्तरपदस्यानुकम्पार्थे मत्पये लुक् । अनुकम्पितो वागाशीर्वा-
दत्तो वागाशीर्दत्तो वा वाचिय । वाचिफः । वाचिलः । पद्भ्रजे-
त्यादि किम् ? । अनुकम्पिन उपेन्द्रदत्त उपद । पद्भ्रजुलि
पण्यः । स्वर इति किम् ? । वागाशीर्दत्तकः ॥

द्वितीयात्स्वराद्भ्रजम् ॥ ७ । ३ । ४१ ॥

देवियः ॥

सन्ध्यक्षरात्तेन ॥ ७ । ३ । ४२ ॥

अनुकम्पार्थे म्पराशौ मत्पये मन्तेर्द्वितीयात्स्वराद्भ्रजे लुक् ।
कुवियः । कुविफः । कुविलः ॥

शेवलाद्यादेस्तृतीयात् ॥ ७ । ३ । ४३ ॥

मनुष्यनाम्नोऽनुकम्पायां विहिते स्वरादौ मत्पये स्वराद्भ्रजे
लुक् । शेवलियः । शेवलिकः । शेवलिलः । एव घुपरिय इत्यादि ॥

कञ्चित्तुर्यात् ॥ ७ । ३ । ४४ ॥

अनुकम्पोत्पन्ने स्वरादौ प्रत्यये लृङ् । वृहस्पतियः ॥

पूर्वपदस्य ॥ ७ । ३ । ४५ ॥

अनुकम्पोत्पन्ने स्वरादौ प्रत्यये लृङ् । दत्तियः । दत्तिकः ।
दत्तिलः । वाचयनाग्रथामाप्तम् । देवियः । देविकः । देविलः ॥

इस्वे ॥ ७ ॥ ३ । ४६ ॥

यथायोग ननादयः । पटक । पचतकि ॥

कृटीगुण्डाद् ॥ ७ । ३ । ४७ ॥

इस्ते ॥ कृटीरः । शृण्डार ॥

शम्या रुरौ ॥ ७ । ३ । ४८ ॥

इम्ये । शमीरु । शमीर ॥

कुत्वा हुपः ॥ ७ । ३ । ४९ ॥

इस्वे ॥ कुत्प ॥

कासूगोणीभ्यां तरट् । ७ । ३ । ५० ॥

इम्य । कामूतरी । गोणीतरी ॥

वत्सोश्नाश्वर्षभाद् हासे पित् ॥ ७ । ३ । ५१ ॥

म्बमृत्तिनिमित्तस्य गम्ये तरट् ॥ वत्सतर । उक्षतर । अश्व-
तर । ऋषभतर ॥

त्रैकाद् द्वयोर्निर्धायै डतर ॥ ७ । ३ । ५२ ॥

वा । पत्तरो भ्रतो फट् । पदुर्गन्ता वेदतो दण्डी वा ।
पक्षे पककः ॥

वत्किमन्यात् ॥ ७ । ३ । ५३ ॥

द्वयोरेकस्मिन्निर्धायै डतर । यतरो भ्रतो । फटादिस्ततर
आगच्छेत् । एत फतरः । अन्यारः ॥

बहना प्रश्ने उत्तमश्च वा ॥ ७ । ३ । ५४ ॥

यदादिभ्यो निर्धार्ये दत्तम् । यत्तमा यत्तरो वा भर्ता कन्स्व-
त्तमस्वत्तरो वा यातु । एत् कन्म । कन्तः । अचाम् । अन्यन्तः ।
पक्षे यत्तो यो वा । मत् म वा भर्ता क्त इत्यादि ॥

वेकात् ॥ ७ । ३ । ५५ ॥

यहनादेऽम्पिनिर्धार्ये दत्तम् । कन्म । कफदः । एतो वा
भवा क्तः ॥

क्तात्तमवादेश्वानत्यन्ते ॥ ७ । ३ । ५६ ॥

क्प् ॥ अनत्यन्त भिन् भिन्नम् । भिन्नतमरुम् । भिन्नतरुम् ॥

न सामिपचने ॥ ७ । ३ । ५७ ॥

एतपदेऽनन्त्यन्तार्थात् क्तात्वात् क्त्वात्तमयाप्रन्ताच्च क्प् । सामि
अनत्यन्त भिन्नम् । अर्जमनत्यन्त भिन्नाम् ॥

नित्य जजिनोऽण् ॥ ७ । ३ । ५८ ॥

स्वार्थे । व्यापन्नोशी । साङ्गोत्थिनम् ॥

त्रिसारिणो मत्स्ये ॥ ७ । ३ । ५९ ॥

स्वार्थेऽण् । त्रिसारिणो मत्स्य ॥

पूगादमुरयकाञ्जरो द्वि ॥ ७ । ३ । ६० ॥

नानाजातीया अनियतवृत्तयोऽर्थकामप्रदाना मया पूगा ।
तद्वाचिनो नाम्ना स्वार्थे ज्य स चद्रिमत् , न च पूगार्थं मुख्यार्थं
शान्तम् । लौहभ्यज्य । लौहभ्यजा पूगा । अमुख्यकादिति किम् ?
देवदत्तक पूग ॥

व्रातादस्त्रियाम् ॥ ७ । ३ । ६१ ॥

नानाजातीया अनियतवृत्तयः श्रीगयागजीविन स्या व्राता ,

तदर्थत्स्वार्थे ज्यो द्वि । कपोतपाक्यः । अस्त्रियामिति किम् ? ।
कपोतपाकाः ॥

शस्त्रजीविसघाञ्ज्यङ् वा ॥ ७ । ३ । ६२ ॥

स्वार्थे स च द्विः । शार्प्यः । शररा । पुलिन्दा । पसे शरर* ।
सहादिति किम् ? । वागुर* ॥

वाहीकेष्वब्राह्मणराजन्येभ्य ॥ ७ । ३ । ६३ ॥

शस्त्रजीविसघराचिन स्वार्थे ज्यङ् स च द्विः ॥ कौण्डीविश्याः ।
कुण्डीविशा । अन्नक्षणेत्यादिति किम् ? । गौपालि । राजन्य* ॥

वृकाट्टेण्यण् ॥ ७ । ३ । ६४ ॥

शस्त्रजीविसघवाचिनः स्वार्थे स च द्वि । वार्केण्यः । वृका* ॥

यौधेयादेरञ् ॥ ७ । ३ । ६५ ॥

शस्त्रजीविसह्यार्थाद् द्वि । यौधेय । घार्त्तयः ॥

पश्चादरेण् ॥ ७ । ३ । ६६ ॥

शस्त्रजीविसह्यार्थात् स्वार्थे द्वि ॥ पार्श्व* । राक्षस ॥

दामन्यादेरीय ॥ ७ । ३ । ६७ ॥

शस्त्रजीविह्यार्थाद् द्वि । दामनीय । औल्पीय ॥

श्रुमच्छमीवच्छिखावच्छालावदूर्णावद्विद-

भृदभिजितो गोत्रेऽणो यञ् ॥ ७ । ३ । ६८ ॥

स्वार्थे द्वि । श्रीमत्य* । शमीरत्य । शिखारत्य । शाश-
वत्य । और्णारत्य । वैदभृत्य । आभिजित्य* ॥

॥ इति स्वार्थिक्ताः ॥

इति श्रीतपोगञ्जाचार्यविजयदेवमुरिरिजयसिंहमुरिपदपरम्परा-
प्रतिष्ठितगीतार्थत्वादिगुणोपेनट्टिचन्द्रापरनामट्टिचिजय-
चरणरुमठमिलिन्दायमानान्तेवामिसविग्नाग्नी-
यतपोगञ्जाचार्यभट्टारक श्रीप्रियनेमिमुरि-
विरचिताया लघुशैवप्रभाया
तद्विदितप्रकरणम् ॥

अथ द्विस्तप्रनिना

॥ असकृत्सम्भ्रमे ॥ ७ । ४ । ७२ ॥

पद वाम्यं वा प्रजुज्यते ॥ अहिरहि' । जु'यस्व जुध्वस्व । अहि-
रहिरहि' । जुध्वस्व जु'यम्ब जु'यम्ब । हस्त्यागच्छति हस्त्या-
च्छति । लघु पलायध्वम् लघु पलायध्वम् ॥

नानाप्रवारणे ॥ ७ । ४ । ७४ ॥

नानाभूतानामियत्तापरिन्द्रे गम्ये शब्दो द्विः । अस्मात्का-
र्पापणादिह भजन्त्या माप माप दृष्टि ॥

आभिम्यानुपूर्व्ये ॥ ७ । ४ । ७५ ॥

द्वि' । नमो नर्म । मूले० म्यु'ग ॥

उत्तरउत्तमौ समानां स्त्रीभावप्र ने ॥ ७ । ४ । ७६ ॥

द्वि । उभाप्रिमात्राद्वयौ । कृतग कृतत'अनयोगन्वता । कतमा
स्तमा एषामाद्यता । भाति सिष्ट ? । उभाप्रिमौ लक्ष्मीर्विन्तौ ।
दतरानयोर्लक्ष्मी ॥

पूर्वप्रथमावन्यतोऽतिशये ॥ ७ । ४ । ७७ ॥

स्वार्थस्य चोत्थे द्वि । पूर्व पूर्व पुष्यति । प्रथम प्रथम पच्यन्ते ॥

प्रोयोत्स पाङ्गुरणे ॥ ७ । ४ । ७८ ॥

प्रमशान्तकपायाग्नेत्पोपल्लववर्जितम् । उदुब्बकृपो वस्य स-
संभयत त जिनम् ॥

सामीप्येऽधोऽध्युपरि ॥ ७ । ४ । ७९ ॥

द्वि । अधोऽधो ग्रामम् । अन्यधि ग्रामम् । उपर्णुपरि ग्रामम् ॥

वीप्सायाम् ॥ ७ । ४ । ८० ॥

वर्त्तमान द्वि । वृक्ष वृक्ष सिञ्चति । ग्रामो ग्रामो रमणीय ॥

प्लुप् चादावेकस्य स्यादे. ॥ ७ । ४ । ८१ ॥

वीप्साया द्विरुक्तस्य ॥ एकैका । एक एका । विरामे विवक्षिते
सन्धिर्न भवति ॥

इन्द्र वा ॥ ७ । ४ । ८२ ॥

वीप्साया द्विरुक्तस्य द्वेरादे. स्यादे प्लुप् एशाम्, उत्तरत्रेतोऽत्त्व
स्यादेशाम्भावो वा निपात्यते ॥ इन्द्र द्वौ द्वौ वा तिष्ठत ॥

॥ रहस्यमर्थादोक्तिव्युत्क्रान्तियज्ञ-

पात्रप्रयोगे ॥ ७ । ४ । ८३ ॥

द्वेद्विर्वचनं शेषं पूर्ववन्निपात्यते । इन्द्रं मन्त्रयन्ते ॥ पञ्चबो इन्द्रं
मिथुनायन्ते ॥ इन्द्र व्युत्क्रान्ताः ॥ इन्द्रं यज्ञपात्राणि प्रयुनक्ति ॥

लोकज्ञातेऽत्यन्तसाहचर्ये ॥ ७ । ४ । ८४ ॥

घोत्वे इन्द्रमिति निपात्यते ॥ इन्द्र रामलक्ष्मणी ॥

आवाधे ॥ ७ । ४ । ८५ ॥

शब्दो द्विरादौ स्यादेश्च प्लुप् ॥ रुक् रुक् । गतगत ॥

नवा गुण सदशे रित् ॥ ७ । ४ । ८६ ॥

नो गुणे गुणिनि वा वर्त्तमानो द्विर्वा आदी

स्यादे० प्लुप् सा च रित् ॥ रित्करण प्रतिपिद्यस्यापि० पुंवद्भावम्य
रितीति विधानार्थम् ॥ शुभ्रशुभ्र रूपम् ॥ कालम्फालिका ॥ पठे
शुभ्रजातीय० ॥

॥ प्रियसुरव चाकृच्छ्रे ॥ ७ । ४ । ८७ ॥

वा द्विरादी स्यादे० प्लुप् च ॥ प्रियप्रियेण प्रियेण वा ऋत्ते ॥
सुखसुरेण सुतेन वाऽधीते ॥

वाक्यस्य परिवर्जने ॥ ७ । ४ । ८८ ॥

वर्जनार्थो वाक्यादा परिवर्जित् द्वि० ॥ परिपरि परि वा त्रिग-
र्त्तभ्यो वृष्टो मेव ॥ वाक्यस्यति किम् ? । परित्रिगर्त्त वृष्टो मेव ॥

परस्पराऽन्योन्येतरेतरस्याम्

स्यादेवाऽपुसि ॥ ३ । २ । १ ॥

प्रयुज्यमानस्य सम्बन्धिन० ॥ इमे सरस्वती कुले वा परस्परां
परस्परम् अन्योन्याम् अन्योन्यम् इतरेतरम् इतरतरम् भोजयत ।
आभि० सरस्वतीभि० कुलैर्वा परस्परा परस्परम् अन्योन्याम् अन्योन्येन
इतरतराम् इतरतरणं भोजयते । अपुसीति किम् ? । इमे नरा, परस्पर
भोजयन्ति । अपरोऽर्थः । परस्परादीनामपुसि प्रयुज्यमानानां सम्ब-
न्धा स्यादेरम् वा । आभि० सरस्वतीभि० कुलैर्वा परस्पर परापरेण
भोजयते । पुसीतिच्छित्वा अन्विधानमपि षभिर्नरे० परस्पर परस्परेण
वा भोजयते । इमे परस्परादयः शब्दाः स्वभावादेक वपुस्त्ववृत्तयः
कर्मन्वयीहारविषयाः । अस्मादत्र च निर्देशात् पराचेतरशब्दानां
सर्वनाम्ना द्विवचनादि निपात्यते ॥

धुहेमप्रभाष्याकरणपूर्वार्धसूत्राणां
सुची॥

अइउवर्ण-दे.	१ । २ । ४१ ॥
अं अः गौ	१ । १ । ९ ॥
अं अः क-ट्	१ । १ । १६ ॥
अथ हारिणि	७ । १ । १८२ ॥
अंग्राहतीः	७ । ४ । १४ ॥
अः सपत्या	७ । १ । ११९ ॥
अः स्यान्नः	६ । १ । २० ॥
अकट्टश-ये	७ । ४ । ६९ ॥
अकमेरुकस्य-	२ । २ । ९३ ॥
अकल्पात् युत्रात्	६ । २ । १२० ॥
अकालेऽप्यपी भावे	३ । २ । १४६ ॥
अकेन क्रीडाजीवे	३ । १ । ८१ ॥

१३७	अकीनेऽन्वयुक्तोः	३ । १ । १३९ ॥
१४२	अक्षुणोऽप्राण्यङ्गे	७ । ३ । ८५ ॥
२३५	अगागन्तादिकुः	६ । ४ । ७५ ॥
१५३	अगिलाद्विलगिल-योः	
		३ । २ । ११५ ॥
११६	अग्रहानुपदेशेऽन्तरदः	३ । १ । ५ ॥
११८	अथोपे प्र-ट्	१ । ३ । ५० ॥
२३४	अहस्याच्छत्रादेरब्	६ । ४ । ६० ॥
४५	अच	१ । ४ । ६९ ॥
२२६	अचिच्चादेशकालात्	६ । ३ । २०६ ॥
४५	अच्च प्रा-थ	० । २ । १०४ ॥
२९९	अजातिर्दृ-गा	७ । ३ । ३५ ॥
१६०	अजादिभ्यो धेनो	६ । १ । ३४ ॥
६७	अजादेः	२ । ४ । १६ ॥
९२	अज्ञाने प्रः पठ्ठी	२ । २ । ८० ॥
६६	अञ्चः	२ । ४ । ३ ॥

२५५	अत्र च	७।१।४० ॥
१४६	अदसोऽकत्रायमणो	३।०।३३ ॥
५३	अदसो द. सेस्तु हो	०।१।४३ ॥
२६३	अदिरुस्त्रिया वाञ्छ	७।१।१०७ ॥
८	अदीर्घात्-ने	१।३।३० ॥
२८८	अदूरे एन	७।२।१०२ ॥
१५६	अदृश्याधिके	३।२।१४५ ॥
३०	अदेत -कू	१।४।४४ ।
२२१	अदेवांसुरादिभ्यो ऋर	६।३।१६४ ॥
२३५	अदेशकालाद्र-यायिनि	६।४।७६ ॥
१७	अदोमुमी	१।२।३५ ॥
१७८	अदोरायनि-माय	६।१।११३ ॥
१७१	अदोर्नदीमा-ञ्च	६।१।३७ ॥
१४२	अद्वज्जात्म-ञ्चम	३।०।१८ ॥

१८	अवृत्तः	४।२।४६ ॥
६९	अव्यगति-ञ्च	१।३।३३ ॥
१६६	अणव्येक-नाम	१।३।४० ॥
२४	अणि	२।४।२० ॥
४२	अत. कृरुमि-स्य	७।४।५० ॥
२८	अत स्यमोऽप	२।३।५ ॥
१६५	अत आ. य	१।४।१ ॥
२९७	अत इञ्	६।१।३१ ॥
११८	अतमादे-यर्	७।३।११ ॥
२६	अतिरतिक्रमे च	३।१।४५ ॥
२७४	अतोऽति रोरु	१।३।२० ॥
१३३	अतोऽनेकस्वरात्	७।२।६ ॥
१३३	अतोऽस्य	७।१।१६१ ॥
		२।३।७३ ॥

७५	अनयो मूलात्	२ । १ । ५८ ॥
५४	अनडुहः सौ	१ । ५ । ७० ॥
६३	अनतो लृप्	१ । १ । ५९ ॥
११०	अनतो लृप्	३ । ० । ६ ॥
१९७	अनत्यन्ते	७ । ३ । १५ ॥
१८५	अनघतने हिं	७ । ० । १०१ ॥
३	अनन्तः प-यः	१ । १ । ३८ ॥
१८३	अनपन्थे	७ । १ । ५१ ॥
१०७	अनरे वा	६ । ३ । ६१ ॥
०	अनवर्णा नामी	१ । १ । ६ ॥
११	अनाह्माढी-उ	१ । ३ । १०८ ॥
७३	अनाच्छादजा-वा	० । १ । ४ । १७ ॥
१४३	अनाम्यथिः लृप्	६ । ५ । १४१ ॥
४३	अनापस्वरे नोन्तः	१ । १ । ६१ ।
७८	अनार्षे वृद्धे-प्यः	० । १ । ७८ ॥
१६०	अनिदम्यणपवादे-ज्यः	६ । १ । १५ ॥

५०	अद्वयज्ञे	२ । १ । ३५ ॥
६४	अघण-स	१ । १ । ३२ ॥
१८८	अधरापराचात्	७ । २ । ११८ ।
१९७	अर्मसवात्रि-या	६ । २ । १२१ ॥
१८	अथातुवि-म	१ । १ । २७ ॥
६६	अथावृद्धदित्र	२ । ४ । २ ॥
	अधिक तत्स-डः	७ । १ । १५४ ॥
७	अधिकेन भूयसस्ते	० । १ । १११ ॥
८३	अपे श्रीहस्यास आधार	
		० । ० । ०० ॥
१७२	अपरास्ते	७ । १ । १८७ ॥
१०९	अथात्मादिभ्य इकण	६ । ३ । ७८ ॥
१६३	अव्यान येनौ	७ । १ । १०३ ॥
११५	अन	७ । ३ । ८८ ॥
५१	अन्त्	० । १ । ३६ ॥
१९१	अनजिरादि-तौ	३ । ० । ७८ ॥

अनियो-ने	१।२।१६॥	१७	अन्तो नो दुर् १।२।९४॥
अनीनाइ-त्.	७।६।६६॥	१५६	अन्यत्पदाविराः ३।२।१५२॥
अनुम्पा-त्स्यो.	७।३।३६॥	२	अद्यो घो-न् १।१।१६॥
अनुग्वत्प्र	७।१।१०२।	१५४	अन रु-रे ३।२।१०९॥
अनुपदं रच्वा	७।१।१६॥	५०	अप १।४।८८॥
अनुपद्यन्तेष्टा	७।१।१७०॥	०	अपञ्चमा-ट १।१।११॥
अनुत्राह्यणादिन्	६।२।१०३॥	२६३	अपण्ये जीवने ७।१।११-॥
अनुशक्तिरुदीनाम्	७।४।०७॥	८६	अपायेऽवशिपादानम् ०।०।००॥
अनेकरणं सर्वस्य	७।४।१०७॥	१५०	अपीत्वादेवह ३।०।८९॥
अनोः कषितरि	७।१।१८८॥	५०	अपोऽद् भे २।१।४॥
अनोऽट्ये ये -	७।४।५१॥	१९५	अपोनपादपा-त्. ६।०।१०५॥
अनोन्ते ष्	३।२।१०॥	१८९	अपो यत् वा ६।०।५६॥
अनो वा	०।४।११॥	१४४	अपो ययोनिमत्तिचरे ३।०।०८॥
अनोऽस्य	२।१।०८॥	९५	अप्रत्यादानसाधुना ०।२।१०१॥
अन्तः पूर्वादिकण्	६।३।१३७॥	१४	अप्रयोगीति १।१।३७॥
अन्तर्यादि-न्नः	७।३।१३०॥	१३१	अप्राणिनि ७।३।११०॥

१३७	अप्राणिपश्वादेः	३।१।१३६॥	असौ मः	२।१।१६॥
१८२	अत्राहणात्	६।१।१४१॥	व्ययमियं पुं-सौ	२।१।३८॥
१८७	अमस्यार्थाच्छादने वा मयट्	६।२।४६॥	अयानयं नेयः	७।१।९७॥
२२६	अभिनिष्कामति द्वारे	६।३।२०२॥	अरण्यात्पयि-रे	६।३।५१॥
१५७	अभिनिष्ठानः	२।३।२४॥	अरीहणादेरकण्	६।२।८३॥
२७२	अमेरीय वा	७।१।१८९॥	अरुमनश्-न्वी	७।२।१२७॥
२६३	अभ्यमितपीयथ	७।१।१०४॥	अरोः सुपि रः	१।३।५७॥
५८	अभ्यमभ्यसः	२।१।१८॥	अहो च	१।४।३९॥
२७८	अभ्रादिभ्यः	७।२।४६॥	अर्थपदपदोत्तर-च्छात्	६।४।३७॥
४७	अम्बादे-सौ	१।४।९०॥	अर्थार्थान्ता-त्	७।२।८॥
२०५	अमत्रस्य दिशः	७।४।१६॥	अर्थपूर्वपदः पूरणः	१।१।४२॥
१११	अमव्ययीभाव-भ्याः	३।२।२॥	अर्थात्परि-देः	७।४।२०॥
६०	अभा त्वासा	२।१।२४॥	अर्थात्तलक-त्	६।४।१३४॥
१४४	असुर्धमस्तकान्-मेः	३।२।२२॥	अर्थीयः	६।३।६९॥
२२५	असौऽधिकृत्य प्रत्ये	६।३।१९८॥	अर्हतस्तोन्त्	७।१।६१॥
२०९	अमोऽन्तावोयसः	६।३।७४॥	अहम्	१।१।१॥
५७				
५०				
२६२				
२०६				
१९२				
२८९				
५१				
३८				
२३१				
२७४				
२४२				
२४५				
२४३				
२०८				
२५८				
१				

अवे, संवा-टम्	७।१।१३२ ॥
अवेदुग्ने-सम्	६।२।६४ ॥
अव्यक्तानु-श्च	७।२।१४० ॥
अव्यजात्थ्यप्	७।१।३८ ॥
अव्ययम्	३।१।२१ ॥
अव्यय प्रहृ-भिः	३।१।४८ ॥
अव्ययस्य	३।२।७ ॥
अव्ययस्य कौडू च	७।३।३१ ॥
अशिरसोऽशीर्षश्च	७।२।७ ॥
अशिशोः	२।४।८ ॥
अथ वाऽप्रासास्यायाः	६।३।१०४ ॥
अथैकादेः	७।१।५ ॥
अथत्यादेरिक्	६।२।०७ ॥
अथवाह्यपू-राः	३।१।१३१ ॥
अथादेः	६।१।४९ ॥
अपठसान-नः	७।१।१०६ ॥

२६६	२१२	२५०	१९४	१३६	१६९	२६३
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

अत्ताव्याय-सि	७।१।८४ ॥
अलुपि वा	२।३।१९ ॥
अल्पयुतो-कृत् वा	७।४।३३ ॥
अल्पे -	३।२।१३६ ॥
अयक्रये	६।४।५३ ॥
अयवाचयट्	७।१।१५१ ॥
अवर्णभो-धिः	१।३।०२ ॥
अवर्णस्या-साम्	१।४।१५ ॥
अवर्णस्ये-स्त्	१।२।६ ॥
अवर्णादिभ्यो-दयोः	२।१।११५ ॥
अवर्णगणस्य	७।४।६८ ॥
अवर्णणो-स्ये	७।४।५९ ॥
अवाल्कटा ते	७।१।१२६ ॥
अविज्ञेपणे-दः	२।२।१२२ ॥
अष्टाहोर्निवा	६।१।११० ॥
अष्टैर्गृह्णति गर्भे	६।४।३४ ॥

२६१	१४६	२९६	१५५	२३२	२६८	२६	३१	७	५६	१६२	१६७	२६५	९८	१७८	२३१
-----	-----	-----	-----	-----	-----	----	----	---	----	-----	-----	-----	----	-----	-----

१५३	अष्टीवृत्ती-ये	३।२।११९॥	६८	अस्याऽयत्त-नाथ	२।४।१११॥
५०	अष्ट और्ज-सोः	१।४।५३॥	१६४	अस्वर्षभुवोऽब्	७।४।७०॥
७५	असंभ्रान्नागिनैक-वृ	२।४।५७॥	१२४	अस्त्वयुगेः	३।१८७॥
३०४	असकृत् मन्त्रे	७।४।७२॥	१९३	अहरादिस्योऽब्	६।२।८७॥
७५	असत्काण्ड-वृ	२।४।५६॥	२८३	अदीपस्वो-ने	७।२।८८॥
९८	असत्पाराद-म्	२।२।१२०॥	२७	अहः	२।१।७४॥
१४२	असत्से ह्सेः	३।२।१०॥	१३२	अहः	७।३।११६॥
६१	असदिवा-वंम्	२।१।२५॥	२६१	अहा ग-नञ्	७।०।८५॥
७२	असहनश्चि भ्यः	२।४।३८॥		आ	
५३	असुको वाकि	२।१।४४॥	३९	आ अमचसोऽता	१।४।७५॥
२७९	अस्तपोमाया-विन्	७।२।४७॥	२४२	आकालिक-न्ते	६।४।१२८॥
१६	अस्त्रीशे-वा	७।४।१०१॥	९१	आख्यातयुपयोगे	२।२।७३॥
१०६	अस्थूलाच्च नसः	७।३।१६१॥	१९४	आग्रहापण्यभ-कण्	६।२।९९॥
२७	अस्थान-वा	१।३।२५॥	११८	आह्वये	३।१।४६॥
२९४	अस्मिन्	७।३।२॥	९०	आढास्यौ	२।२।७०॥
६७	अस्य रूपां लुक्	२।४।८६॥	६८	आव्	२।४।१८॥

१९५	आतो नेन्द्र-स्य	७।४।२९॥	आमन्त्र्ये	२।२।३२॥
१४२	आत्मन पूरणे	३।२।१४॥	आमयाधीश्वर्य	७।०।४८॥
१६९	आग्नेयाद् भारद्वाजे	६।१।५२॥	आपो नाम वा	१।४।३१॥
१९६	अदेच्छन्दस प्रगाये	६।२।११२॥	आयस्थानात्	६।३।१५३॥
२	आद्यद्वितीय-पाः	१।१।१३॥	आ यात्	७।२।२॥
१६४	आद्योत्	६।१।२९॥	आयुधादीपय	६।४।१८॥
२८३	आद्यादिभ्यः	७।०।८४॥	आरादयो	२।२।७८॥
१४६	आ द्वे	३।२।३९॥	आ रापो व्यञ्जने	२।१।५॥
३५	आ द्वे	२।१।४१॥	आर्यसत्रियाद्या	२।४।६६॥
३०४	आधिव्यानुपूर्व्ये	७।४।७५॥	आदीराद्यान्गे	३।२।१२०॥
२८९	आपत्यस्य क्यत्क्योः	२।४।९१॥	आभ्यगुज्या अकृत्	६।३।११९॥
३९	आपो ङिता-याम्	१।४।१७॥	आसन	७।४।१२०॥
२६२	आमपद्रम्	७।१।९५॥	आसनाद्वृत्तार्थे	३।१।२०॥
३०५	आवाये	७।४।८६॥	आस्तेपम्	६।३।१३१॥
२३७	आभिजनात्	६।३।२१४॥	आहितान्यादिषु	३।१।१५३॥
५९	आम आकम्	२।१।२०॥	आसी दूरे	७।२।१२०॥

२८८	इकणः	६ । ४ । १ ॥	३३	इदुतोऽस्त्रे-च्	१ । ४ । २१ ॥
१९७	इकण्यर्षणः	७ । ४ । ४९ ॥	१०७	इनः कच्	७ । ३ । १७० ॥
६८	इचापुंसो-रे	२ । ४ । १०७ ॥	४९	इन्डीस्वरे लुक्	१ । ४ । ७९ ॥
१११	इच्यस्वर दी-ञ	३ । २ । ७२ ॥	२७०	इन्द्रियम्	७ । १ । १७४ ॥
१११	इच् युद्धे	७ । ३ । ७४ ॥	१२	इन्द्रे	१ । २ । ३० ॥
७७	इज् इतः	२ । ४ । ७१ ॥	४९	इन्हन्-स्योः	१ । ४ । ८७ ॥
१६६	इज् इतः	७ । ४ । ११ ॥	१४७	इष्टिमत्यपिष्णो	३ । २ । ४३ ॥
१२	इजावतो लुक्	७ । २ । १४६ ॥	२७७	इलञ्च देशे	७ । २ । ३६ ॥
७१	इतोऽवत्यर्थात्	२ । ४ । ३२ ॥	९	इवर्णादे-रुम्	१ । २ । २१ ॥
२८४	इतोऽऽः कुल	७ । २ । ९० ॥	२७०	इष्टादेः	७ । १ । १६८ ॥
१७२	इतोऽनित्यः	६ । १ । ७२ ॥	२८९	इष्टुसोर्वहुलुम्	७ । २ । १२८ ॥
१५६	इदकिमीत्कीः	३ । २ । १५३ ॥	१४७	ईः पोमवरणेऽनेः	३ । २ । ४२ ॥
२६७	इदकिपो-स्य	७ । १ । १४८ ॥	३३	ईदौ वा	२ । १ । १०९ ॥
५०	इदमः	२ । १ । ३४ ॥	२०५	ईतोऽकञ्	६ । ३ । ४१ ॥
५१	इदमदसोऽक्येव	१ । ४ । ३ ॥	१७	ईदूदे-नम्	१ । २ । ३४ ॥

२४०	इंनञ् च	६ । ४ । ११४ ॥	७७	लतोऽग्नि-ऊङ्	२ । १ । ७३ ॥
२१६	इंनयो चाकव्ये	६ । ३ । १२९ ॥	१०३	उत्कारादेरीयः	६ । २ । ९१ ॥
२५६	इंनेऽत्सुतो	७ । ४ । १८ ॥	८६	उत्कृष्टेऽन्वो	३ । २ । ३९ ॥
१८५	इंनोऽहः क्रतो	६ । २ । २१ ॥	२०१	उत्तरादाहञ्	६ । ३ । ५ ॥
२५३	इंय	७ । १ । २८ ॥	२४१	उत्थापनादेरीयः	७ । ६ । १२१ ॥
१७५	इंय स्वसुत्र	६ । १ । ८९ ॥	८०	उत्पलेन ज्ञाव्ये	२ । २ । ५९ ॥
१५३	इंयकारके	३ । २ । १२१ ॥	१६३	उत्सादेरञ्	६ । १ । १९ ॥
१०८	इंयसो	७ । ३ । १७७ ॥	२०	उद् स्यास्तम्भः स	१ । ३ । ४८ ॥
२८८	इंश्चाववर्ण-स्य	४ । ३ । १११ ॥	१५१	उद्कस्योद् -ने	३ । २ । १०४ ॥
१२१	इंषट्पणवर्चने	३ । १ । ६४ ॥	२०३	उद्ग्रामाद्य-स्रः	६ । ३ । २५ ॥
१६	इंश्वा	१ । २ । ३३ ॥	४५	उद्च लदीच्	२ । १ । १०३ ॥
५०	उः पदान्वेऽन्व	२ । १ । ११८ ॥	२७३	उद्द्वान्वयी च	० । १ । ९७ ॥
२२०	उष्ट्णो लुक्	७ । ४ । ५६ ॥	२७१	उदरे स्त्रिकृष्णाणूने	७ । १ । १८१ ॥
५१	उतोऽनुचतुरो न	१ । ४ । ८१ ॥	१८३	उत्रिणपुरोर्भा-न्दे	६ । २ । ५ ॥
			२७०	उत्तमोऽम्भनसि	७ । १ । १९२ ॥
			२२४	उपज्ञाते	६ । ३ । १९१ ॥

२६५	उपत्यकाधित्यर्क	७।१।१३११ ॥	१३१	उत्सोऽग्रे	७।३।११४ ॥
२६६	उपमान सामान्ये	३।१।१०११ ॥	२२५	उत्सोऽव्याणी	६।३।१९६ ॥
७७	उपमानसहित-सो	२।४।७५ ॥	२५३	उत्सोऽव्याणी	७।१।३० ॥
२०६	उपमेय व्याघ्रा-क्ती	३।१।१०२ ॥	२०५	उत्सोऽव्याणी	६।३।३९ ॥
९	उपसर्गस्यानि-ति	१।०।१९ ॥	१४७	उत्सोऽव्याणी	५।२।४६ ॥
१०६	उपसर्गसि	७।३।१६२ ॥	१०९	उत्सोऽव्याणी	३।१।२३ ॥
१४१	उपसर्गसिद्धन्त,	७।३।७९ ॥	१८६	उत्सोऽव्याणी	६।०।३६ ॥
८३	उपसर्गसिद्धि	२।०।१७ ॥	२७१	उत्सोऽव्याणी	७।१।१८५ ॥
११७	उपसर्गसिद्धि	३।१।१२ ॥	२०४	उत्सोऽव्याणी	३।१।३३ ॥
२१७	उपसर्गसिद्धि-ण	६।३।१३९ ॥		उत्सोऽव्याणी	कालात् ६।३।३३ ॥
८३	उपसर्गसिद्धि	२।२।२१ ॥		उत्सोऽव्याणी	क
२९६	उपसर्गसिद्धि	७।२।१७० ॥	१४८	उत्सोऽव्याणी	३।०।६७ ॥
९५	उपसर्गसिद्धि	२।२।१०५ ॥	१७	उत्सोऽव्याणी	१।२।३९ ॥
२१४	उत्सो	६।३।११८ ॥	८	उत्सोऽव्याणी	१।२।१३ ॥
२८५	उत्सो	७।३।११८ ॥	७४	उत्सोऽव्याणी	२।६।५१ ॥
१८६	उत्सो	६।३।३७ ॥	६६	उत्सोऽव्याणी	२।६।७ ॥
	उत्सो	६।३।३७ ॥	१२२	उत्सोऽव्याणी	३।१।६७ ॥

२७९	ऊर्जा चिन्तन्त.	७।२।५१॥	९७	ऋत द्वितीया च	२।२।११४॥
२७५	ऊर्णाद्विभ्रमो युम्	७।२।१७॥	३८	ऋतो दुर्	१।४।३७॥
२८७	ऊर्णाद्विरिष्ण-स्य	७।२।११४॥	१०	ऋतो रः-नि	२।१।२॥
११६	ऊर्णाद्यनु-ति	३।१।२॥	१२	ऋतो र-न्ते	१।२।२६॥
	ऋ		२८९	ऋतो रीः	४।३।१००॥
७	ऋति-वा	१।२।२॥	७	ऋतो वा नो च	१।२।४॥
१४१	ऋतू पथ्यपोऽत्	७।३।७६॥	८	ऋत्यारू-स्य	१।२।०॥
१३८	ऋतसामर्थ-वम्	७।३।३७॥	२४१	ऋत्वादिभ्योऽण्	६।४।१२५॥
२१८	ऋतद्विस्वरयोगेभ्यः	६।३।०४४॥	४६	ऋत्विग्दिग्-ग	२।१।६९
१५१	ऋच श्नासि	३।२।०७॥	४७	ऋदुदित.	१।४।७०॥
६७	ऋचि पादः-दे	२।४।१७॥	१४८	ऋदुदिचरतम-श्च	३।२।६३॥
९१	ऋणाहेतो.	२।२।७६॥	३४	ऋदुसनस्यु-र्हाः	१।४।८४॥
८	ऋणे म-र्	१।२।७।	११२	ऋत्नदीवश्यस्य	३।२।५॥
२१९	ऋत इक्ण	६।३।१५२॥	२३३	ऋन्नरादेरण्	६।४।५१॥
१४५	ऋता विद्यायो-न्त्ये	३।२।३७॥	१०७	ऋन्नित्यदित	७।३।१७१॥
८	ऋते वृ-से	१।२।६॥	१८४	ऋत्तर्णोर्णि-लुक्	७।४।७१॥

३००	ऋवर्णोच्चिर्णा-च	७ । २ । ३७ ॥	१	एकद्वित्रि-ताः	१ । १ । १ ॥
१०४	ऋश्यादिः क.	६ । २ । ९४ ॥	२६४	एकशालाया इकः	७ । १ । २० ॥
२०६	ऋपभोपा-ज्य.	७ । १ । ४६ ॥	१८८	एकस्वरात्	६ । २ । ४८ ॥
१५०	ऋपिटृण्यन्यः कुरुभ्यः	६ । १ । ६१ ॥	२००	एकगाराचीरे	६ । ४ । ११८ ॥
२१८	ऋपरध्याये	६ । ३ । १४६ ॥	२८७	एकान्त-स्य	७ । २ । १११ ॥
१०	ऋप्री विश्वस्य यिने	३ । २ । ७० ॥	१६०	एकदश षोडश-ङ्का	३ । २ । ९१ ॥
७	ऋतयो.	१ । २ । ५ ॥	२९८	एकदशकिकि-ये	७ । ३ । २७ ॥
७	ऋतु-वा	१ । २ । ३ ॥	२८०	एकदे. कर्मधारयात्	७ । २ । ५८ ॥
८	ऋत्यान् न	१ । २ । ११ ॥	१०१	एकार्थे चानिके च	३ । १ । २२ ॥
२	ऋदन्ताः-ना	१ । १ । ७ ॥	१८७	एण्या एयन्	६ । २ । ३८ ॥
२	ए णे औ औ-स्य	१ । १ । ८ ॥	२८	एतदथ-से	१ । ३ । ४६ ॥
२९	ए	१ । ४ । ७७ ॥	१५८	एत्यकः	२ । ३ । २६ ॥
			३९	एदापः	१ । ४ । ४२ ॥
			११	एदतोऽयात्	१ । २ । २३ ॥
			१२	एदोतः-लृक्	१ । २ । २७ ॥
			२०४	एदोद्वेष एवेयादी	६ । १ । ९ ॥

२३	एदोद्भ्या-र	१।४।३५॥	११	ओदीतोऽवाब्	१।२।२४॥
२९	एद्भुम्भोसि	१।४।४॥	१५	ओमः प्राग्भ्ये	७।४।९६॥
२७०	एयस्य	७।४।२०॥	९	ओमाडि औ	१।२।१८॥
१७०	एयेऽघ्राथी	३।२।५२॥	३९	ओता	१।४।२०॥
१८०	एये जिह्वाशिन.	७।४।४७॥	१	ओदन्ताः स्वराः	१।१।४॥
०४	एयहणेन ए	२।२।९४॥	४०	ओरी	१।४।५६॥
१००	ऐकाथ्ये	१।०।८॥		क	
८	एदीव-रे.	१।२।१२॥	२७५	कृशभ्या-भम्	७।२।१८॥
२८५	ऐपम पर-पे	७।२।१००॥	२४३	कंसायवि	६।४।१३५॥
२००	ऐपयोद्य-भ्रसो ना औ	६।३।१९॥	१८७	कसीयाञ्ज्य.	६।२।४१॥
२३०	ओज सहो-ने	६।४।२७॥	१०७	ककुडस्या-म्	७।३।१६७॥
१८०	ओजोन्नःस-ए	३।२।१२॥	२०७	कखोपान्त्य-दोः	६।३।५९॥
२०	ओत औ	१।४।७४॥	२०६	कच्छाग्निषवत्र-दाव्	६।३।५०॥
१७	ओदन्तः	१।२।३७॥	२०६	कच्छादिर्वृत्स्ये	६।३।५५॥
			३७८	कृत्वा डुरः	७।२।३९॥

२६५	कट'	७।१।१२८॥	२६५	कर्तलोहि-च	७।१।१२२॥
२०७	कटपूर्वात्पाच	६।३।५८॥	२१७	कर्णललाटात्कट्	६।३।१४१॥
२२३	कटादिभ्यो वंदे लुप्	६।३।१८३॥	१९३	कर्णदिरायनिव्	६।२।९०॥
१०९	कटारादयः कर्मरासे	३।१।१५८॥	२६१	कर्णदिमूले जाह	७।१।८८॥
११७	कणेमनस्तप्त्री	३।१।६॥	९०	कर्तरि	२।२।८६॥
१०८	कतरकनमौ-श्रे	३।१।१०५॥	७९	कर्तुर्व्याप्य कर्म	२।०।३॥
२८६	कथमित्यम्	७।२।१०३॥	२०१	कन्यदिश्वेकव्	६।३।१०॥
२५२	कयादेरिरुण्	७।१।२१॥	१२४	कर्मजा वृचा च	३।१।८३॥
२०२	कन्याया इकण्	६।३।२०॥	२९३	कर्मणः सदृष्टे	७।२।१६७॥
१७१	कन्यात्रिवेण्याः-च	६।१।६२॥	८६	कर्मेणि	२।२।४०॥
२५८	कपिज्ञान्तरेयण्	७।१।६५॥	९२	कर्मणि कृनः	२।२।८३॥
१६८	कपिवोधा-से	६।१।४४॥	२३८	कर्मवेपाथः	६।४।१०३॥
१५८	कपेर्गन्त्रि	२।३।२९॥	८४	कर्माभिप्रियः समदानम्	२।२।२५॥
७३	कवरमणि-देः	२।४।४२॥	२१३	कलापिकुटु-णः	७।४।६२॥
२५३	कम्बलाभ्राञ्जि	७।१।३४॥	२१३	कलाप्यश्वत्य-कः	६।३।११४
८३	करण च	२।२।१९॥	१६३	कस्यप्रेरेयण्	६।१।१७॥

२११	दुसले	६।३।९५।	१९२	क्रमाधादेरीयन्	६।२।९३॥
२६६	दुग्राग्रात्रीय	७।१।११६॥	२७३	दृष्यादिभ्यो बलच्	७।२।२७॥
२३१	दुसीदादिकटा	६।४।३५॥	१७४	देकयमित्तयु-च-	७।४।२॥
८२	दुग. प्रतियत्ने	०।२।१०॥	१८५	केद्वाराण्यश्च	६।२।१३॥
११७	दुगो नया	३।१।१०॥	७०	केवलमामरु-जाव्	२।४।२९॥
१७	दुताये	०।२।४७॥	२५	केवलस-री	३।४।२६॥
१२३	दुति	३।१।७७॥	२७८	केसादः	७।२।४३॥
२२४	दुते	६।३।१९०॥	१८६	केसादा	६।२।१८॥
१२९	दुत्यतुल्या-त्या	३।१।११४॥	२१६	केते वा	३।२।१००॥
१६५	दुत्येऽवश्यमोलृह्	३।२।१३८॥	१५४	को कचत्पुफ	३।२।१३०॥
०२	दुत्यस्य.वा	२।२।८८॥	१४९	कोटरमिभ्रक-णे	३।२।७६॥
६	दुसगति-पि	७।४।११७॥	२८२	कोऽष्पादेः	७।२।७६॥
१०५	दुयेनावश्यकं	३।१।९५॥	२०७	कोपान्याञ्चान्	६।३।५६॥
२७८	दुपाहृदयादालुः	७।२।४०॥	२११	कोऽस्मादेः	६।३।९७॥
२८८	दुभ्यस्तिभ्यां-न्चिः	७।०।१२६॥	१६८	कोऽिडिन्याग-च	६।१।१२७॥
२२४	दुवाथरु-दिन्	६।३।१००॥	२००	कोपिन्नलहास्तिपद्रादण	६।३।१७१॥

७७	कौरयमाण्टकामुरः	२ । ४ । ७० ॥	३	क्रियार्थो धातुः	३ । ३ । ३ ॥
१८७	कीश्रेयम्	६ । २ । ३९ ॥	८६	क्रियानिदोषणात्	२ । २ । ४१ ॥
१२७	क नवादिभिर्ज्ञे.	३ । १ । १०५ ॥	८४	क्रियाश्रयस्या—णम्	२ । २ । ३० ॥
९३	कयोरसदाधार	२ । २ । ९१ ॥	७९	क्रियाहेतुकारकम्	२ । २ । १ ॥
११०	क्ता	३ । १ । १५१ ॥	७३	क्रीतात्करणादे	२ । ४ । ४४ ॥
७०	क्ताच्च नास्ति वा	२ । ४ । २८ ॥	८४	कुट्टुहे—पः	२ । २ । २७ ॥
३०२	क्तात्तथादे—न्ते	७ । ३ । ५६ ॥	३८	कृशन्तुन.—सि	१ । ४ । ९१ ॥
७३	क्तादल्पे	२ । ४ । ४५ ॥	२३७	क्रोशयोजन—हे	६ । ४ । ८६ ॥
३७	क्तादेशोऽपि	२ । १ । ६१ ॥	१७०	कोष्ठशलङ्कोर्लुक् च	६ । १ । ५६ ॥
१२५	क्तेन	३ । १ । ९२ ॥	७८	कौट्यादीनाम्	२ । ४ । ८० ॥
१२३	क्तेनासत्ये	३ । १ । ७४ ॥	२६५	क्लिबाल्—स्य	७ । १ । १३० ॥
६५	क्त्वात्तुमम्	१ । १ । ३५ ॥	१४०	क्लीबमन्ये—वा	३ । १ । १२८ ॥
७२	क्कः पल्लितासितात्	२ । ४ । ३७ ॥	४३	क्लीने	२ । ४ । ९७ ॥
२४३	क्क्यङ्मानिषित्—ने	३ । २ । ५० ॥	५६	क्लीने वा	२ । १ । ९३ ॥
११	क्करय ऋपार्थे	४ । ३ । ९१ ॥	२८४	क्कुत्रात्रेह	७ । २ । ९३ ॥
१६	क्रियामध्येऽध्व—च	२ । २ । ११० ॥	२००	क्कचित्	६ । २ । १४५ ॥

३०१	फच्चित्तुयति	७।३।५।५५॥	१८५	गलात्भिष्यो ल्तिन्	६।२।२।२७॥
२००	रचिन्स्वार्थे	७।३।७।७॥	२४०	शारीकाक-कञ्	६।४।१४९॥
१५०	कमुष्पो च	२।१।१०५॥	१३०	स्वार्थी ण	७।३।१०२॥
१७	किरुत्तरसुभियन्तो	२।१।५८॥	३४	स्वित्किवीनी-र	१।८।३६॥
२०२	केहामानमस्त्यञ्	६।३।१६॥	१८२	स्वित्यनव्यया-ञ्	३।२।१११॥
१७५	धमाट्टिय	६।१।०३॥	२३	स्व्याणि	१।३।५४॥
११	क्षयज्या शततो	४।३।९०॥		ग	
१४	क्षियाशी प्रेपे	७।४।००	२२६	गच्छनि पयिद्वौ	६।३।२०३॥
१९९	क्षीरादेयण	६।२।१४०॥	४८	गडद्रादे-ये	२।१।७७॥
१८३	क्षुद्रकमालवा-न्नि	६।२।११॥	११०	गड्वादिभ्यः	३।१।१५६॥
१७३	क्षुद्राभ्य परण वा	६।१।६०॥	१८४	गणिमाया ण्यः	६।२।१७॥
२५४	क्षुब्नादीनाम	२।३।०६॥	६५	गणिः	१।१।२६॥
२७०	क्षेत्रेऽन्य-य	७।१।१७०॥	१४०	गणिकारु-क्री	३।२।८५॥
२८३	क्षेपानिग्र-या	६।२।८५॥	११८	गणिक्रम्य-णः	३।१।४२॥
	ख		८०	गतिषोया-टाम्	२।२।५॥
१०६	खरुषुराशसिक्रयानम्	७।३।१६०॥	९६	मते गम्पेऽव-वा	२।२।१०७॥

८०	गतेनवाऽनाप्ते	२ । २ । ६३ ॥	१५९	गिरिन्यान्निम	२ । ३ । ६८ ॥
११०	गत्यर्थदोऽच्छ	३ । १ । ८ ॥	२२७	गिररीयोऽञ्वाजीये	६ । ३ । २१९ ॥
२१७	गम्भीर-वात्	६ । ३ । १३५ ॥	२९५	गुणाद्वाद्द्वेष्टेयम्	७ । ३ । ९ ॥
९१	गम्ययप क्रमथारे	२ । २ । ७४ ॥	९१	गुणाद्-नवा	२ । ३ । ७७ ॥
८९	गम्यस्याप्ये	२ । २ । ६२ ॥	२७९	गुणादिभ्यो य.	७ । २ । ५३ ॥
१८१	गर्गभार्गविका	६ । १ । १३६ ॥	४	गुणोऽन्दोत्	३ । ३ । २ ॥
१६८	गर्गदियञ्	६ । १ । ४२ ॥	९८	गुरात्केथ	२ । २ । १२४ ॥
२०७	गर्गत्तरपद्रादियः	६ । ३ । ५७ ॥	१७४	शृष्टयादेः	६ । १ । ८४ ॥
२६६	गर्भादिमणिनि	७ । १ । १३९ ॥	२२२	शृहेऽग्निथो र्णुधथ	४ । ३ । १७४ ॥
१३८	गवाश्चादिः	३ । १ । १४४ ॥	२७९	गोः	७ । २ । ५० ॥
१४८	गत्रि युक्ते	३ । २ । ७४ ॥	१८८	गो पुरीये	६ । २ । ५० ॥
१५८	गवियुपेः स्प्रिस्स्य	२ । ३ । २५ ॥	१६४	गोः स्वरे यः	६ । १ । २७ ॥
२०७	गहादिभ्यः	६ । ३ । ६३ ॥	२६४	गोण्यादेशेकृण्	७ । १ । १२१ ॥
६६	गाथिदिद-न.	७ । ४ । ५४ ॥	१६१	गोण्या मेवे	२ । ४ । १०३ ॥
१७८	गान्धारिसाल्वेयाम्याम्	६ । १ । ११ ॥	२२६	गोत्रस्रत्रिये-यः	६ । ३ । २०८ ॥
११५	गिरिनिदी-दा	७ । ३ । ९० ॥	२६०	गोत्रचरणा-भे	७ । १ । ७५ ॥

१००	गोत्रादङ्गवत्	६ । २ । १३४ ॥	८५	गौणात्सम-या	२ । २ । ३३ ॥
२१०	गोत्राङ्करन्	६ । ३ । १५५ ॥	६९	गौरादिभ्यो सु-ङी	२ । ४ । १९ ॥
२२०	गोत्रादृष्ट-ष्ये	६ । ३ । १६९ ॥	२०३	गौष्टीतृकी-चरात्	६ । ३ । २६ ॥
१८३	गोत्रोत्सवत्सो-कृत्व	६ । २ । १२ ॥	२७६	गिन्	७ । २ । २५ ॥
२२०	गोत्रोत्तरपदाद्-स्याव	६ । १ । १२ ॥	१५६	ग्रन्थान्ते	३ । २ । १४७ ॥
२३६	गोदानादीना-र्ये	६ । ४ । ८१ ॥	२७१	ग्रहणाद्या	७ । १ । १७७ ॥
१७५	गोधाया दुष्टे णारथ	६ । १ । ८१ ॥	१३१	ग्रामकौटाचक्षुः	७ । ३ । १०९ ॥
२८०	गोपूरदित इस्मिन्	७ । २ । ५६ ॥	१८५	ग्रामजनवन्द्यु-त्तल्	६ । २ । २८ ॥
२०६	गोपये वा	६ । ३ । ५२ ॥	२०८	ग्रामराष्ट्राशाड-र्णो	६ । ३ । ७२ ॥
१५८	गोऽवाम्ब-स्य	२ । ३ । ३० ॥	१५९	ग्रामाग्रान्निय	२ । ३ । ७१ ॥
१८५	गारथवातात्र-लम्	६ । २ । २४ ॥	२०१	ग्रामादीनञ् च	६ । ३ । ९ ॥
१२	गोर्नाम्यरोऽक्षे	१ । २ । २८ ॥	१४०	ग्राम्यासिधुद्वि-य	३ । १ । १०७ ॥
१०१	गोधान्ते-ही	२ । ४ । ९६ ॥	२१७	ग्रीवातोऽणू च	६ । ३ । १३२ ॥
१३१	गोष्ठो-शुनः	७ । ३ । ११० ॥	२१४	ग्रीष्मवसन्ताद्या	६ । ३ । १२० ॥
२८०	गोष्ठादीनञ्	७ । २ । ७९ ॥	२१६	ग्रीष्मावर-कञ्	६ । ३ । ११५ ॥
१३०	गोस्वत्पुरुषात्	७ । ३ । १०५ ॥			

१८९	३।२।८६ ॥	इयादेर्गौण-च्योः	२।४।९५ ॥
१६०	१।४।६८ ॥	इयापो बहुल नाम्नि	२।४।९९ ॥
१७०	७।२।७४ ॥	इयात्सूडः	६।१।७० ॥
४४	२।१।१९ ॥	चजः कगम्	२।१।८६ ॥
१७३	६।१।२८ ॥	चटकाणैरः-प्	६।१।७९ ॥
२०	३।१।४९ ॥	चटते स-ये	१।३।७ ॥
१२१	१।४।२५ ॥	चतसाधं(क्त)म्	३।१।६६ ॥
२६९	१।४।२३ ॥	चतुरः	७।१।१६३ ॥
८८	१।४।८ ॥	चतुर्यी	२।२।५३ ॥
१२२	२।१।२३ ॥	चतुर्यी मकृत्या	३।१।७० ॥
२१७	१।४।६ ॥	चतुर्भासाभ्राञ्चि	६।३।१३३ ॥
१२८	१।३।१७ ॥	चतुष्पाद् गर्भिन्या	३।१।११२ ॥
१७४	३।२।६४ ॥	चतुष्पाद्भ्य एयज	६।१।८३ ॥
४७	२।४।१०४ ॥	चतुशेर्ही-सि	२।३।७४ ॥
१५१		चत्वारिंशदादी वा	३।२।९३ ॥
१६०	यञ्युपसर्ग सम्		
४५	घृष्टि		
२८१	गोपदादेरकः		
२६	घोषवति		
५८	इसेश्वाद्		
५४	इमोऽपत्ये		
११०	इत्युक्त ऊता		
३४	द्विर्हीः		
३३	दित्यदिति		
३१	हेः सिन्		
६०	हेङ्गसा ते मे		
२९	हेङ्गस्योर्पाती		
२१	इणो कटा-या		
१४८	इयः		
०८	इयादीदृत् के		

१८३	चन्द्रशुक्लसूक्त	६।२।६॥	६२	चाहर्हवयोगे	२।१।२९॥
२३६	चन्द्रायण च चरति	६।४।८२॥	१४	चितीवाथे	७।४।०३॥
२५४	चक्रमा-नञ्	७।१।२९॥	१६९	चिने, कृत्वि	३।२।८३॥
१२७	चरणस्य, स्वेषो दे	३।१।१३८॥	२१३	चित्रारली-याप्र	६।३।१०८॥
२२१	चरणदकञ्	६।३।१६८॥	२१०	चिपपत्य-स्त	६।३।८५॥
१८५	चरणद्वयवत्	६।२।२३॥	२४१	चूहादिभ्योऽण्	६।४।१९॥
२२९	चरति	६।४।११॥	२२८	चूर्णमुद्रा-णौ	६।४।७॥
२५५	चर्मण्य-ञ्	७।१।४२॥	१९४	चैनीफार्तिकी-द्वा	६।२।१००॥
२७३	चर्मण्यस्य-ञ्	२।१।९६॥	२५९	चौरादे	७।१।७३॥
१८६	चर्मशुन-ञे	७।४।६४॥	१३३	च्यौ कचिन्	३।२।६०॥
१७२	चर्मिर्मिरात्	६।१।१२२॥		छ	
१३९	चवर्गन्-र	७।३।९८॥	२२४	छगलिनो णेयिन्	६।३।१८५॥
२३६	चातुर्मास्यन्-च	६।४।८७॥	२५५	छदिवलेरण्	७।१।४७॥
३६३	चादयोऽस्तरे	१।१।३१॥	२१८	छन्दसो य	६।३।१४७॥
१७	चादि नाट्	१।२।३६॥	२२५	छन्दस्य	६।३।१९७॥
१३४	चार्ये ऋषि महोक्तो	३।१।११७॥	२२१	छन्दोगी-ञे	६।३।१६६॥

२७०	उन्दोऽधीते-वा	७।१।१७३।	१६८	जानिश्च णितद्धि-रे	३।२।५१॥
२४९	हेदादन्तिस्य	६।४।१८०॥	१३४	जातीयैऋधेऽच्येः	३।२।७०॥
	ज		२०७	जाते	६।३।९८॥
२१५	जङ्गल-वा	७।४।२४॥	२८९	जातेः सम्पदा च	७।२।१३१॥
१७४	जष्टपष्टात्	६।१।८२॥	७४	जातेरयान्त-त्	२।४।५४॥
१८९	जम्बा वा	६।२।६०॥	१०४	जातेरीय सामान्यवति	७।३।१३९॥
२१४	जयिनि च	६।३।१२२॥	२२०	जातो	७।४।५८॥
१२०	जत्यादिभिः	३।१।५५॥	१७५	जातो राज्ञः	६।१।९२॥
४३	जरसो वा	१।४।६०॥	९८	जात्याख्यायां-वत्	२।२।१२१॥
११६	जराया ज-च	७।३।९३॥	१०७	जायाया जानिः	७।३।१६४॥
३२	जराया ज-वा	२।१।३॥	८०	जासनाट-याम्	२।२।१४॥
३०	जस इः	१।४।९॥	२१६	जिह्वमूला-यः	६।३।१२७॥
३३	जस्येदोत्	१।४।२२॥	२८२	जीर्णगोमूत्रा-ले	७।२।७७॥
६१	जस्विने-न्त्रे	२।१।२६॥	१७०	जीवन्वपवताद्या	६।१।५८॥
१२९	जातमहद्-यात्	७।२।९५॥	११८	जीविकोपनि-म्ये	३।१।१७॥
११०	जानिकाल्मसुखा-वा	३।१।१५२॥	२४८	जीवितस्य सन्	६।४।१७०॥

१२१	ज्ञानेच्छार्चार्थि-न	३।१।८६ ॥	२२६	दृक्थाष्टान-णाम्	६।५।८६ ॥
२१६	ज्यायान् । ।	७।४।३६ ॥	२०४	इतरद्वन्मौ-त्रे	५।६।५६ ॥
१५७	ज्योतिरायु-स्य	२।३।१७ ॥	३५	इनिष्ण'-पू ।	१।४।५४ ॥
२२५	ज्योतिषम्	६।३।१९० ॥	३५	इत्यतु मग्यावन्	१।१।३९ ॥
२७७	ज्योत्स्तादिभ्योऽण्	७।२।३४ ॥	२०१	इान्यादी	७।२।१४२ ॥
१६९	त्रिद्वार्पान्गिजो	६।१।१४० ॥	३४	द्विरान्यस्वरादेः	२।१।११४ ॥
३३	ट. पुसि ना	१।४।२४ ॥	१९०	द्विद्याण्	६।२।१३६ ॥
२०६	टस्तुत्यदिनि	६।३।२१० ॥	२६७	द्विन्	७।१।१४७ ॥
२९	टाढसोरिनस्यौ	१।४।५ ॥	२१	द्वन् म-य	१।३।१८ ॥
५८	टाढयोसि य	२।१।७ ॥	२७	द्वस्मिन्ने	१।३।४० ॥
३८	टादौ स्वरे वा	१।४।९० ॥	१७१	णश्च रिश्रसो-ना	६।१।६५ ॥
५१	टौस्पनः	२।१।१७ ॥	५२	णामसत्पर स्या-च	२।१।६० ॥
३०	टौस्पेव	१।४।१९ ॥	६६	णस्वरायोपा-थ	२।४।४ ॥
			२६१	णोऽत्राव्	७।१।१० ॥

२२	प्योऽतिये	७।१।२४ ॥	१९९	तनोद्घृते पात्रिभ्यः	६।२।१३८ ॥
४७	तः सौ स	२।१।४२ ॥	२५५	तद्	७।१।५० ॥
२०	ततः च्छिटाः	१।३।३६ ॥	२७	तद सेः-र्या	१।३।४५ ॥
१९	तन् आगते	६।३।१४९ ॥	३	तदन्तं पदम्	१।१।२० ॥
१०	ततोऽस्या	१।३।३४ ॥	१९१	तदत्रास्ति	६।२।७० ॥
१८	तनो ह-र्यः	१।३।३ ॥	२४६	तदत्रास्मै वा-यम्	६।४।१५८ ॥
१४३	तद्दुरये कृति	३।२।२० ॥	१२२	तदर्यायिन	३।१।७२ ॥
५५५	तय	७।१।५३ ॥	२३३	तदस्य पण्यम्	६।४।५४ ॥
५५५	तय कृताव्यय-ने	६।३।९८ ॥	२६६	तदस्य स-तः	७।१।१३८ ॥
५५५	तय मन्त्रे-भ्याः	७।१।१३७ ॥	२७३	तदस्यास्त्य-तुः	७।२।१ ॥
२५१	तय विभक्तौ	६।५।११४ ॥	१०२	तद्धितः स्वर-रे	३।२।५५ ॥
१११	तय सन्धि	१५।१।११४ ॥	१७५	तद्धितयस्वरेऽनाति	२।४।९२ ॥
१११	तय सन्धि-२-५	६।५।११४ ॥	१०२	तद्धिताकौ-ख्या	३।२।५४ ॥
१११	तय सन्धि-३-५	६।५।११४ ॥	१५५	तद्धितोऽणादिः	६।१।१ ॥
१११	तय सन्धि-४-५	६।५।११४ ॥	१५५	तद्धितोऽण्य-वि	२।२।६६ ॥
१११	तय सन्धि-५-५	६।५।११४ ॥	१५५	तद्धितोऽण्यः	६।४।८७ ॥

२८६	तद्वति यणः	७।२।१०८ ॥	२२	'तर्वास्य' श्व-गो	१।३।६० ॥
१९७	तद्वेष्यधीते	६।२।११७ ॥	२२७	तसि ^१	६।३।२११ ॥
०५	तद्युक्ते द्वेत्री	२।२।१२० ॥	२३९	तस्मै श्रुता-त्र	६।४।१०७ ॥
२९८	तदुपुत्राणु क्ते	७।३।२३ ॥	२३७	तस्मै 'योगादे' शक्ते	६।४।९४ ॥
२७१	तद्वद्वि-ने	७।१।१८३ ॥	२५३	तस्मै हिते	७।१।३५ ॥
१४१	तप्तान्वाद्दस	७।३।८१ ॥	२५६	तस्य	७।१।५४ ॥
२४०	तपहति	६।४।१७७ ॥	२६३	तस्य तुल्ये क'-त्यो	७।१।१०८ ॥
२७०	तमिस्तार्णवज्योत्सना	७।२।५२ ॥	२४५	तस्य वापे	६।३।१५१ ॥
२४६	त पचति द्रोणाढ्याब्	६।४।१६१ ॥	२१८	तस्य व्याख्या-न्	६।३।१४० ॥
२३०	त प्रत्यनो-लात्	६।४।२८ ॥	२२०	तस्येद्म	६।३।१६० ॥
२३९	त भाग्भिभूते	६।४।१०६ ॥	२५०	तस्योह-इत्	७।१।५१ ॥
१६	तयोर्गो-याम	७।४।१०३ ॥	८८	तार्थ्ये	२।२।५४ ॥
२९४	तयोः समू-पु	७।३।३ ॥	६७	ताभ्या'शा-त्	२।४।१५ ॥
२२८	तरति	६।४।९ ॥	६९	तारका वर्णका-त्ये	२।४।११३ ॥
१६६	तरवृणधान्य-त्ये	३।१।१३३ ॥	१८६	तालाहनुपि	६।२।३२ ॥
५८	तव मम ढसा	२।१।१५ ॥	१८०	निकफितवादी कन्दे	६।१।१३१ ॥

१०४	विचारसर-यण	६।३।१८४॥	९७	तुल्यार्थस्वतीयापष्ठौ	२।०।११६॥
४९	विरसस्विर्यति	३।०।१२४॥	२२७	तूदीवर्मत्या ण्यण्	६।३।२१८॥
२४	विरसो वा	०।३।२॥	२३४	तूष्णीकः	६।४।६१॥
११७	विरोनौ	३।१।९।	२९९	तूष्णीकाम्	७।३।३२॥
१८८	विश्ववादनान्नि	६।२।५२॥	१९२	तृणादे. सट्	६।०।८१॥
२६६	विलादिभ्यः-लः	७।१।१३६॥	१५४	तृणे जातौ	३।०।१३२॥
११३	विष्टइगि-यः	३।१।३६॥	१०	तृतीयस्त्वर्थे	१।३।४९॥
७८	विष्यपुष्ययोर्भाणि	२।४।९०॥	१८	तृतीयस्य पञ्चमे	१।३।१॥
३१	वीय ङित्-वा	१।४।१४॥	१२१	तृतीया तृष्टीः	३।१।६५॥
२९०	वीयगमर-डाच्	७।२।१३५॥	३१	तृतीयान्ताव-गे	१।४।१३॥
२९२	वीयादीकण-चेत्	७।०।१५३॥	१२४	तृतीयायाम्	३।१।८४॥
५८	तुभ्यं मद्यं टया	२।१।१४॥	९७	तृतीयाल्पीयसः	०।२।११२॥
१५५	तुमश्च मनःकामे	३।२।१४०॥	११९	तृतीयोक्त वा	३।१।५०॥
८९	तुमोय भा-त्	२।०।६१॥	९३	तृनुदन्ता-स्य	२।२।९०॥
२३७	तुरायणपा ने	६।४।९२॥	१२४	तृणार्थपूरणा-ञ्चा	३।१।८५॥

२८६	तद्यति रण	७।२।१८८॥	२२	तर्गस्य इव-गो	२।३।६०॥
१९७	तद्वैश्यधीते	६।२।११७॥	२२७	तस्मि	६।३।२११॥
१९५	तनुक्ते देवी	२।२।१००॥	२३९	तस्मै दृशा-च	६।४।१०७॥
२९८	तनुगुणानु क्ते	७।३।२३॥	२३७	तस्यै योगादे-पक्ते	६।४।१०४॥
२७१	तन्त्राद्रचि-न्ते	७।१।१८३॥	२५२	तस्मै हिा	७।१।३५॥
१४१	तजान्यवाद्दहस	७।३।८१॥	२५६	तस्य	७।१।७४॥
२६९	तमर्हति	६।४।१७७॥	२६३	तस्य तुल्ये क-न्यो	७।१।१०८॥
२७९	तमिस्वार्णपञ्चोत्सना	७।२।४२॥	२४०	तस्य गां	६।४।१५१॥
२४६	त पचति द्रोणाच्छाब्धू	६।४।१६१॥	२१८	तस्य व्याख्या-न्	६।३।१४२॥
२३०	त प्रत्यनो-न्नात्	६।४।२८॥	२२०	तस्यैरम्	६।३।१६०॥
२३०	त भातिभूते	६।४।१०६॥	२५८	तस्यार्थो-न्त्	७।१।५१॥
१६६	तयोगी-याम्	७।४।१८३॥	८८	तार्थ्य	२।२।५४॥
२१६	तयो समू-पु	७।३।३॥	६७	ताभ्या वा-न्	२।४।१७॥
२२८	तरति	६।४।९॥	६९	तासा रणता-भ्ये	२।४।१११॥
१६६	तस्तुणधान्य-भ्ये	३।१।१३३॥	१८६	तासाच्चतुषि	६।२।३०॥
५८	तत्र मम हस्या	२।१।१७५॥	१८०	तिसृस्तिपादो छन्दे	६।१।१३१॥

१७७	तिरुदेरायनिव्	६ । १ । १०७ ॥	२	तुल्यस्थाना-स्वः	१ । १ । १७ ॥
२२४	तिरुत्तिरिर-यण	६ । ३ । १८४ ॥	९७	तुल्योवेस्त्वतीयापष्ठयो	२ । २ । ११६ ॥
४०	तिरुसस्तिर्यति	३ । २ । १२४ ॥	२२७	तूदीनमत्या पयण	६ । ३ । २१८ ॥
२४	तिरुसो वा	२ । ३ । २ ॥	२३४	तूष्णीकः	६ । ४ । ६१ ॥
११७	तिरोन्तर्था	३ । १ । ९ ।	२९९	तूष्णीकाम्	७ । ३ । ३२ ॥
१८८	तिलयवादनाम्नि	६ । २ । ५२ ॥	१९२	वृणादे, सव्	६ । २ । ८१ ॥
२६६	तिलादिभ्यः-लः	७ । १ । १३६ ॥	१५४	वृणे जावौ	३ । २ । १३२ ॥
११३	निष्ठद्वि-य-	३ । १ । ३६ ॥	१०	वृतीयस्त्व-थे	१ । ३ । ४९ ॥
७८	निष्यप्ययोर्भाणि	२ । ४ । ९० ॥	१८	वृतीयस्य पञ्चमे	१ । ३ । १ ॥
३१	तीय द्वि-वा	१ । ४ । १४ ॥	१२१	वृतीया तत्कृतैः	३ । १ । ६५ ॥
२९०	तीयशम-डाच्	७ । २ । १३५ ॥	३१	वृतीयान्ताव-ने	१ । ४ । १३ ॥
२९२	तीयादीकण-वेत्	७ । २ । १५३ ॥	१२४	वृतीयायाम्	३ । १ । ८४ ॥
९८	तुभ्य मब इया	२ । १ । १४ ॥	९७	वृतीयाल्पीयसः	२ । २ । ११२ ॥
१५५	तुप्रथ मनःकामे	३ । २ । १४० ॥	११९	वृतीयोक्त वा	३ । १ । ५० ॥
८९	तुसोय भा-व्	२ । २ । ६१ ॥	९३	वृन्दुदन्ता-स्य	२ । २ । ९० ॥
२३७	तुरायणपा ने	६ । ४ । ९२ ॥	१२४	वृण्यार्थपूरणा-ञ्चा	३ । १ । ८५ ॥

१९८	तुसस-रू	७ । ४ । ३८ ॥	१४	त्यादे सा-न	७ । ४ । २१ ॥
१९८	तेन च्छभिस्य	६ । २ । १३१ ॥	२९६	त्यादेश्च म-प्प्	७ । ३ । १० ॥
१९८	तेन जित-स्यु	६ । २ । १२ ॥	१५४	त्यादौ क्षेपे-	३ । २ । १२६ ॥
१९९	तेन निर्दुत्त च	६ । २ । ७१ ॥	२५७	नन्त्यस्वरादे	७ । ४ । ४३ ।
२००	तेन मोक्ते	६ । ३ । १८१ ॥	१८६	त्रुजलो पोऽन्त्य	६ । २ । ३३ ॥
२००	तेन विचे-र्णो	७ । १ । १७५ ॥	२८४	त्रप् च	७ । २ । ९२ ॥
२०१	तेन हस्ताय	६ । ४ । १०१ ॥	१०७	त्रिकुट्ट गिरी	७ । ३ । १६८ ॥
१५०	ते लुग्या	३ । २ । १०८ ॥	४०	त्रिचतुस-दौ	२ । १ । १ ॥
२३८	तेषु देये	६ । ४ । ०७ ॥	२४२	त्रिशद्विशते-र्थे	६ । ४ । १२९ ॥
१०	तो वा	७ । २ । १४८ ॥	२६९	त्रेस्तु च	७ । १ । १ ६ ॥
२०	तौ सुपो-स्तौ	१ । ३ । १४ ॥	३०	त्रेक्षय-	१ । ४ । ३४ ॥
१३५	त्यदादि	३ । १ । १२० ॥	२४८	त्रशचात्वारिंशम	६ । ४ । १७४ ॥
२०४	त्यदादि	६ । १ । ७ ॥	२५६	त्वते गुणः	३ । २ । ५९ ॥
२१९	त्यदादेमेयट्-	६ । ३ । १५९ ॥	५७	त्वमह-कः	२ । १ । १० ॥
६८	त्यदामेन-त्ते	२ । १ । ३३ ॥	८	त्वमी म-न्-	२ । १ । ११ ॥
२९८	त्यादिसर्गादि-क	७ । ३ । २९ ॥	१६०	त्वे	२ । २ । १०० ॥

१६४	त्ये वा	६ । १ । २६ ॥	१७०	दर्भकृष्णाग्निशर्म-त्स्ये	६ । १ । ५७ ॥
१६५	यो न्य	१ । ४ । ७८ ॥	२३१	दशैकादशादिक्रमश्च	६ । ४ । ३६ ॥
२४९	दक्षिणात्र-द्वार-यो	६ । ४ । १८ । ॥	१५०	दस्ति	३ । २ । ८८ ॥
२०१	दक्षिणापथा-न्यण्	६ । ३ । १३ ॥	२७०	दाण्डाजिनि-रुम	७ । १ । १७१ ॥
१०४	दक्षिणोर्मि व्यययोगे	७ । ३ । १४३ ॥	८८	दाम संभदा-च	२ । २ । ५२ ॥
१८७	दक्षिणीचराबीतस्	७ । २ । ११७ ॥	३०३	दामन्यादेरीय.	७ । १ । ६५ ॥
१७७	दगुकोशल-दि	६ । १ । १०८ ॥	६७	दास्रः	२ । ४ । १० ॥
२४९	दण्डार्देय	६ । ४ । १७८ ॥	२०२	दिक्रपूर्वपदादनास्र	६ । ३ । २३ ॥
१७०	दण्डिद्वस्ति ने	७ । ४ । ४५ ॥	२०८	दिक्रपूर्वार्त्तौ	६ । ३ । ७१ ॥
२००	दध्न इरुण्	६ । २ । १४३ ॥	१५५	दिक्रशब्दाचीर-रः	३ । २ । १४२ ॥
४४	दध्यस्थि-न्	१ । ४ । ६३ ॥	२८७	दिक्रशब्दा-स्याः	७ । २ । ११३ ॥
१०७	द-युरः-स-ले	७ । ३ । १७२ ॥	१२६	दिगधिक संज्ञान्दे	३ । १ । ९८ ॥
३३	दन्तपादना-वा	२ । १ । १०१ ॥	२१५	दिगादिदेहाश्रायः	६ । ३ । १२४ ॥
२७८	दन्तादुन्नतात्	७ । २ । ४० ॥	१७१	दितेऽचैयण्-वा	६ । १ । ६९ ॥
			५१	दिव औः सौ	२ । १ । ११७ ॥
			१४७	दिवसु दिवः-वा	३ । २ । ४५ ॥

१४७	द्विगो घामा	३ । २ । ४४ ॥	१९९	दृष्टे साग्नि नाग्नि	६ । २ । १२३ ॥
१०९	द्विगो रड्याले	३ । १ । २६ ॥	२९०	देवे गा च	७ । २ । १३३ ॥
२४१	दीर्घः	६ । ४ । १३७ ॥	१९४	देवता	६ । २ । १०१ ॥
३५	दीर्घचारु स	१ । ४ । ४५ ॥	१०४	देवतानामात्मादा	७ । ४ । २८ ॥
२८२	दीर्घश्चिचयञ् च	४ । ३ । १०७ ॥	२६०	देवतानात्तदेथे	७ । १ । २० ॥
२०	दीर्घोनाम्य-पू.	१ । ४ । ४७ ॥	२६४	देवपथादिभ्य	७ । १ । १११ ॥
२०१	दु स्वात्प्रतिकूल्ये	७ । २ । १४१ ॥	२३६	देवप्रतादीन् डिन	६ । ४ । ८३ ॥
१७०	दुनादिकुपि-ञ्य	६ । १ । ११८ ॥	२०३	देवात्तल्	७ । २ । १६२ ॥
११८	दुर्नोन्दाकृत्रे	३ । १ । ४३ ॥	१६३	देवायन् च	६ । १ । २१ ॥
१७६	दुकुत्सादेयणा	६ । १ । ९८ ॥	१४५	देवानांभिय	३ । २ । ३६ ॥
१५	दूरादापन्त्य-ट्व	७ । ४ । ९९ ॥	२१५	देविकाग्निश-या	७ । ४ । ३ ॥
१५६	दृग्दृक्वहले	३ । २ । १५१ ॥	१५९	देवो	२ । ३ । ७० ॥
२१६	द्वित्किञ्चि-यण	६ । ३ । १३० ॥	११३	दध्यैऽनु	३ । १ । ३४ ॥
३७	द्वपुनर्पकारैर्भुमः	२ । १ । ६९ ॥	७९	देवस्यस्त्रिंशोचिष्ट-र्वा	२ । ४ । ८० ॥
८१	द्वयभिवदोरात्मने	२ । २ । ९ ॥	५०	दो म' स्यादी	२ । १ । ३९ ॥
६०	द्वयर्धविन्नायाम्	२ । १ । ३० ॥	१८८	दोरमाणिन'	६ । २ । ४९ ॥

२०४	दोरीय	६।३।३२॥	२५९	दन्दास्त्रिच्	७।१।७४॥
२०५	दोरैत्रि माच'	६।३।४०॥	३१	दन्देश्वा	१।६।११॥
१९५	द्यावापृथिवी-यो	६।२।३०८॥	२९५	द्वयोर्भिभज्ये च तर	७।३।६॥
२७८	गुद्रोर्योः	७।२।३७॥	१६५	द्वारादेश्वा	७।४।६॥
२०१	द्युमागपाणु-यः	६।३।८॥	२०	द्विः कानः-सः	१।३।११॥
१८४	द्यमाष्टद्वर्षा-त्	३।२।२७॥	२६७	द्विगोः सन्ध्ये च	७।१।१४४॥
२४७	द्रव्यवस्नात्केकम्	६।४।१६७॥	६९	द्विगोः समाहारात्	२।४।२२॥
१८१	द्रीञ्चो वा	६।१।१३९॥	१६३	द्विगोरनपत्ये-द्विः	६।१।२४॥
१७९	द्रेखणोऽप्यभर्गादि'	६।१।१२३॥	१३०	द्विगोरश्नहोञ्च्	७।३।९९॥
१७०	द्रोणाढ्या	६।१।५९॥	२४३	द्विगोरीनः	६।४।१४०॥
२६६	द्रोर्भव्ये	७।१।११५।	२४७	द्विगोरीनिकृती वा	६।४।१६४॥
१८७	द्रोर्षयः	६।२।४३॥	१२०	द्वितीया खट्वा क्षेपे	३।१।५९॥
१८०	द्रथादेश्वा	६।१।१३२॥	२९९	द्वितीयात्स्वरादूर्ध्वम्	७।३।४१॥
३०५	द्वन्द्व वा	७।४।८२॥	९७	द्वितीयापृथगर्थे-श्चैः	२।२।११७॥
२२५	द्वन्दात्त्रायाः	६।३।२०१॥	२८६	द्वित्रिचतुरः स्रुच्	७।२।११०॥
१८३	द्वन्दादीयः	६।२।७॥	१२०	द्वित्रिचतुष्पू-यः	३।१।५६॥

२४४	द्वित्रिंशदो-स्ताद्	६ । ४ । १४४ ॥	१७०	त्रिस्त्रादनुया	६ । १ । ७१ ॥
२६८	द्वित्रिंशदामयद् वा	७ । १ । १५१ ॥	९३	त्रिहत्तो-या	० । ० । ८७ ॥
१५९	द्वित्रिंशदो-भ्यः	२ । ३ । ६७ ॥	२०८	द्वीषात्नुसमुद्र ण्यः	६ । ३ । ६८ ॥
१३०	द्वित्रिंशदाम	७ । ३ । १०० ॥	२६९	द्वेस्त्रीय	७ । १ । १६५ ॥
२८६	द्वित्रिंशदामैषो णा	७ । २ । १०७ ॥	१५०	कान्तरनर-ईष	३ । ० । १०९ ॥
१०२	द्वित्रिंशदोर्नो वा	७ । ३ । १०७ ॥	२६८	कान्तरगणान् गद्	७ । १ । १२१ ॥
१५०	द्वित्रिंशदाना-हो	२ । २ । ९२ ॥	१८१	करोस्सु-यो	६ । १ । १३४ ॥
२४४	द्विपदेष्याण वा	६ । ४ । १६७ ॥	६८	द्वोपसूत-स्य	० । ४ । १०९ ॥
२६६	द्वित्वे गीयुगः	७ । १ । १३४ ॥			
८५	द्वित्वधोऽध्युपरिभि	० । २ । ३४ ॥	२५१	भ्रमगणाद्भ्यरि	७ । १ । ९ ॥
६०	द्वित्वे वा नो	० । १ । २० ॥	२७१	भ्रनदिरस्य काने	७ । १ । १७९ ॥
१११	द्विदण्डवादिः	७ । ० । ७५ ॥	१६०	भ्रनादः पत्यु	६ । १ । ११४ ॥
१०४	द्विपदाहर्मादन्	७ । ३ । १४१ ॥	१०६	भ्रनुरो यवन	७ । ३ । १५८ ॥
९२	द्विपो वाठग	२ । ० । ८४ ॥	२८०	धर्मनीक-न	७ । २ । ६५ ॥
२४५	द्विस्त्राजाम-टः	६ । ४ । १५५ ॥	०३०	धर्मियर्षिन्विरति	६ । ४ । ४९ ॥
१७७	द्विस्त्रादण	३ । १ । १०९ ॥	१३०	धर्मिर्षिद्विगु वदे	३ । १ । १५९ ॥

७५	धवायोगा-च-	२ । ४ । ५९ ॥	१२४	न कूर्तरि	३ । १ । ८० ॥
३	घातो पू-च	२ । १ । १ ॥	१४०	न क्रिमः क्षेपे	७ । ३ । ७० ॥
३६	घातोखिवर्णो-चै	२ । १ । ५० ॥	७२	नखध्रुवादनान्नि	२ । ४ । ४० ॥
२६०	गान्म्य ईनञ्	७ । १ । ७९ ।	१५४	नखादयः	३ । २ । १२८ ॥
१२	घुटस्ततीयः	२ । १ । ७६ ॥	२०६	नगरात्कुत्सादास्त्ये	६ । ३ । ४९ ॥
४३	घुटा शार्	१ । ४ । ६६ ॥	१५४	नगोप्राणिनि वा	३ । २ । १२७ ।
७	घुटो घुटि-वा	१ । ३ । ४८ ॥	११९	नञ्	३ । १ । ५१ ॥
१४१	घुरोऽनसस्य	७ । ३ । ७७ ॥	२००	नञः क्षेत्रज्ञे-चैः	७ । ४ । २३ ॥
२५०	घुरो वैयण्	७ । १ । ३ ॥	१५४	नञत्	३ । २ । १२५ ॥
२०६	घुमादेः	६ । ३ । ४६ ॥	१३३	नञ्व्यया-ठ'	७ । ३ । १२३ ॥
१८४	घेनोरनञः	६ । २ । १५ ॥	१६६	न अस्वहादेः	७ । ४ । ९ ॥
१५३	घेनोर्ध्वव्यापाम	३ । २ । ११८ ॥	१०८	नञोर्याति	७ । ३ । १७४ ॥
८३	न	२ । २ । १८ ॥	१३३	नञत्तस्युरात्	७ । ३ । ७१ ॥
२१	न ङिञ्	१ । ३ । १९ ॥	२५६	नञत्तस्युरु-चैः	७ । १ । ५७ ॥
१०८	न कचि	२ । ४ । १०५ ॥	१०३	नञ्वहो-णे	७ । ३ । १३५ ॥
			१०३	नञ्सुदुर्भ्यः वा	७ । ३ । १३६ ॥

१०३	नञ्मुच्युप-२.	७।३।१३१॥	१०८	न नाग्नि	७।३।१७६॥
२२१	नदान्ते ज्य	६।३।१६५॥	१४५	न नाम्यैक-३म	३।२।९॥
१९१	नङ्कुमुद्वेतस-दित्	६।२।७४॥	२६३	न नपूजार्थे-यजचित्ने	७।१।१०९॥
१००	नङ्शादाद् यल.	६।२।७५॥	१२	नपुंसकस्य 'सि'	१।४।५६॥
१६९	नङादिभ्य आयनण्	६।१।८३॥	११५	नपुंसकाद्वा	७।३।८०॥
१९३	नङादे कीय.	६।०।९२॥	१३४	न पुर्वत्रिपेधे	३।२।७१॥
२९७	न तमयादि-भ्यः	७।३।१३॥	१८१	न प्राग्वितीये स्वर	६।१।१३५॥
१३८	न दधिपयआदि.	३।१।१४६॥	३	न प्रादिस्मृत्यय.	३।३।४॥
१३८	नदीदेशपुरा-नाम्	३।१।१४२॥	२३	नमस्तुरसो-स	२।३।१॥
१११	नदीभिर्नाम्नि	३।१।२७॥	२५०	न यि तद्धिते	०।१।६५॥
२००	नद्यादेश्यण्	६।३।०॥	१८६	न राजन्य-के	२।४।९४॥
१९१	नद्यां मत्.	६।०।७२॥	२६३	न राजाचार्य-प्य.	७।१।३६॥
१२	न द्वित्ये	७।२।१४७॥	१०	न गात्स्वरे	१।३।३७॥
१९०	न द्विरद्वय-त्	६।२।६१॥	६८	नस्मिन्ना मागिका	२।४।११०॥
२०३	न द्विस्वरा-नाम्	६।३।२६॥	१४९	नरे	३।२।८०॥
३४	न नाङ्घ्रि-त्	१।४।२७॥	३१	नवभ्य-व	१।४।१६।

४८	न वमन्तसयोगात्	२ । १ । १११ ॥	११०	न सत्तमीन्हादिभ्यश्च	३ । १ । १६५ ॥
२३५	नवयज्ञादयोऽन्ते	६ । ४ । ७३ ॥	३१	न सर्वादिः	१ । ४ । १२ ॥
१५३	नवाऽस्त्रिंशद्-तेः	३ । २ । ११७ ॥	१०६	नसस्य	२ । ३ । ६५ ॥
३०५	नवा गुणः-रित्	७ । ४ । ८६ ॥	३०२	न सामीवचने	७ । ३ । ५७ ॥
२४४	नवाण	६ । ४ । १४२ ॥	१९१	न स्त-यै	१ । १ । २३ ॥
२९३	नवादिन-स्य	७ । २ । १६० ॥	१५१	न म् नासिका-त्रे	३ । २ । ९९ ॥
०८	नवाप	२ । ४ । १०६ ॥	५५	नहाहोर्घता	२ । १ । ८५ ॥
२०९	नवा रोगात्पे	६ । ३ । ८२ ॥	१०९	नाडीतन्त्रीभ्यां स्वाङ्गे	७ । ३ । १८० ॥
७१	नवा शीणादेः	२ । ४ । ३१ ॥	८२	नायः	२ । २ । १० ॥
९४	नवां मुजैर्घ काले	२ । २ । ९६ ॥	३०४	नानावधारणे	७ । ४ । ७४ ॥
१२२	न विशत्यादि-न्तः	३ । १ । ६९ ॥	६१	नान्यत्	२ । १ । २७ ॥
१४८	नैकस्वराणाम्	३ । २ । ६६ ॥	१०१	नाप्यियादौ	३ । २ । ५३ ॥
२०	न शात्	१ । ३ । ६२ ॥	२५३	नाभेर्नय-शात्	७ । १ । ३१ ॥
५२	नशो वा	२ । १ । ७० ॥	१०३	नाभेर्नास्त्रि	७ । ३ । १३४ ॥
१३	न सधि	१ । ३ । ५२ ॥	४८	नाभन्त्ये	२ । १ । ९२ ॥
१०	न संधिबीय-कि	७ । ४ । १११ ॥	९९	नाम नाम्नैकार्थ्ये-लम्	३ । १ । १८ ॥

२९३	नामस्य य	७।२।१५८॥	८	नाम्नि वा	१।२।१०॥
३२	नाम सिद्ध-ने	१।१।०१॥	२१०	नाम्नि शरदोऽकञ्	६।३।१००॥
१५०	नामिन् काशे	३।०।८७॥	३३	नाम्नो नोऽनहः	२।१।९१॥
२४	नामिन्स्तयो प	२।३।८॥	१५०	नाम्युत्तरपदस्य च	३।०।१०७॥
४३	नामिनो लुवा	१।४।६१॥	२१६	नाम्युदकान्	६।३।१२५॥
८५	नाम्न प्रथमै-हो	०।०।३१॥	२९	नाम्यन्तस्या-पि	२।३।१५॥
२७	नाम्न प्राग्-र्वा	७।२।१०॥	७७	नारी मखी-ध्रू	२।४।७६॥
१२१	नाम्नि	२।१।९६॥	१३०	नात्र.	७।३।१०४॥
६७	नाम्नि	०।४।१२॥	२६	नारादेरिक्.	७।२।३॥
१०६	नाम्नि	३।६।९४॥	१५६	नाश्रिय्यगोवत्सहले	३।२।१४८॥
१४३	नाम्नि	३।२।१६॥	२६८	नासानति-टम्	७।१।१०७॥
१४९	नाम्नि	३।०।७५॥	७२	नासिकोदरी-प्यात्	२।४।३९॥
१५५	नाम्नि	३।२।१४४॥	२३४	नास्तिका-रुम्	६।४।६६॥
२४८	नाम्नि	६।४।१७२॥	१३७	निकटपाठस्य	३।१।१४०॥
१८८	नाम्नि क	६।०।५४॥	२३५	निकटादिषु यसति	६।४।७७॥
२२५	नाम्नि मसिकादिभ्य	६।३।१९३॥	३६	नित्यदिव-स्वा-	१।४।४३॥

६०	नित्यमवादेशे	३।१।३१ ॥	२२०	निवृत्तेऽक्षयुतादेः	६।४।२० ॥
१३७	नित्यैरस्य	३।१।१४१ ॥	२३९	निवृत्ते	६।४।१०५ ॥
३०२	नित्य अविनोऽण्	७।३।५८ ॥	५६	नि वा	१।४।८९ ॥
२३७	नित्यं ण पन्यश्च	६।४।८९ ॥	२०६	निवासाद्यरणेऽण्	६।३।६५ ॥
११४	नित्य प्रतिनाल्य	३।१।३७ ॥	१९०	निवासादूर्भवे-भ्नि	६।२।६९ ॥
११८	नित्यं हस्ते-हे	३।१।१५ ॥	२१०	निशामदोपात्	६।३।८३ ॥
४२	नि दीर्घः	१।४।८५ ॥	२८०	निष्कादेः-सात्	७।२।५७ ॥
५७	निनायाः-ले	२।३।२० ॥	२९०	निष्कलान्नि-जे	७।२।१३९ ॥
१२६	नित्य कुत्सने-त्रे	३।१।१०० ॥	१०९	निष्पवाणिः	७।३।१८१ ॥
२९६	निन्त्रे पाशप्	७।३।४ ॥	२९२	निष्कले तिला-जौ	७।२।१५४ ॥
९६	निष्पुणेन चर्वायाम्	२।२।१०३ ॥	१५९	निष्पा-नस्य	२।३।६६ ॥
८२	निर्मम्यो घ्नः	२।२।१५ ।	१३०	निसश्च श्रेयसः	७।३।१२२ ॥
३६	निय आय्	१।४।५१ ॥	२०२	निसो गते	६।३।१८ ॥
२३५	नियुक्तं दीयते	६।४।७० ॥	१८२	नीलपीवादकम्	६।३।४ ॥
२६	निर्दुर्वरि-राम्	२।३।९ ॥	७०	नीलात्पाण्यौषधयोः	२।४।२७ ॥
१५८	निर्दुःसो-भ्नाम्	२।३।३१ ॥	५७	नुर्जातिः	२।४।७२ ॥

३८	नुर्वी	१ । ४ । १८ ॥	२७४	नोऽर्थादिभ्यः	० । १ । १९९ ॥
०१०	नृहेतुभ्यो-वा	६ । ३ । १५६ ॥	२८८	नोऽस्त्रिस्रादिके	६ । ४ । १० ॥
१९	नने-वा	१ । ३ । १० ॥	२९१	नोऽविषेणे-भ्ये	७ । १ । १० ॥
१४५	नेनसिद्धस्ये	३ । २ । २९ ॥	२५३	न् चोऽधसः	७ । १ । ३० ॥
३२	नेमार्थ-वा	१ । ४ । १५ ॥	१८९	न्यप्रोथस्य-स्य	७ । ४ । ४ ॥
२६५	नेरिनिपिट-स्य	७ । १ । १२८ ॥	२२०	न्यङ्कोरर्वा	७ । ४ । ८ ॥
२०२	नेष्टुभे	६ । ३ । १७ ॥	१०७	न्यायादेशिकेण्	६ । २ । १८ ॥
२०५	नैकस्वरस्य	७ । ४ । ४४ ॥	२५१	न्यायाथेदिनपेते	७ । १ । १३ ॥
२५	नैकार्थ्येऽक्रिये	२ । ३ । १२ ॥	४३	न्संहते	१ । ४ । ८६ ॥
२७७	नोऽश्रादे	७ । २ । २९ ॥		प	
११८	नोऽपदस्य तद्धिते	७ । ४ । ६१ ॥	७३	पशाचोऽपमादे.	२ । ४ । ४३ ॥
१४	नोऽपसर्गादि-हा	२ । २ । २८ ॥	२६१	पक्षति	७ । १ । ८९ ॥
६७	नोऽपान्त्यस्य	२ । ४ । १३ ॥	२३१	पक्षिमत्स्य-ति	६ । ४ । ३१ ॥
१९	नोऽप्रधानो-रे	१ । ३ । ८ ॥	२	पञ्चकोऽर्ग.	१ । १ । १२ ॥
०३	नोऽभयोर्हेतोः	२ । २ । ८९ ॥	४८	पञ्चतोऽन्यादे-द	१ । ४ । ५८ ॥
२६९	नो षट्	७ । १ । १५९ ॥	२४८	पञ्चदशदशे वा	६ । ४ । १७५ ॥

१२२	पञ्चमी भयार्त्रैः	३ । १ । ७ । ॥	१९७	पदकल्प-काव्	६ । २ । ११९ ॥
१०	पञ्चम्यापादाने	२ । २ । ६९ ॥	१९८	पदरुमाश्रिशा-कः	६ । २ । १२६ ॥
५	पञ्चम्या नि-स्य	७ । ४ । १०४ ॥	१०	पदस्य	२ । १ । ८९ ॥
२५८	पञ्चसर्व-ये	७ । १ । ४१ ॥	१८६	पदस्यानिति वा	७ । ४ । १२ ॥
२४४	पणपाट्टमापात्रः	६ । ४ । १४८ ॥	६०	पदागुण-ले	२ । १ । २१ ॥
२५७	पतिराजान्त-च	७ । १ । ६० ॥	२२	पदान्ताट्ट-तैः	१ । ३ । ६३ ॥
७४	पतिवरयन्त-भ्यो	२ । ६ । ५३ ॥	५२	पदान्ते	२ । १ । ६४ ॥
१२३	पत्तिरथी गणकेन	३ । १ । ७९ ॥	२०९	पदिक	६ । ४ । १३ ॥
७४	पत्युर्नः	२ । ४ । ४८ ॥	१९८	पदोत्तरपदस्य इकः	६ । २ । १२५ ॥
२२२	पत्रपूर्वद्विभू	६ । ३ । १७७ ॥	७१	पञ्चतैः	२ । ४ । ३३ ॥
२३७	पथ इकट्	६ । ४ । ८८ ॥	१९३	पन्यादेरायनण	६ । २ । ८९ ॥
२१२	पथ पथ च	६ । ३ । १०३ ॥	१८६	पयोद्वोर्य	६ । २ । ३५ ॥
४९	पपिनस्यित्-सौ	१ । ४ । ७६ ॥	६	पर	७ । ४ । ११८ ॥
२१६	पयोऽकः	६ । ३ । ९६ ॥	१२३	परःशतादिः	३ । १ । ७५ ॥
२५१	पथ्यनिधि-यण	७ । १ । १६ ॥	२०२	परजनराक्षोऽकीयः	६ । ३ । ३१ ॥
१५१	पद पादस्याज्या-नै	३ । २ । ९५ ॥	१०१	परतः स्त्री पुंवत्-ट्	३ । २ । ४९ ॥

२२७	परतरादिभ्यो-ति	६।४।३८॥	२६०	परोररीण-णम्	७।१।०९॥
१८७	परशब्दाद्वाण्	६।२।६०॥	२०७	पर्णरूपात्-जात्	६।३।६२॥
२३४	परशब्दाद्वाण्	६।४।६३।	२२९	पर्वदिरिक्त्	६।४।१०॥
१६८	परस्त्रियाः प-र्ष्ये	६।४।६३॥	२१७	पर्यनोग्रिभात्	६।३।१३८॥
३०६	परस्परान्योन्येन-सि	३।२।१॥	११३	पर्यपाट्-म्या	३।१।३२॥
१४३	परमात्मभ्या हे	३।०।१७॥	३१	पर्यपाभ्या वज्ये	२।२।७१॥
२८७	परावरात्तान्	७।२।११६॥	२८३	पर्यमे, सर्वोभये	७।०।८३॥
२०६	परावराथमो-र्थ.	६।२।७३॥	२०७	पर्वनात्	६।३।६०॥
९०	परिक्रयणे	२।२।६७॥	१८४	पथा ष्वण्	६।०।००॥
२५५	परित्वाऽस्य स्यात्	७।१।४८॥	३०६	पर्षादिरण्	७।०।६६॥
२५४	परिणामि-र्थे	७।१।४४॥	२३०	पर्यदो ष्य	६।४।४७॥
२३१	परिपथात्	६।४।३३॥	२५२	पर्यदो ष्यणौ	७।१।१८॥
२३२	परिपथाच्चिष्टति च	६।४।३०॥	२६६	पशुभ्यः-ष्ट	७।१।१३३॥
७०	परिमाणा-स्यात्	२।४।०३॥	१३६	पशुयञ्जनानाम्	३।१।१००॥
७	परिसुखादे-चात्	६।३।१३६॥	२३२	पश्चात्पनुपदात्	६।४।६१॥
२३०	परशुत्वपार्श्वे	६।४।२९॥	२०९	पश्चात्पञ्चान्ता-म	६।३।७५॥

२८८	पथोऽपरस्य-ति	७ । २ । १०४ ॥	२६२	पागवारं-च	७ । १ । १०१ ॥
१४५	पयद्याग्दि-ण्डे	३ । २ । २ ॥	२०१	पारावारादीनः	६ । ३ । ६ ॥
७५	पामरुणपर्ण-व्	२ । ४ । ५५ ॥	११३	पारेमध्ये-वा	३ । १ । ३० ॥
७४	पाणिगृहीतीति	२ । ४ । ५० ॥	१८५	पशादेश्य ल्यः	६ । २ । २५ ॥
१७७	पाष्ठाहनि-णश्च	६ । १ । १०४ ॥	१३९	पिता मात्रा वा	३ । १ । १२२ ॥
१९९	पाण्डुरुम्पलादिन्	६ । २ । १३२ ॥	२१९	पितुर्यो वा	६ । ३ । १५१ ॥
१७०	पाण्डोड्यण्	६ । १ । ११९ ॥	१९०	पिष्टमातुर्व्य-रि	६ । २ । ६२ ॥
१०५	पात्पादस्य ह-दे	७ । ३ । १४८ ॥	२६९	पिष्टियट्-धाव्	७ । १ । १६० ॥
२४७	पात्राचिता-ना	६ । ४ । १६३ ॥	१९०	पिबोर्दामहट्	६ । २ । ६३ ॥
२६९	पात्रात्ती	६ । ४ । १८० ॥	१८८	पिष्टाव्	६ । २ । ५३ ॥
१२५	पात्रेसमि-च,	३ । १ । ९१ ।	१७१	पीलासाल्वा-द्वा	६ । १ । ६८ ॥
१३८	पाययुट्स्य	३ । १ । १४३ ॥	२६१	पील्वादेः-कै	७ । १ । ८७ ॥
६१	पादायोः	२ । १ । २८ ॥	१३३	पुत्रव कर्मधारये-	३ । २ । ५७ ॥
२५२	पाद्यार्थे	७ । १ । २३ ॥	१९	पुसः	२ । ३ । ३ ॥
१५०	पानस्य भासकरणे	२ । ३ । ६९ ॥	५३	पुंमो, न्स्	१ । ४ । ७३ ॥
२८३	पापहीयमानेन	७ । २ । ८६ ॥	४	पुस्त्रियो, -स्	१ । १ । २९ ॥

७३	पुच्छात्	२ । ४ । ४१ ॥	१५५	पुन्ये ना	३ । २ । १३५ ॥
१६२	पुच्छुपुःपुजाये	३ । २ । १३ ॥	२१८	पुरोडाश-दो	६ । ३ । १५६ ॥
२४५	पुत्रानेयो	६ । ४ । १५४ ॥	२१०	पुरो न	६ । ३ । ८६ ॥
१७८	पुत्रान्तात्	६ । १ । १११ ॥	११७	पुरोऽस्तमव्ययम्	३ । १ । ७ ॥
१४६	पुत्रे	३ । २ । ४० ॥	२८१	पुष्करादेदेशे	७ । २ । ७० ॥
१४५	पुत्रे वा	३ । २ । ३१ ॥	१३६	पुष्यार्थेऽपि पुनर्वसुः	३ । १ । १५९ ॥
१६८	पुनर्भुपुत्र-ञ्	६ । १ । ३९ ॥	३०२	पुष्यादाद्युप-ट्टिः	७ । ३ । ६० ॥
१०८	पुमनडु-त्ये	७ । ३ । १७३ ॥	१४०	पूजास्वते मक्राटात्	७ । ३ । ७० ॥
१०	पुमोऽग्नि-र.	१ । ३ । ९ ॥	७५	पूतक्रवृषा-च	२ । ४ । ६० ॥
२२४	पुराणे कल्पे	६ । ३ । १८७ ॥	२७०	पूरणाद्वृष्य-स्य	७ । १ । १७६ ॥
१७९	पुरमगवमलिङ्ग-दण्	६ । १ । ११६ ॥	२८०	पूरणाद्यसि	७ । २ । ६२ ॥
१३९	पुरप. स्त्रिया	३ । १ । १०६ ॥	२४६	पूरणाञ्जादिक	६ । ४ । १९९ ॥
२५०	पुरपहृदयादसमासे	७ । १ । ७० ॥	१०३	पूरणीभ्यस्तत्-प्	७ । ३ । १३० ॥
१८५	पुरपात् क्त-यञ्	६ । २ । २९ ॥	२८९	पूर्णमासोऽण्	७ । २ । ५५ ॥
७०	पुरूपादा	२ । २ । २५ ॥	१०७	पूर्णाश्वा	७ । ३ । १६६ ॥
१३२	पुरयापु-वप्	७ । ३ । १२० ॥	१२६	पूर्वकात्कि-लम्	३ । १ । ९७ ॥

१०६	पूर्वपदस्या-ग.	२ । ३ । ६४ ॥	२६६	पृत्रादेरिमन्या	७ । १ । ५८ ॥
३०९	पूर्वपदस्य का	७ । ३ । ४ ॥	१५६	पृषोदरादय	३ । २ । १५५ ॥
३०४	पूर्वमयमा-ने	७ । ४ । ७७ ॥	८८५	पृष्ठाद्य	६ । २ । २२ ॥
६९	पूर्वमनेन-न्	७ । १ । १६७ ॥	१९५	पैत्राभीषुनादेरीयः	६ । २ । १०२ ॥
१२७	पूर्वपरम-रघ	३ । १ । १०३ ।	१८२	पैलादे.	६ । १ । १४२ ॥
११९	पूर्वपिराथ-ना	३ । १ । ५२ ॥	१२८	पोटापुनति-वि	३ । १ । १११ ॥
२८५	पूर्वापरा-द्युस्	७ । २ । ९८ ॥	१३४	पीत्रादि वृद्धम्	६ । १ । २ ॥
२८७	पूर्वविराम-पाप्	७ । २ । ११५	२८२	प्रकारे जातीयर्	७ । २ । ७५ ॥
२१०	पूर्वाङ्गा-नट्	६ । ३ । ८७ ॥	२८५	प्रकारे या	७ । २ । १०२ ॥
२१२	पूर्वाङ्गा-क.	६ । ३ । १०२ ॥	२९४	प्रकृते मयट्	७ । ३ । १ ॥
१३१	पूर्वोत्तर-वृज्जः	७ । ३ । ११३ ॥	२९६	प्रकृष्टे तमप्	७ । २ । ५ ॥
९७	पृथग् नाना-च	२ । २ । ११३ ॥	१०३	प्रजाया अस्	७ । ३ । १३७ ॥
२०७	पृथिवीमध्यान्-स्य	६ । ३ । ६४ ॥	२९३	प्रज्ञादिभ्योऽण्	७ । २ । १६५ ॥
२४६	पृथिवीसं-श्रान्	६ । ४ । १५६ ॥	२७६	प्रज्ञापणोदि-लो	७ । २ । २२ ॥
१६३	पृथिव्या व्यान्	६ । १ । १८ ॥	२७७	प्रज्ञाश्रद्धा-र्णः	७ । २ । ३३ ॥
२५६	पृथुमदु-रः	७ । ४ । ३९ ॥	२५२	प्रतिजनादेरीनञ्	७ । १ । २० ॥

२८३	प्रतिना पञ्चम्या	७।२।८७ ॥	२३२	मथूतादि-नि	६।४।४३ ॥
२३१	प्रतिपन्यादिकथ	६।६।३९ ॥	०१	मथूमन्यार्थ-रे	२।२।७६ ॥
११५	प्रतिपरोडनो-यां	७।३।८७ ॥	२६६	प्रमाणान्मात्रट्	७।१।१४० ॥
१४	प्रतिश्रयण-ने	७।४।९४ ॥	१००	प्रमाणीसरयाड्ट	७।३।१२८ ॥
१५७	प्रते. स्नातस्य भूत्रे	२।३।२१ ॥	२४०	प्रयोजनम्	६।४।११७ ॥
१६१	प्रतेरस सप्तम्या	७।३।८४ ॥	२९६	प्रशस्यस्य श्रः	७।४।३४ ॥
८९	प्रत्यनोर्धुणा-रि	२।२।५७ ॥	१६	प्रशार्चोविशार	७।४।१०२ ॥
४१	प्रत्यन्वोत्सामलोम्नः	७।३।८२ ॥	१५	प्रश्रे च मतिपदम्	७।६।०८ ॥
६	प्रत्यय-वेः	७।४।११५ ॥	१५८	प्रप्रोडप्रो	२।३।३२ ॥
४	प्रत्ययस्य	७।२।१०८ ॥	८८	प्रमितो-तु-द्वे	२।२।४० ॥
	प्रत्यये च	२।३।६ ॥	०३६	प्रन्वारमंस्थान-नि	६।४।७० ॥
८	प्रत्याह-श्रु-नि	१।६।२ ॥	२०५	प्रस्यपुस्वहान्त-न्	६।३।६१ ॥
१९	प्रथमाद-छ	२।२।५६ ॥	९	प्रस्येपे-ण	१।२।१४ ॥
१००	प्रथमोक्त प्राक्	१।३।६ ॥	२३६	महरणम्	६।४।६२ ॥
२१९	प्रथमति	२।१।१४८ ॥	११०	महरणान्	३।१।१८४ ॥
		६।३।१५१ ॥	१२६	महरणान् क्रीडार्यां ण	६।२।११६ ॥

१४३	माकारस्य व्यञ्जने	३ । ७ । १९ ॥	२५४	प्राण्यङ्करयत्नल-घ.	७ । १ । ३७ ॥
२५६	माकृत्वाद्गडुलादे.	७ । १ । ५६ ॥	२७६	प्राण्यङ्गादातो लः	७ । ७ । ७० ॥
२९८	प्रागुनित्यात्कम्	७ । ३ । २८ ॥	१८६	प्राण्यौषधिष्ठ-च	६ । ७ । ३१ ॥
५३	प्राग्निनात्	२ । १ । ४८ ॥	२२३	प्रात्पुराणे नश्च	७ । २ । १६१ ॥
२१५	प्राग्प्रामाणाम्	७ । ४ । १७ ॥	११९	प्रात्यवपरि-न्तैः	३ । १ । ४७ ॥
१६२	प्राग्जिनादण्	६ । १ । १३ ॥	१७२	प्राद्याहणस्यैये	७ । ४ । ७१ ।
२०४	प्राग्देशे	६ । १ । १० ॥	११८	प्राध्वं बन्धे	३ । १ । १६ ॥
१८०	प्राग्भस्ते-ञः	६ । १ । १२९ ॥	१२१	प्राप्तापञ्चौ-श्च	३ । १ । ६३ ॥
१६४	प्राग्वत्-स्नञ्	६ । १ । २५ ॥	२९२	प्रायोऽतोर्द्वय-न्ट्	७ । २ । १५५ ॥
२१५	प्राचा नगरस्य	७ । ४ । २६ ॥	२७२	प्रायोऽन्त्रम-न्त्रि	७ । १ । १९४ ॥
१८७	प्राच्येभ्योऽतीवत्व्यादे.	६ । १ । १४३ ॥	२१८	प्रायो बहुस्वरादिकण्	६ । ३ । १४३ ॥
२५८	प्राणिजाति-दञ्	७ । १ । ६६ ॥	१६३	प्रायोऽव्ययस्य	७ । ४ । ६५ ॥
१३७	प्राणितूर्यक्रिणाम्	३ । १ । १३७ ॥	२१२	प्राष्टप इकः	६ । ३ । ९९ ॥
१३१	प्राणिन उपमानात्	७ । ३ । १११ ॥	२११	प्राष्टप एण्यः	६ । ३ । ९२ ॥
२४०	प्राणिनि भूते	६ । ४ । ११२ ॥	१११	प्रियः	३ । १ । १५७ ॥
२८०	प्राणिस्थादस्त्रा-त्	७ । २ । ६० ॥	२०६	प्रियसुख-हे	७ । ४ । ८७ ॥

२९१	मिथसुखाडा-ल्ये	७।२।१४० ॥	१४४	व	३।२।२३ ॥
२९७	मिथस्थिर-न्द्म्	७।४।३८ ॥	७८	मनो वयि नवा	२।४।८४ ॥
१९२	प्रेहादेरित्र	६।२।८० ॥	२७६	मथौ बहुव्रीहौ	७।२।१९ ॥
१९८	मोक्ताव्	६।२।१२९ ॥	२६७	बलवातदन्त-लः	७।१।९१ ॥
३०४	मोपोत्स-णे	७।४।७८ ॥	१०३	बलवातादूलः	६।२।८६ ॥
२११	मोष्ठमद्राज्जाते	७।४।१३ ॥	१६	बलवेप्यः	६।१।२० ॥
१८९	ससादेरण	६।२।६९ ॥	१६३	उक्कयादसमाप्ते	६।१।१६ ॥
२१	पुतादा	१।३।२९ ॥	१०१	रहिपष्टीकण् च	१।१।४० ॥
१३	पुत्तोऽनितौ	१।२।३२ ॥	२१३	रहुग-दे	६।३।१०९ ॥
३०५	पुत्रचान-दे.	७।४।८१ ॥	२१२	बहुलमनोभ्यः	६।३।१०७ ॥
				बहुलानुराधा-ल्यप्	
२७५	फालबह्वचिन	७।२।१३ ॥	२०५	बहुविपथभ्य	६।३।४५ ॥
१३७	फालस्य जातौ	३।१।१३५ ॥	१००	महुव्रीहे -ट्	७।३।१२५ ॥
१८९	फाले	६।२।४८ ॥	१८०	बहुज्वलियाघ	६।१।१०४ ॥
१८	फालुनीमो-भे	०।२।१२३ ॥	६३	बहुज्वेरी	२।१।४९ ॥
२१२	फालान्याष्ट	६।३।१०६ ॥	२३४	बहुस्वरपूर्वादिक्	६।४।६८ ॥

३०२	बहुनां मञ्जे-वा	७।३।५४॥	१६२	ब्राह्मणाञ्जस्ती	३।२।११॥
१०८	महोद्वे	७।३।७३॥	१६७	ब्राह्मणाद्वा	६।१।३५॥
२०६	बहोर्णीष्ठ भृश्	७।४।६०॥	२७१	ब्राह्मणाञ्जान्नि	७।१।१८४॥
२८७	महोर्गस्ये	७।२।११२॥			
२०२	गुल्यार्या-पद्यस्	७।२।१५०॥	२६१	भक्ताणाः	७।१।१८॥
२०६	यागान्निह-दी	७।६।३७॥	२३	मक्तौदनाद्वाणिक्द्	६।४।७२॥
२८१	बाहूरदिर्यात्	७।२।६६॥	८१	भक्तोर्दिसायाम्	२।२।६॥
७७	याहन्तरु-न्नि	२।६।७४॥	२३४	भक्ष्य दितमस्मै	६।४।६९॥
१६६	गह्लादिभ्यो गोत्रे	६।१।३२॥	२२६	भजति	६।३।२०६॥
२६५	निदिग्गी-च	७।१।१२९॥	१५३	भद्रोष्णात्करणे	३।२।११६॥
१६८	निदादेर्द्वे	६।१।४१॥	१६९	भर्गात् व्रगतौ	६।१।५१॥
१९३	निल्वेनीयादेरीयस्य	२।६।९३॥	१३५	भर्तुं तुल्यस्वस्म	३।१।१६२।
२२०	ब्रह्मण	७।४।५७॥	२१०	भर्तुसं यादेरुण्	६।३।८९॥
२६०	ब्रह्मणस्त्व-	७।१।७७॥	१३	भर्त्सने पययिण	७।४।९०॥
१११	ब्रह्महस्ति-स.	७।३।८३॥	२०३	भवतोरिकणीयसौ	६।३।३०॥
१८४	ब्राह्मणमाण-य	६।२।१६॥	२८४	भवत्यायु-र्थात्	७।२।९१॥

भूयः सभूयो-१	१३७	६।१।१२२॥	६।१।३६॥
भूयः सभूयो-२	२५७	६।४।२४॥	७।४।४१॥
भूयः सभूयो-३	११६	६।१।१०५॥	३।१।४॥
भूयः सभूयो-४	१८०	६।४।१६०॥	६।१।१२८॥
भूयः सभूयो-५	१०८	७।२।३७॥	७।३।१४०॥
भूयः सभूयो-६	२०२	७।३।२४॥	७।२।१६४॥
भूयः सभूयो-७	१४८	२।४।३०॥	३।२।६५॥
भूयः सभूयो-८	२५४	२।३।२७॥	७।१।४०॥
भूयः सभूयो-९	७९	७।३।१३३॥	२।४।८१॥
भूयः सभूयो-१०	१९०	६।२।११४॥	६।२।६८॥
भूयः सभूयो-११	१७२	६।४।२१॥	६।१।८८॥
भूयः सभूयो-१२	१०९	७।१।५५॥	७।३।१७०॥
भूयः सभूयो-१३	२५	६।२।१०॥	७।३।१४॥
भूयः सभूयो-१४	१३९	१।४।२॥	२।३।१२१॥
भूयः सभूयो-१५	३१५	२।३।३३॥	३।२।११४॥
भूयः सभूयो-१६	१६०	७।२।७८॥	२।४।१०१॥

भव	२१५	६।३।१२२॥	
भवादेरिक्त	२३०	६।४।२४॥	
भागवित्तिवा-वा	१७७	६।१।१०५॥	
भागविकी	२४६	६।४।१६०॥	
भागिनि च-भिः	८६	७।२।३७॥	
भागिष्टमाञ्ज	२९८	७।३।२४॥	
भागिण-शे	७०	२।४।३०॥	
भादितो वा	१५८	२।३।२७॥	
भानेतु	१०३	७।३।१३३॥	
भावयञ्चो-ण	१९६	६।२।११४॥	
भावादियः	२३०	६।४।२१॥	
भावं त्वर्त्त	२५६	७।१।५५॥	
भिक्षादे	१८३	६।२।१०॥	
भिस ऐस्	२९	१।४।२॥	
भीरुनादयः	१५८	२।३।३३॥	
भूतपूर्वेष्वर्त्त	२८२	७।२।७८॥	

१७३	सुयो सुब् च	६ । १ । ७६ ॥	११७	मध्ये पदे-निने	३ । १ । ११ ॥
४१	सुशो.	२ । २ । ५३ ॥	२७६	मध्यादिभ्यो रः	७ । २ । २६ ॥
५४	भ्वादेशदिघः	० । १ । ८३ ॥	१९१	मध्यादे	६ । २ । ७३ ॥
४८	भ्वादेशमिनो-ने	२ । १ । ६३ ॥	६७	मन.	२ । ४ । १४ ॥
	म		२०	मनयवलपरे हे	१ । ३ । १६ ॥
२३३	मड्डुकशश्राद्याण्	६ । ४ । ५८ ॥	१४३	मनसश्चाज्ञायिनि	३ । २ । १५ ॥
२७८	मण्यादिभ्य.	७ । २ । ४४ ॥	२५६	मनुर्नभो-वि	१ । १ । २४ ॥
२५१	मतप्रदस्य करणे	७ । १ । १४ ॥	७५	मनोरी चवा	२ । ४ । ६१ ॥
६९	मत्स्यस्य य.	२ । ४ । ८७ ॥	१७६	मनोर्याणी पथान्तः	६ । १ । ९४ ॥
२९१	मद्रमद्राद्यपने	७ । २ । १४४ ॥	५७	मन्तस्य युना-यो	२ । १ । १० ॥
२०३	मद्रादञ्	६ । ३ । २४ ॥	१५२	मन्यौदनमवहु-वा	३ । २ । १०६ ॥
१६८	मधुभ्रम्रोत्राङ्गि-के	६ । १ । ४३ ॥	१०३	मन्दाल्पाच्च मेधायाः	७ । ३ । १३८ ॥
२०९	मध्य उत्क-रः	६ । ३ । ७७ ॥	२८१	मन्माञ्जादेर्नाञ्जि	७ । २ । ६७ ॥
२१६	मध्यादिनण्णे-थ	६ । ३ । १२६ ॥	८९	मन्यस्थानावा-न्ने	२ । २ । ६४ ॥
१४४	मध्यान्तादुसुरौ	३ । २ । २१ ॥	१२९	मयूरव्यंसकेत्यादय	३ । १ । ११६ ॥
२०९	मध्यान्मः	६ । ३ । ७६ ॥	२७५	मस्तपर्वणस्त	७ । २ । १५ ॥

२०३	मर्तादिभ्यो य	७।२।२५९॥	२३२	मायोत्सपद्-ति	६।४।४०॥
२७५	मन्नादीमसथ	७।२।२४।	४६	मादुरर्णोऽनु	२।१।४७॥
१०४	महत्-ढा	३।२।६८॥	२४८	मानम्	६।६।१६९॥
२५४	महत्सर्वादिकृष्ण	७।१।४२॥	२२९	मानस-भि	७।४।१०॥
१७६	महाकृत्वाद्याचीनर्षी	६।१।९९॥	१८७	मानम् जीवन्	६।२।४३॥
१९६	मशाराजसो-कृष्ण	६।२।११०॥	२६७	मानस्येन्द्र उरु	७।३।१७३॥
२०६	मठाराजादिकृष्ण	६।३।२०५॥	२०८	माने कृ	७।३।२६॥
११५	महेन्द्राद्या	६।२।१०६॥	२८०	मान्या लुपे	७।२।६६॥
१५५	मासस्यानङ्-वा	३।२।१४१॥	१६०	मांक्षीर-ने	२।३।१०२॥
१७६	माणवः कुत्सायाप	३।१।९५॥	२७३	मारान्नि-य	२।१।०४॥
७८	मावमाचुमाकृ या	२।४।८६॥	२३२	मानस्य्यादिभ्य	६।४।४४॥
१४७	मानरपिनर या	३।२।६७॥	३०	माननिगा-या	२।१।१००॥
७३	मातृगचार्यो-द्या	२।४।६३॥	१२५	मासरां गात्रनुप्रांश	२।१।१६१॥
१६६	मातृ पितृ-स्वसृ-	२।३।१८॥	२४०	मासाद्यमि यः	३।४।११३॥
१७५	मातृपित्रादेर्यणीयणी	६।१।१००॥	६६	मुदङ्कशुश्रुण्णितो वा	२।१।८४॥
२६७	मात्र	७।१।१७२॥	२४०	मून्-की	६।४।१५०॥

१३३-	मृगसीरादिषु वा	३ । २ । ६२ ॥	१७०	यथिवः	६ । १ । ५४ ॥
२९४	मृदस्त्रिकः	७ । २ । १७१ ॥	७६	यथो हायन् च वा	२ । ४ । ६७ ॥
२७८	मेघारयाभ्रधरः	७ । २ । ४१ ॥	९१	यतः प्रतिनि-ना	२ । २ । ७२ ॥
५१	मौ नो म्बोध	२ । १ । ६७ ॥	२६८	यत्तत्किमः-र्वा	७ । १ । १५० ॥
५९	मोर्वा	२ । १ । ९ ॥	३०१	यसत्किमन्यात्	७ । ३ । ५३ ॥
५३	मोऽवर्णस्य	२ । १ । ४५ ॥	२६७	यचदेवदो हावादिः	७ । १ । १४९ ॥
२३	मौदादिभ्यः	६ । ३ । १८२ ॥	२३८	ययाक्याचाण	६ । ४ । १०० ॥
२२	म्नां घुहन्ते	१ । ३ । ३९ ॥	२६२	ययाकामा-नि	७ । १ । १०० ॥
	य		११५	ययाऽया	३ । १ । ४१ ॥
२२२	यः	६ । ३ । १७६ ॥	२६१	ययामुख-स्मिन्	७ । १ । ९३ ॥
२५०	यः	७ । १ । १ ॥	९६	यज्ञायो भावलक्षणम्	२ । २ । १०६ ॥
४६	यजसृज-पः	२ । १ । ८७ ॥	८७	यज्ञेदैस्तद्यदाल्या	२ । २ । ४६ ॥
२१९	यज्ञादियः	६ । ४ । १७९ ॥	८९	यज्ञीक्ष्ये राधीक्षी	२ । २ । ५८ ॥
२३८	यज्ञानां दक्षिणायाम्	६ । ४ । ९६ ॥	३	यरलवा अन्तस्याः	१ । १ । १५ ॥
२१७	यज्ञे ज्यः	६ । ३ । १३४ ॥	२६०	यवयवक-घः	७ । १ । ८१ ॥
१६८	यज्ज्वोऽया-दे	६ । १ । १२६ ॥	७६	यवयवनार-त्वे	२ । ४ । ६५ ॥

१८१	युनी त्प	६ । १ । १३७ ॥
२६०	युनीऽतः	७ । १ । ५० ॥
२६८	युने वये नसा	७ । १ । १३३ ॥
२६०	येयां चतुःकृ च	७ । १ । १६६ ॥
२१६	नेऽयने	३ । १ । १०० ॥
१७६	येयुक्तानममामे वा	३ । १ । ९७ ॥
२३८	योगकर्मभ्यां योगेना	३ । १ । ०५ ॥
२१५	योगयवोवीप्सा-श्ले	३ । १ । १० ॥
१९६	योद्द्रुमयोजनानुद्धे	६ । २ । ११३ ॥
३६	यौऽनेकस्वरस्य	२ । १ । ५३ ॥
२५९	योपान्त्या-कृत्	७ । १ । ७२ ॥
३०३	योभिर्योदेरत्	७ । ३ । ६५ ॥
११	स्यस्ये	१ । १ । २५ ॥
१६५	खः पदान्तात्-दौत्	७ । ४ । ५ ॥
२५९	खवर्णास्रिधादेः	७ । १ । ६९ ॥

२२७	य योस्त.	६ । ३ । २१०
१७४	यन्वाङ्गोनि	६ । १ । १०६ ॥
४७	यस्वरे पा-दि	२ । १ । १०० ॥
२३०	याचित्वापमित्यात्कृ	६ । १ । ६२ ॥
१०३	याजकादिभिः	३ । १ । ७६ ॥
१२७	याज्ञिकामियक-कृ	६ । १ । १२२ ॥
११३	यावदियत्वे	३ । १ । ३१ ॥
२९७	यावादिभ्यः कः	७ । ३ । १५ ॥
४५	युजञ्जुद्धो नो ङः	२ । १ । ७१ ।
४६	युजोऽसमाते	१ । ४ । ७१ ॥
१६५	युक्वृञ्च त्साचि वा	६ । १ । ५ ॥
१२८	युवा खलति-ने	३ । १ । ११३ ॥
२५८	युवादेरण्	७ । १ । ६७ ॥
५७	युष्मदस्मदो.	२ । १ । ६ ॥
२१९	युष्मदस्मदो-देः	७ । ३ । ३० ॥
७७	युनस्तिः	२ । ४ । ७७ ॥

२

१९	र. कल्प-रूपी	१ । ३ । ५ ॥	२९०	रादेकः	७ । ० । १५७ ॥
१९	र पदान्ते-योः	१ । ३ । ५३ ॥	१७८	राष्ट्रसत्रियाव-रब्	६ । १ । ११४ ॥
२९७	रुक्तानित्पवर्णयो	७ । ३ । १८ ॥	१३१	राष्ट्र ख्यावृत्तस्रजः	७ । ३ । १०७ ॥
२३०	रसदुच्छतो.	६ । ४ । ३० ॥	२००	राष्ट्रद्विप.	६ । ३ । ३ ॥
०१	रहोः प्राणिनि वा	६ । ३ । १५ ॥	१९०	राष्ट्रेऽज्जादिभ्यः	६ । २ । ६६ ॥
१५४	रयवदे	३ । २ । १३१ ॥	२०५	राष्ट्रेभ्यः	६ । ३ । ४४ ॥
२२२	रयात्सावैद्य षोडशे	६ । ३ । १७५ ॥	२८२	रिति	३ । २ । ५८ ॥
३०	रपवर्णाश्रो-रे	२ । ३ । ६३ ॥	९२	रिरिष्टाव-वा	२ । २ । ८२ ॥
३०५	रहस्पमर्षा-ने	७ । ४ । ८३ ॥	८८	रचिकृष्य-णु	२ । २ । ५६ ॥
१८२	रागादो स्ते	६ । २ । १ ॥	८३	रुजाथस्या-रि	२ । २ । १३ ॥
१२९	राजदन्तादिपु	३ । १ । १४९ ॥	२१७	रुदावन्तः पुरादिकः	६ । ३ । १४० ॥
१९०	राजन्यादिभ्योऽरुशु	६ । २ । ६६ ॥	२७९	रुपाल्मसस्ताइताव	७ । २ । ६४ ॥
२७४	राजन्यान् सुराग्नि	२ । १ । १८ ॥	२०२	रुष्योचरपदारण्याणः	६ । ३ । २२ ॥
११०	राजन्सलेः	७ । ३ । १०६ ॥	७०	रेवतरोहिणाञ्चै	२ । ४ । २६ ॥
२३९	राज्यसं-स-र्वा	६ । ४ । ११० ॥	१७५	रेवत्यादेरिक्ण्	६ । १ । ८५ ॥
४७	रात्सः	२ । १ । ९० ॥	२२२	रेनविकावेरीयः	६ । ३ । १७० ॥

२४	रोगोः क्वाभ्ये	२ । ३ । ७ ॥	२३	लि लौ	१ । ३ । ६५ ॥
२८३	रोगात्मवीकार	७ । २ । ८२ ॥	२०	लुक्	१ । ३ । १३ ॥
२००	रोपान्त्यात्	६ । ३ । ४२ ॥	३००	लुक्वागिनान्वात्	७ । ३ । ३९ ॥
२७	रो रे लुण्-तः	१ । ३ । ४१ ॥	३००	लुक्प्रत्ययस्य कम्	७ । ३ । ३८ ॥
२७	रोयै	१ । ३ । २६ ॥	४७	लुक्स्यादेत्यदे	२ । १ । ११३ ॥
२७	रोलुप्परि	० । १ । ७५ ॥	३३	लुगावोऽनाप	२ । १ । १०७ ॥
१९२	रोऽभ्यादेः	६ । २ । ७९ ॥	३५	लुप्यच्छेनन्	७ । ४ । ११२ ॥
५५	र्त्वा वा	१ । ४ । ६७ ॥	०८७	लुक्चै	७ । २ । १२३ ॥
१०	ईर्दृश्च वा	१ । ३ । ३१ ॥	१८०	लुक्शुल पुल्यमूले	६ । २ । ६७ ॥
			२८१	लुक्वाध्यापानुवाकौ	७ । २ । ७७ ॥
			२९८	लुक्प्रियायात् पञ्चौ	७ । ३ । २१ ॥
८५	लक्षणवीप्य-ना	२ । २ । ३० ॥	१५२	लोकंपृणम-त्यम्	३ । २ । ११३ ॥
११३	लक्षणेनाधि-न्त्ये	३ । ५ । ३३ ॥	३०५	लोककशते-र्ये	७ । ४ । ८४ ॥
२७७	लक्ष्म्या अन	७ । २ । ३२ ॥	०४६	लोककसर्व-न्ते	६ । ४ । १५७ ॥
१३५	लघ्वसरास-कम्	३ । १ । १६० ॥	१	लोककात्	१ । १ । ३ ॥
२२८	लवणादः	६ । ४ । ६ ॥	२७७	लोमपिच्छादेः श्लेष्म	७ । २ । २८ ॥
१८२	लक्षारोचनादिकण्	६ । ० । २ ॥			

१५७	लोन्नोऽपत्येषु	६।१।२३॥	२१६	वर्णान्तात्	६।३।१२८॥
७६	लोहितादिगन्तु	२।४।६८॥	१४७	वर्षस्कादिव्ययः	३।२।४८॥
२९७	लोहितान्मर्णा	७।३।१७॥	२५७	वर्णद्वया	७।१।५९॥
	व		२८१	वर्णादि-णि	७।२।६९॥
४७	वयोर्दिर्भा-स्तु	६।४।१६६॥	२०२	वर्णविकृञ्	६।३।२१॥
६४	वश्यज्यायो-वा	६।१।१।३॥	२९२	वर्णव्ययात्-रः	७।२।१५६॥
११२	वश्यन पूर्वार्थे	३।१।२९॥	१६६	वर्षणाऽचक्रात्	६।१।३३॥
२७२	वत्कादिन्	७।१।१९६॥	१४४	वर्षस्तर-ञे	३।२।२६॥
१६९	वत्तण्डात्	६।१।१।४५॥	२०९	वर्षिकालेभ्यः	६।३।८०॥
६६	वत्तस्याम्	१।१।३४॥	२४०	वर्षाद्व्य वा	६।४।१११॥
२१३	वत्सगालाद्वा	६।३।१११॥	२७६	वल्क्यपिनादेः	३।२।८२॥
३०१	वत्सोक्षाभ-पितृ	७।३।५१॥	२७५	वल्किवटि-र्भः	७।२।१६॥
१०५	वयसि दन्त-ञ	७।३।१५१॥	१९०	वसातेर्वा	६।२।६७॥
६९	वयस्यनन्त्ये	२।४।२१॥	२४३	वसनात्	६।४।१३८॥
१९४	वराहादेः कण्	६।२।९५॥	४७	वसुराद्योः	३।२।८१॥
७६	वरणेन्द्र-न्तः	२।४।६२॥	२६४	वस्तेरेयञ्	७।१।११२॥

२०९	वस्नात्	६।४।१७॥	१३०	वाद्भलेरदुरु	७।३।१०१॥
२५०	वहति स्ययु-त्	७।१।२॥	१७४	वाद्भयो ट्ये	६।१।८५॥
१६५	वहीनरस्यत्	७।४।४॥	२६०	वाणुमापात्	७।१।८०॥
८१	वहे प्रत्रेयः	२।२।७॥	२४५	वानापित्त-ने	६।४।१५२॥
२२३	वहेस्तुरिथादिः	६।३।१८०॥	२८०	वातातीसार-न्त	७।२।३१॥
२०१	वहस्यृदिपदि-नन्	६।३।१४॥	११०	वा वृवीपायाः	३।२।३॥
५१	वाः शेषे	१।४।८२॥	२४०	वानोरिकः	६।४।१३२॥
८०	वाऽऽकर्मणा-णौ	२।२।४॥	१३	वास्यमग्निः	१।२।३१॥
३०६	वास्यम्य परिर्जन	७।४।८८॥	२८८	वा दक्षिणात्-आ	७।२।११०॥
९४	वा वलीने	३।२।९२॥	१६२	वाग्वत्	६।१।११॥
१०४	वागन्तो	७।३।१४५॥	८५	वाट्री	२।१।४६॥
१०५	वाग्रान्त-रात्	७।५।१५४॥	९	वा नान्नि	१।२।२०॥
२७६	वाच आलागे	७।२।२४॥	१०६	वा नान्मि	७।३।१५९॥
२९४	वाच इरण्	७।३।१६८॥	१३८	वान्तिके	३।१।१४७॥
१४५	वाचस्यन्ति-सम	३।२।३६॥	२९५	वान्निमान्नि-पद्	७।४।३१॥
२१३	वा नाते दि	६।२।१३७॥	४३	वान्याः पुमा-रे	१।४।६२॥

१८०	वान्येन	६।१।१३३ ॥	१८४	वाश्वादीयः	६।२।१९ ॥
६६	वा पाठः	२।४।५ ॥	५०	वाएन आः स्यादी	१।४।५२ ॥
६६	वा षट्सीद्धिः	२।४।५ ॥	२२६	वासुदेवाजुनादकः	६।३।२०७ ॥
८३	वाग्निनिश्चः	२।२।२२ ॥	२२३	वाहनात्	६।३।१७८ ॥
१९९	वामदेवाद्यः	६।२।१३५ ॥	२५	वाहूपत्यादयः	१।३।५८ ॥
२५०	वामाद्यादीरेनाः	७।१।४ ॥	२०४	वाहीकेषु ग्रामात्	६।३।३६ ॥
३४	वाग्नास्मि	२।१।५५ ॥	३०३	वाहीकेष्वत्राह्न-भ्य	७।३।६३ ॥
१८१	वायनणापनिजोः	६।१।१३८ ॥	२०३	वाह्यपथ्युपकरणे	६।३।१७९ ॥
२०८	वा युष्मद्-कर	६।३।६७ ॥	१५९	वाताह्नानस्य	२।३।७२ ॥
१९६	वाटवृपिनुपसोः यः	६।२।२०९ ॥	२४३	विश्रविकात्	६।४।१३९ ॥
२८६	वारे कृत्स्सु	७।२।१०९ ॥	१००	विश्रते-ति	७।४।६७ ॥
१३०	वायाच्च	७।३।१०३ ॥	२४८	विशत्यादयः	६।४।१७३ ॥
१०४	वाल्ये	७।३।१४६ ॥	२६८	विशत्यादेर्वा तमट्	७।१।१५६ ॥
१५७	वावाप्यो-पी	३।२।१५६ ॥	१७१	विकर्णकुपीत-पे	६।१।७५ ॥
१७८	वाशिन आयनो	७।४।४६ ॥	१७१	विकर्णच्छगला-ये	६।१-१-६४ ॥
१८६	वात्मनो विकारे	७।४।६३ ॥	१८५	विकारे	६।२।३० ॥

१५८	विदुशमिपरं-स्य	२ । ३ । २८ ॥	२३०	निररीवबाढा	६ । ४ । २५ ॥
१४	विचार पूरुस्य	७ । ४ । ९५ ॥	२२१	रिव हे इन्द्रादकृत्	६ । ३ । १६३ ॥
२८६	विचाले च	७ । २ । १०५ ॥	२४१	विशाखापा-ण्डे	६ । ४ । १२० ॥
२१०	विद्यापोनि-दकृत्	६ । ३ । १५० ॥	२४७	विगिरि-दाव्	६ । ४ । १२२ ॥
२५०	विध्यत्यनन्येन	७ । १ । ८ ॥	१२८	विशेषण मि-श्र	३ । १ । ०६ ॥
२९४	विनयादिभ्यः	७ । २ । १६९ ॥	५	विशेषणमन्त्रः	७ । ४ । ११३ ॥
९७	विना ते कृतीया च	२ । २ । ११५ ॥	११०	विशेषणस-ही	३ । १ । १५० ॥
८२	विनिमेषयुतपण-ज्ञो,	२ । २ । १६ ॥	२७७	विष्वचो विरुद्य	७ । २ । ३१ ॥
२९५	विन्मतोर्णोष्ठे-ल्युप्	७ । ४ । ३० ॥	३०२	विमारिणो मन्सो	७ । ३ । ५९ ॥
६६	विभक्तिय-भा	१ । १ । ३३ ॥	३०५	वीप्सायाश्च	७ । ४ । ८० ॥
११४	विभक्तिय-यम्	३ । १ । ३९ ॥	३०३	वृकृष्टिष्यण्	७ । ३ । ६४ ॥
२३३	विभान्नयितृ-च	६ । ४ । ५२ ॥	२०५	वृजिमद्रोदेशात्क	६ । ३ । ३८ ॥
२८१	विभुक्तादेश्ण	७ । २ । ७३ ॥	२३४	वृत्तोऽपपाठोऽनुयोगे	६ । ४ । ६७ ॥
२६९	विरागाद्विरङ्गश्च	६ । ४ । १८३ ॥	३०	वृत्त्यनोऽसंगे	१ । १ । २५ ॥
२९	विराम वा	१ । ३ । ५१ ॥	१७५	वृत्तस्त्रियाः-णश्च	६ । १ । ८७ ॥
१३६	विरोभिनाम-स्यै	३ । १ । १३० ॥	२९६	वृत्तस्य च ज्यः	७ । ४ । ३५ ॥

१६५	वृद्धागूनि	६ । १ । ३० ॥	२६५	वावस्तत-टा	७ । १ । १२३ ॥
१६७	वृद्धि स्वरप्या-ते	७ । ४ । १ ॥	२३६	वेष्ट्याद्रिभ्यः	६ । ४ । ६५ ॥
१६८	वृद्धिरारेदीत्	३ । ३ । १ ॥	२५	वेष्टुसोऽपेक्षायाम्	२ । ३ । ११ ॥
१७०	वृद्धिर्यस्य स्व-दिः	६ । १ । ८ ॥	९२	वैकत्र द्वयो	२ । २ । ८५ ॥
२०३	वृद्धेञ्च	६ । ३ । २८ ॥	१५२	वैकल्पजने पूर्णे	३ । २ । १०५ ॥
१३९	वृद्धो यूनात्मानभेदे	३ । १ । १२४ ॥	३०२	वैकात्	७ । ३ । ५५ ॥
२७५	वृन्दादारकः	७ । २ । ११ ॥	३०१	वैकात्-र	७ । ३ । ५२ ॥
१२८	वृन्दारकनागकुक्षरेः	३ । १ । १०८ ॥	२८६	वैकाद् धामञ्	७ । २ । १०६ ॥
१०७	वेः सुलप्रश्	७ । ३ । १६३ ॥	२१०	वैद्वर्यः	६ । ३ । १९८ ॥
१५७	वेः स्वाः	२ । ३ । २३ ॥	१६०	वोत्तरपद-ङ्कः	२ । ३ । ७५ ॥
२०८	वेषुकादिभ्य इयण्	६ । १ । ६६ ॥	१२७	वोत्तरपदेऽर्धे	७ । २ । १२५ ॥
२२९	वैतनादेर्जीवति	६ । ४ । १५ ॥	२८६	वोत्तरात्	७ । २ । १२१ ॥
१४६	वैदसश्शु-नाम्	३ । २ । ४१ ॥	२००	वोदभित्.	६ । २ । १४५ ॥
१६०	वैदुतोऽनव्य-दे	२ । ४ । ९८ ॥	१८०	वोपक्रादे	६ । १ । १३० ॥
१९८	वैदेनस्नाह्वणमैव	६ । २ । १३० ॥	१०५	वोपमानात्	७ । ३ । १४७ ॥
३६	वैयुवोऽस्त्रिया.	१ । ४ । ३० ॥	२९९	वोपादेरबाकौ च	७ । ३ । ३६ ॥

२६०	गोमाभङ्गातिलात्	७ । १ । ८२ ॥	०५	व्याप्ये क्तेन	० । ० । ९९ ॥
२६७	गो वं ट-सट्	७ । १ । १४२ ॥	८८	व्याप्ये द्विट्रो-याम्	२ । २ । ५० ॥
२०६	गो-र्वात्	७ । ३ । १५६ ॥	२८३	व्याश्रये माः	७ । २ । ८१ ॥
५३	गोशुनसो-सौ	१ । ६ । ८० ॥	१६७	व्यासवट्ट-चारु	६ । १ । ३८ ॥
२०४	गोशीनरेषु	६ । ३ । ३७ ॥	२१४	व्याऽरति गुणे	६ । ३ । १२१ ॥
६८	गो वर्तिका	२ । ४ । ११० ॥	१०७	व्युदः काकु-ल्युक्त	७ । ३ । १६५ ॥
९	गोर्धुनी-से	१ । ० । १७ ॥	२३८	व्युष्टान्निष्पन्न	६ । ४ । ९९ ॥
२८०	व्यञ्जनरयान्त ईः	७ । ० । १०९ ॥	२६	व्यो.	१ । ३ । २३ ॥
६९	व्यञ्जनात्तद्धितस्य	२ । ४ । ८८ ॥	३००	त्रातादसिपाम	७ । ३ । ६१ ॥
२२८	व्यथनेभ्य उपसिक्त	६ । ४ । ८ ॥	२२०	त्रातादीनञ्	६ । ४ । १० ॥
२२	व्यस्यये लुग्या	१ । ३ । ५६ ॥	२६०	त्रीहिशालेरेयण्	७ । १ । ८० ॥
२०१	व्यस्तव्यत्यस्मान्	६ । ३ । ७ ॥	१८८	त्रीहे पुरोवाशे	६ । ० । ५१ ॥
२००	व्यस्ताच्च क्र-कः	६ । ६ । १६ ॥	२७५	त्रीगर्थतुन्दा थ	७ । ० । ९ ॥
२०४	व्यादिभ्यो-केऽणौ	६ । ३ । ३४ ॥	२७६	त्रीद्यान्भिभ्यस्ती	७ । २ । ५ ॥
१०१	व्याप्तौ	३ । १ । ६१ ॥			
२८९	व्याप्तौ स्सान्	७ । २ । १३० ॥	२५०	त्राकटादण्	७ । १ । ७ ॥

१०	शुक्रशुक्रमादा	६।२।३॥	३०१	शुभ्या ररी	७।३।४८॥
३	शुक्रशुक्रवैश्व	६।३।२७॥	१८६	शुभ्या लः	६।२।३६॥
१०	शुक्रशुक्रोद्वैष्ट्य	६।१।१२०॥	१४४	शुभ्यासिवासे-त्	३।२।२५॥
१०	शुक्रशुक्रवहनमः-भिः	२।२।६८॥	२०९	शुभ्र श्राद्धे कर्मणि	६।३।८१॥
२३४	शुक्रशुक्रशुक्र	६।४।६४॥	१८८	शुभ्रशुक्रशुक्र-जात्	६।२।४७॥
७१	शुक्रः शुभे	२।४।३६॥	११३	शुभ्रशुक्रशुक्र-जात्	७।३।९२॥
२३७	शुक्रशुक्र-च	६।६।९०॥	२६४	शुक्रशुक्रशुक्र	७।१।११८॥
२२७	शुक्रशुक्रशुक्र	६।३।२१५॥	१९२	शुक्रशुक्रशुक्र-पञ्च	६।२।७८॥
१९५	शुक्रशुक्रशुक्र	६।२।१०४॥	२३३	शुक्रशुक्रशुक्र वा	६।४।५६॥
१९८	शुक्रशुक्रशुक्र	६।२।१२४॥	१९	शुभ्रसे शुभ-वा	१।३।६॥
२४२	शुक्रशुक्रशुक्र-की	६।६।१३१॥	२९	शुभ्रसोता-सि	१।६।४९॥
३३८	शुक्रशुक्रशुक्र-रात्	७।१।१५७॥	५८	शुभ्रसो नः	२।१।१७॥
३४४	शुक्रशुक्रशुक्र	६।४।१४५॥	३०३	शुभ्रशुक्रशुक्र-वा	७।३।६२॥
३६७	शुक्रशुक्रशुक्र	७।१।१४६॥	३६०	शुक्रशुक्रशुक्र-त्रे	७।१।७८॥
१६९	शुक्रशुक्रशुक्र	६।१।५०॥	२२२	शुक्रशुक्रशुक्र-च	६।३।१७३॥
१५२	शुक्रशुक्रशुक्र-वा	३।२।९८॥	२७७	शुक्रशुक्रशुक्र-च	७।२।३०॥

२६४	शाखादयं	७ । १ । ११४ ॥	२६३	शिव्यागा एतच्च	७ । १ । ११३ ॥
२६६	शाणात्	६ । ५ । १४६ ॥	२२४	शिलाश्रिया-त्रे	६ । ३ । १८० ॥
२३२	शाब्दिकार्द्ध-रूप	६ । ४ । ४५ ॥	२३३	शिल	६ । ४ । ५७ ॥
१६७	शारङ्गयौदिपा-लि	६ । ८ । ३७ ॥	१७०	शिरादेरण्	६ । १ । ६० ॥
२४९	शालीनकी-नम	६ । ४ । १८५ ॥	२००	शिशुकुन्दा-प	६ । ३ । २०० ॥
२१८	शिक्षादेधान्	६ । ३ । १४८ ॥	२७१	श्रीनाथ फारिणि	७ । १ । १८६ ॥
२७४	शिक्षादिभ्य इन्	७ । २ । ४ ॥	२६१	श्रीतोष्णवृ-द्	७ । १ । ९२ ॥
१००	शिलायाः	६ । ० । ७६ ॥	२०८	श्रीतोष्ण्याहती	७ । ३ । १०५ ॥
३२	शित् प्रथ-स्य	१ । ३ । ३५ ॥	१६३	श्रीपिं सर तब्बले	३ । ० । १०३ ॥
५३	शितयरागात्	१ । ३ । ५५ ॥	२४२	श्रीशिल्पिनायो गा	६ । ४ । १८४ ॥
२१	शित्नात्रस्यष्टि- गा	१ । ३ । ५० ॥	२३३	शील्प	६ । १ । ५० ॥
२२	शित्तेऽनुस्वारः	१ । ३ । ४० ॥	१९४	शुक्रादियः	६ । ० । १०३ ॥
२१६	शिरसः शीर्षेण	३ । २ । १ १ ॥	१७१	शुक्राभ्या भरवले	६ । १ । ६३ ॥
१९२	शिरीषादिरुक्तयो	६ । २ । ७७ ॥	२१९	शुण्डिकादेरण्	६ । ३ । १५४ ॥
२४	शिमोऽथम्-ये	० । ३ । ४ ॥	१५०	शून	३ । ३ । ९० ॥
४	शिशुदः	१ । १ । ०८ ॥	२५३	शृंगो वयोद	७ । १ । १३ ॥

१७२	शुभ्रादिभ्यः	६।१।७३॥	१७३	श्यामलक्षणा-ष्ट	६।१।७४॥
२४३	सूर्यादिभ्यः	६।४।१३७॥	१७५	श्यावारोकाद्या	७।३।१५३॥
२९१	शुलात्पाके	७।२।१४२॥	७१	श्यैतद्वृत्त-नश्च	२।४।३६॥
१९०	शुभ्रीत्वाद्यः	६।२।१४१॥	१९६	श्यैतपाता-त्ता	६।२।११५॥
२७२	शुद्धस्वत्र-मे	७।१।१९१॥	१८३	श्रवणाभ्यत्याश्राम्यः	६।२।८॥
२७५	शुक्लवृ	७।२।१२॥	२१२	श्रविष्ठापादादीयण् च	६।३।१०५॥
१४५	शेषपुच्छला-नः	३।२।३५॥	२३५	श्राणामांसी-वा	६।४।७१॥
३००	शेषलागार्दे-याव्	७।३।४३॥	२७०	श्राह्मस्य-नी	७।१।१६९॥
१०८	शेषाद्या	७।३।१७५॥	१२१	श्रितादिभिः	३।१।६२॥
९२	शेषे	२।२।८१॥	३०३	श्रमच्छमी-यञ्	७।३।६८॥
२००	शेषे	६।३।१॥	१२७	श्रेण्यादिकृता-र्थे	३।१।१०४॥
५८	शेषे लृह्	२।१।८॥	२५९	श्रीत्रियादलृक् च	७।१।७१॥
२३८	शोभमाने	६।४।१०२॥	२९३	श्रोत्रीपथि-मे	७।२।१६६॥
२२४	शोभनकृत्विभ्यो णिच्	६।३।१८६॥	८९	श्लाघह्रस्वा-ज्ये	२।२।६०॥
५६	शो वा	४।२।९५॥	२२९	श्याणाद्या	६।४।१४॥
५६	श्यन्नवः	२।१।११६॥	४९	श्वन्नुवन्म-उ.	२।१।१०६॥

१३९	श्वशुरः श्वश्रुभ्यां चा	३ । १ । १२३ ॥	१४५	पठ्याः क्षेपे	३ । २ । ३० ॥
१७५	श्वशुराद्यः	६ । १ । ९१ ॥	१८३	पठ्याः समूहे	६ । २ । ९ ॥
२१०	श्वमस्तादिः	६ । ३ । ८४ ॥	२३३	पठ्या धर्म्ये	६ । ४ । ५० ॥
१३०	श्वसो वसीयसः	७ । ३ । १२१ ॥	५	पठ्यान्त्यस्य	७ । ४ । १०६ ॥
१८५	श्वदिभ्योऽञ्	६ । २ । २६ ॥	२८२	पठ्या रूप्य-ञ्	७ । २ । ८० ॥
१६६	श्वदेरिति	७ । ४ । १० ॥	१६७	पादिहन्-णि	० । १ । ११० ॥
			७६	पाटाद्य।	० । ४ । ६९ ॥
२६०	पट्-कृति-यट्	७ । १ । १६२ ॥	२३	पि नगस्य	१ । ३ । ६४ ॥
२६६	पट्-र पट्-गवः	७ । १ । १३५ ॥	७८	प्या पुत्रपत्योः-वे	० । ४ । ८३ ॥
३००	पट्-वर्ज-र-रे	७ । ३ । ४० ॥		स	
२३९	पष्मासादययसि-क्री	६ । ४ । १०८ ॥	१४२	सकटाभ्याम्	७ । ३ । ८६ ॥
२४०	पष्मासाय-कृण्	६ । ४ । ११५ ॥	११४	सख्याक्ष-ती	३ । १ । ३८ ॥
२६९	पठ्यादेर-दे.	७ । १ । १५८ ॥	१९८	सख्याङ्कात्सूत्रे	६ । २ । १२८ ॥
२९८	पष्ठात्	७ । ३ । २५ ॥	२४२	सख्याढते-क.	६ । ४ । १३० ॥
९६	पष्ठी वानादर	२ । ० । १०८ ॥	१३०	सख्याता-या	७ । ३ । ११७ ॥
१२३	पठ्पयत्नान्छेपे	३ । १ । ७६ ॥	१३२	सख्यातैक-रत्वं	७ । ३ । ११९ ॥

२९०	सरयादे पादा-च	७ । २ । १५२ ॥	३३	सख्यासाय-चा	१ । ४ । ५० ॥
२९०	सख्यादेर्गुणात्	७ । २ । १३६ ॥	१७१	सख्यासम-घ	६ । १ । ६६ ॥
६६	सख्यादेर्हाय-सि	२ । ४ । ९ ॥	२९२	संख्यैकार्या-शस्	७ । ३ । १५३ ॥
२३६	सख्यादेश्वा-च.	६ । ४ । ८० ॥	२२२	संयधोपा-ञ्चः	६ । ३ । १७० ॥
२४०	सख्याधि-नि	७ । ४ । १८ ॥	२०३	सप्ता दुर्वा	६ । १ । ६ ॥
४९	संख्याना ळ्याम्	१ । ४ । ३३ ॥	३००	संघयक्षरात्तिन	७ । ३ । ४२ ॥
१३८	सख्याने	३ । १ । १४६ ॥	१०५	संमाज्जा श्नी	७ । ३ । १५५ ॥
१४१	सख्यापाण्डू-मे.	७ । ३ । ७८ ॥	२६५	समोज्ञेः सं-पे	७ । १ । १२५ ॥
२६८	सख्यापूरणदट्	७ । १ । १५५ ॥	१७१	सवन्धिनो संबन्धे	७ । ४ । १२१ ॥
२४८	सख्यायाः सप-ठे	६ । ४ । १७१ ॥	२४७	समवदवदहलोश्च	६ । ४ । १६२ ॥
२८६	संख्याया धा	७ । २ । १०४ ॥	१३	समत्यसू-तः	७ । ४ । ८९ ॥
११५	संख्यायानदी-म्	७ । ३ । ९१ ॥	४६	सयोगस्याक् -	२ । १ । ८८ ॥
१३३	सख्याय्ययादङ्गुलेः	७ । ३ । १२४ ॥	३६	संयोगात्	२ । १ । ५२ ॥
१००	सख्या समासे	३ । १ । १६३ ॥	१६६	संयोगादिनः	७ । ४ । ५३ ॥
११२	सख्या समाहारे	३ । १ । २८ ॥	२१४	सवत्सराग्र-च	६ । ३ । ११६ ॥
१२६	संख्या समाहारे-यम्	३ । १ । ९९ ॥	२१०	सवत्सराव्-णोः	६ । ३ । ९० ॥

२०७	सभय मासे सुपु	६।६।१३॥	२९०	सपत्रिपरा-ने	७।२।१३८॥
२०८	मष्टे	६।६।५॥	१६०	सपिच्छेप. सना-द्रा	६।१।५॥
२२८	सरस्वती	६।४।३॥	६२	सपुत्रि-द्र	२।१।३०॥
१९९	सस्वते भक्ष्ये	६।२।१६०॥	२०८	सपुत्रोदिस्य	६।३।७०॥
१०२	मकथयक्ष्य स्वाङ्गे	७।३।१२६॥	९६	सपुत्री-जे	२।२।१०९॥
२५८	ससिखणिद्रुनाय	७।३।६३॥	२९०	सप्तमीदिशि-व्यः	७।३।१३४॥
१९३	सख्यादेरयण	६।२।८८॥	१२६	सप्तमी शीष्ठादिः	२।१।८८॥
३६	सरव्युत्तितोऽद्यावत्	१।६।८३॥	९४	सप्तम्यप्रिस्त्रजे	२।०।९६॥
५०	संजुगः	२।१।७३॥	२८६	सप्तम्याः	७।०।९४॥
२३६	सनीध्वं	६।४।७८॥	५	सप्तम्या भादि.	७।४।११४॥
१५२	सत्यागदास्वो. कारे	३।२।११२॥	५	सप्तम्या पूर्वस्य	७।६।१०५॥
२९१	सत्यादशपथे	७।२।१४३॥	११०	सप्तम्या. ३	३।०।४॥
२८५	मदाधुने-दि	७।२।९६॥	१५६	सप्तम्यासारी,	३।०।१५०॥
२८५	सद्योऽद्य-दि	७।०।९७॥	२४१	सप्तम्यान् भाजः,	६।४।१२४॥
१२७	सन्महत्सर्गो-याप	३।१।१०७॥	२९०	सप्तम्यायाप	७।२।१२७॥
७६	सपत्यादौ	२।४।६०॥	०९	सप्तम्याः पदगितिः	७।४।१२२॥

१४१	समत्रान्यात्तमयः	७ । ३ । ८० ॥	१२०	संश्लेषोऽर्थे नवा	३ । १ । ५४ ॥
१५५	समरत्नदितेवा	३ । २ । १३९ ॥	८८	समोऽसौऽ-वा	२ । २ । ५१ ॥
२६३	समान्धी-नम्	७ । १ । १०५ ॥	१७६	सम्राजः क्षत्रिये	६ । १ । १०१ ॥
२०९	समानपूर्व-त्	६ । ३ । ७० ॥	३०	सङ्घाट्	१ । ३ । १६ ॥
१५६	समानस्य धर्मादिषु	३ । २ । १६९ ॥	११६	सराजसोप-त्रम्	७ । ३ । ९४ ॥
२०	समानान्योनः	१ । ४ । ४६ ॥	२२६	सस्थाद्वयेः-त्रम्	६ । ३ । २०९ ॥
९	समानार्थ-र्थः	१ । २ । १ ॥	१३२	सरोऽनो-स्रोः	७ । ३ । ११५ ॥
२८	समानार्थैर्नरुः शेष.	३ । १ । ११८ ॥	२०५	सर्वं चर्माणेनेनजी	६ । ३ । १०५ ॥
२३९	समाया इतः	६ । ४ । १०९ ॥	२५२	सर्वजनान्येनञी	७ । १ । १९ ॥
१४०	समासाल्	७ । ३ । ६९ ॥	१२३	सर्वपथा-यः	३ । १ । ८० ॥
१५७	समासेऽनोः स्तुत	२ । ३ । १६ ॥	२५४	सर्वाणा वा	७ । १ । ६३ ॥
२५	समामेऽसमस्तरय	२ । ३ । १३ ॥	१३३	सर्वादयोऽस्यादी	३ । २ । ६१ ॥
२२१	समित् आ-न्यण्	६ । ३ । १६० ॥	४५	सर्वादित्पिप्पु-ञ्ची	३ । २ । १२२ ॥
११३	समीपे	३ । १ । ३५ ॥	२६२	सर्वाद पु-ति	७ । १ । ५६ ॥
२०६	समुद्रान्तुनाञी	६ । ३ । ४८ ॥	९८	सर्वादि. सर्वाः	२ । २ । ११९ ॥
२३२	समूहार्थिसमेवते	६ । ४ । ६६ ॥	३१	सर्वादि. स्मै स्मानी	१ । ४ । ७ ॥

४०	सर्वदिङ्सपूर्वा.	१ । २ । १८ ॥	२५८	सरायात्रा	७ । १ । ६३ ॥
४८०	सर्वविरिन्	७ । २ । ५९ ॥	८७	सशोर्	२ । २ । ६२ ॥
४६२	सर्वविभक्ति	७ । १ । ९८ ॥	११८	सासादादिङ्बन्धे	१ । १ । १११ ॥
१३२	सर्वानि-यात्	७ । ३ । १३८ ॥	२७३	सासाद्दृष्ट	७ । १ । १९७ ॥
८५	सर्वभिषा-सा.	२ । २ । १५ ॥	७४	सादेः	२ । ४ । ६० ॥
२२७	सत्प्रवृत्तौ-यण	६ । ३ । २१७ ॥	२५२	सादंपातदः	७ । १ । २५ ॥
३	सत्प्रोपण-यण	१ । १ । २६ ॥	८४	सापस्त्रं वरणम्	२ । २ । २४ ॥
१९८	सत्सर्वपूर्वादि	६ । २ । १२७ ॥	९६	सायुना	२ । २ । १०७ ॥
२९४	सत्सर्वी पदस्ते	७ । २ । १७२ ॥	२१४	सायुष्यव्यवहारे	६ । ३ । ११७ ॥
२०	सत्स्य श्रौ	१ । ३ । ६१ ॥	१०५	सामिचेऽयो-रि	७ । ६ । ७३ ॥
२७१	सत्स्यश्रुगुणात्-ते	७ । १ । ७८ ॥	२१०	साधिरिमा-यात्	६ । १ । ८८ ॥
४५	सत्सम सधिसमि	१ । २ । १२३ ॥	१२०	सायाद्यान्यः	३ । १ । ५३ ॥
१०९	सत्संन	१ । १ । २४ ॥	१७४	सारीश्या-यम्	७ । ४ । १० ॥
२६३	सत्सन्नत-दण	६ । ४ । १६६ ॥	२०६	सान्नाद-यी	६ । १ । ५४ ॥
१५५	सत्स्य सीङ्गयो	३ । २ । १४३ ॥	१७८	सान्नांगमल-दिन्	६ । १ । ११७ ॥
१००	सत्स्युपयोगे	७ । ३ । १७८ ॥	१९६	साद्य पीङ्गमासी	६ । २ । १८ ॥

२७७	सिक्तान्तरात्	७ । २ । ३५ ॥	२०९	सुभ्रवादिभ्यः	७ । ३ । १८३ ॥
२	सिद्धिः स्याद्रादात्	१ । १ । २ ॥	१७७	सुयान्नः सौमी-निञ्च्	१ । १०३ ॥
१७	सिद्धौ तृतीया	२ । २ । ४१ ॥	२४४	सुवर्गकार्पाणवात्	६ । ४ । १४३ ॥
२६६	सिद्धादि-भ्यः	७ । २ । २१ ॥	२०६	सुसवर्वाश्राट्स्य	७ । ४ । १५ ॥
१०१२	मिथ्यपकारात्काणी	६ । ३ । १०१ ॥	१०६	सुसख्यात्	७ । ३ । १५० ॥
२०७	सिन्नादेत्	६ । ३ । २१६ ॥	२३२	सुस्नादादि-वि	६ । ४ । ४२ ॥
१२५	सिंहोः पूजायात्	३ । १ । ८९ ॥	१०४	सुदरित षण-त्	७ । ३ । १४२ ॥
२२०	सीतया सगणे	७ । १ । २७ ॥	१०६	सुहृद्-ङ् न-त्रे	७ । ३ । १६७ ॥
११८	गुः पूजायात्	३ । १ । ४४ ॥	२८१	सूक्त साम्प्रोरीयः	७ । २ । ७१ ॥
२८०	गुवादेः	७ । २ । ६३ ॥	७६	सूर्यागस्त्ययो-च	२ । ४ । ८९ ॥
२५	गुरो वा	२ । ३ । १० ॥	७६	सूर्यदि-ज्ञाया वा	२ । ४ । ६४ ॥
१००	गुज्जार्थे ण-दिः	३ । १ । १९ ॥	१०७	सेड्नानिटा	३ । १ । १०६ ॥
१९३	सुवर्गमादेरिञ्च्	६ । २ । ८६ ॥	१३६	सेनाङ्गदुद-नाम्	३ । १ । १३४ ॥
१०२	सुषम्भादेर्भ्यः	६ । २ । ८४ ॥	१७६	सेनान्तका-च	६ । १ । १०२ ॥
१०४	सुषु-दुल्लु-णे	७ । ३ । १४४ ॥	२१२	सेनाया वा	६ । ४ । ४८ ॥
१०२	सुमान्गुभ-दम्	७ । ३ । १२९ ॥	३२७	सेनिवासादस्य	६ । ३ । २१३ ॥

२१३	सौदर्यसमानोदर्यौ	६।३।११० ॥	४१-६५	स्त्रियां नृतो-र्जी.	२।४।१ ॥
२३	सोक्तः	२।१।५० ॥	१६९	स्त्रियां छष्ट	६।१।४६ ॥
२४०	सोऽस्य ब्रह्म-त्वीः	६।४।१३६ ॥	४१	स्त्रियाम्	१।४।९३ ॥
२४७	सोऽस्य धृति-शाम्	६।४।१६८ ॥	१३४	स्त्रियाम्	३।२।६९ ॥
२७०	सोऽस्य मुग्धः	७।१।१९० ॥	१०७	स्त्रियाम्-सोऽन्	७।३।१६० ॥
१७	सौनन्दती	१।२।३८ ॥	३६	स्त्रिदूतः	१।४।२० ॥
१७७	सौयामायनी-या	६।१।१०६ ॥	१३९	स्त्री पुत्रश्च	३।१।१२५ ॥
२०६	सौमीरेषु कृशत्	६।३।४७ ॥	१६९	स्त्री बहुष्वायनञ्	६।१।४८ ॥
२५८	स्तेनान् उरुच	७।१।६४ ॥	१९९	स्यष्टिलात्-ती	६।२।१३३ ॥
९२	स्तोकार्थ-णे	२।२।७९ ॥	२३७	स्यलादेर्मथुक-ण्	६।४।९१ ॥
२४९	स्तोमेष्ट	६।४।१२६ ॥	२१३	स्यान्तगो-लात्	६।३।११० ॥
३	स्त्यातिर्विभक्तिः	१।१।१९ ॥	०	स्थानी वा वर्णविधौ	७।४।१०९ ॥
३४	स्त्रियाः	०।१।५४ ॥	२११	स्थामाजिना-प्	६।३।९३ ॥
१०९	स्त्रिया पुंसोश्च	७।३।९६ ॥	२५७	स्थूल दूर-नः	७।४।४२ ॥
१०	स्त्रिया द्वित्वा-म्	१।४।२८ ॥	२९८	स्नातादेदसमाप्तौ	७।३।२२ ॥
१०५	स्त्रिया नाम्नि	७।३।१५२ ॥	१५७	स्नास्य नाम्नि	२।३।२२ ॥

६	सर्ष	७।४।११९॥	७१	सुरादुलो-रोः	२।४।३५॥
८४	सृष्ट्व्यर्ष्यं वा	२।२।२६॥	२१	स्वरेभ्यः	१।३।३०॥
८७	सृत्यर्ष्यं द्योः	२।२।१११॥	११	स्वरेवा	१।३।२४॥
२८	स्यादानसत्त्वेषाः	३।१।११९॥	१२	स्वरेवाऽज्जते	१।२।२९॥
२५५	स्यादंरिः	७।१।५२॥	२४१	स्वर्गं स्वस्ति-र्षो	६।४।२३३॥
३७	स्याद्री वः	२।१।५७॥	१४६	स्वस्यत्योर्वा	३।२।३८॥
३	स्यौजस-दिः	१।१।१८॥	१०२	स्वाङ्गात्-नि	३।२।५६॥
५२	घसु धसु-दः	२।१।६८॥	७३	स्वाङ्गादेरकृत-हेः	२।४।४६॥
६८	स्वज्ञा जभ-कात्	२।४।१०८॥	२७५	स्वाङ्गादिदृष्ट्याचे	७।२।१०॥
७९	सतन्त्र' फर्णा	२।२।२॥	२७१	स्वाङ्गेषु सक्त	७।१।१८०॥
१२०	सय सामीक्तन	३।१।५८॥	२७९	स्वामिनीशे	७।०।४९॥
१०	सगस्य पर-र्षो	७।४।११०॥	१४९	स्वामि चि-क्षणं	३।२।८४॥
४२	स्वराञ्छी	१।४।६५॥	९४	स्वामीश्वरा-त्ते	२।२।९८॥
६२	स्वराटपोऽ-यम्	१।१।३०॥	११७	स्वाम्येऽधिः	३।१।१३॥

१८	स्वरोऽधिना	२ । २ । १०४ ॥	२६६	हस्तिपुरुषायाण	७ । १ । १४१ ॥
१९	स्वीर-भ्याम्	१ । २ । १५ ॥	२७९	हायनान्तात्	७ । १ । ६८ ॥
२०	स्सटि सम	१ । ३ । १२ ॥	१६७	हितं नाप्तो ना	७ । ४ । ६० ॥
			९०	हितमुखाभ्याम्	२ । २ । ६५ ॥
४९	हनो यि	२ । ३ । ९४ ॥	१२२	हितादिभिः	३ । १ । ७१ ॥
४९	हनो ह्यो ङ्	२ । ७ । ११२ ॥	१५१	हिपदतिक्रापिये पद्	३ । ३ । ९६ ॥
२३०	हरत्युत्सङ्गादे	६ । ४ । २३ ॥	२६१	हिमादेष्टु. संदे	७ । १ । १०० ॥
१७०	हरितादेरयः	६ । १ । ५५ ॥	२७८	हीनात्स्वाहादः	७ । २ । ४५ ॥
२२१	हल सीरादिकृण्	६ । ३ । १६१ ॥	८१	हृक्कोनना	२ । २ । ८ ॥
२५०	हल सीरादिकृण्	७ । १ । ६ ॥	१५१	हृदपस्य-ण्ये	३ । ३ । ९४ ॥
२६२	हलस्य कर्णे	७ । १ । २६ ॥	१७३	हृन्नगसिन्धोः	७ । ४ । २५ ॥
२५३	हविरन्न-वा	७ । १ । २९ ॥	२६१	हृय पथ तुल्य-र्म्यं	७ । १ । ११ ॥
१४८	हविष्यष्टनः कपाले	३ । २ । ७३ ॥	१५	हेः मन्नाख्यानि	७ । ४ । ९७ ॥
२८१	हस्तदन्त-न्ती	७ । २ । ६८ ॥	८७	हेतु कर्तु फलणे-जे	२ । २ । ४४ ॥

८६	हेतु सहाय्येऽनुना	२ । २ । ३८ ॥	५४	हो घुष्टपदान्ते	२ । १ । ८
२४५	हेतीसन्ते	६ । ४ । १५३ ॥	३४	ह्रस्वस्य गुणः	१ । ४ । ४
९७	हेत्वर्थस्तृ-याः	२ । २ । ११८ ॥	२१	ह्रस्वान्दणनोद्दे	१ । ३ । २
२११	हेमन्तादातल्लुक्च	६ । ३ । ९१ ॥	२०२	ह्रस्वालात्रस्ति	२ । ३ । ३
१८७	हेमादिभ्योऽब्	६ । २ । ४५ ॥	२९	ह्रस्वापथ	१ । ४ । ३
१८७	हेमार्यां पाने	६ । २ । ४२ ॥	३०१	ह्रस्वे	७ । ३ । ४
१५	हेह्रैष्वेपामेव	७ । ४ । १०० ॥	११	ह्रस्वोऽपदे वा	१ । २ । २
२६०	हेत्राम्य ईयः	७ । १ । ७६ ॥	१८८	हो गोदोहादी-स्य	६ । २ । ५
२९३	हेत्राया ईयः	७ । २ । १६३ ॥			

॥ श्रीलघुहेमभ्रभाष्यकरणपूर्वाद्ध-
सूत्राणा सूची समाप्ता ॥

इति श्री तपोगच्छाचार्यविजयदेवसूरिविजयसिंह-
सुरिपट्टपरम्पराप्रतिष्ठितगीतार्थत्यादिगुणोपे-
तवृद्धिचन्द्रापरनाममृद्धिविजयचरणक-
मलमिलिन्दायमानान्तेवासिसवि-
ग्नशाखीयतपोगच्छाचार्यभट्टा-
रकश्रीविजयनेमिसूरिविर-
चिताया लघुहेमप्रभा-
या, पूर्वार्धम् ॥

अशुद्धम्	शुद्धम्	पृष्ठम्	पङ्क्तिः
ममा	ममाः	२	७१
ट। ३ ५	टा ट उ	१६	१३
न्हः	हः	२७	१०
स्त्री	स्त्री	२९	१६
त्यदा	आ द्वेस्त्यदा	४७	२०
दम	दम्-	५१	१
कोऽपि	कएव	५१	०
श--श--शा	क-ग-गा	५२	४-०
भेन्तो	भेन्तो	५६	११
पदात्	अन्वादेशे पदात्	६२	१३
चन्	चन	६४	३
द्वाका	द्वा	६४	४
अप्प	आप्प	६४	४-१
पि	वि	७३	८
शय	श्य	७९	०१
प्र	प्रे	८१	१३
न	न	८०	१०
आहा	अहा	००	६
भूमतिप्रसू	भुमसू	०४	१९
२	उ	०९	१३
दित्वा	दित्यव्यपमन	११३	६
धर्पन्नार्था	धर्पार्था	१००	१०

इति श्री तपोगच्छाचार्यविजयदेवसूरिविजयसिंह-
सूरिपट्टपरम्पराप्रतिष्ठितगीतार्थत्यादिगुणोपे-
तवृद्धिचन्द्रापरनामवृद्धिविजयचरणक-
मलमिलिन्दायमानान्तेवासिसवि-
ग्नशाखीयतपोगच्छाचार्यभट्टा-
रकश्रीविजयनेमिसूरिविर-
चिताया लघुहेमप्रभा-
या पूर्वार्धम् ॥

सु	स	१८४	१०
गोहा	गोदोहा	१८८	२०
म्वा	म्वा	१८०	२४
दं	दुं	१००	११
नि	नी	१०१	१७
वक	यक	२०१	१३
च्छ	च्छ	२०१	१७
र	र	२००	१८
न	न	२०३	८
नी	नि	२०४	१०
रः	रंः	२०६	१
रा	र्या	२०६	१३
दो	दो	२०६	१८
ह-	ह-	२०७	७-
धी	धी	२०७	१०
ह	ह	२०७	११
पां	पां	२१०	१७
षोष्ठभद्राजाते	षोष्ठभद्राजाते	२११	१०
दो	दभ्यो	२११	२०
व	व्	२१०	३
ध नास्त्रि	ध रा नास्त्रि	२१२	१८
ग	हा	२१०	१७
भ्यो जा	भ्यो भाणो जा	२१३	५
साब्दा	कल्या	२१४	१
प्या	मा	२१५	६

लिमा	लिप्त	१२९	१४
पात्र	पाठा	१२९	१५
स्याभा	त्या । भा	१५०	११
कन्य	अन्य	१५३	२०
तणे जानौ	कत्रि	१५४	२०
ज ।	ज । आत्रेयोऽन्य	१६९	१८
पु-क्रो	पु-क्रौ	१७०	०
		१७०	१०
कद्र	कद्रू	१७२	१८
म्य तद्धिते लु	स्य लु -	१७५	६
स्व	भ्य	१७५	१०
कृठ	कुला	१७६	१५
तेरु	केत	१७७	१०
रुग्रा	केग्रा	१७८	१६
। म--आम्ब्रष्टा ।	।--आम्ब्रष्टय ।	१७०	४
ज	आ	१७०	१०
त	व	१७०	२२
रु	र	१८०	१
य	यहुगोत्रार्थे यः	१८०	१६
रुम्	बुलम्	१८१	४
ने	अस्य	१८१	७
म्ब	म्ब	१८२	१
द्वि	द्वि	१८२	६
च्येऽथो	च्येथो	१८०	७
आ	औ	१८३	२१

स्	स	१८१	२
गोदा	गोदोदा	१८८	२
म्वा	म्वा	१८०	२
ई	ई	१००	१
नि	नी	१०१	१
अक	यक	२०१	१
अछ	अउ	२०१	१
रु	रु	२००	१
न	न'	२०२	
री	रि	२०४	१
दः	दः	२०६	
था	थी	२०६	१
हो	हो	२०६	१
ह-	ह-	२०७	७-
भी	भी	२०७	१
ह	ह	२०७	१
पौ	पौ	२१०	१
पौष्टभद्राज्ञाने	पौष्टभद्राज्ञाने	२११	१
दो	दो	२११	२
अ	अ	२१०	१
अ नास्ति	अ वा नास्ति	२१०	१
ग	ग	२१०	१
भ्यो जा	भ्या भाणो जा	२१३	१
ताया	ताया	२१४	१
त्या	त्या	२१५	१

म्ह	स्य	०१५	०१
स्यम् ॥	स्यम् । अमर्णं डति किम् ? । नासिज्यो		
	वर्णं ॥	०१६	०
शो	शी	०१६	६
नो	भ	०१६	९
अ	ब्	०१९	३
हु-र्षना	ह-र्षा	०२१	१६
क	के	०२०	१६
ये	य	०२०	१८
दर्थे	धर्म्ये	२२२	००
वा	वा	००३	११
मा	मी	०२३	००
दि	टी	०२४	०
तेः	ते	०३५	८
र	रा	०३५	१६
ण	ण	०३७	१६
हृ	हृ	०३०	९-१०
ध्वे	ध्या	०४०	४
त	त	०१६	१
ऽ	ड	०४५	१०
य	यृ	०४६	०१
अ	आ	०४८	४
देरर्षा	दरा	२६०	५
ष्यो	ष्यो	०६१	११

प्य	प्य	२५४	३
धौ	तस्य भावे कर्म-		
	णि चाण्। धौ	२५९	१०
होहो	होत्रा	२६०	६
यै	यै	२६१	१
स्ये	स्यो	२६२	१४
व	व	२६३	७
वे	वे	२६७	१५
पु	पू	२६९	८
घ	हा	२७०	४
क	कौ	२७१	१
ल	लौ	२७२	१
नी	नी	२८१	१
स्य	स्य	२८१	१
धि	धि	२८२	१४
ष	ष	२८२	१७
श्व	श्व	२८५	१
च	च	२८६	८
धैभ्यस्त	धै	२८७	१
रा	धा	२८८	६
ख्यावर्ण-२७	यावर्ण-११	२८८	११
द	प	२९०	११
कृति	कृ	२९५	१
इ	रा	२९६	३
ग्या	ग्या	२९९	१५
न	ग	३०१	१८
त्य	ग्य	३०५	४६
वे	ग्य	३०५	
व	ग्य	३०५	

